

MAURICE HERZOG

CUCERIREA ANNAPURNEI

MAURICE HERZOG • CUCERIREA ANNAPURNEI

Maurice Herzog

Cucerirea ANNAPURNEI

Premieră la 8000 m

Versiunea în limba română de I. Goga

1970

Editura Consiliului Național pentru Educație Fizică și Sport

COPERTA : N. SĂFTOIU

Pregătiri de plecare

Se apropia plecarea. Vom reuşi să fim gata la timp ? Întreg personalul Clubului alpin francez se afla pe picior de război. Nu mai era nici o clipă de răgaz. Corespondenţa sosea din toate părţile. Maldăre impresionante de hîrtie se îngrămădeau pe birouri. Furnizorii, într-un zgomot asurzitor, aduceau cufere grele cu îmbrăcăminte de munte, bocanci, tuburi de oxigen, lăzi cu biscuiţi, cuie de toate mărimile, pachete cu deschizătoare automate de cutii, saci pentru corturi, lăzi de campanie...

Pe strada Boetiei, la nr. 7, lumina rămînea aprinsă pînă noaptea tîrziu. Comitetul pentru Himalaya se întrunea aproape în fiecare seară. La ora 9 precis, ca acele unui cronometru, intrau unul după altul personajele de care depindea soarta expediţiei. În aceste consilii secrete se luau cele mai importante hotărîri. Comitetul era cel care fixa bugetul, prevedea neprevăzutul, calcula riscurile, desemna pe participanţi. De cîteva zile cunoşteam componenţa expediţiei : o echipă — unul şi unul.

Jean Couzy, înalt şi rasat, strălucit politehnician, inginer în aeronautică, cu cei 27 de ani ai săi, era mezinul. Cine nu-l cunoaşte, ar înclina să-l considere un om pierdut în ecuaţiile sale. Proaspăt căsătorit, el nu a ezitat să-şi lase soţia singură pentru a încerca marea aventură. Tăcut, cu privirea visătoare, avea mereu aerul că meditează la un

lucru foarte important, asupra complicatelor probleme ale electronicii. Într-o seară, cînd febra era la paroxism, veni la mine şi cu o vervă ce-i trăda originea meridională (e născut la Nerac) deschise o pasionantă discuţie asupra modului de a cota dificultăţile în escaladă.

— Priveşte acest grafic, îmi spuse el.

— Frumoasă scară.

— Este faţa de nord-est a Drus-ului, zise el triumfător. Asta explică totul.

— Şi dacă în timpul ascensiunii vine furtuna ?

— Evident, se schimbă tot graficul...

Marcel Schatz era tovarăşul nedespărţit al lui Couzy. Ei formează o coardă admirabilă. Schatz, cu doi ani mai mare decît Couzy, este la fel de zdravăn. Totodată elegant, ceea ce este explicabil. Lucrează la o casă de mode. Îi place lucrul bine organizat, ordinea, disciplina, metoda. În cursă, nu se lăsa mult rugat pentru a pregăti un bivuac. Pasionat de alpinism, celibatar, nimic nu-l împiedică să-şi petreacă concediile în munţi. Deşi parizian, deci ţinut oarecum la distanţă de paradisul său, se întîmplă rar ca un week-end să-l găsească în oraş.

Lachenal (a murit în 1955 într-o crevasă, în Valea Albă din Alpi), amator la început, a devenit mai tîrziu profesor la şcoala naţională de schi şi alpinism. Pentru cei din Chamonix el era „străinul". Nu era originar din „La Vallée". S-a născut la Annecy. În ciuda acestei origini „impure", a reuşit turul de forţă de a intra împreună cu Rebuffat şi Lionel Terray în faimoasa companie a ghizilor din Chamonix, unică în lume prin valoarea şi calităţile membrilor săi. Mijlociu de statură, cu privirea vie, pătrunzătoare, avea totdeauna în conversaţie răspunsuri prompte. Adora tot ce era excesiv şi periculos. Sentinţele sale erau teribile. Cinstit cu el însuşi, nu ezita să condamne cu asprime pe cei nedrepţi. El cu Lionel Terray, de cîte ori aveau prilejul, mergeau ca amatori să efectueze cele mai grele escalade din Alpi.

Lionel Terray, deşi grenoblez, a fost şi el ghid la Chamonix. Împreună cu Lachenal forma echipa irezistibilă Erau ca două locomotive. Ca şi prietenul său, Terray avea o slăbiciune pentru părerile definitive, chiar exagerate.

Neobosit, Terray nu abandona niciodată. Deşi fiu de medic, şi cultivat, el ţinea să treacă drept un om care nu cunoaşte decît forţa muşchilor. A venit la munte în căutarea unui ideal. Meseria de ghid îl pasiona. A fost şi în Canada, unde a predat noile metode ale schiului francez.

Gaston Rebuffat avea o origine „ruşinoasă" pentru un alpinist, care pe deasupra mai este şi ghid: s-a născut pe malul mării. Compania ghizilor a lăsat să treacă mulţi ani pînă cînd această pată din biografia sa a dispărut cu totul. Şi totuşi, pe falezele din Calanques, între Marsilia şi Cassis, a făcut primii paşi de alpinist. Era omul cel mai înalt al expediţiei : ne întrecea pe toţi cu aproape un cap. Cele mai importante escalade din Alpi le-a făcut una după alta. Soţia sa Françoise şi fiica îl vedeau însă rar în timpul sezonului : Chamonix, Cortina d'Ampezzo, Zermatt... Acum, înainte de plecare, ţinuse conferinţe în Italia. L-am convocat urgent.

Laolaltă, cei descrişi mai sus constituiau ceea ce se cheamă echipa de asalt. Era imposibil să găseşti ceva mai bun în Franţa. De altfel nu exista nici o împotrivire. Un plebiscit organizat printre alpinişti ar fi selecţionat aceiaşi oameni.

Pentru film şi fotografii, cum să eziţi? Marcel Ichac acceptase să vină cu noi. Era un mare atu în aventura noastră. El mai fusese în Himalaya în 1936, participase la numeroase expediţii. Bineînţeles, chiar de la început vom beneficia de sfaturile sale. Deocamdată este în Groenlanda cu Paul Emile Victor. Apoi va face un salt în S.U.A. pentru a turna un film despre campionatele mondiale de schi de la Aspen. Va fi la Paris doar cu cîteva zile înainte de plecarea în India. Sarcinile sale erau multiple. În primul rînd, trebuia să facă un film. Tot ce va fi fotografie va trece prin mîna lui. Bineînţeles, fiecare avea aparatul său, dar întreţinerea, aprovizionarea, recondiţionarea filmelor, developarea, totul intra în competenţa lui. Inteligent, spirit curios, el s-a ocupat şi de documentaţia ştiinţifică. Femeia este totdeauna principalul pericol pentru un alpinist, este o premieră pentru noi toţi. Ichac a rezolvat astfel problema : s-a căsătorit cu o alpinistă.

Jacques Oudot era medicul. Un chirurg de clasă. Fiecare își va putea permite luxul unei fracturi. Foarte ocupat cu munca sa, a dat consemn să nu fie deranjat la Spitalul Salpetrière unde efectua operații chirurgicale vasculare sub conducerea profesorului Mondor. Ceea ce îndrăznea el în materie de chirurgie mi se părea de necrezut, încît totdeauna îl întrebam : „Și n-a murit ?" O, naivitate de ignorant. Întrebările mele în materie de medicină aveau aerul să-l amuze mult. Chirurgii alpiniști sînt o raritate. Pe Oudot îl cunoaștem bine, știam ce poate. În Himalaya ne-a fost de un ajutor prețios.

— Oudot, te-ai hotărît ?

— Acum sînt foarte prins cu treburile.

Ochii săi mici, malițioși, băteau un moment în retragere. O să-ți spun mîine, promitea el.

Acest dialog a durat o săptămînă. Eu și cu Devies eram fierți din cauza lui. Cu două zile înainte de plecare am reușit să-i smulgem, în sfîrșit, faimosul „da".

Oudot avea misiunea să vegheze asupra sănătății tuturor, să trateze eventualele cazuri de îmbolnăvire, să mă informeze tot timpul asupra formei camarazilor mei, asupra gradului lor de aclimatizare. Pe de altă parte, trebuia să-și exercite arta, în măsura posibilităților, și asupra populației locale.

O chestiune spinoasă : ofițerul de legătură. Preferam un francez cu care să ne înțelegem și care să ne înțeleagă. Robert Tezenas du Montcel ne-a vorbit despre un tînăr diplomat de la ambasada noastră din Delhi. Pretindeam mult de la el. Trebuia să cunoască, în afară de engleză, hindustana și principalele dialecte locale : gurkali, tibetana... Avea căderea să se ocupe de problemele de transport și să răspundă de bunele raporturi diplomatice cu autoritățile Nepalului, atît în capitală, la Katmandu, cît și în regiunile pe care urma să le străbatem. Francisc de Noyelle reprezenta pentru noi omul ideal. El cunoștea muntele, fiind un alpinist încercat, calitate esențială în echipa noastră. Era singurul pe care nu-l cunoșteam. Părinții săi, sora sa, îmi vorbiseră atît de mult despre el, încît aveam impresia că este vorba de un prieten. Era un bărbat bine clădit, cu privire ageră, descurcăreț, obișnuit să discute cu tot soiul de oameni. Făcuse o călătorie

la Katmandu, unde l-a însoţit pe ambasadorul nostru în India şi Nepal, Daniel Levy, al cărui prestigiu în această parte a Asiei era considerabil. Noyelle participase la negocieri care au dus la obţinerea autorizaţiei excepţionale de a putea pătrunde pe teritoriul Nepalului. În India, profesorul Rahaul, participant la cîteva expediţii himalayene, ajuta să se recruteze la Darjeeling şerpaşii (munteni din văile de sus ale Nepalului, semiprofesionişti ai expediţiilor himalayene, angajaţi prin contract), pe mulţi din aceştia cunoscîndu-i personal.

Iată echipa. O echipă de duri, personalităţi afirmate, caractere bine conturate. Toţi doreau cu ardoare să plece în Himalaya, gata să sacrifice totul dacă va trebui, cum se exprima Lachenal: „În genunchi şi tot vom merge acolo". Ei încercau aventura în mod cu totul dezinteresat. La plecare, fiecare ştia că nimic nu-i aparţine şi că nu trebuia să se aştepte la nici o recompensă cînd se va întoarce. Un ideal pur era singurul mobil. Acest ideal a făcut sudura morală între alpinişti atît de diferiţi ca origine şi ca temperamente.

Zilele care ne mai rămăseseră pînă la plecare se puteau număra pe degete. Eu şi cu Schatz tot mai colindam pe la furnizori. Trebuia să-i zorim şi să obţinem pe loc ceea ce ne era necesar. În fiecare seară, pachetele cele mai diverse, de la cele de cîteva grame la lăzi de 100 de kilograme, erau despachetate şi depozitate la Clubul alpin. Ne dureau braţele de atîtea injecţii: contra febrei galbene, holerei, variolei... dar ce conta această durere, totul trebuia să fie în ordine.

În seara zilei de 28 martie era prevăzută ultima şedinţă a Comitetului pentru Himalaya. Toţi membrii expediţiei erau prezenţi. Lucien Devies, preşedintele, marele promotor al expediţiei, făcu un scurt istoric al epopeei himalayene şi arătă ce aşteaptă de la noi.

„Himalaya care, prin amploarea sa, şi-a binemeritat numele de al treilea pol şi unde 22 de expediţii de toate naţionalităţile au încercat să învingă un 8 000 m fără a reuşi pînă acum, spuse Devies, vă oferă următoarele obiective: Dhaulagiri la 8 167 m sau Annapurna la 8 075 m, în plină inimă a Nepalului. În caz de imposi-

bilitate, ceea ce nu e umilitor, veţi atinge vîrfuri de consolare. Cu 6 tone de material şi de alimente, expediţia va trebui să treacă frontiera Indiei şi să pătrundă în Nepal. După un marş de trei săptămîni, necesar atingerii văilor înalte, camarazii noştri vor ajunge la Tukucha, Chamonix-ul Nepalului, a cărui poziţie geografică este remarcabilă. În fapt, acest sat este situat între Dhaulagiri şi Annapurna.

Pînă acum, expediţiile himalayene îşi alegeau obiectivele în regiuni cunoscute şi deja explorate. Noi nu posedăm nici o documentaţie despre cele două „8 000 m" ale noastre. Nu cunoaştem drumurile de acces. Hărţile de care dispune expediţia sînt sumare şi aproape inutilizabile în munte. În consecinţă, băieţii noştri, o dată ajunşi la Tukucha, cartierul lor general, vor trebui să recunoască cele două masive muntoase. Cînd terenul le va deveni familiar, se va alege un itinerar de atac. Numai în acest moment îşi vor putea începe tentativa...".

Şi prietenul Devies continuă :

„...Se vor efectua cercetări medicale, geologice, etnografice, meteorologice, geografice..." (la Academia de ştiinţe a fost prezentată o comunicare asupra cercetărilor geografice ale expediţiei. Datorită materialului cules a fost expusă, în linii mari, structura părţii centrale a Himalayei.)

Sarcina era imensă, dar aveam încredere în prietenii mei. Era cea mai bună echipă pe care o puteam forma în acel moment. Cunoşteam calităţile fiecăruia. Materialul şi echipamentul ne întăreau încrederea. Industria franceză făcuse un efort deosebit. Materialul cel mai uşor posibil, cel mai solid şi cel mai comod fusese conceput şi realizat în cîteva luni.

Biroul, de obicei întunecat şi trist, unde ne aflam, ni se părea în seara aceea spaţios şi solemn. Nu mai rămînea nimic de spus. După această şedinţă a început extraordinara aventură pe care nu ne-o puteam imagina, dar pe care ca alpinişti o presimţeam. Punţile erau rupte acum între aceste personaje grave şi aceşti oameni plini de viaţă.

Lucien Devies se ridică. Vorbind rar, el spuse : „Iată, domnilor, jurămîntul pe care va trebui să-l ţineţi minte,

ca şi înaintaşii voştrii din 1936 : „Mă angajez pe cuvînt de onoare să ascult de şeful expediţiei în tot ceea ce va ordona".

Alpiniştilor nu le plac ceremoniile. Camarazii mei, în picioare, păreau stînjeniţi şi emoţionaţi totodată. Ce trebuiau să facă ? Era rîndul lui Matha. El să răspundă. Era cel mai bătrîn. Henry de Segogne ne scoase însă din încurcătură. Şef al expediţiei din 1936, el nu şi-a precupeţit sfaturile şi eforturile pentru a da cîştig de cauză acestei expediţii.

— Hai Matha, spune Segogne. În timp ce vorbea Ichac, se auzi timid şi glasul lui Terray. Rînd pe rînd, tovarăşii mei au jurat să asculte în toate împrejurările, şi mai ales în cele decisive, de şeful expediţiei. Fiecare îşi punea poate viaţa în joc. Toţi se încredinţau spiritului nostru de dreptate. Aş fi vrut să spun şi eu cîteva cuvinte. Dar eram incapabil. Nici un sentiment nu are mai multă valoare decît această încredere a unui om în alt om. În acea clipă echipa era născută. Trebuia să o fac să trăiască. Comitetul îmi acorda întreaga responsabilitate a executării planului şi îmi dădea toată libertatea de iniţiativă.

Şedinţa se terminase şi eu încercam o mare emoţie. Pierre Allain, această mare figură a alpinismului francez, care făcuse atît de mult pentru toţi, nu va veni cu noi. Sănătatea sa zdruncinată în timpul războiului nu-i permitea să participe la această lungă expediţie. Eu ştiam mai bine decît oricine ce reprezenta pentru el Himalaya. Un paradis pierdut. Trăsăturile sale nu trădau însă nici un regret. Era chiar fericit că plecăm noi. Acolo, departe, pe pămînturile Asiei. ne vom gîndi adesea la acest prieten pe care destinul l-a îndepărtat din rîndurile noastre.

...29 martie. Toţi cei ce ne-au ajutat să realizăm expediţia erau adunaţi în saloanele clădirii din strada Boetiei. Veniseră să ne încurajeze în ajunul marii plecări. Henry de Segogne ne dădea ultimele sfaturi. Eu alergam de la unul la altul. Loubry, pilotul-şef al Uniunii aeromaritime de transport, m-a chemat la telefon.

— Aici Loubry. Sînt la aeroportul Le Bourget. Ştiţi cît a ieşit la cîntar ?

— Probabil trei tone şi jumătate.

— Patru tone şi jumătate. Faceţi cum vreţi, eu nu iau decît trei tone şi jumătate. Restul încărcăturii reprezintă medicamente pentru Asia.

Eram consternat. Fiecare dispunea de o cotă de greutate. Toate pachetele, lăzile de campanie, cuferele erau trecute în repertoar. Trebuia să fim realişti. O tonă în plus pe un DC 4 era totuşi prea mult. Cei de la ambalaje mi-au spus : „Domnule, trebuie ca totul să fie solid". Şi mi-a fost foarte greu să-i împiedic să pună armături de fier. Lui Oudot i-am spus : „În nici un caz să nu depăşeşti cota de 80 de kilograme". „Totuşi ar fi posibil s-o depăşesc cu cîteva kilograme...". Şi azi dimineaţă mi-a mărturisit :

— Ştii ce greutate duc ?

— Cel puţin 100 de kilograme, cu lada de campanie.

— Da de unde, 250 de kilograme !

Această noutate venea ca un duş rece. Atunci nu-mi închipuiam că eu voi fi principalul beneficiar al acestor produse farmaceutice.

— Aşteaptă puţin, comandante. Poate găsim o soluţie.

Directorii companiei Air France erau acolo.

— Nu închide telefonul, comandante.

Soluţia a fost găsită în extremis. Medicamentele pentru Asia vor pleca cu alt avion. Sub impresia acestei puternice emoţii am revenit în salon. Invitaţii plecaseră după ce au urat succes membrilor expediţiei.

Seara, acasă, încercam în zadar să adorm. Timp de cîteva ore am procedat la o revizuire a materialului pe care îl duceam cu noi. Mi-era teamă să nu uităm ceva important. Să nu se fi rătăcit cumva pachetul cu colţari. Ce ar putea face expediţia fără ei ? Îmi imaginam viaţa noastră în acele locuri necunoscute, unde nu vom găsi nimic din ceea ce aveam nevoie. Şi somnul întîrzia să vină. Mi-l imaginam pe nostimul Oudot, plin de transpiraţie, înotînd în mijlocul muntelui de medicamente depozitate în anticamera Clubului alpin francez. Oare nu-i va lipsi nimic ? Dr. Carle, membru al expediţiei în 1936, l-a informat, fără îndoială, despre tot ce a învăţat din proprie experienţă. Va avea la îndemînă toate produsele necesare

pentru a-i îngriji pe indigeni, activitate indispensabilă pentru prestigiul dr. sahib. Injecţiile lui Lachenal, Rebuffat, Terray au fost bine făcute? Au toţi documentele asupra lor? Altfel, trecînd prin Karachi, riscăm să fim arestaţi. Vom găsi pînză suficientă şi eficace pentru a ne proteja împotriva ţînţarilor, a malariei? Şi aceşti munţi, cum arată ei? Takucha se află la 2 500 m. Vîrfurile la 8 000 m. Aşadar, 5 500 m diferenţă de nivel, pe parcursul cărora va trebui să înfruntăm toate primejdiile acestei naturi neospitaliere. Rezistenţa noastră fizică şi morală, spiritul nostru de echipă vor învinge oare proba altitudinii?... Şi toate consecinţele sale? Musonul nu va veni cumva mai devreme?

Zorile mă găsiră pradă acestor întrebări. Era ultima mea noapte în Europa. Trebuia să plec la aeroport...

Himalaya

Chiar de la decolare, Oudot, frînt de oboseală, adormi. Practic, el nu s-a trezit decît la Delhi. Din cînd în cînd deschidea cîte un ochi, mormăind : „La dracu cu escalele", alteori îl întreba pe Ichac : „Cum îi merge șoricelului meu ? Vezi să nu fugă". Adevărul este că acest șoricel a fost o veritabilă comoară pentru medicii indieni. În Franța i se inoculase o tulpină microbiană ale cărei specimene pure dispăruseră în această țară și erau necesare studiului unor varietăți de paludism.

India ! Prin hubloul avionului mi se înfățișa priveliștea acestui pămînt fabulos. Evocam antica cetate Mohenjo Daro, invazia arienilor, Vedele, primul monument al umanității...

Domnul Daniel Levy, ambasadorul nostru, și întreg personalul ambasadei franceze din New Delhi ne-au ieșit în întîmpinare, ajutîndu-ne să isprăvim mai repede cu vameșii. Pînă atunci vama indiană nu văzuse sosind o expediție cu avionul, cu arme și bagaje.

— Bagajele vor rămîne aici, în tranzit, ne spuse pe un ton serios vameșul. Puteți merge în Nepal, iar la întoarcere să vă luați lucrurile.

Am rămas perplex, dar totul s-a aranjat. În India nu trebuie să te grăbești. Într-un colț, Ichac se răzbuna desenînd capul vameșului.

După două zile de pertractări am trecut şi vama. Am îmbarcat materialul în gara Old Delhi. Operaţiunea se desfăşura noaptea. Becurile aruncau lumini palide pe faţadele triste ale dughenelor. Becuri de acetilenă, cu sclipiri vii, lămpi cu ulei clipind fumegînde îi luminau pe oamenii care treceau, proiectînd umbre fantastice. Mirosurile erau insuportabile. Peste tot domnea un vacarm infernal. Tongi trase de ciclişti ameninţau să mă doboare în fiecare clipă. La gară, în mijlocul unei învălmăşeli de nedescris, l-am întîlnit pe Schatz. Leoarcă de sudoare, căţărat pe un munte de lăzi, dădea ordine pe care nu le asculta nimeni. Patruzeci de culi plini de jeg, majoritatea avînd dinţii vopsiţi în roşu aprins, mestecau tot timpul piper. Meseria lor se recunoaşte după turbanul vişiniu şi insigna agăţată pe o banderolă de piele. Gesticulau şi ţipau într-una. Plata odată terminată, concertul reîncepu. „Trebuie să le dăm şi bacşiş", mă lămurea Schatz deprimat.

Rebuffat, Terray şi cu Schatz aveau sarcina să supravegheze şi să asigure transportul materialului care nu putea fi trimis pe calea aerului. Noi plecăm cu avionul la Luknow. De-abia ne-am instalat în avionul companiei Bharat Airwais, cînd apărură trei sikaşi magnifici, înalţi, cu gesturi nobile şi bărbi îngrijite. Şeful, cu tenul negricios şi ochi adînci, purtînd un turban impozant, era impresionant. Alături de ei, noi avem aerul unor băieţaşi în pantaloni scurţi.

— Frumoşi bărbaţi, remarcă Ichac.

— Pe legea mea, sînt piloţi, remarcă Oudot.

Şi toţi rămaserăm cu gurile căscate. În tot timpul călătoriei noastre spre Luknow ne tot minunam de măiestria lor.

La Luknow l-am văzut pentru prima oară pe Angawa, mezinul trupei noastre de şerpaşi, şi pe sirdarul (şeful) său Ang Tharkey. La Nautanwa, ultima localitate indiană înainte de Nepal şi punctul terminus al drumului de fier, am făcut cunoştinţă şi cu ceilalţi şerpaşi. Cu emoţie şi curiozitate îi priveam pe aceşti oameni mici, îndesaţi şi musculoşi, cu tenul galben, cu mustăţile întoarse, spre deosebire de indienii înalţi şi descărnaţi. Şerpaşii, a căror fidelitate şi abnegaţie sînt proverbiale, au fost adevăraţii

noştri tovarăşi de drum în aventura himalayană. Securitatea lor a fost mereu pe primul plan al preocupărilor mele. Ang Tharkey, sirdarul, se arăta a fi un om energic. Autoritatea lui asupra tovarăşilor săi şi asupra culilor erau de necontestat. Ceilalţi şerpaşi, Panzi, Dawatoundu, Sarki, Fou Tharkey, Aila, Angawa, Adjiba nu erau nici ei la prima expediţie. Cu aceşti şerpaşi, acum prieteni, am debarcat la Nautanwa, sub un soare torid. Cele 4 tone de material şi 1 500 kg de alimente au făcut joncţiunea datorită spiritului prevăzător al lui Noyelle. La 5 aprilie regatul Nepalului ne deschidea porţile.

Ţara cea mai înaltă din lume, Nepalul, cuprinde în teritoriul său opt dintre cele mai mari vîrfuri ale planetei noastre. Pe zidul himalayan, această ţară de 7 milioane de locuitori se întinde pe o distanţă de 600 km lungime şi 200 km lăţime. Graniţele sale cu India sînt acoperite de o vegetaţie tropicală. Cînd mîngîiate de un soare de plumb, cînd înecate sub ploile diluviene ale musonului, aceste regiuni oferă un spectacol uimitor. Budişti în nord, hinduşi în sud, dar toţi trăind cu teama de străini, gurkaşii au prosperat în această fortăreaţă naturală, cea mai formidabilă din cîte se pot imagina. Foarte respectuoşi faţă de tradiţii, ei au păstrat intact patrimoniul spiritual al strămoşilor lor. Despre aceşti oameni ai munţilor noi ştiam, de asemenea, că au un caracter integru şi sentimentul măreţiei.

Jeep-ul nostru înainta pe o şosea pietruită şi plină de praf. La 10 km de locul unde ne găseam, Kapilavatsu (actualul Ruminn-Dei), lîngă poalele muntelui Siwalik, atît de drag lui Kipling, cu mii de ani în urmă s-a născut un om a cărui tinereţe a fost pătrunsă de poezia vieţii şi a înţelepciunii. Gauthama Buddha şi-a trăit anii tinereţii în această ţară, în aceste locuri pe care le priveam noi acum. Fondatorul unei religii elevate, una dintre cele mai înţelepte şi mai frumoase din cîte sînt, Buddha a rătăcit poate chiar pe potecile pe care le parcurgeam noi.

Butwal, primul sat al Nepalului, marchează sfîrşitul marii cîmpii a Gangelui şi începutul regiunii muntoase. Aici am făcut în grabă unele operaţii valutare. În munţi şi mai ales în teritoriul ţării, indigenii nu au nici o încre-

dere în bancnote, pretinzînd fără excepţie piese de argint, moneda curentă, metalul etalon în cea mai mare parte a Asiei.

Lachenal şi Terray, care trebuiau să plece în avangardă, examinară bănuitori caii costelivi ce le fuseseră puşi la dispoziţie. Pregătirile grosului trupei întîrziau sub un cer de foc. Bagajele erau distribuite celor aproape 200 de culi care aşteptau impasibili.

— *Bara-sahib, umbrella please...*

Un nepalez ţanţoş îmi întindea îndatoritor umbrela sa. În acest fel am făcut cunoştinţă cu GB Rana. În cîteva zile îmi deveni prieten. GB, cum îi spuneam noi familiar, era însărcinat de maharajahul Nepalului să însoţească expediţia noastră tot timpul şi în toate deplasările sale. Omul servise ca ofiţer într-un regiment de gurkaşi (unităţi de elită ale armatei engleze). Deodată, zgomotul unui galop îndrăcit răsună pe solul întărit şi crăpat de căldură. Caii lui Lachenal şi Terray, înspumaţi şi fără şei, ţîşniră de pe traseul lui Tinau Khola (afluent al Gangelui) în căutarea hergheliei lor.

— Înţelegi, domnule, îmi explica Lachenal mai tîrziu, cu demnitate, adevăraţilor alpinişti nu le place acest mijloc de locomoţie.

Seara, GB ne conducea într-un bungalow rustic.

— *Of his highness* (proprietatea alteţei sale), îmi declară el cu respect.

— Ne simţim onoraţi, îi răspunsei eu.

Maharajahul este aici, într-un fel, marchizul de Carabas. Mai tîrziu am aflat că în Nepal totul aparţine maharajahului.

În ziua de 10, grosul expediţiei se opri la Tansing, capitala provinciei cu acelaşi nume. Aici ne-am refăcut forţele, am revizuit încărcăturile, am angajat culi. Imediat ce am instalat tabăra, lăsîndu-l pe Ichac, bolnav de dizenterie, în paza şerpaşilor, noi am urcat colina ce domina oraşul. În zare se profilau munţii. Încercam o emoţie puternică. Cu toţii citisem numeroase lucrări despre Himalaya, discutasem cu cei din „36", care fuseseră în Karakorum. Lui Ichac, singurul veteran himalayan prezent

printre noi, i-am pus cele mai caraghioase întrebări. Fiecare își făurise o imagine proprie despre acești munți. Vom fi oare dezamăgiți ?

Spectacolul ce ni se înfățișa din vîrful acestei coline depășea tot ce ne-am fi putut imagina. La început nu vedeam decît cețuri diafane, dar, privind cu mai multă atenție, distingeam, ce-i drept la o distanță considerabilă, adevărate ziduri de gheață ridicîndu-se la înălțimi gigantice și acoperind spre nord orizontul pe sute și sute de kilometri. Acest zid scînteietor părea colosal, compact, interminabil. Vîrfurile de 7 000 m succed celor de 8 000. Eram copleșiți de grandoarea acestei priveliști.

Deci iată Himalaya, visul nostru.

De acum înainte această imagine nu ne va mai părăsi.

Problema părea simplă : trebuia să ajungem cît mai repede la acești munți și să începem bătălia cu ei.

Seara, sub corturi, adormeam legănați de vise.

A doua zi, coloana părăsi Tensing-ul. Avangarda avea o zi avans asupra grosului trupei. Către prînz văzurăm un cerșetor care se îndrepta spre noi alergînd. Era Terray al nostru, în ținută nepaleză, cu capul ras, cu fața înecată de sudoare.

Învîrtea cu vigoare pioletul. Toți se fereau din calea lui. Ce se întîmpla ? O dramă ? Instinctiv, mă gîndii la Lachenal.

— Unde e Biscante ?

— Acolo jos.

— M-ai speriat.

— Nu-i de glumă, e groasă rău.

— Dar ce s-a întîmplat ?

— Culii sînt în grevă. Biscante a rămas cu ei și cu materialele. De altfel, nu cred că au intenții rele. Vor probabil să fie plătiți mai bine. Vor, nu știu ce vor. Nu înțeleg ce spun. În orice caz sînt aproape de Waiga, pe marginea șoselei. Au lăsat bagajele, refuză să meargă mai departe.

— Asta e o treabă de resortul lui GB, spun eu.

— Ei bine, vom vedea ce autoritate are asupra acestor băieți.

Plecarăm imediat. Spre seară îi văzurăm pe „greviști". Lachenal, fire veselă, avea privirea întunecată. Cînd sosi ofițerul nostru, rîndurile culilor se strînseră. Ei i se adresară țipînd, pentru a-i aduce probabil la cunoștință revendicările lor. Timp de o jumătate de oră GB le ținu un discurs al cărui ton, calm la început, deveni apoi o tornadă care, în canionul unde ne aflam, răsuna ca într-o catedrală. Pînă la urmă GB îi convinse pe culi să fie rezonabili.

A doua zi, apropiindu-ne de Sedhi Khola, întîlnirăm frumoase nepaleze, grațioase și zvelte. Ele treceau grăbite, pășind mărunt cu picioarele goale. Cu cît înaintam mai mult, zveltele nepaleze deveneau tot mai numeroase. Lachenal era numai ochi. Pe potecile din împrejurimi observase o mulțime de sariuri în culori vii, unduitoare.

Ang Tharkey îmi spuse că femeile se duceau la Kumbh-Mela, la o mare sărbătoare religioasă care se celebrează la fiecare 12 ani. Am sosit în orașul cu pricina și ne-am făcut cu greutate loc în mijlocul unei mulțimi pestrițe, agitate, zgomotoase. Lîngă o stîncă imensă, un *sadhou* (om sfînt) înălța rugăciuni fierbinți. Preoți înconjurați de o mulțime pioasă citeau textele vedice. Numeroși credincioși se îndreptau către rîul sfînt Kali Gandaki. Bărbați și femei își scoteau veșmintele și se aruncau în valuri, lovindu-și trupurile cu frunze de lotus. Alții confecționau din frunze mici bărcuțe în mijlocul cărora aprindeau lumînări. Luate de valuri, acestea erau purtate departe spre Gange.

Caravana noastră porni mai departe. În ziua de 16 aprilie am ajuns la Baglung, ultimul oraș mai mare înaintea văilor himalayene. Ne mai rămîneau de făcut trei sau patru etape pînă la Tukucha, urmînd să urcăm de la 700 m la 2 500 m.

A doua zi ne deșteptară strigătele lui Noyelle :

— Băieți, Dhaulagiri... Dhaulagiri ! Cum era posibil !? Să se vadă oare de aici? Într-o clipită toată lumea era în picioare. O imensă piramidă de gheață, scînteind în soare ca un cristal, se înălța la peste 7 000 m deasupra noastră. Versantul sudic, albăstrit de cețurile matinale, se profila sublim și aproape ireal.

Stăteam uimiţi în faţa acestui munte colosal, al cărui nume, evocat de mii de ori, ne era atît de familiar, dar a cărui prezenţă reală producea acum asupra noastră un şoc puternic. Apoi motivul prezenţei noastre în Himalaya eclipsă consideraţiile estetice şi sentimentale şi începurăm să examinăm gigantica siluetă dintr-un unghi mai practic.

— Ai văzut, creasta e la dreapta !

Spectacolul era magnific, dar versantul sudic nu ne dădea prea multe speranţe.

— În două zile vă voi arăta şi Annapurna, spuse Ichac, care tocmai făcea împreună cu Couzy minuţioase alinieri.

Instalat la umbra bananierilor, m-am ocupat toată ziua cu plata culilor. Bănuitori, ei priveau cu atenţie acul cîntarului. Li se dădea un avans de şase rupii şi cîte un pachet de „Red Lamp" (ţigări indiene). Salutau după obiceiul hindus, apoi semnau cu degetul documentul pe care li-l întindea GB Rana. Rînd pe rînd culii se apropiau de poveri, le cîntăreau dintr-o privire, le priveau discret pe ale altora, confecţionau cu multă abilitate legături din bambus şi liane. Ei îşi purtau greutăţile susţinîndu-le cu benzi de lînă petrecute peste frunte. Pe distanţa de peste 200 km, pe poteci de munte, cele 6 tone de material vor ajunge la destinaţie.

Şi acum la drum, spre Tukucha !

Culii se înşirară în faţa noastră de-a lungul malurilor rîului Kali Gandaki.

Itinerarul stabilit pentru escaladarea lui Dhaulagiri pornea de la cartierul nostru general din Tukucha. A doua zi, trecînd prin Dana, trebuia să reperăm crestele Annapurnei.

— Ei ! O să ne arăţi Annapurna ? îl tachinam eu pe Ichac.

Pînă la urmă am văzut şi Annapurna, dar deocamdată în faţa noastră se întindea valea profundă şi sinuoasă a lui Miristi Khola. Această trecătoare ducea, pe o potecă bine indicată pe hartă, la vîrful Tilicho, de unde se îndrepta spre Annapurna. După ce s-a informat la sirdar, Noyelle ni se adresă :

— Vîrful Tilicho ? Nimeni n-a auzit de el.

Încă un renghi pe care ni-l juca harta.

— Ar fi fost și prea frumos, spunea Rebuffat. Un vîrf de 6 000 m cu o potecă bună și un altul de 8 000 m la îndemîna oricui.

Mai tîrziu explorarea regiunii ne-a demonstrat că trecătorile lui Miristi Khola sînt greu de învins, iar faimosul vîrf Tilicho nu se află la locul indicat pe hartă.

Acum poteca trecea pe marginea prăpăstiilor, printre brazi. Se distingeau apele furioase ale lui Krishna Gandaki. Cascade cu debit mare și puternic țîșneau din pereții de calcar. Urcam pe nesimțite, dar cîștigînd în altitudine simțeam că pasul devine mai greu și ritmul caravanei se încetinește.

La Ghassa, Lachenal și Terray descoperiră o veritabilă fabrică de încălțăminte. În pavilioane înghesuite cîțiva meseriași băteau cu vrăjmășie într-o piele tăbăcită cu urină.

— Lucrează fără clei, spuse expert Lachenal.

— Ai văzut, Biscante ? Întrebuințează în loc de șireturi curelușe subțiri de piele.

— Și unde se duc aceste ghete de lux ?

La drept vorbind le foloseau numai notabilitățile. Era șic să porți încălțări. În ceea ce-l privește pe GB, el și-a cîștigat un mare prestigiu datorită perechii de bocanci de munte pe care îi primise cadou încă de la întîlnirea noastră.

Se făcu răcoare. Ne aflam la peste 2 000 m. Mai aveam de urcat încă 5 000 m pînă la Tukucha. Nu vom mai întîlni bananieri și nici așezări, doar cîteva lanuri de orz. Ceva mai departe se zăreau pantele superioare ale lui Dhaulagiri, acoperite de gheață albastră. Creasta de sud, ce cobora spre noi și în care ne puneam speranțe, se alungea la nesfîrșit ca o lamă subțire de cuțit, cu turnuri de gheață zbîrlite și cornișe înzăpezite. Văzută de aici părea inexpugnabilă. Toți înălțau capetele să privească mai bine acești pereți gigantici, ce se pierdeau cu 6 000 m mai sus în nori și în albastrul cerului. Părțile stîncoase erau de un roșu brun. Luminozitatea era atît de intensă, încît ne forța să închidem ochii.

Să prospectăm un itinerar ni se părea ceva îndrăzneț din cale afară. Totuși nu ne puteam ascunde bucuria.

Eram fericiţi că am ajuns în preajma acestor munţi şi că de-acum înainte ne vom consacra întreaga energie cuceririi lor.

La Lete am străbătut cu surprindere şi nu fără emoţie o pădure de pini care ne aminteau pe cei din Alpi. Aceiaşi arbori, aceleaşi stînci de granit răspîndite în dezordine. Ceva mai departe am intrat pe un platou plin cu pietre şlefuite de cursul impetuos şi neregulat al lui Gandaki. Rîul reuşise să străbată marele lanţ al Himalayei. Era colosal. Vîrtejuri de nisip şi praf urcau în văzduh. Un infern de piatră.

Culii desculţi înaintau în grupuri mici, strînse. Toată lumea era grăbită să ajungă la Tukucha. Ang Tharkey se simţea la el acasă. Budist, el îşi aţintea ochii la casele din Larjung, cu panglici sacre, cărora vîntul hoinar le smulgea rugăciuni nerostite. În depărtare, la capătul deşertului de piatră, se vedea un sat împodobit cu sute de catarge şi parcă înconjurat de fortificaţii.

— Tukucha, sahib! Şi fiecare grăbea pasul.

Traversarăm prin vad un torent rapid şi înspumat. Era Dambush Khola, despre care vom mai auzi.

Iată intrarea în Tukucha. După prima impresie era mai puţină lume decît credeam noi. O droaie de copii ne înconjurau, privind cu curiozitate la cele mai mici gesturi ale noastre. Ei se tîrau pe jgheabul unde femeile spălau vasele şi luau apă pentru ceai. Bătrînii adăstau prin porţi, privind bănuitori pe oamenii albi. Traversarăm satul în cîteva minute. În faţa noastră se întindea o piaţetă. Pe un templu budist cu ziduri trandafirii, panglici cu inscripţii fluturau în vînt. Locul, nu prea primitor, era singurul care ne putea conveni pentru moment. Marşul cel lung se terminase. Eram în 21 aprilie şi ne trebuiseră peste 15 zile ca să traversăm Nepalul. Am instalat cîteva corturi şi am pregătit o masă consistentă. Era frig. Pentru prima oară am îmbrăcat scurtele căptuşite. Toţi sahibii şi toţi şerpaşii erau prezenţi şi sănătoşi. Aveau însă aerul trist. Vîntul rece i-a indispus pe toţi. Va trebui să aşteptăm soarele de a doua zi pentru a aduce o rază de optimism în inimile noastre.

Valea necunoscută

Programul nostru era simplu şi precis. Înainte de toate trebuia să instalăm tabăra, să curăţăm locul, să controlăm şi să stocăm materialul şi alimentele. Fiecare dintre camarazii mei avea de îndeplinit sarcini precise. Îi vedeam agitîndu-se pe acest şantier, năduşiţi şi zgomotoşi. Ichac vîra în preţioasele sale cutii filme şi utilaje, doctorul Oudot înota între mormane de pansamente şi cutii cu produse farmaceutice. Şerpaşii, la rîndul lor, ridicau corturile, ne ajutau la aşezarea materialului, instalau bucătăria. Muntele îşi pregătise o toaletă magnifică pentru această primă zi pe care o petreceam la cartierul general. Ce bucurie să descoperi, în sfîrşit, înfăţişarea acestor piscuri mărețe. Valea Gandaki era o lungă fîşie străjuită de două blocuri muntoase imense : masivul Dhaulagiri la vest, înalt de 8 167 m, masivul Annapurna la est, de 8 075 m. Ceaţa apărea des pe fundul acestei văi şi dădea măreţie pereţilor aproape inaccesibili care ne dominau. Nilgiri (munţii albaştri) străluceau la 4 500 m deasupra noastră. Spre nord cerul era mai limpede. Vegetaţia, cît ne puteam da seama de unde ne aflam, se făcea din ce în ce mai rară.

... Tukucha : un labirint de străduţe. E greu să ghiceşti care este strada centrală a oraşului. Casele sînt adevărate fortăreţe. Majoritatea sînt caravanseraiuri unde

călătorul în trecere găseşte găzduire peste noapte. Cea mai mare parte a locuitorilor sînt budişti. Zidul moriştilor de rugăciune, lung de 50 de metri, este o mărturie a pietăţii lor. Şerpaşii noştri nu uită să rotească cilindrul metalic pe care sînt gravate cuvintele sfinte, ceea ce este mai practic decît să recite lungile rugăciuni. În curţile întunecoase şi rău mirositoare se văd adesea unelte primitive. Ele permit localnicilor să ţească, din lînă de iac sau de oaie, postavuri extrem de trainice. Oamenii de aici ţes ca şi ciobanii noştri de odinioară.

În timp ce Ichac îşi încerca vocea la microfoanele aparatelor de radio, oamenii locului, îngenunchiaţi, învîrteau cu răbdare pînă la miezul nopţii vîrtelniţa ancestrală. Comic contrast. Singurul zgomot în zori, în oraşul pustiu, îl făcea gongul templului vecin, al cărui sunet grav, straniu şi armonios se răspîndea în văzduh. Un fel de lungă litanie se auzea din cortul apropiat de al meu. Psalmodierea monotonă era întretăiată de tăceri bruşte ce te făceau să te gîndeşti la un plîns înăbuşit. Alte voci răspundeau, ca un cor, pe acelaşi ton. Ang Tharkey şi tovarăşii săi îşi cîntau rugăciunile.

— Bună dimineaţa, domnule.

— Bună dimineaţa, Panzi, răspunsei eu ridicînd capul.

— Ceai pentru Bara-sahib. Un cap blînd şi surîzător apăru la intrarea cortului.

— *Yes, thank you.*

Membrii unei caravane, înconjuraţi de o mulţime de copii, erau adunaţi în piaţă şi discutau cu volubilitate. Erau fără îndoială tibetani. Femeile, pieptănate frumos, purtau fuste colorate. Capul lor mongoloid era machiat cu lapte de vacă, aplicat pe cei doi obraji. Conştiente de farmecul lor, ele rîdeau, arătîndu-şi dinţii albi.

„Sînt fermecătoare", îmi mărturisea Terray, care devenise tandru. „Ceea ce îmi place mai mult sînt cizmuliţele lor", spunea Lachenal, mai realist. Tot mai multă lume se aduna în jurul tibetanilor şi dintr-o dată începu un dans îndrăcit. Dansatorii se profilau pe fondul magnific al munţilor înzăpeziţi. Balet fantastic, părînd să exprime dualismul etern al bucuriei şi al durerii, al vieţii şi al morţii, era perfect sincronizat. Estetica aspră şi primitivă, reflectînd însă sufletul unui popor. Şi acesta este faptul cel

mai important. Pe neaşteptate totul se opri. O femeie tibetană aşeză o farfurie de aramă în mijlocul cercului. Dansatorii mimau expresiv : privirile lor se plimbau de la farfurie la noi şi înapoi. Bara sahib, în toată demnitatea sa, aruncă generos cîteva rupii. Dansul se reluă imediat, mai înfocat decît cel dinainte. Apoi vîrtejul se opri din nou. Bara sahib trebuia să-şi arate încă o dată generozitatea. Apoi ne-am adunat în cortul-sufragerie pentru un frugal *chota-harzi* (gustare matinală, înaintea micului dejun).

De la sosirea noastră în Tukucha am nutrit speranţa ascunsă de a găsi un drum uşor şi fără pericole, pentru a putea ajunge repede în vîrful lui Dhaulagiri sau al Annapurnei. Vîrful de sud-est al lui Dhaulagiri, bine marcat pe hartă şi pe care noi l-am zărit la Baglung, ne încuraja în această căutare. Dar nimeni nu era hotărît. Şi pe urmă, piscul de nord, în mod sigur de gheaţă, dar cu o mică diferenţă de nivel, se anunţa favorabil unei tentative. În ce priveşte Annapurna, apropierea drumului de acces spre Tilicho, un vîrf uşor accesibil, prezenta un interes sportiv relativ. A doua zi, Couzy împreună cu Panzi plecară în recunoaştere. El spera să facă observaţii de pe promontoriul de 4 000 de metri care domină localitatea Tukucha. Cu ajutorul radioului, la ora 11 am intrat în legătură cu el.

— Aici Couzy. Am ajuns în vîrf. Vederea este minunată. Dhaulagiri ţîşneşte puternic deasupra noastră. Creasta de sud-est este însă îngrozitoare. Foarte lungă, are numeroase turnuri de gheaţă. Instalarea taberelor e problematică.

Am înţeles. Creasta de nord este în întregime acoperită de gheaţă şi pare a fi extrem de înclinată. În mod sigur prezintă mari dificultăţi tehnice. Partea mai grea pare să fie spre mijloc. Dar există o dificultate şi mai mare : drumul de acces spre această creastă. Era vorba de Gheţarul de est, pe unde în mod normal trebuia să trecem. Şi părea a fi foarte greu de trecut.

— Poţi să vezi faţa de nord. Este periculoasă datorită seracurilor. La baza ei există o pantă relativ dulce. Ea trebuie să permită accesul spre creasta de nord-est. Dar de unde mă aflu eu, nu văd prea bine. Ce crezi de Nilgiri ?

— Totul este verificat. Pe acest versant sînt puţine speranţe.

— Mulţumesc, Couzy, pe curînd.

Aceste prime informaţii nu alimentau de loc optimismul nostru. Cînd Couzy se va întoarce, cu ajutorul schiţelor sale vor proceda la un prim examen.

Seara, sub cortul-sufragerie, începură discuţiile. Între două ceşti de ceai Couzy confirmă cele relatate prin radio.

— Trebuie să ajungem mai întîi la piciorul piramidei terminale, spuse Rebuffat.

Asupra acestui punct toată lumea era de acord, dar în ce priveşte mijloacele de a ajunge acolo, părerile erau împărţite. Ce aveam de făcut ? Să urcăm acest Gheţar de est al lui Dhaulagiri atît de turmentat şi în mod cert foarte periculos ? Să ocolim creasta care domină Tukucha pentru a ajunge în bazinul de nord al lui Dhaulagiri prin faimoasa vale cotită marcată pe hartă ?

Era necesar să pornim în recunoaştere în toate direcţiile. Şi pentru aceasta trebuia evident să ne împărţim. În această perioadă de explorare, în care noi vom da tîrcoale celor două piscuri, va fi suficient să mergem în corzi de cîte doi ?

— În Annapurna există în mod sigur ceva bun de făcut, declară Schatz. Apoi adăugă visător : Un vîrf de 6 000 m, o potecă...

— Nu-mi place Dhaulagiri. Prefer Annapurna, întări Couzy.

— Ei bine, mîine vom pleca. Tu, Lachenal, şi Gaston veţi merge în recunoaşterea Gheţarului de est. Doctorul şi Schatz vor lua caii şi ajungînd deasupra oraşului Lete vor arunca o privire spre vîrful Tilicho şi spre Annapurna. Eu şi cu Matha vom face o plimbare în partea de sus a văii, care se numeşte aici Dambush Khola. S-ar putea să vedem de-acolo versantul de nord al lui Dhaulagiri.

— Şi eu ? întrebă Couzy decepţionat.

— Tu te vei odihni în tabără. Nu-ţi face griji, va fi de lucru pentru toată lumea. Sîntem în 23 aprilie. Avem destul timp pînă la muson. Tu, Lionel, încearcă să te restabileşti.

— Şi nu uita de regim, îl sfătui Oudot.

— Mă simt ceva mai bine, mă asigură Terray, care părea foarte slăbit în urma unei indispoziţii.

— Atunci eu ce am de făcut ? întrebă Noyelle.

— Excelenţa voastră va încerca să ia contact cu bucătăria. Vei termina instalarea taberei, împreună cu Couzy.

. . . La ora 5, deşteptarea. Lachenal şi Rebuffat treceau împreună cu doi şerpaşi ducînd un complet de altitudine (un cort de nailon de două locuri, doi saci de dormit, două saltele pneumatice, un gedeon, primus cu alcool, pături, totul în greutate de zece kilograme) şi schiuri. Un sikari îi va conduce la traversarea zonei mijlocii a muntelui, unde din cauza pădurilor şi a văilor ar fi putut să piardă mult timp. Oudot şi Schatz erau şi ei gata de drum. Caii urmau să sosească la ora şapte. Speram ca în timpul zilei să poată urca destul de sus pentru a zări vîrful Tilicho şi a-i lămuri misterul. Eu şi cu Ichac, bucuroşi de a ne regăsi iarăşi în munte, am părăsit în grabă tabăra. În cîteva minute ajungeam la Dambush Khola, de unde am urcat creasta cea mai înaltă, ocolind prăpăstii adînci şi înguste.

O junglă deasă ne întîmpină cu minunatele sale comori. Flori rozacee răspîndeau la acea oră matinală un parfum delicat. Din brazii doborîţi de curînd se ridica un miros de răşină care ne era familiar. Soarele încălzea bine. Sărind dintr-o piatră în alta, trecînd peste stînci ce ne barau drumul, într-un echilibru precar, cu riscul de a cădea în torent, urcam rapid.

„Prima zăpadă", strigă vesel Ichac. Parcă e mai uşor de mers pe acest teren. Ce contraste ! Cu totul altfel decît în Alpi. Aici, de la junglă la zăpadă nu e decît un pas.

Urmînd creasta din stînga speram să vedem faţa de nord a muntelui. Acest versant ne dădea mai multe nădejdi. Ştiam că în Himalaya versantele nordice oferă adesea, pentru o mie de motive de ordin meteorologic şi geologic, căile de acces cele mai puţin dificile şi mai puţin dure. De cîtva timp mergeam de-a lungul falezelor. Vîrful Tukucha ne astupa literalmente vederea cu frumoşii şi înspăimîntătorii lui pereţi. În jurul nostru ţîşneau cascade de stînci. Blocuri de zăpadă instabile se agăţau de

povîrnişurile muntelui. Era spre sfîrşitul iernii. Cine ar putea şti de unde provine misterioasa putere a revenirii la viaţă în aceste locuri ? Vegetaţia contorsionată şi pitică apărea de sub zăpada care se topea sau se prăvălea în vale. Păsările şi insectele plecau spre înălţimi, unde aveau să găsească de-acum înainte hrana zilnică.

Peste cîteva săptămîni venea vara. Expediţia noastră sosise la momentul potrivit. Ichac scoase aparatele. Altimetrul indica 3 400 m. Nilgiri 111 grade nord, vîrful Tukucha 270 grade vest. Dar această hartă e greşită. Circul imens al torentului Dambush Khola este limitat la nord de o creastă ce coboară din vîrful Tukucha. La piciorul nordic al lui Dhaulagiri trebuia să existe un alt bazin. Dar pentru astăzi era de ajuns. O luarăm la vale, ca să putem ajunge seara în tabără. Coboram, lăsîndu-ne să alunecăm în picioare pe zăpada muiată. Făceam dese opriri, fotografii. Culegeam de ici de colo pietre pentru geologi şi la orele 16,30, arşi de soare, fericiţi, degustam la tabăra din Tukucha un savuros ceai cu lapte.

— Cum, n-aţi putut vedea Dhaulagiri ?

Băieţii făceau pe miraţii. Aşteptau fără îndoială o hartă la scara 1/20 000 în relief şi în culori.

— Nu vă faceţi iluzii, adesea se raportează puţin dintr-o misiune de recunoaştere. Totul este aici atît de imens. Ar trebui zile şi zile de marş pentru a vedea versantul nordic chiar şi de departe.

— Dar Annapurna aţi văzut-o? îi întrebai eu pe Oudot şi Schatz, care tocmai se întorceau.

— Doar partea de sus.

— Ah, în sfîrşit!

— Puţinul pe care l-am văzut este... simpatic. Ţi-a plăcut, nu, Oudot? Dar pentru a ajunge acolo nu ştiu cum vom face. Mă tem că este vorba de ceva asemănător unui joc de *puzzles*. Trebuie să recunoaştem însă că am văzut totul de foarte departe.

— Am reperat deasupra lui Miristi o depresiune al cărei versant are un aspect accesibil. În schimb, celălalt versant este o necunoscută. Trebuie să-l vedem mai de-aproape.

— Ai dreptate, e bine să ştim totul, îi spun doctorului. Cînd veţi fi odihniţi, putem pleca din nou. De data asta pentru mai multe zile.

Deocamdată bîlbîiam. Noyelle sosise împreună cu GB şi cu un bărbat de vreo 40 de ani, mustăcios, bine îmbrăcat şi cu bocanci în picioare. Privirea sa părea inteligentă. Era prefectul districtului. Au urmat saluturi hinduse de o parte şi de alta.

— Iar dumnealui este Thinigaon, îmi spune cu un accent pronunţat prietenul GB, arătîndu-ne un indigen care stătea mai la o parte. E prieten cu prefectul. Pretinde că ştie unde se află vîrful Tilicho.

L-am pus în faţa hărţii.

— Vîrful Tilicho e la picioarele Annapurnei. Nu. Acolo. La nord de Nilgiri, nu la sud.

— El îl confundă în mod sigur cu un alt vîrf : Thorungse, deasupra lui Muktinath.

E grav. Dacă vîrful Tilicho este la nord de Nilgiri, ar trebui să-l traversăm pentru a merge spre Annapurna, ceea ce este imposibil. Sau ar trebui să facem un mare ocol, prin nord. Dar omul spune că ne poate conduce la Tilicho în două zile de marş. Atunci totul se schimbă. Vom vedea asta la faţa locului.

Pe hartă există o steluţă care indică un loc de trecere la nord de Nilgiri.

— Priveşte, vîrful Tilicho se află între Nilgiri şi Annapurna.

Nu există decît o soluţie. Să cercetăm vîrful Tilicho, pe care îl cunoaşte sikarul.

A doua zi, Lachenal şi Rebuffat se întorceau entuziaşti. Ghidul i-a condus pe partea dreaptă a Gheţarului de est, în apropiere de vîrful Tukucha. Au urcat pînă aproape de altitudinea lui Mont Blanc, după un bivuac la 4 000 de metri.

— Cum se prezintă Gheţarul de est ?

— O cascadă de gheaţă. Cred că poate fi urcat, dar nu va fi o promenadă. Presupunînd că vom reuşi să urcăm gheţarul, nu văd prea bine cum vom atinge creasta de nord. După părerea mea trebuie să ne luăm gîndul de aici.

— Către sud, reia Rebuffat, poate fi atins mai uşor. Desigur, panta este lungă, dar nu atît de înclinată.

În orice caz, scara a fost o iluzie pentru noi. Totul era mult mai mare decît ne imaginam. Aici tehnica alpină era depășită. Se impunea tactica taberelor etajate. Aventura individuală trebuia să cedeze în fața efortului colectiv. În primul rînd spiritului de echipă.

În timp ce băieții se aruncau hămesiți de foame asupra unei fripturi cu sos de oțet, noi comentam. Nu aveam prea multe motive de optimism. Dar aceste prime recunoașteri ne-au permis să luăm contact cu Himalaya și să pătrundem în inima problemelor pe care le punea. Nici nu putea fi vorba să le rezolvăm pe toate în 48 de ore. De-abia acum vom putea să facem ordine în obiectivele noastre. Couzy, Oudot și Schatz vor merge să studieze accesul spre Annapurna prin Miristi Khola, iar Ichac, Terray și cu mine urma să explorăm versantul nordic al lui Dhaulagiri și accesul la el prin Dambush Khola.

În zorii zilei de 26 aprilie s-a dat startul a două caravane pentru mai multe zile. Șerpașii ne însoțeau cu complete de altitudine și schiuri. Ghidul lui Lachenal și Rebuffat trebuia să ne conducă pînă unde începea zăpada. Era o căldură ucigătoare. Zăpada se transformase într-o adevărată supă. Ne-am pus schiurile ca să nu ne afundăm prea mult. Pentru șerpași, care înotau pînă la brîu în zăpadă, acest urcuș era istovitor.

Ora 5. Șerpașii, cu excepția lui Ang Tharkey, trebuiau să coboare. Am instalat tabăra. Era imposibil să ne scoatem ochelarii de protecție. Reverberațiile luminii erau prea puternice pentru ochii noștri obosiți. Deasupra noastră, versantul nordic al muntelui Tukucha se înălța amenințător. Pe vîrf curgeau torente de lumină.

Ne-am odihnit și am petrecut prima noapte la mare altitudine. Corturile erau minuscule, confecționate din nailon și duraluminiu ; intram în ele pe brînci. Nu cîntăreau decît 2 kg ; le țineam pe fundul unui rucsac. Întinși pe burtă în sacii de dormit, lungiți pe saltelele pneumatice, eu cu Terray făceam bucătărie. Trebuia să fim atenți la mișcările bruște : centimetrii erau numărați. Îți trebuia un moral sănătos pentru a rezista opresiunii unui univers atît de limitat.

A doua zi, încă de la plecare, sub conducerea lui Terray, cadența s-a menținut rapidă. Voia să se revanșeze. Indis-

poziţia îl slăbise atît de mult, încît cu cîteva zile în urmă abia mergea. Iar acum făceam eforturi să ţinem pasul cu el. Panta devenea abruptă şi deseori trebuia să ne sprijinim în piolete. Soarele ajunsese deasupra capetelor. Am înfipt schiurile în zăpadă ca să le putem găsi la coborîre. Altitudinea, apropiată de cea a Mont Blanc-ului, începea să ne obosească. În ciuda foamei contiuam să urcăm pentru a ajunge la un loc plat. Terray „vîslea". Oare îşi desconsiderase forţele renăscînde ? În orice caz, făcea apel la ultimele picături de energie pentru a ajunge la platou. Se lăsă să cadă greu în zăpadă.

— Nu mai am putere de loc, ne spuse el.

Din prudenţă, l-am lăsat să coboare la prima tabără, după ce a băut un ceai cald.

— Răul de munte ! spuse Ichac.

Nici noi nu eram încă aclimatizaţi. Începînd de la 5 000 m altitudine, durerile de cap sînt mai frecvente. Pastilele de aspirină pe care Oudot, prevăzător, ni le-a distribuit, erau bine venite. Deşi foarte obosiţi, nu puteam dormi. Răsăritul soarelui ne îndemna la drum.

Am pornit spre vîrf, lăsînd cortul montat. Urcam mai repede decît în ajun. Într-o oră am fost pe pisc. Soarele dimineţii dădea un relief extraordinar culorilor foarte pure ale crestei ce se înfăţişa ochilor noştri.

— Ah, sărmane bătrîn. Nu acesta este adevăratul vîrf, spuse Ichac, profund decepţionat, Priveşte acolo jos, vîrful este de cealaltă parte, la cel puţin două ore de aici.

Lipsa de antrenament, în ciuda marşurilor, inadaptarea la altitudine se manifestau printr-o oboseală anormală.

— Va trebui ca toată lumea să facă recunoaşteri şi să petreacă nopţile între 5 000 şi 6 000 m, îi spusei lui Ichac.

Acum îmi dădeam seama că fără aclimatizare prealabilă nu se poate merge la altitudine. Pe măsură ce ne apropiam de vîrf ne întîmpina un vînt îngheţat. Am îmbrăcat hanoracele şi pantalonii nailon, etanşi la zăpadă şi furtună.

— Uite o vale care porneşte chiar de aici.

— Nu e trecută pe hartă, mă asigură Ichac. E o vale necunoscută. Coboară spre nord şi se împarte în două braţe imense.

— Dhaulagiri nu poate fi această palidă imitație din fața noastră, spuse camaradul meu, arătîndu-mi un vîrf de 7 000 m, care semăna în mod straniu cu Dhaulagiri. În fața noastră, nu prea adîncă, Valea Necunoscută — după expresia lui Ichac, căruia îi place să boteze — cobora în pantă dulce. Era largă și de tip glaciar. Alternanțele de zăpadă și iarbă îngălbenită ne făceau să ne gîndim la blana vărgată a unui tigru.

— Ca să vedem fața de nord a lui Dhaulagiri trebuia să mergem spre stînga, la capătul celălalt al văii.

— Acum e prea tîrziu, îmi răspunse Ichac. Nu avem materialul necesar pentru tabără.

De partea cealaltă a muntelui Tukucha, deasupra lui Nilgiri, se înălța un munte puternic, pe care Ichac îl identifică. Era Annapurna. Făcu repede o schiță. Norii se îngrămădeau pe cer. După ce am înghițit conținutul unui tub cu lapte condensat, am luat drumul întoarcerii. Cu pasul automat, cu privirea fixă, mergeam fără să vorbim. Nu mai aveam suflu. Ne pierdeam în gînduri. Eu îmi imaginam valea de la Chamonix, arborii de un verde tandru și odihnitor, potecile umbroase unde era atît de plăcut să te plimbi. Simțeam că mă lasă puterile. Ichac deschidea drumul. Încercai să-l urmez. În zadar. La fiecare zece pași mă prăbușeam în zăpadă. Camaradul meu mă înjura : singurul remediu în aceste cazuri. În sfîrșit, creasta ! Ce ușurare... Dar mai era și coborîrea. Spre marea mea surpriză, chiar la începutul coborîrii simții că prind aripi. Goneam spre tabără. În cîteva minute ne aflam la adăpost. A fost o nouă experiență pentru mine. Urcînd, am simțit răul de altitudine, lipsa de oxigen. La coborîre — nimic din toate acestea.

Apa pentru ceai era caldă. Ichac îmi vorbea :

— Știi, mergeam ca un animal. Mi se părea că în spatele meu se află un al treilea. Un om care ne urma. Am vrut să strig, să te avertizez, imposibil. Pe furiș am aruncat o privire, ca să mă liniștesc. Dar ca o idee fixă mă urmărea senzația unei prezențe străine. Apoi totul a revenit la normal.

— Vezi, asta dovedește că la altitudine mare luciditatea scade în proporții considerabile.

Eram sleiţi, cu picioarele moi şi capul greu. Răzbătînd prin norii întunecaţi care ne înconjurau, soarele începea să strălucească din nou. Sosi şi Ang Tharkey.

— *Salaam*, Ang Tharkey.

— *Tired, Sir ?*

Voia să ducă el totul. Era un supliciu să rezişti tentaţiei. Aveam umerii zdrobiţi. Dar era mai înţelept să repartizăm eforturile. Pornirăm la drum. Se zărea şi creasta unde abandonase Terray. Schiurile erau tot acolo. Ang Tharkey continua să meargă, sigur pe picioare, pînă la tabără, în timp ce noi lunecam trasînd frumoase arabescuri în zăpadă. A doua zi, la Tukucha, ni se făcea o primire triumfală. Terray, care coborîse în ajun, se simţea mai bine. Întrebările curgeau din toate părţile.

— Ei bine, ce-i cu Dhaulagiri ?

— Unde începe versantul nordic ?

— În Lună...

Ghețarul de est

În afară de Couzy și Schatz toată lumea era prezentă: ocazie excelentă pentru a examina situația. Oudot raportă că la 27 aprilie a înaintat spre depresiunea cu aspect plăcut pe care am zărit-o prima oară după plecarea noastră din Lete. Drum greu, însă accesibil culilor. De-acolo se vedea Annapurna, dar foarte de departe. Creste înalte, un pinten care cobora în valea Miristi Khola. Poate că...

— Și vîrful?

— Tilicho nu se vedea. M-am oprit acolo. Pe ceilalți i-am lăsat să meargă mai departe.

— În fond, spusei eu, există trei probleme. În ce privește Dhaulagiri, trebuie explorată partea nordică și căile de acces. Recunoașterea pe care am făcut-o cu Ichac a ridicat un colț al vălului de mister, dar nu rezolvă aproape nimic. Trebuie deci să organizăm o nouă recunoaștere. E departe, e sus, va trebui să punem toată lumea pe picioare.

— Am să vin și eu, spuse Terray. M-am săturat să tot fiu bolnav. În două zile voi fi restabilit.

— Nu vreau să-mi impun punctul de vedere, adăugă Oudot. Dar mărturisesc că mi-ar plăcea să pornim odată. Îmi pierd timpul distribuind sulfat de magneziu „clienților" din Tukucha.

— Văd că nu te mai amuză răspunsurile nepalezilor cînd îi întrebi dacă au febră, glumi Noyelle.

— La un moment dat şi pitorescul ajunge să te plictisească. Cînd i-ai văzut înghiţind praf insecticid sau cutii cu laxative ai văzut totul.

— La drept vorbind, spusei eu, n-ar fi bine ca medicul expediţiei să absenteze prea mult timp din Tukucha, deşi este evident că trebuie să te aclimatizezi şi tu.

— Atunci să plecăm împreună, hotărî Terray.

— De acord.

— Te previn, spuse Terray, eu merg pînă la capăt.

— Vom fi împreună.

— Oricare ar fi lungimea traseului, oricare ar fi numărul vîrfurilor de traversat, oricare ar fi dificultăţile, eu nu mă mai opresc.

— Punctul doi ? întrebă Lachenal, pe care îl molipsise febra de acţiune a lui Terray.

— Punctul doi este Annapurna. Trebuie să aprofundăm această problemă. Dar e necesar să aşteptăm întoarcerea lui Couzy şi Schatz pentru a hotărî ce se poate face în partea aceea. În ce priveşte al treilea punct...

— Ah, asta-i pentru noi, Gaston, îi spune Lachenal lui Rebuffat.

— Gheţarul de est al lui Dhaulagiri ? întrebă Gaston.

— Exact. Îl putem urca şi, în caz afirmativ, în continuare am putea ajunge la creasta de sud-est, spre stînga, sau la creasta nordică. Dar nici acolo recunoaşterea pe care ai făcut-o cu Biscante nu a fost prea concludentă.

— Totuşi suficientă pentru a fi destul de pesimişti, răspunse Gaston. Cred că urcuşul direct al gheţarului nu va fi comod. Urmează o imensă pantă glaciară, năpădită de seracuri, barată de nenumărate crevase. Iar avalanşele se prăvălesc fără încetare...

— Voi merge cu voi, îi spusei lui Lachenal. Vom folosi caii cît mai mult posibil şi vom instala o tabără la picioarele gheţarului. Numai diavolul ne-ar putea împiedica să ne întoarcem lămuriţi.

A doua zi s-a dat repaus pentru toată lumea. În cursul dimineţii am urcat pe un promontoriu, la sud de Tukucha, de unde se vedea perfect Dhaulagiri. Cu ajutorul binoclului am reperat obstacolele Gheţarului de est. Ocolind spre stînga se puteau evita majoritatea seracurilor. Problema era de a atinge una din creste. Văzut de acolo, Dhaulagiri

era magnific. Ceţurile dimineţii se tîrau încă în văile sale. Zăpezi şi gheţari străluceau orbitor. Cerul era bleu pastel. Pe un alt vîrf stîncos, doar la 200 m de noi, un vultur ne privea încremenit.

Trecuse o lună de cînd sosisem în Asia. Trezeşte-te, Maurice ! Totul e gata. Mărturisesc că în dimineaţa aceea nu prea aveam chef să particip la pregătiri. Străbăturăm călare cîmpia stîncoasă de la Gandaki. Şerpaşii ne implorau să trecem prin Larjung. Fără îndoială pentru a se ruga. Acest sat cu străduţe acoperite de zăpadă este iarna de un pitoresc fascinant. Un kilometru mai departe descălecăm. Caravana se împrăştie pe pantele înierbate. În iarba deasă păşteau iaci roşii şi vaci grase. Pe versantele muntelui, arbori năpădiţi de flori parfumate ne făceau drumul mai plăcut. Era greu să respecţi orarul în acest paradis.

Părea paradoxal ca la un interval de cîteva ore, după ce văzusem aceste flori uriaşe, această iarbă grasă ca în Tirol, să mergem acum pe un gheţar de o asemenea mărime. Îndrăzneala noastră s-a transformat repede în respect. Ne-am căţărat toată ziua. O iarbă săracă şi pitică era singurul semn că vegetaţia se păstrează şi la această altitudine. Zăpezile luau locul ierburilor. Spre seară am amenajat tabăra de bază pe ultima bucată de pămînt. Am instalat şi postul de radio : el ne permitea să recepţionăm şi să emitem la o distanţă de 10 kilometri.

Legătura cu Tukucha a fost stabilită. Ascultam cu satisfacţie aproape copilărească vocea lui Ichac care îmi transmitea noutăţi şi ultimele cancanuri din oraş.

— Alo, Matha ? Am sosit cu bine. Locul este lugubru şi timpul urît. Ne culcăm toţi aici.

— Noyelle pleacă mîine să vă ajungă. Couzy şi cu Schatz s-au întors.

— Ah, şi atunci Annapurna ?...

— Au mers trei zile şi au ajuns pînă în fundul văii torentului Miristi Khola. L-au traversat şi s-au izbit de un pinten care coboară din Annapurna.

— Cel pe care l-au văzut cu Oudot la 27 aprilie ?

— Exact. Se pare însă că acest pinten este imens. După un început încurajator el se racordează la creasta de bază, dar joncţiunea este invizibilă de jos.

— Şi au mers mai departe ?
— Li s-a părut riscant să înconjoare pintenul pentru a vedea versantul nordic.
— Aşadar, nu au văzut vîrful Tilicho ?
— Nici urmă de vîrf. Dacă există cu adevărat un pisc Tilicho care duce la versantul nordic al Annapurnei, atunci el trebuie căutat în altă parte.
— Omul lui Thinigaon avea dreptate. Dar băieţii nu sînt prea osteniţi ?
— Şi încă ce obosiţi ! Acum se odihnesc. Cum e vremea acolo sus ?
— Foarte rece. Sîntem deasupra norilor. Salutări tuturor.
— La revedere şi noroc.
Mă gîndeam la culii veniţi cu noi pînă acolo. Unde se vor culca ? E drept că mai era şi un cort de rezervă. Cîţiva dintre ei s-ar fi putut înghesui în el.
După ce am înghiţit un ceai, am plecat să inspectez tabăra.
— Ang Tharkey, ce fac culii ?
— Bine, sir.
— Unde dorm ?
— Aici, Bara sahib.
„Cum aici?! În cort? Sînt şase". Mă dusei să văd. În obscuritate am distins cu greu braţe, picioare. Oare cum puteau respira ?
Dis-de-dimineaţă ne îndreptăm în grabă spre marea cădere de gheaţă. Văzută de aproape, cînd se îngînă ziua cu noaptea, era impresionantă. Caravana era formată din cei doi camarazi ai mei, Lachenal şi Rebuffat, şi şerpaşii Ang Tharkey, Fou Tharkey şi Sarki.
Toată ziua am umblat în căutarea unor poduri de zăpadă (pe gheţari zăpada poate ascunde totdeauna o crevasă care constituie un pericol permanent. Cînd nu există altă soluţie se caută poduri de zăpadă, singurul mijloc de a traversa crevasele. Dar trebuiau luate măsuri speciale). Navigam între imense bariere de gheaţă sau de-a lungul crevaselor, fără a putea să le evităm, înaintam sub ameninţarea giganticelor seracuri gata să se prăbuşească. Cu coada ochiului supravegheam cu nelinişte echilibrul firav al enormelor mase de gheaţă.

Panta se înălța brusc. Tăiam trepte în gheață. Șerpașii, cu poveri de cîte 20 kg, urcau greu. Cerul amenințător se burzului deodată. Ne văzurăm nevoiți să instalăm tabăra pe un teren plat, la adăpostul seracurilor. Era ora 14 și nu ajunsesem decît la jumătatea ghețarului. A fost o noapte cu furtună și spaime. Ne-am sculat devreme ca să cîștigăm timp, căci aici furtunile se dezlănțuie după-amiezile. Mijeau zorile. Prima coardă escalada panta de gheață de deasupra taberei. În sacii noștri sunau „giuvaerurile" (adică pitoanele de gheață, ciocanele). Eram pregătiți pentru orice. Gheața era dură. Șerpașii urcau încet. Cînd am ajuns aproape de 5 000 m altitudine respirația se îngreuie. Șerpașii se sprijineau pe piolete și își goleau plămînii cu un șuierat care cu timpul ne va deveni familiar. Deși nu existau criterii riguroase, mi se părea că eu sufăr mai puțin de lipsa de oxigen decît Lachenal și Rebuffat : efectul favorabil al ultimelor nopți petrecute la 5 000 m. Această constatare îmi confirma necesitatea ca înaintea marelui asalt toată lumea să facă un stagiu de acomodare la 5 000—6 000 m.

Era la amiază și ne aflam la 300 m de platoul ce marca sfîrșitul dificultăților. Un ghețar este asemănător unui rîu. Părților plate, unde se scurge liniștit, le succed căderi agitate. De aceea parcurgerea acestor 300 m era anevoioasă.

— Urîtă treabă, constată Lachenal.

— De loc încurajatoare. Privește blocurile de gheață căzute, exclamă Rebuffat.

— Peste tot gheață vie, spusei eu dezamăgit. Și ce pantă ! Trebuie să traversăm tot ghețarul și să încercăm pe partea stîngă.

Într-o clipită, ei îi veniră de hac primei pante de gheață verde, lucioasă, lustruită.

— Bravo, e o treabă bună, nu mă putui abține să-i felicit. Această măiestrie a camarazilor mei era reconfortantă. Șerpașii erau uluiți.

— Oh, Maurice... nu trece pe stînga. Poți să urci, dar ține dreapta. Era Lachenal.

— OK. Fiți atenți și voi.

Cerul era livid, un timp ca în fiecare zi la această oră. Camarazii mei se aventurau într-un teren extrem de primejdios. În fiecare clipă puteau fi prinși sub un serac.

— Să mergem, le spusei eu şerpaşilor.

Eram nevoit să tai trepte şi prize pentru mîini. Sacii încărcaţi ne trăgeau spre prăpastie. Înclinarea era atît de mare, încît rămînînd drept puteam linge gheaţa.

— Nimic de făcut, auzii o voce de sus.

— O crevasă enormă barează întreg gheţarul.

Înjurături sonore subliniau nemulţumirea.

— Nu se poate înainta ? întrebai eu, ajungînd în spatele seracului. Atunci trebuie să traversăm. Trebuie să fie un pasaj de cealaltă parte...

Fulguia, iar plafonul norilor coborîse foarte jos. Toţi şase ne aflam în mijlocul seracurilor gigantice, copleşiţi de dificultăţile neprevăzute pe care ni le punea muntele.

Pîrîituri sinistre făceau să tremure blocurile de gheaţă pe care înaintam. Gheţarul căpătase o culoare albastră.

Curajoşi, Lachenal şi Rebuffat continuau ascensiunea în direcţia indicată. Aşteptîndu-i, nimeni nu scotea o vorbă. Uneori gheţarul era zguduit ca de cutremur. Iată-i că acum se întorceau cu feţele întunecate.

— Imposibil, îmi declarară ei.

— Cam albastră situaţia, spusei eu perplex, dar dacă nu e nimic de făcut !...

— Maurice, cred că e mai bine să coborîm spre locul unde se află Rebuffat. Nu miroase bine pe aici.

Pe neaşteptate se auzi un zgomot prelungit. Întindem pasul.

— Plecaţi ! O să ne rămînă oasele pe aici, strigă Lachenal.

— Să plecăm...

Ecoul tunetului sporea spaima generală. Nu mai era o retragere, ci o fugă din faţa muntelui care se pregătea să lovească. Coborîrăm zidul de gheaţă. O grindină violentă se abătu asupra noastră. Era necesar să ne stăpînim totuşi, pentru a nu merge prea repede, fiecare gest trebuia făcut cu precizie.

Grindina se potoli. Ajunserăm la baza zidului de gheaţă. Eram în afară de pericol. Salvaţi ! Şi totuşi fusesem atît de aproape de ţintă. Dar în cazul acesta nu era înţelept să înaintăm. Riscul era prea mare. Nici o victorie nu ar fi justificat jertfe umane.

Ninsoarea se transformă şi aici în grindină. Vizibilitatea era redusă la cinci metri. Din cînd în cînd apăreau umbre cenuşii. Fantasmele se rostogoleau la vale, spre tabără. Avalanşe de zăpadă proaspătă se prăvăleau fără încetare, într-un zgomot înspăimîntător.

Apoi infernul rămase în urmă. Ca un coşmar. Către orele 17, ajunşi în tabără, sorbeam un ceai cald, pregătit de Noyelle, care ne propuse să luăm legătura prin radio cu cei din tabăra de la Tukucha. După cîteva minute legătura era stabilită.

— Aici Maurice, ce mai e nou la Tukucha ?

— Aici Ichac. Totul merge bine. Nimic nou. Lionel şi Oudot au plecat azi dimineaţă. Dar voi ?

— Noi n-am putut birui gheţarul, dar ne-am lămurit. Acest munte nu poate fi cucerit niciodată. Expediţia nu va trece pe acolo.

— Şi ce veţi face acum ?

— Eu cobor mîine. Rebuffat, Noyelle şi Lachenal vor face schi pe creasta de sud-est a lui Dhaulagiri. Un mic vîrf de 5 500 m. Vîrful alb. De acolo sper să poată observa întregul versant sudic.

— Au nevoie de ceva ?

— Expediază alimente şi trei perechi de schiuri.

— OK, dacă cobori mîine, vei avea *thar* la dejun.

— *Thar ?*

— Căprioară de Himalaya. GB şi „great man" au plecat la vînătoare cu puştile noastre şi au doborît trei. Una e pentru noi.

— Atunci cobor mîine negreşit. Şi Lionel ?

— Nu-ţi face griji, a luat şi el o bucată bună.

— Pe mîine.

A doua zi i-am părăsit pe camarazii mei şi m-am întors singur la Tukucha. Coborîrea era o adevărată plăcere. Treceam pe sub arborii cu flori roşii. Coboram pante înverzite primăvăratic. Între doi brazi, ascuns de coline împădurite, un lac verde cu ape limpezi îmi reda imaginea elegantului Nilgiri. Tufişurile de zadă care-l înconjurau aveau o înfăţişare mai puţin austeră decît brazii. O spumă fină unduia spre maluri. Poteci de mult neumblate duceau spre cîmpia Gandaki. Apele crescuseră. Va trebui să mă ud. Dar teama de ţînţari mă făcea să evit apa. Din fericire

se apropie un tibetan, care înţelese totul. Obiceiul local e simplu, comod. Omul mă luă uşurel în spinare. Cu picioarele goale, în ciuda greutăţii mele şi a curentului, el trecu prin apele umflate ale rîului şi mă depuse teafăr pe pămînt uscat. Plin de respect făcu cîteva temenele. Sărmanul. În aceste locuri sălbatice nici nu poţi fi generos. Jenat, nu ştiam ce să fac. Îmi luai o atitudine demnă, seniorială, apoi mă îndepărtai ruşinat.

Către orele 13 soseam la Tukucha, unde Couzy şi Ichac mă întîmpinară bucuroşi.

— Ce surpriză, carne, spusei eu între două îmbucături. Felicitări lui GB pentru *thar*.

Mă simţeam în formă. Cît priveşte apetitul, rivalizam cu Terray.

— Aşadar, Gheţarul de est e nou de tot.

— Tehnic poate fi comparat cu Plan-ul (gheţar în Mont Blanc), dar e incomparabil mai primejdios. Asta e şi părerea lui Biscante.

— Parcă aveam aripi cînd am coborît.

— Nu era de glumit.

— Dhaulagiri îşi apără bine tainele...

— Nimeni nu spune că mîine nu vom găsi un traseu acceptabil.

Ichac îi aruncă o privire lungă lui Couzy, apoi îmi răspunse :

— Mîine, nu prea cred.

Trebuia desigur să găsim un drum, dar ceea ce mă neliniştea era faptul că nici unul dintre noi nu întrevedea vreo speranţă.

— Ar mai fi posibilităţi de acces pe creasta de sud-est. Partea de sus a gheţarului, care ne-a stopat ieri, poate fi atacată şi pe peretele din stînga.

— Sînt destul de sceptic, dar trebuie să încercăm.

— Eu şi cu Schatz sîntem disponibili, făcu Couzy.

— Ei bine, atunci veţi face o treabă bună : vă veţi aclimatiza la mare altitudine şi veţi recunoaşte partea de sus a Gheţarului de est. În acest timp Lachenal, Noyelle şi Rebuffat vor explora Muntele Alb. Poate vom lămuri misterul lui Dhaulagiri.

— Mulţumiri pentru thar, îi spusei lui GB, care tocmai intra în cort. Nepalezul avea poftă de vorbă. Începu-

răm o discuţie despre Nepal, gurkaşi, familia Rana — atotputernica acestei ţări. El scoase din portofel ordinul eliberat pentru misiunea de a ne însoţi. O făcea după o lună. Putea s-o facă mai devreme. Îmi întinse un sul de hîrtie de bambus, acoperit cu o scriere în sanscrită, cu peceţi complicate. Totul semăna cu o diplomă de pe timpul primilor regi ai Franţei. Cu noi, GB descoperea o lume nouă. Încrederea noastră în el era deplină. Îl tratam de la egal.

— GB, vrei orez ?

— *Thank you, sir.*

Refuzul său are motive religioase. Hindusul nepalez nu poate accepta să împartă o hrană oarecare cu străinii. În împrejurările de faţă nu-i permite religia. Adevăratul motiv este că n-a utilizat niciodată furculiţa. Mănîncă la fel ca toată lumea de aici : cu degetele.

A doua zi către ora 8 (era 5 mai) Couzy şi cu Schatz părăsiră tabăra. Era rîndul lor să-şi spargă dinţii de Gheţarul de est. Eu cu Ichac rămîneam singuri la Tukucha.

— *Soldier for Tansing ! Letters ?* (Un soldat pentru Tansing ! Scrisori ?)

Ce-i cu corespondenţa noastră ? Trecuseră cinci săptămîni de cînd ne aflam în Nepal şi nu primisem nici măcar o telegramă. Cu ajutorul lui GB Rana am redactat o scrisoare în limba gurkali către oficiul poştal, pentru a clarifica problema.

După-amiază, la Tukucha, am fost martorii unei curioase procesiuni. Femeile satului îmbrăcaseră cele mai frumoase toalete. Ele duceau urcioare sau vase pline cu apă, din care stropeau pe cei adunaţi pe uliţele satului. Un ritual menit să aducă ploaia de mult timp aşteptată. Sus, în munte, ploua în fiecare zi şi bîntuia furtuna, dar jos, în cîmpie nu ploua aproape de loc, spre paguba recoltelor. Pe strada principală Ichac alerga de zor cu aparatul de filmat. Prestigiul nostru de sahibi nu ne era însă de nici un folos. În mijlocul rîsetelor am fost stropiţi din plin. Aparatul a fost scos repede din funcţiune şi ne-am retras strategic.

La întoarcerea în tabără, Rebuffat ne povesti îngrozit despre cele văzute pe Muntele Alb. Faţa de sud are o lungime de necrezut, ne spunea el, şi se desfăşoară la o mare altitudine, fiind foarte dificilă din punct de vedere tehnic :

pereţi şi turnuri de gheaţă, stînci, teren accidentat. De amplasamente pentru tabere nici vorbă. Nu se poate trece pe acolo.

Afectaţi de această veste ne pregătirăm să cinăm în cort. A doua zi am primit vizita unui lama pe care-l mai văzusem şi la Baglung. Anteriul său vişiniu era cam ponosit, dar chipul reflecta o bonomie jovială. Ichac, căruia îi plăceau spontaneitatea şi simplitatea acestor lama, îi oferi de mîncare. Oaspetele ne vorbi volubil despre Muktinath. Conversaţia se desfăşura prin intermediul lui Ang Tharkey şi nu era lipsită de pitoresc.

— Unde veţi merge acum ? l-am întrebat noi.

— Mîine voi fi la Muktinath, dar e departe de aici. Deşi era lama, nu credeam că are paşi de şapte poşte.

— Trebuie să mă duc în fiecare zi. Acolo, la Muktinath, se petrec minuni. Ies flăcări din pămînt. Preoţii fac preziceri.

Ichac avu o idee genială.

— Poţi să ne spui dacă vom urca pe Dhaulagiri ? Iată cu ce-l puteam pune la încercare. Privirea lui se îndreptă spre cer, apoi coborî către mîinile sale. Scena dură cinci minute. Vom fi oare martorii unui sortilegiu ? Lama părea să revină pe pămînt şi se hotărî să vorbească.

— Dhaulagiri nu vă este favorabil... şi adăugă după un timp : Mai bine să vă încercaţi norocul pe partea cealaltă.

— Pe care parte ? întrebă Ichac.

— Spre Muktinath, spuse el, ca şi cum ar fi fost vorba despre o certitudine.

Nu cumva se gîndea la Annapurna ? Viitorul ne va aduce în sfîrşit noutăţi. Lachenal se întorcea ars de soare. Îi lăsase pe Couzy şi Schatz în tabăra de pe gheţar. Posturile de radio nu mai funcţionau. Cîtva timp nu vom putea lua contact cu ei. Spre seară sosiră Terray şi Oudot. Doctorul, privind gînditor harta, spuse :

— Prin Tilicho se economisesc cîteva zile de marş. Vom ajunge pe faţa de nord. Versantele nordice în Himalaya sînt adesea mai accesibile. Vom merge cît va trebui de departe pentru a găsi Annapurna. Dacă va fi nevoie pînă la Manangbhot.

— Iată-ne deci în căutarea Annapurnei, spuse scîrbit Ichac.

În căutarea Annapurnei

În dimineața aceea, Lachenal și Terray nu se amuzau de loc. Medicul îi supunea la diferite teste. Ședințe de metabolism, teste Flack (care ne-au lăsat o amintire neplăcută : trebuia să sufli într-un tub și să menții o presiune de 4 cm de mercur). Testul cuprindea 20 de probe diferite care se succedau timp de peste o oră. Totul se făcea pe stomacul gol și era penibil pentru cei ce se întorceau flămînzi dintr-o recunoaștere. Liniștit, în timp ce camaradul său suferea, Lachenal, care isprăvise, își tăia bucăți enorme de cîrnați. Din timp în timp, Terray îi arunca priviri furioase.

— Biscante, du-te puțin mai departe cu cîrnatul tău, altfel o să leșin.

— Lasă gura. Dacă vorbești, rezultatele n-o să iasă bune, îi tăie vorba Oudot fără milă.

Aceste examene erau de o importanță capitală. La început mă temeam ca Oudot să nu fie mai mult alpinist decît medic. Dar teama mea nu s-a confirmat. El era deopotrivă sportiv și doctor. Aș dori ca fiecare expediție să aibă un medic ca Oudot. El mă informa în mod regulat asupra formei în care se aflau membrii expediției, despre progresele pe care le făceau în aclimatizarea la mare altitudine.

În timp ce Terray își refăcea forțele, Ichac, Rebuffat și cu mine ne pregăteam să plecăm la Manangbhot. Prin Miristi Khola, atacarea Annapurnei părea problematică. În mod logic versantul Manangbhot trebuia să se prezinte mai bine.

— Salutări lui Tilman, mormăi Lachenal, care sfîrșise de mîncat. Tilman: nume celebru în munții Himalayei. El urcase pe piscul cel mai înalt atins pînă atunci de oameni: Nanda Devi, 7 820 m. La plecare am aflat că acum se pregătea să exploreze chiar regiunea vizată de noi. Prestigiul său printre alpiniști era uriaș. Ținînd seama de echipa de care dispunea, după părerea mea obiectivele sale trebuiau să fie recunoașterea drumurilor de acces spre Manaslu (8 120 m) și Annapurna. Dar, la plecare, alpiniștii sînt atît de discreți și pe urmă ar fi fost ridicol ca două expediții aflate în Himalaya să atace același vîrf.

Fou Tharkey o porni înainte să pregătească cantonamentele. Am luat cu noi alimente pentru opt zile. Înainte de întoarcerea noastră, Oudot și Terray aveau timp, în cazul că Couzy va eșua, să meargă și pe Ghețarul de est.

Cele două zile de repaus au fost binevenite pentru mine. Mi-au permis să trimit scrisori în Franța, să fac ordine în mica contabilitate a expediției și să verific instalațiile taberei. Dar această viață sedentară nu-mi convenea de loc și aș fi fost fericit să pot pleca din nou.

Pe drumul spre Tibet se înșirau caravane încărcate cu sare și orez. Am traversat micul oraș Marpha, plin de flamuri și pietre de rugăciune. Indigenii ne înconjurau gălăgioși. Aici erau și mai mulți tibetani decît în Tukucha. Bomboanele expediției dispăreau repede în pumnii copiilor ce roiau în jurul nostru. Marpha a păstrat o frumoasă amintire despre trecerea noastră. Și mai tîrziu orașul ne-a răsplătit, întrucît culii de aici au venit să se angajeze la expediția noastră cînd am avut nevoie.

În mod frecvent întîlneam ziduri de rugăciune acoperite cu plăci de piatră pe care citeam inscripția clasică: „Om mani padme hum" (giuvaerul din floarea de lotus). Apoi peisajul se schimba. Aspectul era și mai dezolant decît în regiunea pe care o părăsisem. Spre nord relieful se îndulcea. Apăreau coline presărate cu pietre roșcate, o luminozitate nouă, această impresie de pustiu fiind un indi-

ciu sigur că ne aflam în apropierea Tibetului. În amurg am pătruns în satul lui Thinigaon. Oamenii ne priveau cu neîncredere. O ceată gălăgioasă, demnă de curtea miracolelor, ne-a condus la singura gazdă mai primitoare din sat. Fou Tharkey ne primi surîzînd. Se și instalase, ca la el acasă. Dădu ordine cu blîndețea și amabilitatea care îl caracterizau. Era înconjurat de numeroase femei. Ne aflam în locuința celui mai important personaj din sat, într-un caravanserai care ținea loc și de magazin universal. Stăpînul sosi și ne invită în camera ce ne-o rezervase. Un miros tare, acru, ne făcu să dăm înapoi. Ichac se repezi și deschise ferestrele. Inspectînd locuința, descoperii într-un colț piei de iac tăbăcite cu urină și bidoane cu unt rîncezit.

Era timpul să mîncăm. Ang Tharkey ne servi cu un ceremonial care-i cufunda pe indigeni într-un extaz profund. Pesemne că nici unul din ei nu văzuse pînă atunci sahibi. Furculițe ? Ce ființe complicate !

Era încă noapte cînd Ang Tharkey ne aduse micul dejun. Afară, stelele rare scăpărau pe un cer foarte limpede. Semn bun pentru ziua de azi. În depărtare se vedea un spectacol uluitor : Dhaulagiri, luminat, exploda izolat din masa de umbre. Văzut de aici, sub acest unghi, relieful său apărea în toată splendoarea lui.

Ghidul nostru pretindea că ar cunoaște perfect vîrful Tilicho, dar ignora timpul necesar pentru a ajunge acolo. Unul în spatele altuia, înaintam încovoiați sub poveri. Ang Tharkey, Panzi, Fou Tharkey și cîțiva culi tibetani ne însoțeau. Pentru a merge mai repede le-am împrumutat cîte o pereche de ghete, dar dintr-un spirit atavic de economie ei nu le-au încălțat și le purtau în bandulieră, așteptînd probabil prima zăpadă. După mai multe ore de marș, ghidul păru mai sigur de spusele lui. Deși noi îl asaltam cu întrebări, el nu părea a ști exact unde e vîrful Tilicho. În definitiv acest sikari nu era decît un păstor. De aceea cunoștea foarte bine drumurile de acces spre pășunile din munți. Dar rolul și importanța pe care și le dădea începeau să scadă o dată cu altitudinea. Acum mergea liniștit în coada plutonului. A doua zi, după o noapte petrecută în micile noastre corturi, ajungem și la faimosul vîrf Tilicho. Surpriză ! După hartă, ar fi tre-

buit să intrăm într-o vale adîncă. Unde era însă versantul nordic al Annapurnei, care trebuia să ne apară în partea dreaptă ? Aveam în fața ochilor un decor straniu de zăpadă și gheață. Nenumărate vîrfuri scînteiau într-un peisaj de o puritate paradisiacă. Decor hibernal, căruia luminozitatea neobișnuită îi dădea o ambianță feerică.

La dreapta, în locul Annapurnei, se înălța o gigantică fortăreață, unde vîrfuri de peste 7 000 m se înșirau la distanțe mici unul de altul. O botezarăm fără ezitare : Marea Barieră. În fața noastră se deschidea nu o vale adîncă, ci un imens platou lacustru. În centru se întindea un lac înghețat, acoperit de zăpadă, căruia cu greu îi distingeam dimensiunile. În stînga, falezele dominau imensa întindere albă a lacului.

Unde era Annapurna în tot acest peisaj ?

— Nu sta mult pe gînduri, Matha. În mod sigur Annapurna se află în spatele vîrfului triunghiular ce se vede spre dreapta, în fund.

— Nu cred, răspunse Ichac.

— Și care ar fi vîrful Tilicho ? reluă primul.

— La celălalt capăt al platoului. În spatele lacului. El trebuie să domine valea Manangbhot care începe în fund.

Trebuia să verific, dar nu eram prea încîntat de aceste ipoteze. Orice ar fi, trebuia să coborîm spre Marele lac înghețat, cum l-am numit noi în lipsa unei alte denumiri mai potrivite.

O oră mai tîrziu ajungeam pe malul lacului. În timp ce Panzi se ocupa de bucătărie, discuțiile continuară. Dar pe hartă nu se vede nici un lac. Ori el are cel puțin 7 km lungime.

— Oh ! Oh !... Știi, hărțile... Parcă toate aceste vîrfuri sînt indicate pe hartă ? !

— După părerea voastră, unde se scurge acest lac ?

— Este un lac închis. La fel cu cel de la Mont Cenis.

— Eu cred că el se scurge spre Manangbhot.

Fiecare cu ideea sa. Fiecare cu părerea sa. Am hotărît să mergem la extremitatea cealaltă a lacului. Ne luarăm rucsacurile. Caravana se tîra pe malul stîng. Superbe faleze roșcate ne obligau de multe ori să mergem pe gheață.

Culii nu se arătau prea entuziasmaţi de acest exerciţiu. Ichac mă asigură cu o coardă de nailon şi mă aventurai pînă la 50 de metri de malul lacului. Săream, tropăiam, loveam cu pioletul pentru a sparge gheaţa şi a-i măsura grosimea. Apoi le strigai tovarăşilor mei : „Toată lumea pe pistă". Un exces de prudenţă este totuşi preferabil unui risc prost apreciat. Formăm două grupe mari. Culii şi şerpaşii nu înţelegeau că noi acţionam astfel pentru a asigura securitatea fiecăruia. Prima echipă se înşiră în urma mea. Făcui o mişcare largă pentru a ocoli marile faleze. În spatele meu, culii, unul cîte unul, se apropiau de mal, apoi se hotărîră, ca şi cum ar fi mers să se arunce în apă. Fiecare dintre ei avea ochii aţintiţi în jos. Toţi mormăiau rugăciuni. Operaţiunea se termină însă cu bine. De atunci înainte culii nu s-au mai gîndit să ne părăsească.

Ajunşi de partea cealaltă, am urcat povîrnişul şi am atins un vîrf asemănător celui pe care fusesem dimineaţa. L-am botezat Tilicho-est. Are circa 5 000 m înălţime. Nici o trecere, aşa cum credeam eu. Dimpotrivă, această extremitate a lacului era închisă. La picioarele noastre se deschidea o vale adîncă. Era valea Manangbhot. Din nou făcusem o eroare de apreciere a distanţelor. Relieful era mult mai dificil. Kilometri de morene coborau în pantă abruptă, începînd chiar din locul unde ne aflam. Valea era barată de o colină înaltă care traversa un defileu strîmt, permiţînd torentului Marsiandi Khola să se verse aici. Mai departe defileul se lărgea treptat şi cenuşiul pietrelor şi al morenelor se colora în unele locuri cu pete de verdeaţă, firave insule de culturi. Pe dreapta, în prelungirea Marii Bariere, se înălţau alte piscuri, mai zvelte decît cele pe care le văzusem deasupra lacului. La stînga, deasupra falezelor roşii, lanţul muntos Muktinath etala o cantitate impresionantă de vîrfuri de 6 000 m. Stăm la sfat Ichac credea că Annapurna, contrar celor indicate în hartă, nu putea să se afle pe Marea Barieră.

Norii, nechemaţi, se îngrămădeau pe cer. Ei ne ascundeau acum toate marile vîrfuri. Cum puteam trage concluzii fără a avea vizibilitate ?

Aveam totuşi un punct de reper. Ştiam bine că harta era fantezistă, dar mi se părea de neconceput ca ea să

cuprindă o eroare atît de mare. Niciodată nu te înşeli asupra poziţiei unui munte de 8 000 m.

— Aşadar tu plasezi Annapurna pe Marea Barieră ?

— Da, în spatele marelui vîrf triunghiular pe care îl vedeţi în faţa noastră. Evident, nu este decît o presupunere.

— Ei bine, eu aş paria că Marea Barieră nu se află pe hartă.

— Şi totuşi, spun eu rîzînd, ea are 20 km lungime şi cuprinde cel puţin 15 vîrfuri de 7 000 m.

— 15 vîrfuri, bombăni Ichac. Poate unul sau două...

— Pe scurt, tu crezi că creasta pe care o vedem noi şi cea de pe hartă nu e una şi aceeaşi. Atunci există două creste ?

— Poate că da, şi prietenul nostru făcu calcule de distanţă, care, după el, demonstrau imposibilitatea de a situa Annapurna pe marele lanţ. Argumentele sale mă tulburau, dar nu erau pe deplin convingătoare. Unde este atunci Annapurna ? Cine ştie ? Vom instala totuşi tabăra aici.

— Tu, Ichac, vei rămîne aici şi îţi vei verifica opiniile, făcînd toate calculele posibile.

— Şi tu, Gaston, ce vei face ?

— Voi coborî la Manangbhot. Annapurna o să ne dea de furcă.

— Nu ştiu dacă aceasta va servi la ceva. În ce mă priveşte, prefer să rămîn aici.

— De acord. Vom profita de prilej pentru a cumpăra *tsampa* (făină de orz sau de porumb prăjit, hrana tradiţională a tibetanilor) pentru culii noştri. Panzi şi Fou Tharkey ne vor însoţi. Poate ne vom întîlni şi cu Tilman.

A doua zi de dimineaţă Rebuffat şi cu mine sunam deşteptarea.

— La revedere, Matha. Ne revedem mîine după masă.

— Adică la ce oră ? întrebă el cu o voce emoţionată.

— La ora 12.

Sacii de drum erau uşori : ne bizuiam că vom găsi de mîncare la faţa locului. Fără grijă de a provoca deplasări de teren coboram panta cu paşi mari. Sărind din stîncă în stîncă, pierdeam rapid înălţime. Mergeam pe malul rîului Marsiandi Khola, cu ape tumultuoase care alimentează un mare gheţar agăţat de vîrful triunghiului. Cu cît

coboram mai jos, cu atît ne dădeam seama de grandoarea falezelor care strîngeau valea în contraforturi. Curînd am observat însă că rîul pe care îl urmam era impracticabil. Trebuia să-l traversăm. „Noroc de tine că ai picioare aşa de lungi", îi spusei lui Gaston. Cît ai clipi din ochi era de partea cealaltă. Eu ezitam. Înfipsei pioletul ca o prăjină pe fundul torentului. Pusei piciorul pe o piatră, muşchii se destinseră, pioletul alunecă şi piatra se rostogoli în apă.

Ah, ce mai baie în această apă îngheţată! Rebuffat se amuza copios.

— Blestematule, îl mustrai eu, scuturîndu-mă ca un cîine muiat. Cei doi şerpaşi aveau însă fler. Ei şi ajunseseră sus, pe înaltele faleze şi îi vedeam înaintînd pe o creastă îngustă ca un fir de aţă. Imensele pante pe care le zărisem de pe vîrful Tilicho se ridicau în faţa noastră, fără a avea nici o urmă de drum. Urcuşul era istovitor. Echilibrul pietrelor părea incompatibil cu înclinaţia povîrnişului. Cel mai mic şoc putea declanşa adevărate căderi de pietre. Departe, în spatele nostru, se zărea vîrful Tilicho. Bolovanii aveau toţi aceeaşi dimensiune, ca şi cum ar fi fost trecuţi printr-un soi de strung. Micul grup ajunse, în sfîrşit, în vîrful trecătorii. Apoi dintr-o dată am fost opriţi de o prăpastie abruptă de pămînt întărit.

— Nici vorbă, va trebui să tăiem trepte, îi spusei lui Rebuffat.

— Aş fi preferat să fie gheaţă.

— Da. Ar fi fost un prilej să vedem cum se descurcă şerpaşii.

Fou Tharkey înainta cu pioletul în mînă şi ţinîndu-şi perfect echilibrul tăia trepte cu o forţă îndoită. Panzi îl urma, făcînd la fel. După această prăpastie credeam că vom da de pante ierboase. Dar la sosirea noastră pe creastă ne întîmpină o altă prăpastie. Apoi o a treia şi încă una. Pînă la urmă a trebuit să tăiem trepte timp de o oră pentru a ajunge la un teren mai confortabil. Coboram imense spaţii de piatră într-un nor de praf. Trecuse de amiază. Ne oprirăm pe malul unui rîu limpede pe care l-am regăsit la ieşirea din trecătoare. Prînzul se termină repede şi ne reluarăm marşul de-a lungul torentului. Uneori urcam

cîte 200 de metri pentru a găsi o trecere prin jungla deasă ca peria. O lume întreagă ne separa de valea Tukucha. Aici era mai cald. Vegetația mai vie, mai activă, relieful mai sălbatic. Din loc în loc arbori acoperiți de flori împrumutau peisajului un aspect mai prietenos. Se pare că aceste locuri fuseseră călcate de pasul omului. Vedeam urme formînd o potecă. Manangbhot era însă departe și trebuia să ajungem neapărat seara acolo, întrucît nu aveam materiale pentru popas și mîncare aproape de loc. La o cotitură a potecii ne apărură în față locuințe, construite în văi. Un *chorten* (monument religios, avînd în general forma unui clopot răsturnat) budist, împodobit cu panglici de rugăciune, marca intrarea în satul Khangsar. Copii mînjiți cu noroi alergau spre noi. Pentru prima oară ei vedeau oameni din altă lume. Ne priveau cu uimire și curiozitate. Apariții ale muntelui ? Ei nu-și puteau imagina că am venit din cealaltă parte a lanțului muntos. Ignorau desigur faptul că există o altă lume. Singurul drum pe care îl cunoșteau indigenii era cel al pelerinajului de la Muktinath, care trece prin Thorungse. Panzi ceru să fim duși la *șuba*. O procesiune zgomotoasă ne preceda de-a lungul ulițelor care exalau mirosuri insuportabile. *Șuba* venea în întîmpinarea noastră. Nu părea uimit de loc. De secole Buddha îi învăța pe credincioșii săi arta de a rămîne impasibili în fața celor mai extraordinare evenimente. L-am rugat să ne procure *tsampa* pentru hrana culilor rămași pe munte. Cu o gesticulație bogată, însoțită de văicăreli, el îmi răspunse că la Khangsar e mare mizerie. Nici un kilogram de *tsampa*, nici măcar un pumn de orez, nici vorbă de o găină.

— Trebuie să mergeți la Manangbhot. E doar o oră de mers pînă acolo și veți găsi de toate.

— Manangbhot devenea pentru noi un adevărat paradis. Fără să stăm pe gînduri o pornirăm la drum, în ciuda căldurii, a foamei și a setii. La ieșirea din sat ne lovirăm de un schelet de iac, complet descărnat și întins de-a latul drumului. Nimeni nu îndrăznea să deplaseze aceste oseminte. Ele zac aici de luni de zile și vor rămîne pînă ce se vor transforma în pulbere. Toată lumea ocoli scheletul cu teamă și smerenie.

— Manangbhot ! strigă Panzi.

Orașul este cățărat pe o faleză. Din locul în care ne aflam nu zăream decît zidurile și aveam impresia că urcăm o fortăreață. Un mic parapet de lemn, plasat de-a latul torentului, dovedește că acum ne aflăm în locuri civilizate. Începe urcușul. O suită de străduțe ne conduc în centrul orașului, unde descoperim un mare zid de rugăciune, lung de 50 de metri. Indigenii alergară din toate părțile. Ne înconjurară copii slabi și murdari, iar printre ei o femeie bătrînă, cu o curioasă morișcă de rugăciuni portativă, pe care o învîrtește fără oprire. Sînt mulți bărbați tineri și în general frumoși, al căror chip diferă de al celor din regiunea Tukucha. Aici sînt toți budiști. Nu știu de ce, dar nu mă neliniștea. Am constatat că în această țară, pentru a spune bună ziua, oamenii se simt obligați să țină lungi discursuri. După un sfert de oră de discuții, din mulțime se desprinse un om care plecă să-l caute pe *șuba*. În acest timp, Panzi ne făcu rost de o locuință. Era vorba de un pod, situat la etajul doi. Urcarăm pe o scară curioasă, făcută dintr-o scîndură în care erau tăiate spații pentru pus piciorul.

Ne oprim și ne scoatem sacii de drum. Indigenii se adună iar, gesticulînd.

— American ?

— *No, french.*

— ? ? ?

— *Yes, french.*

Ca și cum ar fi fost vorba de ceva foarte clar, ei repetă : american.

— Nu. Există americani, englezi, dar noi sîntem francezi.

— *Oh, yes.* Așadar american.

Mă lăsai păgubaș. Probabil majoritatea lor erau gurkași, care făcuseră serviciul militar în armata engleză. Noi eram pesemne primii albi văzuți prin aceste locuri.

Annapurna ? Nimeni n-a auzit de ea.

Această poveste a Annapurnei începea să mi se pară foarte ciudată, un vîrf de peste 8 000 m nu poate trece totuși neobservat. În cazul în care el s-ar găsi ceva mai

departe de lanţul muntos, indigenii ar trebui să-i cunoască măcar existenţa. Poate că în această regiune numele său este cel al unei divinităţi.

Un grup de bărbaţi se apropiară de mine. Mă atingeau cu mîinile şi îmi vorbeau ţipîndu-mi în obraz. Oare sînt sălbatici ? Cu ce sos vor să mă mănînce ? Şi totuşi parcă fac gesturi cu o anumită semnificaţie. Dintr-o dată am desluşit sensul cuvintelor : un amestec de gurkali şi engleză stîlcită. Cuvintele *woman* şi *roupias* se succedau. Datorită gesturilor îmi dădeam seama de oferta lor, căci era vorba bineînţeles de o ofertă. Ei s-ar fi simţit foarte onoraţi dacă aş fi acceptat să fac cunoştinţă cu o femeie localnică în schimbul unui preţ, stabilit public probabil, de cinci rupii. Îmi dădeam toată osteneala să nu mă las angrenat în treaba asta, căci ei mă trăgeau din toate părţile. Poziţia mea era pur şi simplu ridicolă. Gaston, prudent, profită de aceste clipe pentru a căuta cîteva subiecte fotografice şi mă abandonă în modul cel mai laş. Eu protestam cu vigoare. De altfel preţul de 5 rupii era exagerat. Un Bara-sahib trebuia oare să plătească orice ? Iată-i pe toţi arătîndu-mă cu degetul. Ce se petrece aici ? Îl întrebai pe Panzi. Despre ce este vorba ? Imitîndu-i, împreunai degetele arătătoare. Mulţimea devenea gălăgioasă. Aveam succes. Panzi însă se tăvălea de rîs şi îmi explică în cele din urmă, în jargonul lui pitoresc, că întreaga populaţie îmi oferea pe unul de-ai lor, ca omagiu. Puteam să-l aleg pe cel mai frumos, după gustul meu. Expediţia va trebui să plătească doar modesta sumă de 10 rupii. Dacă asta e plăcerea mea, aş putea chiar să păstrez un superb gurkaş pînă la întoarcerea în Indii. Oamenii mă luau acum în derîdere. Mă simţeam ridicol. Bărbaţii se consultau. Femeile sporovăiau între ele şi din nou am fost înconjurat de mulţime. Oamenii scoteau strigăte guturale şi făceau gesturi curioase.

Bibii... Bibii... Bibii... Acest cuvînt revenea fără încetare. Curînd rîndurile se desfăcură lăsînd să treacă un adolescent cu o mină simpatică, ba puteam spune chiar fermecătoare. Truda sa nu putea fi plătită. Era îmbrăcat într-o redingotă neagră, talia o avea strînsă într-un şal de mătase mov, de care atîrna o sabie tibetană de argint cizelat. Cizme negre lungi îi ajungeau pînă la coapse. El

arbora cu mîndrie o şapcă melon de culoare kaki, pusă pe ureche, şi împodobită cu o panglică de aceeaşi culoare cu brîul.

Bibii... Bibii... Fifteen roupias, 15 rupii.

Îi lăsai lui Gaston, care tocmai sosea, libertatea de a alege. Orice s-ar spune, noi nu avem atîtea rupii în buzunar. Argument decisiv! Trebuia să renunţăm.

Soarele trecuse dincolo de faimosul vîrf triunghiular ce domina Manangbhot-ul. Cu ajutorul lui Panzi, care-i iscodea pe indigeni, aflarăm că muntele se numeşte Gangapurna. Celelalte două vîrfuri, situate mai spre stînga, erau Tchongor şi Sepchia. După o scurtă plimbare pe străduţele strîmte ale satului, acum potolit, ne întîlnirăm cu şerpaşii care ne anunţară că şi satul acesta este foarte sărac. Ne va fi greu să găsim alimente. Iată-l însă şi pe *şuba*, un bătrîn cu barba lungă, lungă, îmbrăcat simplu şi aţintind asupra noastră o privire vioaie. Se făcură prezentările şi ne aşezarăm. Conversaţia se angajă pe un teren foarte practic. Ne putea da 10 kg de *tsampa*. Era tot ce ne putea oferi. Nu existau găini, nici lapte, nici orez. Doar patru ouă ca de bibilică. Manangbhot nu ne putea furniza decît puţină *tsampa* necesară culilor aflaţi pe vîrful Tilicho. În faţa acestei situaţii grave, hotărîi ca a doua zi să-l trimit pe Fou Tharkey. Mîzgălii un bilet către Ichac.

„Manangbhot, 11 mai.

Dragă Matha,

Fou Tharkey a pornit spre tine. Am făcut o coborîre foarte lungă. Iată rezultatele obţinute pînă acum: în spatele marelui vîrf triunghiular care se numeşte Gangapurna se află un alt vîrf, Tchongor, de peste 7 000 m, în întregime de gheaţă. În continuare lanţul muntos pare să coboare în vale la 2 mile de aici, la confluenţa rîului Chundikiu, pînă în satul Chindi. Pe malul drept al rîului se vede un alt vîrf: Sepchia. Unde este Annapurna? E un mare mister. Aici, nimeni nu ştie. Iată şi programul pentru viitor. Eu, Gaston şi Panzi vom pleca la Chindi, în speranţa de a lămuri misterul. Dacă datele culese acolo ne vor permite să stabilim amplasamentul Anna-

purnei, să studiem accesul, să apreciem dificultăţile, vom reveni imediat prin Muktinath. În cazul că recunoaşterea prevăzută la Marea Barieră se va dovedi necesară, vom urca la tabără în ziua de 12. A doua zi — dacă vom ajunge — vei ridica corturile şi vei pleca la Tukucha. Salutări.

MAURICE.

După toate calculele, Annapurna trebuie să se afle dincolo de Marea Barieră. În fond, eu şi cu Rebuffat am alergat în partea cealaltă după un munte fantomă.

Asta este explorarea. Ezitări, îndoieli, greşeli şi apoi, dintr-o dată, descoperirea.

Pe vîrful Tilicho a fost frig în timpul nopţii. Dimineaţa cerul era limpede. Ichac profită de transparenţa atmosferei pentru a filma vîrfurile vizibile dincolo de Manangbhot; Manaslu, un 8 000 m al Nepalului, piramidă formidabilă care ţîşnea din mijlocul unor vîrfuri la fel de mărețe. Dar unde era Annapurna? Ichac a ajuns la 6 000 m fără să vadă nimic. Intenţia noastră era să cercetăm acuma cît mai mult posibil Marea Barieră. Dar seara trebuia să ne întoarcem la Manangbhot. Către prînz am zărit satul Chindi. Valea se îngusta şi se auzea vuietul torentului. Să mergem mai departe ar fi fost inutil. Eram pe un drum greşit. Annapurna nu se afla în această regiune. Indigenii şi sikarii cărora le ceream informaţii n-au auzit niciodată vorbindu-se de acest munte. Ei ne spuneau că Annapurna înseamnă „Zeiţa recoltelor", dar nimeni nu văzuse acest munte. Nu ne rămînea altceva de făcut decît să ne întoarcem la Manangbhot, fără a prînzi măcar, căci proviziile erau epuizate. Un popas trebuia totuşi să facem. Rebuffat se culcă, Panzi îşi fuma ultimele ţigări. Deodată auzirăm pe şosea zgomote ciudate. Un grup de femei dăduse năvală pe poteci. Aveau fuste în culori vii şi purtau pe cap saci şi coşuri goale. Rîdeau zgomotos şi glumeau. Toate erau desculţe. Panzi deschise un ochi, apoi, interesat, pe amîndoi. Îmi spuse că sînt femei-hamali care vin din munţi în căutare de lucru. Prin părţile acestea bărbaţii fac agricultură, iar femeile cărăuşie. Aceasta este regula şi nu trebuie să aştept mult timp excepţia, care mi-o confirmă... Celebrul şi seducătorul Bibii îşi făcu apa-

riția în toată strălucirea sa. Se părea că femeile îl tratau ca pe unul de-al lor. Cum mă zări, începu să grăbească pasul. Mersul său era și mai grațios și în colțul buzelor îi apăru un surîs. Se așeză lîngă mine. Femeile porniră însă mai departe și Bibii trebui să mă părăsească, plin de regrete. Noi porneam spre Manangbhot. Peste tot Panzi se interesa de alimente. Nu se găseau de nici unele. Era aproape seară cînd am ajuns în podul nostru din Manangbhot. Veneam cu mîinile goale. Rebuffat era descurajat. Atunci i-am spus să plece la Tukucha, trecînd peste vîrful Tilicho. Împreună cu el mergea și Panzi, care luă ultimele alimente.

— Și tu ? întrebă Rebuffat.

— Nu-ți face griji. Cu o tabletă de ciocolată mă prind că ajung la tabăra de pe vîrful Tilicho.

Rămăsei singur. Ca provizie aveam o bucată de ciocolată. Cu ea trebuie să urc de la 2 800 m la peste 5 000 m altitudine. Planul meu era să merg cît puteam mai repede, pentru a economisi timp. O oră mai tîrziu treceam prin Khangsar. Îmi continuai drumul urcînd, coborînd, ocolind obstacolele. Găsii treptele tăiate în calcar de Fou Tharkey, mersei prin deșertul de piatră și ajunsei la torentul pe care trebuia să-l traversez. Mi-am scos încălțămintea și mi-am agățat-o de umăr. Era aproape seară. O cădere în apele înghețate ar fi fost tare neplăcută. Intrai în apă pipăind fiecare piatră cu vîrful piciorului. Dar curentul era puternic și vrînd-nevrînd alunecai. Încercai să-mi recapăt echilibrul dar sfîrșii întinzîndu-mă cît eram de lung în apă. Eram înmuiat pînă la oase. Cu mare greutate am ajuns pe malul celălalt, unde am început să-mi storc veșmintele ude.

M-am îmbrăcat clănțănind din dinți. Îmi trebuiau patru ore să ajung la tabără și pînă la căderea serii mai era doar un ceas. Din vale vîntul se stîrnea rece și amenințător. Am căutat un loc cu iarbă unde m-aș fi putut opri pentru o noapte. Am găsit o tufă și m-am băgat sub ea. Am întins vestonul în așa fel ca să mă acopere în întregime. Mă întrebam dacă trebuie să mănînc ultima bucată de ciocolată sau să o păstrez pentru a doua zi. Am optat pentru prima soluție care mi se părea mai plăcută. Apoi am fumat și ultima țigară. Mă aflam la 4 500 m altitudine, rătăcit în plin munte, înfometat, cu hainele ude. Voi avea oare

puterea să mă ridic pentru a urca ultimii 500 de metri ? Începu să ningă. Orele treceau lungi, monotone. Sub mine vuia torentul, făcînd să răsune muntele. Prin cap îmi treceau o mulţime de gînduri. Ce oameni curioşi, alpiniştii... Totdeauna lasă în urmă o viaţă de confort, pentru cele mai mari riscuri. Ameţit, zării cu bucurie primele luciri ale zorilor. Trebuia să aştept ca lumina să fie mai mare. Ce greu trec aceste cîteva minute. În sfîrşit mă ridicai. Era foarte frig şi nădăjduiam să mă încălzesc mergînd. Mă opream tot mai des sub pretextul examinării traseului. Dar picioarele mele tremurau, refuzînd orice efort. Cu toate acestea cîştigam teren.

Zării pete mari de soare deasupra Manangbhot-ului. Aici era încă umbră. Mă întrebam dacă voi reuşi să ajung la ţintă. Cînd ajungeam pe o mică platformă mă prăvăleam sleit de puteri. Cîteva secunde de repaus şi absurditatea situaţiei îmi apărea în toată amploarea ei. Cum să dau înapoi, cînd mai aveam de făcut doar cîţiva metri ? Uneori mi se părea că alerg şi totuşi mergeam atît de încet. Metru cu metru cîştigam în altitudine. Îmi mai rămîneau două sute de metri de parcurs pentru a ajunge la tabără. Am încercat să strig, dar din gura mea nu ieşea nici un sunet. Mi-era imposibil să mă ţin pe picioare. Mă tîram în patru labe. Simţeam că mă toropeşte somnul. Mi-am adunat ultimele puteri şi m-am agăţat de creastă. Cînd am deschis ochii mi se părea că trecuse un secol. Am ridicat capul şi ce văzui : la 20 de metri de mine se afla tabăra. Dar în zadar încercam să-mi semnalez prezenţa. Culii discutau liniştiţi în jurul unui foc zdravăn. Dacă ar putea să mă vadă ! Dacă măcar unul din ei ar întoarce capul. Aruncam cu pietre, în speranţa că le voi atrage atenţia. Dar ei nu auzeau, iar eu nu puteam să scot nici un sunet. Am continuat să mă tîrăsc în patru labe ca un animal. Dintr-o dată Fou Tharkey întoarse capul : „Bara-sahib !" Îngrozit, privea cum mă tîrăsc. Toată lumea se ridică şi alergă spre mine. Eram salvat. Întins pe o saltea pneumatică, tot corpul îmi tremura. Am mîncat şi am băut puţin. Apoi am aflat că Ichac trebuia să sosească şi am cerut să mi se pregătească un prînz. Ajutat de culi, Fou Tharkey a deschis un număr impresionant de cutii de conserve. Focul pîlpîia

vesel. Tigăi enorme începeau să sfîrîie. Mirosul lor îmi făcea o asemenea poftă, că pentru a mă stăpîni am rămas întins fără să fac nici o mişcare. Contrar prevederilor lui Fou Tharkey, care credea că pregăteşte o masă pentru toată tabăra, eu începui să mănînc direct din tigăi. Timp de o oră şi jumătate, fără să mă opresc, am consumat merindea cea mai importantă din viaţa mea. Eram ca omul pe care îl visa micul prinţ, şarpele care a înghiţit berbecul cel mare. Apoi m-am instalat în sacul de dormit.

— Ah, ia te uită, Maurice...

— Bună, Matha.

— Sosim de pe un vîrf de 6 200 m. Totul concordă cu deducţiile lui Ichac. Partea de nord a Annapurnei este acum explorată.

— Nici o îndoială, cheia Annapurnei se află la sud, prin trecătoarea din 27 aprilie, prin Miristi, îi declarai eu prietenului meu, care trase concluzia : „Nu mai avem ce căuta pe aici. Trebuie să plecăm la Tukucha".

A doua zi ne făceam bagajele. Culii erau fericiţi să părăsească aceste locuri unde stătuseră izolaţi şi fără lucru timp de trei zile. Era inutil să-i zorim şi să le arătăm drumul. În apropiere de lacul îngheţat îl văzui pe Ichac căutînd ceva pe jos, într-o atitudine plină de reculegere. Privea pietrele.

— Soluri poligonale, mă anunţă el, ca şi cum mi-ar fi dat o veste mare.

— Ce tot îndrugi acolo ?

— Tu, care eşti om de ştiinţă, nu ştii ce este cryopedologia? O ştiinţă capitală. Priveşte acest sistem de pietre. Am văzut aşa ceva şi în Groenlanda. E prima oară cînd pot fi văzute în Himalaya.

— Dar cine ştia pînă acum ceva despre cryopedologie ?

Cu părere de rău am abandonat cryopedologia pentru a ajunge pe o creastă care ducea la vîrful Tilicho-est. În trei zile zăpada se muiase. Pe vîrf, un mic repaus ne îngădui să aruncăm o privire asupra marelui lac îngheţat şi faimoasei Bariere. Niciodată nu vom mai vedea aceste imagini. Am coborît în mare viteză şi am ajuns într-un peisaj dominat de o pădure de cedri de Himalaya. Vîntul începuse să sufle puternic, dar ne bătea din spate. După puţin timp soseam la Thinigaon. A doua zi am traversat din

nou satul Marpha, cu căsuţele-i pitoreşti, cu oameni curioşi dar primitori. După şase zile de eforturi epuizante ajungeam la cartierul general al expediţiei. În întîmpinarea noastră veni Oudot.

— Ce mai e nou ?

— Toată lumea aici este bine sănătoasă.

Era 14 mai. Trebuia să luăm o hotărîre.

Ce se petrecuse pe Dhaulagiri în timpul absenţei noastre ? În seara zilei de 8 mai, Noyelle coborîse din tabăra de pe Gheţarul de est. El urcase împreună cu Couzy şi cu Schatz. Apoi aceştia doi porniseră înainte pe o pantă de zăpadă foarte înclinată. Itinerarul permitea să se înconjoare seracurile din partea de sus a gheţarului, dar avalanşele ameninţau la tot pasul. În timp ce Noyelle urmărea eforturile camarazilor săi, un imens turn de gheaţă s-a desprins din partea superioară a gheţarului şi s-a prăbuşit. Tone de gheaţă au acoperit panta cu un zgomot infernal. Perseverenţi, Couzy şi Schatz au părăsit culoarul, încercînd să urce stîncile, dar înaintarea era plină de pericole. Stînca era alunecoasă şi nesigură. Schatz a avut totuşi o satisfacţie. El a înfipt primul piton al expediţiei noastre la peste 5 000 m. După ce au epuizat toate posibilităţile, a doua zi s-au întors. Au pornit în schimb Oudot şi Terray, care au instalat o tabără la 5 100 m, dar o stîncă desprinsă din munte le-a sfărîmat cortul. Socotind că pericolele sînt prea mari, au renunţat şi ei. Drumul spre vîrful lui Dhaulagiri nu trecea peste acest gheţar. Şi dacă nu exista altă cale de acces, acest munte nu putea fi cucerit niciodată.

Consiliu de război

Ang Tharkey ne turna cafea cu nemiluita. Persista o căldură apăsătoare. Afară soarele te orbea. Dar lumina verzuie, filtrată de pînza cortului, era plăcută. Chipurile păreau serioase, grave. Doar Lachenal avea chef de glumă, însă rîsul lui ascundea numai neliniște și nerăbdare. Peste o oră se va lua o hotărîre. Șerpașii se agitau, presimțind că se întîmplă ceva. Doar se adunaseră toți sahibii!

— Sîntem în 14 mai și de la 22 aprilie, în ciuda eforturilor, nu se ivește nici o speranță. Nu avem în vedere nici un itinerar precis. Nu știm exact în ce direcție să mergem. Timpul trece. A sosit ceasul marilor hotărîri, deschisei eu discuția.

Nimeni nu suflă un cuvînt.

— Acești munți sînt fără îndoială redutabili. Posibilitățile de escaladă sînt reduse în toate direcțiile. Pe Dhaulagiri, trecînd prin Dambush Khola și Valea Necunoscută, ar fi riscant să prevedem un itinerar care presupune traversarea a două vîrfuri de 5 000 m și a unui ghețar imens, aproape inaccesibil. Și toate acestea pentru a ajunge doar la punctul de unde trebuie să înceapă adevărata acțiune. Un traseu peste Ghețarul de est ar fi și mai greu. Rămîne o altă posibilitate: vîrful Tukucha, care nu a fost cercetat de noi. Dar pentru a cuceri un munte de 8 000 m trebuie să escaladăm mai întîi unul de 7 000 m. Este o soluție disperată. Cea mai lungă, dar nu și cea mai periculoasă.

— Eu nu mai pun niciodată piciorul pe acest munte, anunţă Terray, aflat şi acum sub impresia seracurilor şi a podurilor de zăpadă de pe Gheţarul de est. Dhaulagiri nu va fi învins niciodată.

— Dragul meu, reluă Schatz, făcînd pe naivul. Speranţele par reduse. Nu văd nici eu posibilităţi : creasta de sud se exclude, dar creasta de nord ?

— Creasta de nord ? exclamă Terray. Nimeni nu o va trece vreodată. Este de gheaţă, iar panta-i atît de înclinată, încît va trebui să tăiem prize chiar şi pentru mîini.

— Cînd la 27 aprilie Couzy şi Schatz au fost în trecătoarea de deasupra lui Miristi, intervin eu, au adus o schiţă din care se vede panta de mijloc a crestei nordice a lui Dhaulagiri. Aceasta pare acceptabilă. Partea înclinată nu pare să depăşească 500 de metri. Pe flancul stîng, privind muntele, crevasele ar putea să adăpostească taberele.

Dar argumentele mele nu păreau să convingă pe nimeni.

Rupînd o tăcere lungă, Rebuffat îşi spuse şi el părerea. Mă gîndesc că, oricum, va trebui să ajungem la această creastă. Bineînţeles, treaba nu este prea lesnicioasă, dar eu mă prefac că apăr aceste soluţii, pe care le ştiu disperate, căci simt o opoziţie tacită unanimă. N-aş vrea ca după ce am abandonat proiectul Dhaulagiri să păstrăm vreun regret. Înainte de a întoarce pagina aş vrea ca problema Dhaulagiri să fie complet epuizată.

Couzy se apleacă înainte şi cu privirea aţintită undeva departe îşi caută cuvintele :

— Maurice, pe Annapurna... există totuşi posibilităţi.

Simţeam că atmosfera se înviorează. Limbile se dezlegau. Fiecare în sinea lui mulţumea lui Couzy pentru curajul de a fi deschis această discuţie. Desigur, Annapurna era muntele spre care trebuia să ne întoarcem privirile.

— Iată ce ştim noi despre Annapurna, spun eu. Singura posibilitate de atac este versantul nordic. Trebuie mai întîi să ajungem pe acest versant. Accesul în partea de sus a lui Miristi Khola este o problemă rezolvată. De la punctul atins cu prilejul recunoaşterii se desfac trei drumuri. Pintenul de nord-vest, unde în principiu va trebui să se desfăşoare primul atac ; Gheţarul de vest, care permite se pare atingerea punctului de joncţiune dintre pinten şi

creastă, printr-un culoar. Și, în sfîrșit, ghețarul pe care nimeni nu l-a văzut, dar care bănuiesc că se scurge pe versantul nordic al Annapurnei.

— Înțelegeți, spuse Oudot. Acest pinten este calea cea mai scurtă. În două zile se poate atinge creasta la 6 000—6 500 m. Evident, între vîrful acestui pinten și Annapurna este o zonă invizibilă. Dacă o breșă ne va opri, vom putea s-o înconjurăm trecînd pe Ghețarul de vest, la dreapta pintenului.

— Da, întări Couzy. Sînt de acord cu această ipoteză, căci vom putea învinge o importantă diferență de nivel fără dificultăți deosebite.

— În continuare, spuse Schatz, culmile superioare ale Annapurnei par mai ușor de atins. Există porțiuni plate care vor permite instalarea taberelor. Să mergem pe Annapurna pe acest drum și în trei zile totul va fi isprăvit.

Părerea lui Schatz era și a mea.

— Tu ce crezi, Matha ?

— Drept să spun, bătrîne Maurice, eu n-am venit aici ca alpinist, ci în calitate de cineast.

— Dar tu, Oudot, ce crezi ?

— Mi se pare că Dhaulagiri comportă prea multe pericole. Sînt pentru Annapurna.

Toți și-au spus părerea. Era rîndul meu să hotărăsc.

— În loc de a ataca imediat și cu forță Annapurna, vom face o recunoaștere serioasă a obiectivului, pentru a stabili traseul de asalt. Această recunoaștere va putea să se întindă pe o distanță de zece zile. Din momentul în care membrii avangărzii se vor hotărî asupra traseului, recunoașterea se va transforma în asalt definitiv.

— Ei bine, fiindcă v-ați decis, să plecăm imediat, strigă Schatz. Toți se agitau, împingeau scaunele.

— Așteptați !

Nu e totul să hotărăști. Trebuia ca fiecare să știe ce are de făcut. Trei dintre noi cercetaseră trecătoarea în 27 aprilie. Fiecare din cei trei va însoți cîte un grup timp de patru zile, cît va dura primul nostru marș. Eu, Gaston și Matha veneam obosiți de la Manangbhot. În plus, eu trebuia să examinez situația taberei, să scriu cîteva scrisori,

să fac ultimele socoteli pentru a şti ce necesităţi financiare se vor ivi la întoarcere.

Lachenal şi Terray, însoţiţi de trei şerpaşi, urmau să plece imediat cu Schatz, care le putea arăta drumul.

Un al doilea grup, cuprinzînd pe Gaston şi pe mine, ghidat de Couzy, trebuia să-l urmeze pe primul la interval de o zi. Noyelle asigura aprovizionarea acestor grupuri. Ichac şi Oudot rămîneau în aşteptarea instrucţiunilor mele, care nu puteau sosi înainte de şase zile. Astfel că ei ar fi avut tot timpul să meargă împreună la Muktinath.

— Şi Ang Tharkey ? întreabă Ichac.

— Îl iei cu tine. Apoi, întorcîndu-mă spre Noyelle : Tu, împreună cu GB, veţi forma ultimul eşalon. Va trebui să pregăteşti tot echipamentul necesar recunoaşterii, asaltului şi întoarcerii. Să asiguri din timp recrutarea culilor.

— Şi lucrurile noastre ? se impacientară Lachenal şi Terray.

— Le veţi repartiza în patru loturi. Primul, pe care îl veţi duce chiar voi, va fi foarte uşor, pentru că trebuie să vă menajaţi puterile. Pe al doilea, cuprinzînd material alpin, veşminte călduroase, obiecte de toaletă etc., îl vor transporta culii. Al treilea va fi format din materiale necesare în caz de asalt general, haine de schimb, echipament mare, sănii, schiuri. În sfîrşit, al patrulea, care cuprinde numai lucruri obişnuite, va fi pus în containere speciale şi va rămîne la Tukucha.

Fiecare ştia ce-l aşteaptă, fiecare ştia acum ce are de făcut. Îl chemai pe Ang Tharkey şi-i explicai planul de bătaie. În tabără domnea o animaţie intensă. Primul grup trebuia să plece în curînd.

— Oudot, fă-mi un pachet cu toate medicamentele necesare primului grup, ceru Schatz.

Doctorul socotea că pentru o şedere îndelungată pe munte şi la mare altitudine sînt indispensabile : ser antiveninos, aspirină, creme antisolare, maxiton, vitamina B_2 şi bicarbonat de sodiu.

Terray îşi rînduia conştiincios lucrurile. Îşi scrise numele pe containerul care trebuia să rămînă în tabără, apoi se ocupă de aprovizionare. Lachenal, mare specialist în material alpin, măsura corzile şi clasa pitoanele. În acest timp, Ichac alerga de la unul la altul, cu apara-

tul de filmat în mînă. Discret, se nimerea acolo unde nimeni nu se aştepta. Cu un aer îngrijorat Noyelle îmi spuse :

—Tratativele cu *şuba* şi cu GB Rana sînt complicate.

Era vorba de cai. Aveam urgentă nevoie de ei. În sfîrşit, iată şi telegarii! Unul era bătrîn şi şchiopăta, altul era slab, dar bine că îi aveam. Fiecare îşi făcea inventarul, sperînd că nu a uitat nimic. Cei care rămîneau urau drum bun celor care plecau.

Brusc, după acest vacarm asurzitor, se aşternu o tăcere stranie. Plutea o impresie de vid imperceptibilă. După-amiaza se anunţa frumoasă, iar atmosfera grea. Mi-ar fi făcut plăcere să fac o vizită la pagodă. Îl chemai pe Ang Tharkey şi îi împărtăşii dorinţa mea. „Yes, Bara sahib". Sirdarul nu înceta să-şi arate mulţumirea că vom merge la pagodă. Graţie lui ne va fi dezvăluit misterul templului. Ang Tharkey va interveni pentru noi. S-ar putea chiar să asistăm la slujbă. Cîteva minute mai tîrziu se întorcea cu o mină veselă.

— *All is ready,* ne spuse el.

În timp ce ne apropiam de pagodă, o femeie care era şi paracliserul lăcaşului discuta cu două bătrîne smochinite. În curînd va începe slujba. Cîţiva credincioşi budişti au şi sosit. Ang Tharkey ne invită să intrăm. Un vestibul întunecat, pe de-a-ntregul gol, apoi sala cea mare. Obscuritatea era completă. Se auziră clopotele, apoi nişte şuierături slabe. Pe Ang Tharkey l-am pierdut ca ghid. S-a prosternat la pămînt. Ochii mei începeau să se obişnuiască cu întunericul. Orientîndu-mă după lungimea peretelui, am ajuns în spatele unei uriaşe ferestre, alături de care o bătrînă se pregătea să bată gongul. Răsunau cîntece monotone, se auzea zgomotul paşilor, apoi o trompetă. În sfîrşit, lovituri puternice de gong, ritmate şi însoţite de sunete de ţimbale, încheiau ceremonia. Lama, pe care încă nu-l văzusem dar căruia îi bănuiam prezenţa, vorbea credincioşilor. Un parfum de esenţe ajungea pînă la mine. Ridicai ochii spre altar unde zării un Buddha de bronz. Lămpi de ulei luminau slab încăperea. În stînga se afla un altar, împodobit cu divinităţi, la picioarele cărora, în vase de bronz, fumega tămîie. O atmosferă stranie, misterioasă. Şi totuşi credincioşii nu păreau

să fie striviţi de respect. Zgomotul nu înlesneşte reculegerea. Impresia de pietate nu era atît de intensă pe cît mă aşteptam. La întoarcerea în tabără, aşteptînd prînzul, începui să scriu o scrisoare la Paris.

„Tukucha, 15 mai

Dragul meu Devies,

Întorcîndu-mă dintr-o lungă şi obositoare recunoaştere la nord de Annapurna, îţi scriu imediat, pentru a vă da noutăţi pe care desigur le aşteptaţi. Mai întîi, puteţi spune familiilor noastre că toată lumea se simte bine. Forma băieţilor este excelentă. De altfel testele lui Oudot confirmă aceasta. Spiritul de echipă este perfect. Astăzi pot să vă spun că perioada de explorare este practic terminată.

Diferitele căi spre Dhaulagiri sînt nu numai extrem de dificile, dar în unele părţi foarte periculoase. În schimb, Annapurna oferă posibilităţi. Aşadar, ieri am luat hotărîrea să îndrumăm eforturile expediţiei către acest obiectiv şi să iniţiem o recunoaştere importantă, care să poată fi transformată fără pierdere de timp într-un asalt propriu-zis. La drept vorbind, dacă Dhaulagiri apare ca o piramidă monstruoasă, Annapurna tronează deasupra unui masiv puternic, avînd 50 de vîrfuri de peste 7 000 m, creste foarte înalte şi probabil un bazin superior aproape inaccesibil. Singurul punct vulnerabil este o depresiune pe unde vom încerca să atacăm. Al dumneavoastră, din toată inima,

MAURICE HERZOG".

De unde această atmosferă tristă ? Pentru că unii dintre camarazii noştri au plecat deja în căutarea aventurii ? E o ezitare sau pur şi simplu sîntem obosiţi ? Tîrziu, în timp ce Gaston sforăia sîrguincios în sacul său de dormit, eu înşiram cifre, făceam ipoteze. Apoi, aproape adormit, mai auzeam rugăciunile lui Ang Tharkey.

De ce trebuie să ies din această stare de vis, din această atmosferă plăcută ? De ce să mă trezesc cînd nu e nevoie şi cînd un şerpaş, băgîndu-şi capul pe uşa cortului, te invită cu un surîs larg : „*Good morning, Bara-sahib*",

întinzîndu-ți o cană de cafea cu lapte și o farfurie cu *tsampa*. Fiecare își ia micul dejun matinal: cafea cu lapte, *tsampa*, ouă cu șuncă, tartine cu unt sau dulceață, ciocolată.

Și acum, la lucru ! Ar trebui să rad mai întîi această barbă de opt zile pe care o găsesc insuportabilă. Împreună cu Ichac am proiectat o vizită la izvorul satului : un fir de apă care țîșnește la 200 de metri mai sus, lîngă un copac falnic. În șort și cămașă cu mîneci scurte, cu aparatele de ras într-o mînă și cu cele de filmat în alta, am ajuns la „băile" acestui frumos loc. Două fete drăguțe spălau rufe la izvor. Erau curate și pieptănate cu grijă, îmbrăcate în sariuri de bumbac. Mișcările pe care le făceau ne îngăduiau să le admirăm corpurile suple și bine făcute. „Fermecătoare", îi spusei lui Ichac, în timp ce ne apropiam.

„Așteaptă, îmi spuse el. Vreau să încerc să le fotografiez". Fetele continuau să bată pînza pe piatră. Metoda clasică de spălat în toate aceste ținuturi. Călcatul e necunosc aici. Cîțiva copii se jucau la izvor, aruncîndu-se în apă. În ciuda tinereții lor, fetele aveau bijuterii în urechi, în nări, pe frunte, la gît și la încheieturile mîinilor. Una dintre ele era fermecătoare și surîdea mereu. Încercai să-i vorbesc. Ea rîdea văzîndu-mă cum îmi spăl dinții cu o pastă colorată și cum mă rad cu un aparat neinteresant. Dar eu știam ce o putea interesa pe această fetiță : apa de colonie. O pusei să miroasă parfumul și îi turnai în păr. Fu încîntată. O încîntare vecină cu extazul. În această parte a lumii parfumurile se bucură de un prestigiu neîntrecut. Această fetiță nu era sălbatică, cum credeam. Ea știa să fie cochetă, deși avea numai opt-nouă ani. Ce rare trebuie să fie momentele de bucurie pentru acest copil crescut într-o mizerie de care, din fericire, nu-și dă seama. Surîsul de pe chipul fetei se șterse. Mă întorsei. Clic ! Ichac făcuse o fotografie, iar ei i-a fost frică. Apoi am pieptănat-o și am spălat-o pe tînăra fată. Ea rîdea mereu, iar cînd ne-am luat la revedere, ne-am întristat.

La înapoiere, în tabără era mare agitație. A doua grupă trebuia să plece imediat după masă. Bucătăriile fumegau, șerpașii se adunau în jurul corturilor. Copiii satului holbau ochii. Un bătrîn placid număra mătăniile. Un altul culegea

de jos o cutie de conserve, care pentru el era o comoară. Altul sufla într-un tub gol de lapte concentrat şi-l făcea să explodeze cu zgomot.

Unul cîte unul soseau şi culii. Li s-a spus să vină după-masă, ei au venit de dimineaţă. Aşteptau privindu-ne. Panzi, Sarki, Aila îşi vîrau capul în sacii larg căscaţi. Din exces de prudenţă, ei ar fi luat prea multe lucruri. Nu i-am lăsat să ia cîte trei perechi de pantofi, în schimb nu ezitam să-i îngreuiez cu cîteva corzi în plus. Din cortul principal se auzea o muzică indiană. Noyelle căuta să prindă ceva veşti. Din nou în contact cu lumea, gîndirea noastră evadă pentru cîteva momente. Ceva ştiri din Franţa? Pînă acum nimic. Nici măcar un cuvînt. În ciuda sesizărilor şi reclamaţiilor la poşta nepaleză. Cînd se anunţă masa, ne repezirăm ca nişte lupi. Oudot îmi confirmă că starea sănătăţii tuturor este perfectă. A fost nevoie de trei săptămîni ca fiecare să se aclimatizeze şi să-şi găsească echilibrul. Furunculul lui Lachenal era vindecat. Acum trebuia să ne gîndim la plecarea celui de-al doilea eşalon. Rebuffat se ocupa de alimente, Couzy de materiale. Apoi ni s-au adus şi caii. Nu ne mai rămînea decît să plecăm. Era o după-amiază caldă, cu atmosfera încărcată. Ne ameninţa furtuna. După ce ne-am luat la revedere de la Ichac, Noyelle şi Oudot, ne-am urcat pe cai şi am pornit spre munţi. Era rîndul nostru să începem marea aventură.

Miristi Khola

Străbăteam strada principală din Tukucha în mijlocul unui şir de copii, femei şi bătrîni care ne priveau din porţile caselor, zicîndu-şi că la sahibi se întîmplă ceva nou. Traversarea torentului Dambush Khola nu era un exerciţiu prea uşor. Călări pe gloabele noastre ţineam picioarele cît mai sus posibil, pentru a nu ne uda încălţămintea. Lucrul n-ar fi fost greu dacă şeile din această ţară n-ar fi avut prostul obicei să se răsucească în jurul burţii animalului, sau dacă frîiele prea uzate nu s-ar fi rupt tocmai cînd nu trebuia. Rebuffat, cu interminabilele sale picioare, traversa eroic şuvoiul cu bocancii prin apă. „Mai bine să-ţi uzi picioarele, îmi explica el, decît să faci o baie completă.“ Pe larga cîmpie a Tukuchei pornirăm însă într-un galop îndrăcit. O curea de la şaua lui Rebuffat se rupse şi, complet dezechilibrat, avînd poziţia unui ogar plecat la vînătoare, era de un caraghioslîc la care numai el rămînea insensibil. I-am propus să schimbăm caii şi pînă la urmă totul s-a aranjat. Am reluat galopul. După ce am tranversat Khanti, Larjung şi Dhumpu, un sat cu locuitori ospitalieri, am urcat din nou panta spre Lete. Grăjdarii care ne aşteptau erau neliniştiţi: se gîndeau dacă vor mai avea timp să-şi mîne caii înapoi la Tukucha.

Cavalcada noastră s-a terminat. Pe o potecă prost întreţinută Couzy ne-a condus în sătucul Khoia. Prima

casă a satului părea să fie foarte frecventată. Culii urcau și coborau scara de lemn. Rîsetele, cîntecele și bucuria care domnea printre ei mă făceau să cred că în acest loc se oferă fără restricții rachiu de orez. În Nepal alcoolul nu se poate comercializa, fiind interzis. Dar cetățeanul nu putea fi oprit să primească invitați. Grupul nostru părăsi satul și în curînd ajunseserăm restul coloanei, instalată confortabil pe o pajiște înconjurată de eucalipți. Sarki și Aila au ridicat corturile și au aprins un foc ce pîlpîia vesel.

A doua zi dimineața părăseam tabăra regăsind urmele care ne conduceau pe malul torentului Khadziou Khola, pe vremea aceea firav și cu puțină apă. Traversarea lui nu punea nici o problemă, dar era imposibil să distingem pe malul celălalt cea mai mică urmă de potecă. O junglă deasă, la prima vedere de nepătruns, părea să urce coastele muntelui. Couzy ne informă că era ultimul bazin de apă pe care-l întîlneam pînă a doua zi seara. Toate bidoanele disponibile au fost umplute. Culii și șerpașii, imitînd probabil cămilele, beau pe săturate. Urcușul începu cu o veritabilă escaladă pe o stîncă aproape verticală. Urmele urcau în serpentine strînse, întretăiate de tulpini de bambus, trunchiuri doborîte, arbori contorsionați care, în căutarea luminii, își întindeau crengile peste potecă. Pentru a face să treacă timpul, începui o lungă conversație cu inginerul Couzy. Ajunsesem la Bergson și Junge cînd descoperirăm o fermecătoare poieniță, semănată cu ghiocei și flori viu colorate. „Aici, ne spuse Couzy, am poposit eu cu Schatz și Oudot la 27 aprilie."

Am lăsat sacii jos și tuburile de lapte concentrat treceau din mînă în mînă. Și în timp ce soseau ultimii culi, răsuflînd greu sub poveri, din țigările noastre se ridicau rotocoale de fum. Dar nu era timp de pierdut. Ne continuarăm drumul pe sub arcuri de flori ; în jurul nostru se întindea un adevărat cimitir de deodari carbonizați, ale căror trunchiuri se înălțau pînă la 40 de metri. Rododendroni gigantici, încărcați cu flori roșii, mărgineau drumul nostru. Șerpașii, întîlnind copaci cu trunchiul cenușiu, făceau în ei găuri cu pioletele, așezînd dedesubt cutii de conserve goale și procurîndu-și în acest fel cîteva picături de apă proaspătă. Ne aflam în jurul altitudinii

de 4 000 m. Culii merseseră bine pînă aici, dar simțeam că sînt obosiți. Traseul devenea dificil pentru ei, iar încărcăturile susținute cu ajutorul unor curele petrecute peste frunte amenințau să-i tragă în prăpastie. Mai departe a trebuit să traversăm un teren acoperit cu zăpadă, pe care l-am bătătorit, lărgind poteca, dar culii desculți, încovoiați sub poverile lor, ne urmau cu greu. Încercam un sentiment de vinovăție gîndindu-mă că noi umblăm încălțați cu bocanci confortabili, în timp ce ei... Un *chorten* indica trecătoarea, etapa finală a acestei zile. Ploua fără încetare. Am instalat corturile, fiecare fiind grăbit să se pună la adăpost. Urcasem aproape 2 000 de metri pentru a ajunge la acest loc pe care am hotărît să-l numim „Trecătoarea din 27 aprilie". Couzy, Oudot și Schatz, cei ce-l descoperiseră, aveau meritul de a fi găsit aceste poteci și a le fi urmat cu perseverență pînă la capăt. În timp ce culii își pregăteau turtele de *tsampa*, Sarki veni la mine în goană: „Bara-sahib... thar", exclamă el, arătîndu-mi pe creastă un punct foarte îndepărtat. În viața mea nu împușcasem nici măcar un iepure, dar totdeauna mi-am găsit calități de mare vînător. Mă repezii la carabina lui Schatz și o încărcai. Dădui repede instrucțiuni să se ridice tabăra și pornii cu șerpașul care urmărea animalul. Eu nu-l vedeam nici măcar cu binoclul. Ba nu, în ocularul meu apăru un fel de capră, încremenită pe o stîncă la circa 2 km distanță. Ne străduirăm să înaintăm în direcția prețiosului vînat, alergînd peste trunchiuri de copaci, cățărîndu-ne cu rapiditate. Dar vai, *tharul* dispăruse, și în locul acela s-au terminat marile mele isprăvi de vînător pe pămîntul Asiei.

Itinerarul stabilit pentru ziua aceea consta în traversarea contraforturilor masivului Nilgiri, care domina torentul Miristi Khola. Atunci cînd prăpăstii de netrecut se iveau în drumul nostru trebuia să urcăm din nou, apoi să coborîm pînă la rîu, ale cărui maluri erau accesibile în aceste locuri.

La începutul după-amiezii zărirăm pe un mic bloc de piatră un fanion al Clubului alpin francez. Acest fanion marca coborîrea spre Miristi Khola. Ne angajarăm pe pante ierboase foarte înclinate pe care culii alunecau. Ploua și ningea cu intermitențe. Drumul mi se părea fără sfîrșit.

Apoi auzii strigăte și, înaintînd, zării un foc mare. Erau culii din prima grupă care, după ce-și lăsaseră încărcăturile, se întorceau în vale. Panta continua cu platforme stîncoase, de-a lungul unei faleze în care distingeam grote imense. Cîteva minute mai tîrziu eram cu toții pe malul lui Miristi Khola, torent impetuos ce drenează toate precipitațiile căzute în bazinele de sus ale Annapurnei, în Marea Barieră și Nilgiri. Drumul continua pe malul celălalt.

A doua zi dimineața, pe o vreme ceva mai bună, pornirăm din nou. Eu plecai cu o oră înainte față de restul caravanei și către prînz îl întîlnii pe Marcel Schatz, care în cîteva cuvinte mă puse la curent cu situația : Lachenal și Terray plecaseră să recunoască pintenul de nord-est al Annapurnei.

Apropiindu-ne de tabăra de bază, morenele deveneau mai mici, valea lui Miristi se lărgea și aveai o priveliște mai vastă a peisajului înconjurător. Pintenul, care începea la cîteva sute de metri de locul unde ne aflam, nu părea un obstacol prea greu. Totuși, nu știu de ce, dar eu nu eram partizanul acestui traseu. După experiența pe Dhaulagiri, mă temeam și nu aveam încredere în traseele de creastă. Nu puteam să hotărăsc transformarea acțiunii de recunoaștere într-un asalt propriu-zis, înainte de a ști exact ce ne oferea acest pinten, adică înainte de a ajunge pe platoul superior al Annapurnei. Am sosit împreună cu Schatz la tabăra de bază, amenajată în mijlocul morenelor. Ne aflam într-un mare deșert de piatră. De aici ne trebuiau cîteva ore bune de marș pentru a ajunge la Marea Barieră, ce închidea orizontul la est, sau spre Nilgiri, la nord. Începu din nou să ningă și ne refugiarăm în corturi. Se auzeau zgomote de pietre rostogolite, lovituri de piolet, înjurături. Era un semn că se apropia echipa Lachenal-Terray. Ușa cortului fu dată în lături și o înjurătură strașnică ne ajunse la urechi. Îi recunoșteam pe camarazii mei în plină acțiune. Fără să-mi fi spus ceva, îi știam obosiți, dar hotărîți și optimiști. Își scoaseră echipamentul plin de zăpadă și în timp ce sorbeau ceaiul fierbinte, mă puseră în temă.

Faimoasa echipă care învinsese cele mai mari piscuri din alpi era în formă.

— Trecerile sînt foarte grele. Unele de gradul cinci. Nu ştiu cum le vor putea da de hac şerpaşii. Poate doar agăţaţi de corzi.

— Dar cum e creasta ?

— Foarte lungă şi, cu cît înaintezi, devine mai grea. Ne-am oprit la circa 5 500 m. Puţin mai sus creasta se înaltă şi e acoperită de zăpadă. Apoi nu se mai vede nimic. Dar, după părerea mea, ea trebuie să se îmbine cu platoul superior al Annapurnei.

— Nu cred, spusei eu sceptic.

— Ascultă, Maurice, e simplu, propuse Terray. O să facem un atac în forţă. Mîine dimineaţă ne echipăm toţi, transportăm tabăra de bază pe vîrful crestei ierboase şi începem asaltul.

— Aşa vom cîştiga cîteva zile, adăugă Lachenal.

— Şi am putea rata toate şansele noastre, ripostai eu. Dacă atacul pintenului nu reuşeşte, va trebui să demontăm din nou tabăra de bază, s-o coborîm în vale pentru a lua totul de la început. Nu am intenţia să arunc toate forţele expediţiei pe un traseu încă neexplorat. Să extindem prima recunoaştere pe care aţi efectuat-o voi : mîine, din punctul de unde v-aţi oprit, vom continua explorarea pînă în momentul cînd vom avea certitudinea că această creastă e accesibilă pînă în vîrf.

— *Testa dura.*

Lachenal şi Terray erau furioşi. Ei socoteau că trebuie să pornim imediat la asalt, declarînd că pe acest traseu sînt siguri de reuşită. Îi cunoşteam bine pe prietenii mei şi mă temeam de optimismul lor, pentru că după eforturile făcute erau într-o pronunţată stare de exaltare. Dar eu trebuia să fiu prudent. Şi mi-am menţinut hotărîrea. A doua zi urma să plecăm cu toţii în recunoaşterea pintenului, cu un echipament uşor. Tabăra de bază va rămîne la locul ei. În timp ce tovarăşii mei îşi aranjau lucrurile şi se pregăteau pentru a doua zi, îi scrisei un bilet lui Noyelle.

„Dragă Noyelle,

Am sosit în tabăra de bază. Lionel şi Biscante tocmai coborau de pe pinten şi cele văzute îi fac să fie optimişti. Menţinem însă aceeaşi tactică : o

recunoaştere amănunţită. Timpul e rău, riscăm întîrzierea operaţiunilor.

Alimente : trimite în vale trei containere de altitudine, un container cu alimente substanţiale.

Materiale : 10 pitoane de stîncă, 10 pitoane de gheaţă, 100 m cordelină de nailon de 5,5 mm, 3 corzi de 15 m de 8 mm ; două echipamente de altitudine.

Culii : pe culii din primul eşalon plăteşte-i pe toţi la fel.

Matha şi Oudot : deocamdată nimic special de comunicat. Timpul prost ne-a împiedicat pînă acum să vedem Annapurna. Aşteptaţi în curînd noutăţi.“

Între timp, doctorul şi Ichac vizitaseră Muktinath, oraşul sanctuarelor. Prietenii mei au văzut acolo cîteva temple acoperite cu tablă de zinc, fîntîni sfinte. Pelerinii îşi umpleau vasele şi beau din apa aceea despre care se spune că ar vindeca bolile. Ang Tharkey a umplut o canistră a expediţiei cu apă de la fiecare fîntînă. Apoi au vizitat un alt templu, păzit de 12 tinere fete. Vestalele dansau şi cîntau. A doua zi, după o noapte petrecută în satul Kagbeni, pelerinii s-au întors la Tukucha, unde Noyelle îi aştepta nerăbdător să viziteze şi el Muktinath-ul.

Recunoaşterea pintenului, făcută de Terray şi Lachenal, nu a dat rezultate. La un moment dat o prăpastie imensă se căsca ameninţătoare, făcînd imposibilă trecerea mai departe. S-au întors dezamăgiţi, dar mîndri totuşi că au făcut o cursă remarcabilă. Seara, la masă, mîncînd carne conservată cu roşii, nuga şi ceai, am tras concluzia că escalada dusese la o victorie inutilă asupra unui pinten fără prestigiu.

Urmară alte zile de căutări şi într-o seară, o dată cu întoarcerea noastră la tabăra de bază, am aflat o veste senzaţională. Lachenal şi cu Rebuffat comunicaseră printr-un şerpaş că malul drept al gheţarului este accesibil şi că vor face tot posibilul să ajungă pe marele platou pe care nu-l zăriseră încă. În schimb, nici unul din ei nu reuşise să vadă partea superioară a Annapurnei. Din punctul atins pe vîrful pintenului, la 6 000 m, reuşisem să contemplu partea care le rămînea ascunsă lor. Ştiam că acest platou este neted şi nu prezintă dificultăţi.

Pentru prima oară în cursul expediției noastre apărea un indiciu favorabil. Perseverența noastră va fi oare răsplătită ? Muntele își va dezvălui misterele ? În cîteva ore soarta expediției va fi hotărîtă. Ne uscăm vestimintele udate de ploaie și zăpadă. Schatz sosea urmat de Sarki. Am stabilit de îndată programul pentru a doua zi.

— Eu, spuse Schatz, mi-am fixat traseul. Dă-mi doi șerpași și veți vedea.

— Doi șerpași ? i-o retează Terray. Și altceva ce mai dorești ?

— Două echipamente de altitudine și alimente pentru trei zile.

— Șeful vrea să organizeze o expediție proprie, ironiză Couzy.

— Lăsați-l să vorbească. Care e proiectul tău ?

— Să urc ghețarul pe o creastă ușoară pe care am reperat-o și care îmi permite ocolirea prin dreapta a seracurilor.

— Are dreptate, spun eu. Dacă Lachenal și Rebuffat vor eșua, voi ce veți face ?

A doua zi dimineața Schatz o pornea la drum, plin de speranțe. El, care împreună cu Oudot și Couzy descoperiseră accesul spre Miristi Khola, credea că va deschide definitiv drumul și spre Annapurna. În ce mă privește, am hotărît cu Sarki si Terray să plecăm a doua zi după-amiază sub conducerea lui Adjiba.

— Couzy, tu vei avea o muncă ingrată. Va trebui să ridici tabăra de pe pinten și să instalezi tabăra de bază în locul pe care ți-l voi indica, adică în punctul cel mai avansat pe care îl vor putea atinge culii.

— Nu e o treabă prea amuzantă, dar ce pot face ?

— Trebuie, o știi bine. Și în afară de asta, nu vei avea ca ajutor decît un șerpaș. Va fi nevoie să cari tu însuți.

Timp de cîteva zile, Couzy, mezinul echipei, a fost nevoit să facă o muncă anonimă, dar foarte importantă. El a îndeplinit această misiune fără să crîcnească, deși își

dădea seama că dacă asaltul final va fi declanşat, aclimatizarea sa nu va fi suficientă şi deci el nu va putea juca un rol de prim plan.

În ciuda timpului nefavorabil, am petrecut o seară agreabilă. Toţi erau veseli şi încrezători. Adormii legănat de speranţe şi mă trezii în zgomotul ciocanelor şi pietrelor care cădeau din vîrf. Era Schatz, care se pregătea de plecare împreună cu Panzi şi Aila. De la începutul expediţiei n-avusesem un minut de răgaz. Acum puteam să hoinăresc în voie. Am cercetat fiecare cort şi l-am admirat din nou pe Terray care clasa, aranja, organiza. Totdeauna a fost stăpînit de demonul ordinii. Nu putea să stea fără să facă o treabă. O singură problemă mă neliniştea : alimentele. Voiam să fac inventarul a ceea ce ne mai rămînea. Pînă la urmă am ieşit bine cu socotelile. La începutul după-amiezei am pornit la drum, cu rucsacurile pline. Mă simţeam zdravăn şi odihnit după o dimineaţă plăcută. Morenele monotone se înşiruiau pe distanţe de kilometri. Curînd în calea noastră apăru un om. Era Adjiba, care aducea o veste bună : Lachenal şi Rebuffat ajunseseră pe platoul gheţarului. În biletul său Rebuffat adăuga că trecerea se putea face peste stîncile malului drept, uşcr de escaladat. În acest fel, marea cădere de seracuri a gheţarului nordic al Annapurnei era evitată.

Cu inima plină de speranţe am iuţit pasul. Temperatura era suportabilă, stîncile din jur iradiau căldură. Pereţii Marii Bariere spre care mergeam se apropriau tot mai mult. Erau netezi şi inaccesibili, cenuşii ca ardezia. Dar morena malului drept al gheţarului oferea o cale comodă şi rapidă. Adjiba ne conducea. Pe la mijlocul după-amiezei am ajuns pe un fel de teren plat, care se lărgea. Acum trebuia să escaladăm peretele de pe malul drept. Pentru mine aceasta însemna că echipa de culi va trebui să se oprească aici. Am stabilit pe o schiţă amănuntele instalării taberei de bază. Orele treceau, iar noi ne grăbeam, vrînd să ajungem pe platou chiar în seara aceea.

Imprimînd un ritm susținut, Adjiba ne-a condus către contraforturile Marii Bariere. Un sistem de stînci, prelungit prin culoare, permitea accesul spre vîrful ghețarului Annapurnei. Sacii păreau din ce în ce mai grei. Noaptea se lăsase, cînd ajunserăm în sfîrşit la poalele unei faleze mari, unde camarazii mėi instalaseră tabăra, viitoarea tabără 1, la o altitudine de 5 100 m. Ne primiră cu o bucurie sinceră. Din cauza întunericului nu vedeam nimic. Dar ei repetau plini de curaj şi încredere : „Fără îndoială, Annapurna trebuie învinsă“.

Annapurna

A doua zi mă aştepta un spectacol ameţitor. Cînd m-am trezit, Lachenal şi Rebuffat, aşezaţi afară pe o piatră, stăteau cu ochii pironiţi pe Annapurna. Un strigăt mă făcu să ies din cort : „Am găsit drumul !" urla Lachenal.

Mă apropiai. Reverberaţiile luminii erau orbitoare şi mă obligau să închid ochii. Pentru prima oară Annapurna îşi dezvăluia secretele. Imensul său versant nordic, cu rîuri de gheaţă, scînteia în lumina zilei. Niciodată nu văzusem un munte atît de mare la adevăratele sale proporţii. Era o lume atrăgătoare şi totodată ameninţătoare, în care ochiul se pierdea. Cîteodată aveam în faţa ochilor doar pereţi verticali, creste pustii, gheţari suspendaţi, care făceau din toate proiectele noastre o himeră.

— Înţelegi, îmi explica Lachenal. Problema este să ajungem pe acest gheţar care seamănă cu o... seceră. Pentru a atinge partea sa de jos, evitînd riscul avalanşelor, trebuie să-l urcăm numai pe stînga.

Nu mai ascultam de mult explicaţiile. Un val de entuziasm mă cuprindea. În sfîrşit, muntele dorit era în faţa noastră.

— Priveşte, insista Lachenal. Se poate evita partea cu crevasele, ocolind prin stînga. Apoi va fi suficient să urcăm marile cascade de gheaţă din faţă şi să ne abatem puţin spre dreapta, în direcţia Secerei.

Lovituri de piolet ne atraseră atenția. Adjiba spărgea gheața pentru a obține apă.

— Nu este chiar atît de direct traseul tău, îi spuneam lui Biscante. Fără îndoială că ne vom înfunda în zăpadă pînă la brîu. Drumul spre creasta muntelui trebuie să fie cît mai scurt.

— Atunci, spuse Rebuffat, ar trebui să urcăm spre vîrf, ocolind seracurile și crevasele, tăind-o spre stînga pentru a ajunge la Seceră și de-acolo să mergem drept spre creastă.

Rebuffat nu era prea optimist. În vechiul său tricou, care i se mula pe piept și pe care l-a purtat în toate expedițiile din Alpi, i se potrivea mai bine ca oricînd numele ce i l-au dat șerpașii : „Lamba-Sahib“ (omul cel lung).

Terray sorta alimentele cu seriozitatea lui obișnuită. Purta o bonetă roșie și avea o barbă de trei coți. Îl întrebai care este traseul ales de el.

— Bătrînul meu Maurice, pentru mine e limpede : deasupra conului de dejecție al marelui culoar, situat pe verticala piscului. Și începu să descrie calea ce trebuia s-o urmăm. Toată lumea fu de acord.

— Trebuie să plecăm, strigă Terray cu însuflețire.

Lachenal, la fel de entuziast, adăugă :

— 100 contra zero, iată șansele victoriei.

În ce-l privește pe Rebuffat, acesta, mai ponderat, spuse :

— Este soluția cea mai puțin dificilă și cea mai logică.

Niciodată muntele nu mi se păruse atît de frumos. Optimismul nostru era mare, poate chiar excesiv, întrucît scara gigantică a peretelui punea probleme pe care niciodată nu avusesem prilejul să le rezolvăm în Alpi. Și timpul ne gonea din urmă. Dacă voiam să reușim, trebuia să ne grăbim. Sosirea musonului era prevăzută în jurul datei de 5 iunie. Ne rămîneau deci 12 zile. Trebuia să acționăm repede, foarte repede. Acest gînd nu mă părăsea de loc. Era necesar să mărim distanțele între taberele succesive, să organizăm un sistem de navete pentru a transporta maximum de încărcătură și să ne aclimatizăm organismele pentru a asigura legătura cu ariergarda. Aclimatizarea mă preocupa foarte mult. Dar mai ales legă-

tura cu tabăra de bază. Echipată doar pentru o recunoaştere, grupa noastră avea provizii pentru cinci zile şi dispunea de un material alpin restrîns.

Entuziaşti, însoţitorii mei discutau cu însufleţire, în timp ce şerpaşii se tot învîrteau ca de obicei în jurul corturilor. Erau numai doi aici şi nu puteam începe cu ei operaţiunile. Am hotărît să plecăm singuri şi să cărăm noi poverile. În acest fel, tabăra 2 putea fi instalată chiar a doua zi. Tovarăşii mei acceptau acest efort, care ne ajuta să cîştigăm cel puţin două zile. Adjiba, unul din şerpaşi, urma să coboare la tabăra de bază. Sarki avea o misiune capitală : el trebuia să ducă ordinul de asalt tuturor membrilor expediţiei. Pe o foaie mare de hîrtie am scris :

„Curier special, urgent, Sarki, tabăra 1, la Tukucha, 23 mai.

Tabăra 1. Gheţarul Annapurna. Am hotărît să atacăm Annapurna. Vom putea obţine victoria dacă fiecare se va decide să nu piardă nici o zi, nici o oră. Am adresat indicaţii fiecărui membru al expediţiei.

Couzy : să plece de la tabăra de bază cît mai repede posibil. Să aducă totul aici. Să trimită la tabăra 1 toate echipamentele de altitudine şi cît mai multe alimente. De asemenea, posturile de radio, sacii lui Gaston şi ai mei, schiurile lui Lionel. Să-i dea 15 rupii lui Sarki (le va găsi în fundul sacului).

Schatz : dacă Schatz coboară de pe pinten, să instaleze tabăra 1, căci vom lua totul cu noi. Eu, Biscante, Lionel şi Gaston mergem la tabăra 2. Amplasamentul este marcat printr-o movilă de pietre. Să concentreze maximum de alimente şi material.

Matha : să vină cît mai repede, să aducă aparatul de filmat. Tabăra de bază este accesibilă culilor.

Oudot : să vină repede la tabăra 1 cu o mică farmacie. O parte importantă din ea poate rămîne la tabăra de bază (în special partea chirurgicală).

Noyelle : foarte important ! Fără a pierde nici o oră, să expedieze la tabăra 10 containere de altitudine, 6 containere pentru vale. Toate echipamentele pentru taberele de altitudine. Ultimul tal-

kie-walkie. Un recipient cu alcool, 10 litri de benzină. O coardă de 8 mm. Două corzi de 9,15 mm, 200 m coardă de 5 mm, 15 pitoane de gheață, 5 de stîncă, 10 muschetoane. Toate lămpile frontale, două plafoniere, plus bateriile de rezervă.

Cacoletul austriac (ansamblu de tablă și bretele care permite transportarea unui rănit așezat pe spatele unui purtător). O pereche de schiuri, două perechi de bastoane, sania Dufour, sacii celui de-al doilea eșalon pentru toată lumea. Postul Emerson, cu antenă. Trei jambiere Cricouni de rezervă. Un pantalon *Urs*, două corturi pentru vale (trei vor fi la tabăra de bază, două la tabăra 1). Încălțăminte, patru perechi. Material de reparat echipamentele de camping. Toate mănușile de rezervă, ciorapii de rezervă, *tsampa* și orez pentru șerpași. Restul să fie înmagazinat și pus sub pază. Să fie pregătite 10 containere de altitudine și 6 mijlocii pentru nevoi ulterioare. Cartierul tău general va fi tabăra de bază. Ofițerul GB Rana este liber să facă ce vrea. Matha să expedieze o telegramă lui Devies: «Tabăra 1, 5 100 m. În urma recunoașterilor am hotărît să atacăm Annapurna prin Ghețarul de nord. Drum exclusiv glaciar. Timp favorabil. Toți sînt în plină formă. Am multe speranțe. Salutări amicale».

HERZOG".

Dificila recunoaștere se transforma în asalt final. Programul stabilit îi făcea să sară în sus de bucurie pe toți membrii expediției. Eu eram însă foarte îngrijorat : ne trebuiau patru zile pentru a duce mesajul la Tukucha. I-am explicat cum am putut lui Sarki :

— Annapurna, și-i arătam cu degetul muntele. *Atcha now.*

— *Yes, sahib.*

— *All sahib go now.* (Toți sahibii vor merge acum.)

— *Yes, sahib.*

— *This*, îi spuneam eu, făcîndu-mă că alerg. *Very quickly to Tukucha, for all sahib.* (Trebuie să mergi foarte repede la Tukucha, la toți sahibii.)

Chipul lui Sarki avea o expresie gravă. El citise în ochii mei că acest ordin nu semăna cu oricare altul şi înţelesese ce aşteptam de la el. Ştia că aici aveam puţine alimente, puţin material şi că sahibii s-au hotărît să meargă pe munte, că trebuie să conteze pe ajutorul celor din spate. Sarki era cel mai energic şi cel mai puternic dintre toţi şerpaşii noştri. Misiunea sa căpăta o importanţă deosebită. Stătea în faţa mea nemişcat, atent la fiecare cuvînt.

— *Go, Sarki, good luck, it is very important.* (Du-te, Sarki, succes, e foarte important.) Şi îi strînsei mîna.

El nu pierdu o secundă. Îşi luă lucrurile, îi explică cît putu de repede totul lui Adjiba, cu o voce scurtă, guturală, şi cîteva minute mai tîrziu îl vedeam îndepărtîndu-se de-a lungul marii faleze de gheaţă, apoi dispărînd printre morene. Mă întorsei să contemplu marele lanţ al Annapurnei, scăldat în lumină. Cu cîteva minute înainte tremuram de frig. Acum, era cald, îmi scosei vesta şi chiar cămaşa. În depărtare se vedea Dhaulagiri, care trona în apropiere de Nilgiri. Visam cu ochii deschişi. Dambush Khola, Valea Necunoscută, marele lac îngheţat Manangbhot. Eram atît de departe de tot ceea ce prevăzusem : expediţie uşoară, nailon, cum spuneam noi, expediţie rapidă. Să transpunem pe plan himalayan ascensiunea alpină — aceasta era tactica de bază în proiectele noastre pariziene. Pericolul, spuneam noi, îl vor constitui avalanşele. Trebuia să utilizăm drumul de creastă. De ce să pregătim muntele, ca să poată trece şerpaşii ? Sahibii puteau face totul. Nu ne trebuiau şerpaşi. Deci nu trebuia să echipăm tabere intermediare. Dar vai, ce decepţie ! Crestele ? Să nu mai vorbim ! Eram mulţumiţi că-i aveam pe şerpaşi. Rapiditate, uşurinţă? Diferenţele de nivel erau atît de mari, încît taberele intermediare se dovedeau indispensabile. Şi apoi, noi dădeam atunci importanţă explorării, recunoaşterii traseelor. Ne gîndeam doar că vom vedea şi vom ataca muntele imediat. Dar unde şi pe cine ?

Toţi patru, Lachenal, Rebuffat, Terray şi cu mine ne pregăteam lucrurile. Îndesam în saci maximum de material, alimente, corturi, saci de dormit. Nu am lăsat decît un container cu cîteva accesorii de care nu aveam nevoie. Am repartizat materialul. Ca întodeauna, unii arătau

preferință pentru încărcături grele, dar nu prea mari. Alții preferau inversul. Trebuia să purtăm fiecare cîte 20 de kilograme.

La această altitudine, unde cel mai mic efort era penibil, încercam senzația de a fi zdrobiți sub greutate. Curelele ne tăiau umerii. Ni se părea imposibil să mergem mai mult de cinci minute fără să ne oprim. Totuși înaintam. Poverile erau mari, însă ne gîndeam că vom cîștiga timp. În șir indian, prinși unul de altul la mari distanțe, patru sahibi urcau din greu în zăpada marelui platou de la poalele Annapurnei. Era o căldură de cuptor. Soarele se ridica la zenit și în acest circ glaciar razele sale se reflectau fără să se piardă pe suprafețele ce ne înconjurau. Curînd marșul deveni copleșitor, sleindu-ne de puteri. Transpiram și din cînd în cînd ne opream ca să putem respira.

Facem un popas. Golim tuburile cu pomadă antisolară și aplicăm pasta într-un strat des pe fețele pline de sudoare. Lachenal și Rebuffat, care parcă sufereau mai mult decît mine și Terray, își confecționară din sacul meu de pînză ca dintr-un cearșaf, capișoane albe care ne aminteau de Ku-Klux-Klan. Ei mă asigurau că această inovație îi proteja împotriva insolației. Nu eram convins și preferam să acord mai departe credit pomadei. Aveam impresia că aerul a dispărut din acest cuptor. Trăiască primele povîrnișuri ! Dar ce puteam face cu poverile care ne zdrobeau ? Trebuia să recurgem la tot curajul și voința noastră pentru a învinge oboseala și lipsa de aer. Am escaladat o aglomerare de stînci din mijlocul ghețarului, sub imense seracuri în surplombă care ne amenințau cu o pădure de stalactite, iradiind în lumina soarelui. Eu cu Terray deschideam drumul, unul după altul. Ceilalți doi păreau extenuați. Am depășit 6 000 m. Ce va fi dincolo de 7 000 m ? Acest gînd se strecura insinuant în creierul meu și nu întîrziam să constat că pe toți ne așteptau clipe grele.

— Noi nu sîntem șerpași, strigă Lachenal.

— N-am venit în Himalaya să facem pe hamalii, aprobă Rebuffat.

Terray ripostă violent :

— Un alpinist trebuie să ducă poveri. Ce, sîntem mai slabi decît șerpașii ?

Lachenal rămase sprijinit în pioletul său. Rebuffat se prăbuşise pe un sac. Feţele lor erau cărămizii şi pline de sudoare. Privirile fără expresie aruncau flăcări.

— Dacă vom crăpa acum, în această muncă idioată, ce vom face peste cîteva zile?

— Şi voi mai pretindeţi că sînteţi ghizi la Chamonix? Nişte domnişori, iată ce sînteţi, le aruncă în faţă Terray.

— Cu cît îţi pune mai mult în spinare, cu atît eşti mai mulţumit. Îţi place, strigă Lachenal.

— Cînd trebuie să duc, duc.

Încercai să fac pace.

— E greu, văd bine. Dar asta ne va face să cîştigăm două zile. Dacă vom reuşi, va fi mulţumită efortului pe care-l facem astăzi.

— Tu şi cu Terray puteţi căra. Noi nu putem, asta e, mi-o întoarse Rebuffat.

— Voi sînteţi supraoameni, ironiză Lachenal. Sînteţi supermeni. Noi sîntem nişte prăpădiţi.

Cu această ripostă, care se pare că l-a uşurat, am pornit din nou. „Supraoamenii" trasau calea, unul după altul. Abrutizaţi, tîrîndu-ne picioarele într-un mers lent şi neregulat, încercam să smulgem muntelui aceşti metri preţioşi. Paşii s-au automatizat. Ochiul era fixat asupra călcîiului celui din faţă. Sub nici un motiv nu trebuia să cedăm tentaţiei de a ne opri. Fiecare, în sinea sa, găsea juste invectivele aspre ale lui Terray. De cîtva timp auzeam în spatele nostru iodlere. Să fie Schatz? Traseul său se întîlnea cu al nostru în acest loc. Să fi găsit el drumul ideal? În orice caz, e un pretext pentru a ne opri. Am înfipt adînc pioleţii, am fixat rucsacurile, dispuneam astfel de scaune confortabile. Deschidem cîteva cutii de conserve. Punem mîna pe bidoane, dar înghiţiturile sînt numărate. căci provizia noastră de apă este săracă. Schatz soseşte cu doi şerpaşi.

— Ah, bătrîne, sînt dărîmat.

Pe trăsăturile camaradului meu citeai multă suferinţă. Fără îndoială, a dus-o la fel de greu ca şi noi. Dar el era singur.

— Ei, ce-ai făcut?

— Acest drum nu e de loc strălucit. Dacă al vostru e mai bun, renunţăm la al meu.

— Prea dur ?

— Da, şi periculos. În loc să traversezi pintenul pînă la platou, am găsit o creastă secundară a gheţarului, am instalat cortul cum am putut. Apoi, dimineaţa, am urcat o pantă de zăpadă foarte înclinată, pe care nici într-un chip n-aş vrea s-o mai cobor.

— Ei şi ? Mai departe ?

— Pe dracu, nu-i destul pentru un singur om ? V-am zărit şi am trecut printre seracuri ca s-o iau pe urmele voastre. Nu mă faceţi să vorbesc prea mult. Sînt mort de foame.

— Să mergem, spuse Terray.

Pe măsură ce înaintam vizibilitatea scădea. Totul se estompa în ceaţă. Începu să ningă. Poteca pe care o făceam, eu cu Terray, nu era grozavă, dar ce importanţă mai avea asta ? Cu orice preţ, la căderea serii trebuia să instalăm tabăra 2 mai spre mijlocul platoului, la adăpost de avalanşe. Fulgi deşi ne obligau să ne scoatem capişoanele. Din cîte îmi dădeam seama, trebuia să fi ajuns pe la mijlocul platoului. În orice caz, seara vom ridica tabăra pe platou. În grupuri mici, sahibi şi şerpaşi soseau la locul stabilit şi-şi lăsau jos poverile.

Am ţinut un mic sfat. Nu era prudent să-i lăsăm pe şerpaşi să coboare singuri la tabăra 1. Lionel Terray, în formă, se oferi să-i însoţească. Era tîrziu şi ningea din ce în ce mai tare. Terray se grăbi să ne părăsească, întrucît potecile de la urcare erau aproape acoperite. Plănuise să-i trimită pe şerpaşi la bază, iar el să rămînă la tabăra 1.

— E nebun acest Lionel, declară fără rezerve Lachenal. Îi place să sufere. Gaston, ce ţi-a venit să te instalezi pe pietrele acelea, care o să-ţi intre în spinare, în loc să cobori să te culci confortabil la tabăra de bază ?

Mimica lui Rebuffat era elocventă. Acest exerciţiu i se părea complet inutil. Oamenii muntelui îşi au caracterul lor. Există oare oameni mai încăpăţînaţi ?

Sărmana noastră tabără 2 părea literalmente pierdută în mijlocul zăpezilor. Ne asurzea vacarmul neîntrerupt al avalanşelor. În vîrtejuri de zăpadă şi rafale de vînt am întins pînzele cortului, am amenajat o platformă. O oră mai tîrziu, fiecare se odihnea la căldură. Eu cu

Schatz ne aflam în cortul modern după care s-au confecționat celelalte 14. Era ceva mai mare. Schatz mă asigură că așezîndu-mă cu capul către fundul cortului, confortul ar fi ideal. Probabil. Totuși, niciodată n-am petrecut o noapte atît de proastă și niciodată nu voi mai repeta această tristă experiență, în care era cît pe-aci să mă asfixiez. Prefer să dorm cu capul spre intrarea cortului, ca să respir aer proaspăt. Altfel, Schatz este un camarad perfect. Instalat în sacul meu de dormit îl priveam făcînd bucătărie. Îmi aducea la „domiciliu" un dineu substanțial. Puțin mai tîrziu, somniferele au întrerupt sporovăiala noastră, aruncîndu-ne în brațele lui Morfeu.

În timp ce noi ne împăcam cu situația de fapt, Terray, ajuns la tabăra 1, a fost ținut treaz aproape toată noaptea de o furtună violentă. Era aproape acoperit de zăpadă. În tabăra 2, la 5 900 m altitudine, ne-am trezit la ora 9 dimineața pe o vreme destul de călduroasă. Interiorul corturilor parcă era poleit cu aur. Dar ce neplăcut e să încalți ghete înghețate. Parcă sînt de lemn. Mi-am promis că altă dată să le pun în fundul sacului de dormit. Cînd am scos capul afară, cerul era albastru, iar spectacolul magnific. În jurul nostru, o centură de vîrfuri și creste se contura la peste 7 000 m. Aproape de noi, chiar deasupra capetelor, se înălța creasta denumită plastic „Conopida". Ea se continua cu acest pinten de nord-vest pe care ne-am ostenit degeaba. Îl vedeam acum în toată desfășurarea sa. Nu parcursesem decît a zecea parte din el. O prăpastie enormă îl tăia în două. Nu mai regretam de loc. În depărtare se profila muntele de cristal, Dhaulagiri. Mai aproape de noi se vedeau munții Nilgiri, mîndri și inaccesibili, iar la dreapta, Marea Barieră care domina tabăra de bază, sălaș liliputan în marea de zăpadă. În extrema dreaptă se înălța un enorm ghețar și un vîrf cu aspect interesant, faimosul Roc-Noir. Întorsei capul. Un imens perete glaciar, năpădit de seracuri, întretăiat de crevase, sclipea în soare. Mult mai sus, Annapurna trona ca o zeiță. Cercetai cu îngrijorare peretele pe care urma să-l atacăm. Totul îmi părea atît de imens în raport cu slabele noastre puteri ! Ce tactică să adoptăm ? Trebuia să țin seama de forma camarazilor mei, de materialul destul de sumar de care dispuneam, de pericole și mai ales de timpul pe care-l

aveam la dispoziţie. Ce mulţi factori intrau în joc! Oricum, eram hotărît să grăbesc instalarea taberelor, oricare ar fi fost timpul. Totul se reducea la o formulă matematică, să acumulăm cît mai multe kilograme pe zi, veghind în acelaşi timp ca forma fizică a alpiniştilor să rămînă intactă pînă la asaltul final. Cînd ne vom apropia de vîrf, potenţialul fizic şi psihic al fiecăruia dintre noi va exploda cu toată forţa, deşi trebuia să păstrăm rezervele necesare coborîrii. În dimineaţa aceea am uitat de oboseala zilei precedente. Trebuia să profităm de timpul frumos, să urcăm şi să instalăm tabăra 3. Ne-am fixat pe bocanci colţarii foarte uşori de care nu ne-am mai despărţit. Am luat cu noi un cort, lăsîndu-l pe celălalt nedemontat împreună cu ceva alimente. Fiecare dintre noi ducea cu el cîte 10 kilograme. Înainte de a părăsi tabăra am aruncat o ultimă privire asupra peretelui de gheaţă.

Chiar de la plecare am încercat să stabilim un traseu probabil de-a lungul numeroaselor bariere ale urcuşului : o dată ajunşi pe perete, nu mai puteam vedea decît la 5 metri înaintea noastră. Organizam echipele, urmînd ordinea de ocupare a corturilor. Lachenal şi Rebuffat formau prima echipă, eu şi Schatz a doua. Era ora 10. După ce am închis singurul adăpost care marca tabăra 2, am pornit spre conul de dejecţie al marelui culoar central în care coborau pantele vîrfului. Drumul nostru era drept.

În contact cu zăpada picioarele îngheţau repede. Aerul era însă călduros şi ne obliga să ne scoatem vestele căptuşite cu blană. Peretele de gheaţă ne domina, iar spre stînga, o creastă tipic himalayană mă surprindea prin transparenţa sa albastră, accentuată de poziţia laterală a soarelui. La dreapta, „Conopida", albă, imaculată, se fălea cu dantelele sale şi încerca să ne provoace. Părea să întrebe : Oare veţi ajunge într-o zi la înălţimea mea ? În acest univers straniu, în care totul era inspirat din verticală, noţiunea de echilibru căpăta un sens aparte. Perspectiva acestui haos denatura cu totul primele impresii. Trecuse un ceas de cînd mergeam şi de-abia ajunsesem la primele pante ale conului. Dar mă neliniştea ceea ce urma. Miliarde de tone de gheaţă ale unui fluviu

gigantic păreau să fi încremenit într-o dezordine de nedescris. Cu cît ne apropiam de perete, cu atît panta se înclina mai mult. Seracuri se prăbușeau cu un zgomot infernal. Căderile de avalanșe ne exasperau. Deocamdată nu întîmpinam nici un obstacol. Traversînd o strîmtoare, timp de cîteva minute am fost expuși loviturilor. Lachenal trecu primul. Ceilalți pe urmele lui. Deasupra capetelor, un enorm acoperiș de gheață, de culoare verde deschis, părea să ne asigure o relativă protecție. Dar era el oare suficient dacă ar cădea o avalanșă ? Totul se termină cu bine. Zona periculoasă era depășită. Am ajuns de cealaltă parte extenuați. Locul nu se dovedea însă prielnic repaosului. Panta era atît de înclinată, încît zăpada nu se mai lipea de stîncă. Nici vorbă de popas. Echipa din frunte tăia trepte minuscule pe care de-abia puteam înfige două vîrfuri de colțar. Gheața era netedă, compactă ; asemenea unei sticle ea se spărgea cu zgomot sub loviturile pioletului. Bucățile de gheață cădeau în prăpastie cu o viteză vertiginoasă, declanșînd de fiecare dată mici avalanșe. Continuam să „tragem" spre dreapta sub protecția seracurilor. Un pod de zăpadă ducea spre o platformă unde în sfîrșit ne puteam opri. Timpul se menținea frumos. Cîțiva nori albăstrii pluteau pe cer, făcîndu-ne să fim optimiști. La picioarele noastre se întindea platoul taberei 2. Am reușit să reperăm poteca pe care am lăsat-o urcînd. Drumul spre înălțime nu era de loc încurajator. La 50 de metri deasupra capetelor noastre un imens zid vertical de gheață împiedica orice trecere. Nu exista nici o posibilitate. Nici în dreapta, nici în stînga. Plini de curaj, eu și cu Schatz trecurăm la atac. Ne cufundam în zăpadă pînă la brîu, iar sub zăpadă, gheața ne obliga irezistibil să alunecăm. Am înfipt pioletul cît mai sus posibil și m-am tras deasupra pentru a degaja piciorul rămas în urmă. Alunecînd, am revenit la punctul de plecare. Trebuia să facem o adevărată tranșee în această zăpadă. Ca să urcăm 50 de metri ne era necesară o oră. Dar ne aflam atît de aproape de țintă ! Eu examinam inamicul. O creastă acoperită de zăpadă ne permitea să ajungem sub o surplombă de gheață. Acest colos mîndru, sculptat de mici avalanșe, putea fi învins cu lovituri de piolet. Înainte de a porni la atac, anunțai echipa a doua că

ne vor trebui două ore pentru a ajunge pe „acoperiş" şi că în acest scop ei ar putea înconjura zidul în căutarea unei căi mai uşoare. Mi-am scos pentru o clipă ochelarii, dar nu puteam suporta lumina orbitoare din jurul meu. Jos, în vale, un colţ verde de munte îmi odihni ochii pentru o secundă. Îmi ştersei ochelarii cu batista. Verificai încă o dată centura, numărai pitoanele, aruncai o privire lui Schatz şi îi spusei : „Eu pornesc, slăbeşte puţin coarda, te rog".

„Dă-i drumul", îmi răspunse Schatz, derulînd coarda din jurul pioletului său bine ancorat. Munca de săpător este penibilă la această altitudine. Degajai creasta. Zăpada era tare ca piatra. În sfîrşit, după un mare efort, am atins o platformă de circa 30 cm lăţime şi un metru lungime, pe care trebuia să stau aplecat, căci capul mi se lovea de gheaţa de deasupra. Trebuia să mai cîştig doi metri în plan orizontal. Înaintam centimetru cu centimetru. Locul era din ce în ce mai strîmt. Peretele mă strivea şi mă împingea spre exterior, dezechilibrîndu-mă. Terminai traseul în patru labe. Răsuflai culcat pe burtă, agăţat de coada pioletului, care mă reţinea. Trebuia să atac gheaţa acoperişului. Cu o singură mînă, fără un punct de sprijin, nu puteam să izbesc prea tare. Schatz supraveghea fiecare mişcare a mea, gata să prevină o eventuală cădere. Spărsei mai întîi extremitatea stîngă, care restrîngea spaţiul. Cîteva scobituri în gheaţă îmi serveau drept priză pentru mîna stîngă. Îmi trăsei braţul stîng şi mă ridicai încet, încet. Simţeam privirile lui Schatz aţintite asupra mea. Braţul meu drept, acum liber, apucă pioletul şi ciopli în acoperiş o priză mai confortabilă pentru mîna stîngă. Cu pioletul ancorat, apucai priza de gheaţă. Mîna stîngă era bine fixată ; retrăsei pioletul şi-mi cioplii două trepte pentru picioare. După trecerea surplombei, ele îmi permiteau să mă menţin cîteva clipe contra peretelui şi să continui să urc. Apoi mi-am reluat poziţia iniţială. De oboseală, suflam ca o locomotivă. Înfipsei pioletul cît mai adînc şi în timp ce mă agăţam de el, Schatz avansa, făcea manevre lungi pentru a ajunge şi el pe creastă. Curînd îl simţii în spatele meu, ridicat cu un metru ; el îmi va lua locul pentru a mă asigura. M-am ridicat, am pus piciorul drept pe piolet, am apucat cu mîna stîngă priza

de sus. Pioletul îmi servea drept ancoră. Schatz a efectuat manevra prevăzută, a luat locul meu, m-a asigurat şi mi-a întins pioletul. Fără să întorc capul, îl apucai şi cu o lovitură puternică îl înfipsei cu 50 cm mai sus. Nici o secundă nu era de pierdut. Picioarele mele se mişcau în vid. Parcă treceau secole. Fiecare centimetru era un chin. Genunchiul drept ajunse la nivelul treptei de jos. Încă un efort. Am reuşit. Piciorul stîng îşi găsise sprijin. O nouă zvîcnire şi cele două trepte erau ocupate. „Uf, am ajuns !" Schatz aştepta de mult aceste cuvinte.

„Bravo, Maurice. Nu mişca, slăbeşte coarda cu un metru." Fără să-mi dau răgaz, am tăiat trepte mari în gheaţă. Doi metri mai sus panta devenea mai lină şi regăseam zăpada. Inima îmi bătea să iasă din piept. Respiraţia era dezordonată. Gheaţa devenea granuloasă, urcuşul mai uşor. Mă aflam deasupra surplombei. Încă un metru şi situaţia se schimba. Ce o fi făcînd Schatz în prăpastie ? De centura mea atîrna un fel de hamac uriaş, lung cît un stat de om. Cu lovituri de piolet şi ciocan am înfipt un piton şi am agăţat coarda. Era de nailon, albă, uscată şi curată. Am deschis briceagul şi am tăiat doi metri din ea. Va fi de ajuns pentru o buclă pe care s-o agăţ de piton. Petrecută în buclă, coarda de 20 metri permitea celorlalţi să urce. „Alo ! Schatz, poţi să vii". Îl asigurai cu coarda întinsă. El o apucă şi urcă pînă la mine. Obstacolul fusese învins. Dintr-o dată se făcu frig. Nori negri se adunau deasupra muntelui. Ne îmbrăcarăm hanoracele. Dar ce făceau tovarăşii noştri ? I-am strigat. „Sîntem aici ! Sîntem aici !" răspunseră ei cu tonul unor oameni care au fost deranjaţi. Amîndoi stăteau aşezaţi confortabil pe panta de jos. Acţiunea lor de recunoaştere nu dăduse nici un rezultat. La dreapta, ca şi la stînga, nici o posibilitate de a ocoli zidul. Singura soluţie era cea aleasă de noi. Într-un sfert de oră ajungeau şi ei lîngă noi. Am reluat marşul. Timpul se înrăutăţise. Fiecare pas, fiecare metru pe care-l cîştigam presupunea eforturi teribile. Dacă continuam mult timp să ne zbatem pe un asemenea teren, nu am fi ajuns niciodată la ţintă. Cel puţin speram ca urmele noastre să poată fi utilizate de cei care ne dublau. Printre fulgii de zăpadă zării umbra cenuşie a lui Schatz care venea, în frunte,

să mă schimbe în această bătălie inegală. Nu vedeam mai departe de 15 metri în fața noastră. Deocamdată nu se zărea nici un loc potrivit pentru instalarea cortului. De altfel ar fi fost preferabil ca tabăra 3 să fie plasată mai sus. Altimetrul indica 6 600 m. Mai tîrziu am constatat că nu eram decît la 6 400 m. Ningea fără încetare și urcușul era epuizant. Important era însă că înaintam. Încercam o mare bucurie constatînd că avansam spre vîrful Annapurnei.

Am scos cortul, echipamentul, alimentele pe care le transportasem pînă acolo și le-am așezat la picioarele unui serac în formă de semilună. Pentru a semnala acest depozit camarazilor ce ne urmau, am săpat o cavitate în care am pus un bidon roșu. „O să se vadă de departe“, îi spusei eu lui Schatz, care mă aprobă. Coborîrea era mai ușoară. În frunte mergeau Lachenal și Rebuffat. Ne așteptau în fața culoarului. Am traversat fără incidente conul terminal al marelui culoar. În zilele următoare numeroasele navete care au înfruntat această trecătoare periculoasă au fost amenințate de avalanșe. Temperatura devenea mai blîndă, dar ne înfundam tot mai mult în zăpadă și ne era imposibil să reperăm tabăra 2, ascunsă între nori. Apoi s-a stîrnit un vînt puternic, zăpada ni se lipea de ochelari și ne biciuia obrajii.

Mergeam aplecați sub furtună. Cîteva urme, o mare crevasă, aveam impresia că sîntem aproape de tabără. Am luat-o spre dreapta și la cîțiva pași am zărit un cort acoperit de zăpadă. Ce era de făcut ? Nu puteam rămîne noaptea acolo. Nu era loc pentru toți. Dacă am fi coborît, trebuia să facem o altă navetă. Am mîncat puțin și am plecat mai departe. Pe măsură ce coboram spre platou vizibilitatea scădea. Mersul în șir indian, pe care-l adoptasem, ne permitea să păstrăm o direcție aproximativă. Știam cu toții că în apropiere de tabăra 1 va trebui să traversăm o parte a crevasei. Nu era decît un singur pasaj, marcat de stînci. Dar ne era imposibil să găsim prima stîncă. Rebuffat credea că trebuie s-o luăm spre stînga, iar Lachenal spre dreapta. În ce mă privește, simțeam că sîntem pe direcția cea bună. Sub nici un motiv nu trebuia să ne separăm. În cele din urmă am optat pentru soluția lui Rebuffat. Ceața se făcea din ce

în ce mai deasă. Înaintam între două crevase care dintr-o dată se reuneau. Nu mai puteam face nici un metru mai departe. Știind că sîntem aproape de tabără, începurăm să strigăm. Cîteva secunde mai tîrziu auzirăm o voce slabă dar distinctă : „Spre dreapta ! Pe aici!“

Curînd se profilă o umbră : era Terray. „În tabără nu va fi loc pentru toată lumea. Alimentele trebuie păstrate pentru taberele superioare“, spuse el. Mă hotărîi pe loc. Eu, Lachenal și Rebuffat vom profita de ultimele licăriri ale zilei pentru a coborî la tabăra de bază. Schatz, ușor accidentat, va rămîne pe loc. Terray ne spuse că a doua zi dimineața va pleca împreună cu Panzi și Aila. În acest timp, Adjiba va face naveta între tabăra de bază și tabăra 1. Acest șerpaș extrem de rezistent și-a făcut din asta o adevărată specialitate. A făcut această navetă de două ori pe zi. A urcat sute de kilograme de materiale pînă la tabăra 1. Muncă ingrată, fără strălucire, dar cît de utilă. Aceste eforturi, ale fiecăruia în parte, au asigurat expediției șansele de succes. Lăsîndu-i deci pe Schatz, Terray, Panzi și Aila, noi am coborît povîrnișul însoțiți de Adjiba. Coboram în goană. În cîteva minute am parcurs cîteva sute de metri și ajungînd la zăpadă am găsit, spre marea noastră bucurie, mai multe corturi instalate în tabăra de bază, Ichac și Oudot sosiseră tocmai atunci, cu șerpași și culi. Se găseau haine pentru toată lumea și alimente în cantitate suficientă ; era și un cort mare, verde, pentru culi. Legătura dintre ariegardă și avangardă fusese realizată.

Secera

Sîntem în seara zilei de 24 mai. În dimineața precedentă Sarki plecase cu faimosul meu „ordin de zi". Ichac îl întîlnise pe „agentul nostru de legătură" gonind pe pantele lui Miristi Khola. Eu mă legănam în optimism și confort. Ichac și Oudot aflaseră cu entuziasm că muntele era echipat pînă aproape de 6 600 m : totul într-un timp record. Serveam o masă copioasă : piftie de pui, rom, *tsampa*. După-masă Ichac îmi citi extrase din jurnalul său intim, relatînd călătoria lui la Muktinath, orașul mănăstirilor. Ne-am trezit tîrziu. Soarele era sus și se încălzise bine. Hotărîi să-mi fac toaleta și chiar să mă rad. Eram cu toții optimiști, siguri de reușită. Mai rămînea doar o chestiune de rezolvat : aprovizionarea. Dar aveam încredere în Noyelle. Am așternut pe hîrtie ultima scrisoare adresată lui Devies.

„Tabăra de bază, 25 mai

Dragul meu Devies,

Îți scriu ultimele rînduri înaintea asaltului. Totul se prezintă bine. Tabăra de bază se află la 3—4 zile de Tukucha. Ieri am urcat pînă la 6 600 m. Traseul este în întregime glaciar. Pericolele obiective

sînt relativ mici. Situarea taberelor este următoarea: tabăra de bază, pe malul drept al Ghețarului de nord al Annapurnei, la 4 400 m. Tabăra 1 : de asemenea pe malul drept, pe marginea unui platou care seamănă cu cel din Argentière, la o altitudine de 5 100 m. Tabăra 2 : pe un ghețar care coboară direct din vîrful Annapurnei ; altitudinea 5 900 m. În continuare mă gîndesc să instalez tabăra 3 la 6 800 m, apoi tabăra 4 la 7 500 m, pe creasta denumită de noi Ghețarul Secerei. Este posibil să fie nevoie și de instalarea taberei 5. Totul va depinde de teren. Timpul este frumos dimineața, dar se înrăutățește spre seară. Ninge mult, ceea ce provoacă inconveniente în timpul marșului. Toată lumea este în formă. În cîteva minute eu voi porni spre tabăra 1. În zilele următoare vom încerca marea lovitură. Nu am timp să scriu mai mult, căci mă așteaptă multe treburi. Matha o să scrie o scrisoare mai detaliată. Sînt foarte încrezător.

Cu salutări prietenești,

MAURICE".

În timp ce scriam, șerpașii și culii, sub conducerea lui Couzy, terminau instalarea taberei. La ora trei și jumătate începu să ningă. Mă gîndeam la Terray, care plecase dimineața de la tabăra 1 cu două echipamente de altitudine și peste 10 kg de alimente. El intenționa să continue urcușul în forță pînă la tabăra 3 și să-și petreacă noaptea acolo. Către ora unu am pornit și noi și am ajuns la tabără 1 o dată cu căderea serii. Ne-am sculat la ora 6,30. Prin binoclu am zărit pe munte trei puncte negre. Fără îndoială, trebuiau să fie cei ce urcaseră la tabăra 3. Către ora 10 începurăm urcușul. Pe platou căldura era insuportabilă, Rebuffat forma o echipă cu Dawatoundu, iar eu eram împreună cu Lachenal și Angawa.

Lachenal suporta greu căldura, iar Rebuffat, care suferea de stomac, nu mai putea duce rucsacul. Pentru Lachenal ultimele sute de metri au fost un adevărat calvar. În tabăra 2 i-am găsit pe Terray, Panzi și Aila, care tocmai coborîseră.

— Nu e timp de pierdut, spuse Terray. Ieri am urcat pînă la 6 700 m. N-am găsit materialul pe care l-ați lăsat acolo. Probabil că a fost acoperit de zăpadă. La altitudinea la care ne aflam nu era nici o platformă. Am amenajat una cu ajutorul pioletului, în plină pantă. Pentru a da greutate spuselor sale, el imită zgomotul avalanșelor. După această noapte infernală nu mai eram buni de nimic. Vom merge la tabăra 1 să ne odihnim. Și Terray, fără să stea mult pe gînduri, porni la vale împreună cu șerpașii.

Iată-ne așadar singuri la tabăra 2. Moralul camarazilor mei nu era prea strălucit. Aveam materiale și alimente la îndemînă. De ce să nu fac o navetă, încercînd să amenajez tabăra 3 și chiar 4, în timp ce Lachenal și Rebuffat se vor odihni. Mă gîndeam că pentru a reuși trebuie să urcăm dintr-o dată din tabără în tabără, fără a mai coborî. În după-amiaza aceea timpul era frumos. În timp ce camarazii mei dormeau cu pumnii strînși, am trecut în revistă materialul și am pregătit totul pentru a doua zi. La primele raze ale soarelui i-am trezit pe Angawa și Dawatoundu. Trebuia să profităm de zăpada întărită. Ajunși la culoar, l-am plasat pe Dawatoundu în față pentru a ști dacă poate să taie prize. Dar ajungînd la pasajul unde trebuia să se cațăre pe coardă, el mă invită să trec primul. Înaintarea era tare anevoioasă și după ce am ajuns pe platforma din dreapta, întinsei corzile și-l ridicai pe Dawatoundu. Să facă o escaladă pe ghețar? Cred că nu-i trecuse niciodată prin cap așa ceva. Pînă la urmă am reușit. Soarele era la zenit și înaintam prin zăpada topită. Am dat peste seracul în formă de semilună și sub zăpadă am găsit cortul și alimentele pe care le dusesem acolo cu trei zile înainte, împreună cu Lachenal și Rebuffat. Înfundați pînă la mijloc în zăpadă, urcam gîfîind, cu tot materialul în spinare, pe urmele făcute de Terray. Zona pereților de gheață era învinsă. Ridicînd capul, zării o pantă uniformă în care distingeam din nou urmele lui. Spre stînga, marele culoar central părea să înghită tot ce ar fi putut să cadă de pe pantele superioare. Atmosfera era limpede, de o culoare albăstruie. De cealaltă parte a culoarului creste de gheață filtrau lumina ca fațetele unui diamant. Trebuia să ne continuăm drumul. Ca niște furnici căță-

rîndu-se pe un obstacol imens, noi mergeam, fără a avea însă senzația că înaintăm. Ne opream la fiecare doi metri. Din timp în timp priveam spre înălțimi, măsurînd distanța. Deodată văzui un punct galben, care în mod sigur trebuia să fie cortul lui Terray. După un efort care mi se păru interminabil, am atins punctul extrem unde se oprise Terray. Materialul și alimentele erau acoperite cu zăpadă. Eram satisfăcut că ajunsesem pînă aici; dar amplasamentul nu era bun. Pe această pantă nu puteam instala tabăra 3. În stînga era o prăpastie, în dreapta o cascadă de seracuri, printre care trecea culoarul central. Privind seracurile din stînga, am constatat că crevasele care le separau erau pline de zăpadă. Atunci îmi veni o idee: să instalăm tabăra pe o crevasă. Din cauza altitudinii și a terenului, aceasta trebuia să fie complet acoperită. În plus, seracurile vecine constituiau o bună protecție contra avalanșelor. Am înfipt pioletul și am constatat că zăpada era omogenă. Atunci am înaintat încrezător pe crevasă și am bătătorit o platformă pe care am încercat-o prin cîteva sărituri. Va rezista oare? Două corturi vor putea fi instalate aici. Aceasta va fi tabăra 3. În timp ce șerpașii amenajau bivuacul, eu cercetam culoarul central. Pe aici urma să trecem a doua zi. Eram hotărît să instalez neîntîrziat tabăra 4. Am avut tot timpul să privesc crestele înconjurătoare, celebra „Conopidă“, cu înfățișarea-i atît de ciudată, să admir îndepărtatul Dhaulagiri, să-mi las privirile să rătăcească peste pămînturile golașe ale Tibetului aflat doar la cîteva zeci de kilometri. Pe cer nu se vedea nici un nor. Cu această constatare optimistă intrai în cort. Șerpașii îmi pregătiră ceaiul, apoi le distribuii aspirine, somnifere și întreaga colecție de medicamente pe care ni le recomandase Oudot. În dimineața următoare am demontat un cort, am luat alimente și după un dejun frugal am pornit la drum. Mergeam în fruntea plutonului, îndreptîndu-ne spre culoarul central. Am urcat un acoperiș de gheață pe care șerpașii nu l-au „gustat“ prea mult și ne-am angajat în culoar. Lăsîndu-l pe Dawatoundu pe partea stîngă, am început traversarea. Panta era foarte înclinată și îmi fugea de sub picioare. Colțarii nu mai intrau în zăpada întărită, așa că trebuia să tai trepte mici cu pioletul. Am înfipt pioletul

deasupra mea ca o ancoră şi m-am agăţat de el cu ambele mîini. Vederea prăpăstiilor adînci ar fi putut zdruncina cea mai optimistă încredere. Dar am reuşit şi i-am chemat pe şerpaşi. Dawatoundu simţea pericolul. El nu pierdu însă nici o secundă şi în ciuda încărcăturii grele sosi la locul stabilit. Angawa îl urmă, dar mai tînăr şi mai puţin îndemînatic, reuşi mai greu. În sfîrşit, eram sănătoşi şi salvaţi. Culoarul se continua spre vîrf pe o distanţă de 3—400 metri şi se pierdea într-un platou de zăpadă foarte înclinat, un adevărat loc de start al avalanşelor. Deasupra se înălţa un perete stîncos, apoi Gheţarul Secerii. Situaţia era destul de critică, întrucît ne aflam în faţa unei zone foarte neregulate şi cu o înclinare medie destul de accentuată. În faţa noastră se ridicau seracuri enorme. Puteam fie să le ocolim, fie să urcăm pe partea dreaptă a culoarului şi să ajungem la crestele superioare. Am ales a doua soluţie. Ora matinală excludea pericolul avalanşelor. Şerpaşii nu mai făcuseră escalade pe terenuri atît de dificile. Dacă unul din ei ar fi alunecat, am fi fost azvîrliţi cu toţii în prăpastie. Mă străduiam să presez zăpada la fiecare pas, pentru a lăsa urme sigure. Lucram cu pioletul. Dawatoundu tăia şi el trepte. Decorul era minunat. Un albastru diafan învăluia umbrele noastre. Pe cer nu era nici un nor. La stînga, creasta Secerii, s-o atingi cu mîna, strălucea în soare : un munte de diamant. Urcarăm un serac tăind trepte şi prize pentru mîini. După o oră zării marea crevasă care înconjura platoul. De aici puteam admira coasta enormă a Secerii. Îi arătai lui Dawatoundu drumul pe unde urma să urcăm şi care era mai uşor : o pantă de zăpadă, apoi 100 metri de gheaţă uşor înclinată. În sfîrşit, o nouă pantă de zăpadă şi apoi crevasa. Ciştigam pe nesimţite teren. Se vedea crevasa, adîncă, dar atît de lungă, încît nu ne dădeam seama de lărgimea ei.

Reluai conducerea plutonului şi începurăm căţărarea spre con. Zăpada era instabilă şi ne temeam să nu se prăbuşească în punctele unde forma poduri deasupra crevasei. Ajunşi lîngă vîrful conului întinsei pioletul cît mai sus şi-l ancorai. Apoi, cu ajutorul colţarilor, m-am căţărat pe platformă. Şerpaşii urcau ţinîndu-se de coardă. Dificultăţile tehnice fuseseră învinse. Ce vom găsi mai sus ?

O pantă de gheață sau una de zăpadă? Îmi era indiferent. S-a terminat cu pereții de gheață. S-a terminat cu culoarele. Ne îndreptam spre Seceră. Sub o creastă de stînci roșiatice ghețarul se oprea la marginea prăpastiei și coasta de 200 m înălțime plonja spre noi la verticală. Din fericire creasta Secerii oferea o cale mai ușoară. După o oră de marș forțat ajungem la țintă. Aveam impresia că am parcurs mulți kilometri. Am hotărît să amenajăm tabăra 4 pe locul unde ne aflam. Dar totul părea măturat de avalanșe. Doar un mic serac ar fi putut să protejeze cîțiva metri pătrați de teren. El forma un paravan ideal contra vîntului și corturile noastre erau la adăpost. Împreună cu șerpașii am amenajat în gheață o platformă confortabilă. Șerpașii ridicară cortul și depozitară alimentele. Se plîngeau de durere de cap. Cercetai altimetrul : 7 500 m. Exagerat, îmi spusei. Știam că barometrele aneroide au tendința să denatureze altitudinea. Ghidîndu-mă după distanța pînă la pisc și după poziția celorlalte tabere, socoteam că sîntem la circa 7 150 m. Le-am dat celor doi șerpași aspirină și de mîncare. Au refuzat să mănînce, aveau stomacul blocat și am fost nevoit să degust sub ochii lor o cutie de ton, a cărui vedere le provoca greață. O privire peste peisajul care ne înconjura îmi dădea un sentiment de dominare și o totală încredere în victorie. Ne aflam aproape de înălțimea Marii Bariere. Sub noi vedeam creasta „Conopidei", care mult timp ne sfidase și, în sfîrșit, foarte jos, tabăra 2.

La drum. Șerpașii nu se lăsară rugați. Am închis cu grijă cortul, sperînd să-l regăsim în bună stare, și am pornit-o la vale. Coborîrea s-a făcut cu o viteză incomparabil mai mare decît urcușul. După o oră și jumătate am ajuns la tabăra 3. Dar acolo am găsit... locatari. Eram fericit să-i anunț că acum aveam Annapurna... în buzunar. Tovarășii mei urcaseră cu mare greutate. Couzy și Schatz, plecați dis-de-dimineață, se luptaseră cu zăpada care le-a opus ca de obicei o mare rezistență. Insuficient aclimatizați, Couzy suferea de dureri de cap, Schatz era morocănos, Rebuffat nu se simțea în stare să meargă mai departe, iar Lachenal nu avea poftă de mîncare. Simțeam că băieții nu sînt în formă, dar speram ca odihna din timpul nopții să-i refacă. Nu mai era loc și pentru noi.

Trebuia să cobor. Timpul ne zorea din urmă. Era în 28 mai şi musonul, după ultimele informaţii, ne ajungea la 5 iunie. Aveam la dispoziţie doar o săptămînă pentru a termina totul. Şerpaşii se dovediră mai abili la coborîre şi la trecerea surplombei apucară coarda fără ezitare, se lăsară să alunece rapid, apoi, aterizînd, îmi făcură semn că drumul e liber. De cîtva timp însă Dawatoundu se plîngea de o durere ascunsă şi greu de localizat. Abuzul de alcool, altitudinea sau pur şi simplu prudenţa ? Gemea fără încetare şi Angawa trebuia să-l susţină. În momentul cînd soseam în tabără începu să ningă şi Terray ne primi cu strigăte de bucurie.

Tabăra 2

De îndată ce am sosit, Terray îmi servi un ceai fierbinte și mă obligă să mănînc, ca și cum ar fi îndopat o gîscă. În celelalte corturi șerpașii se agitau în jurul lui Dawatoundu care era tot mai bolnav.

În sfîrșit, Terray mă lăsă să vorbesc. Îi pusei la curent cu acțiunea de instalare a taberei. Acum, îi spuneam eu, cea mai mare parte a materialului este la locul stabilit. Rămîne să facem o ultimă navetă pentru a instala tabăra 5, de unde vom porni asaltul final. De data aceasta avem speranțe. Terray, care părea odihnit după escala făcută la tabăra 1, avea totuși o privire îngrijorată.

— Da, totul va merge dacă timpul se va menține frumos. Dar mesajele meteorologice sînt foarte proaste. Musonul a atins Calcutta și în cîteva zile va fi aici.

— În orice caz, mă simt în plină formă. Și felul cum mă comport la 7 000 m îmi dă convingerea că la 8 000 m totul va decurge bine și chiar fără oxigen. Dar Terray încearcă să-mi tempereze entuziasmul. Dacă va trebui să orbecăim cum am făcut pînă acum, e vorba de o muncă de titan și ar fi posibil să ne lăsăm „fulgii" aici.

Îmi ceru să-i împărtășesc impresia mea asupra celor de la tabăra 3. Îi mărturisii că e mai degrabă proastă. Cei patru camarazi pe care i-am lăsat acolo mi s-au părut slăbiți din punct de vedere fizic și moral.

— În schimb, dragă Lionel, în ce ne privește pe noi, nu-mi fac nici o grijă. Și, pe urmă, pînă la ghețar, muntele este echipat. Noi, împreună cu patru șerpași, am putea urca pînă în vîrf, într-o singură etapă.

— Ar trebui să reușim, spuse el.

— Ascultă, eu sînt sigur acum. Excluzînd o catastrofă imprevizibilă, vom reuși. Chiar dacă cei de la tabăra 3 nu-și vor reveni — lucru greu de crezut, mai ales în cazul celor bine aclimatizați — va trebui să cîștigăm partida. Îți propun să rămînem aici toată ziua de mîine și să ne odihnim. Astfel vom avea timp să ne pregătim, și poimîine, de la prima oră, vom urca în marș forțat din tabără în tabără. Dintre cei patru care vor coborî mîine aici, cea mai bună echipă va urca din nou la interval de o zi și ne va servi drept ajutor. A doua echipă, care va beneficia de o zi de repaus suplimentară, ne va urma la distanță de o tabără. Atît una cît și alta vor completa materialul și vor facilita coborîrea primei echipe de asalt.

— Nu e timp de pierdut, repetă cu încăpățînare Terray. Proiectul tău e frumos, dar mă face să pierd timp. Nu-mi convine să stau degeaba mîine. Eu sînt deja odihnit. De aceea ar fi mai bine ca eu să plec, asta ne-ar face să cîștigăm o navetă care ar putea fi decisivă.

— Poate că ai dreptate. Dar dacă tu pleci mîine, noi nu vom mai fi împreună. Vom fi despărțiți și deocamdată doar noi doi sîntem în formă. Nu cred să existe mai mult de două persoane care să poată urca dincolo de 6 000 m. Și sînt sigur că împreună am reuși.

— Să fim realiști, Maurice. Acest proiect ne face să pierdem o zi. Dacă eu nu voi intra în prima echipă care va urca pe vîrf, voi fi în cea de-a doua. Iată totul. Dar dacă una din echipe va reuși, aceasta se va datora încărcăturii pe care o voi transporta eu mîine.

Generozitatea prietenului meu nu mă uimea. Avusesem atîtea prilejuri s-o remarc. Dar în această clipă eroismul și abnegația sa mi se păreau absurde. Terray era hotărît să-și facă datoria pînă la capăt. În ce mă privește, un sentiment egoist mă împingea să-l doresc ca tovarăș în asaltul decisiv. În fața integrității camaradului meu, conștiința acestui sentiment mă tulbura și mă făcea să ezit.

— În acest caz, îi spusei cu regret, trebuie să fiu de acord. La prima vedere tu ai dreptate. Dar sînt sigur că o astfel de ocazie nu vom mai întîlni niciodată.

Terray tăcea. Atunci îmi veni o idee.

— Dacă ţii neapărat să urci mîine, de ce nu mergi numai pînă la tabăra 3 cu un echipament de altitudine pe care ceilalţi să-l ducă mai sus, iar tu să te întorci seara aici ? Îţi rămîne o zi în plus ca să te odihneşti şi am putea pleca din nou împreună. Trecînd pe la tabăra 4, o vom demonta, vom instala tabăra 5 dacă va fi nevoie şi vom continua urcuşul pînă în vîrf.

Am ajuns la această soluţie convins că ea va avea adeziunea lui Terray, preocupat şi nerăbdător înainte de toate să asigure continuitatea navetelor.

— Bine, dacă vrei tu... spuse el, spre marea mea satisfacţie.

Seara decurse vesel. Eu apreciam confortul taberei 2, unde aveam corturi mari, lumină electrică, containere, un frigider şi apă la bunul plac. Această tabără fusese complet refăcută, prin grija lui Terray, în urma avalanşelor care smulseseră corturile. Acum era bine adăpostită în spatele unei crevase atît de largi, încît ar fi putut înghiţi cele mai mari avalanşe. În sacii noştri de dormit era cald şi bine. Afară ningea.

— Oh, dar tu fumezi ? E o zi mare ! Lionel Terray nu fuma decît în ocazii excepţionale. Acum revenea fără încetare asupra principalului subiect al preocupărilor noastre :

— Ce crezi, ceilalţi vor fi suficient de curajoşi ? Şi după un timp : Ah, dacă musonul nu ne-ar strica socotelile !...

La lumina slabă din cort zăream cu greu, prin fumul de ţigară, faţa lui Terray, care se pierdea în umbră. Mă gîndeam dacă Noyelle va sosi la timp din Tukucha cu materialul şi alimentele. Apoi oboseala mă cuprinse şi pe mine. În cîteva minute am adormit. Era încă noapte cînd simţii că cineva mă bate pe umăr. Se aprinse lumina.

—Ce se întîmplă ?

— Ei bine, bătrîne, a sosit ceasul.

Terray îşi trase bocancii, ieşi din cort şi îi trezi pe şerpaşi. Tot timpul expediţiei el a fost fidel tacticii ple-

cărilor matinale. Avea dreptate, zăpada este mai bună în primele ore ale dimineții. Am închis din nou ochii, gîndindu-mă cu plăcere că eu voi rămîne la căldură și voi fi îngrijit de șerpași. Terray închise cu grijă ușa cortului. Ce om acest Terray! De neînlocuit. Nu cred să fi existat pe atunci în Franța un alpinist atît de aproape de idealul de om făcut pentru expediții.

În tabără era liniște deplină. Șerpașii mei se odihneau. Dar se făcuse tîrziu și începui să strig: „Angawa! Adu-mi de mîncare!" Auzii niște voci înfundate, apoi simții că încep pregătirile. Ieșii cu o încetineală exasperantă din sac, îmi luai bocancii înghețați și începui să-i lovesc înainte de a-i încălța. Îmi pusei hanoracul, cascheta, ochelarii. Acum puteam să scot capul afară. Timpul era minunat, doar pe fundul văii plutea o pînză de nori. Spre piscuri însă totul era limpede. Ninsese toată noaptea și probabil că Terray avusese de furcă să-și croiască drum în acest ocean de zăpadă. Cercetai cu binoclul urmele lăsate și curînd zării echipa exact în fața primului perete. Terray lupta alături de șerpași. Scrutai împrejurimile taberei 3 și observai doi oameni care părăseau tabăra și începeau să coboare. Ce se întîmpla, ei trebuiau să urce spre tabăra 4? Presimțeam că nu mai rezistă și sînt descurajați. Începu din nou să ningă. Intrai în cort. Curînd, niște strigăte mă deșteptară din reverie. „Trebuie să fie Lachenal", îmi spusei. Într-adevăr, era Lachenal, însoțit de Couzy.

— Ce rost avea să mai insistăm?! Aveam stomacul cît pumnul.

— Și durerile astea de cap, adăugă Couzy. Nici cu aspirină și somnifere n-am închis ochii toată noaptea.

— Efectele altitudinii, spusei eu. Ați făcut bine că ați coborît. Și ceilalți, vor urca cu Lionel?

— Vezi tu, Maurice, acolo sus lumea nu stă pe roze.

Intrarăm în cort. Lachenal savura confortul. În timpul coborîrii, lui Couzy îi trecuse durerea de cap. De altfel, fenomenul este binecunoscut. Cum cobori cîteva sute de metri, durerile datorate altitudinii dispar. După un prînz copios, camarazii mei discutau mai degajat. Deodată Angawa apăru în ușa cortului, strigînd:

— *Bara-sahib, others sahib come!*

Se auzeau chemări. Ieşirăm din cort, dar nu vedeam nici la 10 metri din cauza ninsorii. Vocea venea din tabăra 3. Ce să fie ? Sau unul dintre alpinişti se abătuse către zona crevasată, sau unul din cei de la tabăra 1 urcase prea sus. Începui să strig :

— La stînga, mereu la stînga, în lungul marei crevase.

Un sfert de oră mai tîrziu văzui apropiindu-se o fantomă albă, în care cu greu îl recunoscui pe Schatz.

— Unde e Rebuffat ?

— Am coborît singur.

— Eşti nebun. Pe asemenea timp ? Simţeam că mă înfurii.

— Bietul meu Maurice, nu puteam face altfel. Simţeam că plesnesc la tabăra 3. Nu-l puteam ajuta pe Terray. Aş fi fost şi o gură în plus.

Afacerea era clàsată. Trebuia să ne îngrijim de camaradul nostru. Apoi îl întrebai :

— Lionel a ajuns la tabăra 3 ?

— Zăpada mare l-a întîrziat mult. L-am întîlnit în ceaţă. Era însă atît de entuziast, că eu am pornit-o îndărăt. Nu puteam rezista acolo sus.

Ca de obicei, Terray s-a gîndit în primul rînd la eficienţă. El a socotit că adevărata sa datorie este să acţioneze în acest fel. Dar Schatz spuse :

— Fiind obosit, i-am spus că este inutil să mă ia cu el al doilea, la urcuş. Cel mai bun lucru mi se părea să cobor pentru a mă odihni. Mai tîrziu aş fi format o echipă împreună cu Couzy.

— Atunci, mîine, Lionel şi Gaston vor merge sus.

— De acord, dacă va fi timp frumos. Afară se auzi un zgomot. Şerpaşii discutau cu însufleţire. S-a mai întîmplat ceva ? Adjiba sosea de la tabăra 1, urmat de mulţi hamali. În spatele lui mergea un om pe care Ichac îl supranumise „chinezul". Mai tîrziu am aflat că numele său adevărat era Pandy. El a urcat foarte bine la tabăra 2, în ciuda dificultăţilor. Avea calităţile unui şerpaş. Pentru a sublinia această promovare i-am făcut cadou o vestă de nailon căptuşită. Adjiba îmi întinse două bileţele pe care le citii în cort cu voce tare.

„Marcel Ichac către Maurice Herzog,

Ang Tharkey a sosit la ora 12,00. La tabăra de bază avem 20 de colete. Tabăra 1 este disponibilă pentru navete. «Chinezul», un tînăr gigolo, adus aici de Ang Tharkey, coboară la tabăra de bază pentru a-l primi pe Noyelle și pe cei 15 culi și va încerca să stabilească programul navetelor. Trimiteți-l pe Adjiba urgent cu listele celor necesare pentru altitudine. Aveți nevoie de noi pentru a trimite șerpași la tabăra 2, tabăra 3 și cînd ?"

O veste bună. Așadar Noyelle a sosit. Aveam certitudinea că vom putea fi aprovizionați. A doua scrisoare era un mesaj prin care Noyelle confirma primirea ordinului de zi și ne anunța sosirea sa cu tot echipamentul. Acest mesaj a plecat de la Tukucha pe data de 25, a doua zi după sosirea lui Sarki. Bravo, Sarki. I-au trebuit doar 36 de ore pentru un traseu care în mod obișnuit se face în 4—5 zile. Pentru a sărbători aceste două evenimente, am destupat o sticlă cu rom. Dar nu era timp de pierdut. Adjiba trebuia să coboare imediat pentru a continua navetele. Redactai o scrisoare către sahibii de la taberele inferioare.

„Herzog către Noyelle, Matha și toți sahibii,

Felicitări lui Noyelle pentru rapiditatea cu care a sosit. Acum avem mari speranțe. Ieri am instalat tabăra 4 la 7 150 m, pe coasta de sud a Secerii. Acum îi avem pe Terray, Rebuffat și doi șerpași la tabăra 3 (6 600 m). Scopul imediat este să instalăm tabăra 5 înaintea asaltului final, care se va face de către echipe succesive.

Matha. Iată nevoile urgente : Sarki, Adjiba, Fou Tharkey și „chinezul" să urce mîine în zori cu un cort mare, suplimentar, două saltele și doi saci de dormit, un reșou cu benzină și 2 litri de benzină, filme, farmacie (somnifere, aspirină circa 10 tuburi), pomadă contra degerăturilor, 5 tuburi cremă antisolară, 4 perechi de ghete, tricouri și un echipament de altitudine suplimentar. În rest, alimente. Pune și cîrnați. O sticlă de coniac. În sacul lui Lachenal : cio-

rapi, şosete, o cămaşă, o pereche de indispensabili. Emisiunea radio la orele 20,00 seara. Couzy şi cu Schatz vor coborî mîine şi vor da indicaţii suplimentare.

Important. Trimiteţi toate cele solicitate dis-de-dimineaţă, căci aştept să plec cu Sarki şi cu Fou Tharkey la tabăra 3, însoţiţi de Biscante. Herzog."

Adjiba şi „chinezul" aduseseră un echipament de altitudine, alimente şi un talkie-walkie. Astă-seară la ora 20,00 vom încerca să luăm legătura prin radio. Eram satisfăcuţi de munca lui Noyelle. Fără el, orice speranţă de reuşită înaintea musonului ar fi fost utopică. Îl priveam îngrijorat pe Dawatoundu, pe care aş fi vrut să-l expediez cît mai repede posibil. Dar nu mă înduram să-l las să coboare pe furtună.

Am instalat aparatul. Din cînd în cînd apăsam pe pedală. „Alo, aici Herzog. Mă auzi, Matha ?" Dar nimeni nu răspundea. În curînd distinsei o melodie indiană. „Alo, aici Herzog. Mă auzi Matha ?" Nici un răspuns. Am întrerupt. Problema radioului era un punct încă neclarificat al expediţiei noastre. Singura lacună importantă pe care o deplîng. Decepţionat de acest eşec, mă întorsei în cort unde-i găsii pe camarazii mei aproape adormiţi.

A doua zi dimineaţa timpul era frumos, iar luminozitatea intensă. Soarele bătea în acoperişul cortului. Bine odihnit, mă ridicai şi ieşii imediat afară din cort. Micile cristale de zăpadă sclipeau în soare ca miriade de diamante. Trebuie să fi fost frig în timpul nopţii. Programul zilei era simplu. Nu aveam altceva de făcut decît să aşteptăm convoiul de la tabăra 1 şi apoi să plecăm cu noile bagaje în direcţia taberei 3. Moralul părea să fie mai bun. Dar nu ştiam dacă Couzy şi cu Schatz puteau fi în formă la momentul potrivit. „Dar ce face Adjiba ?" mă întrebai nerăbdător. Cerusem în mod expres să plece devreme, pentru ca noi să avem timp să părăsim tabăra 2. Ne uităm pe rînd cu binoclul. Biscante vedea clar cum înaintează Rebuffat cu şerpaşii, dar avansa foarte greu. Zăpada era deasă şi crea mari dificultăţi. Ceţuri subţiri albăstrui, iscate din fundul văii Miristi Khola, urcau spre munte. Era amiază şi Adjiba nu mai sosea. Orele treceau şi în timp ce Schatz se pregătea să coboare cu şerpaşul

Dawatoundu, tot mai bolnav, îmi dădeam seama că era prea tîrziu să plecăm în aceeaşi zi la tabăra 3.

„Salam, Bara sahib". Era ora 18,00. Soseau Sarki, Ang Tharkey şi Fou Tharkey. Îmi făcea plăcerea să-i văd. Aduceau materiale importante. Alimente, un cort, echipament. Ang Tharkey desfăcu bagajele şi îmi întinse un bilet de la Ichac.

„A fost imposibil să trimit şerpaşii la prima oră. Biletul tău a sosit tîrziu. Şerpaşii erau încă la tabăra de bază. Trimitem doar trei şerpaşi. Vor aduce tot ce ai cerut, în afară de cele pentru dormit. Mîine vom trimite un convoi important pe care îl va însoţi unul din noi. Dacă este necesar, lăsaţi un mesaj la tabăra 2. Nu am auzit nimic la radio. Încercaţi din nou la orele 17,00 19,00 20,00.

Se simt perturbări musonice temporare. Adevăratul muson înaintează spre Calcutta.

GB a coborît la tabăra de bază, apoi va pleca la Tukucha.

Ce prevezi pentru întoarcere ? Situaţia culilor va fi dramatică.

Semnat : Noyelle, Ichac, Oudot.

P.S. Să filmezi în culori. Cînd lumina este bună, poţi lucra cu diafragma 11."

Era prea tîrziu pentru o emisiune radio la orele 17,00. Voi încerca la orele 19,00 şi, sper cu mai mult succes. Ştirea despre sosirea musonului mă preocupă. Ar fi trist să fim opriţi tocmai acum cînd ne apropiem de ţintă. Dacă musonul se află la Calcutta, nu-i vor trebui decît cîteva zile pentru a ajunge aici. Încercai să stabilesc legătura prin radio cu tabăra 1, dar în zadar.

Apusul de soare a fost fantastic. Annapurna şi Nilgiri erau îmbrăcaţi în aur. Apoi culoarea lor deveni portocalie şi în cele din urmă de nuanţa purpurei. Cerul era de o limpezime desăvîrşită. Semn bun ! Erau ultimele zile de timp frumos.

Noaptea s-a scurs fără întîmplări deosebite. Avalanşe au fost puţine, pentru că în ziua precedentă nu ninsese.

Ieşim din sacii de dormit către ora 6. Timpul era superb. Lachenal arăta bine, ceea ce însemna că îşi revenea în formă. „Ţi-ai găsit ciorapii şi cămaşa ?" îl întrebai eu, în timp ce-şi pregătea rucsacul. Acest mic confort suplimentar îl făcea să fie bine dispus. Amîndoi eram convinşi că tentativa va reuşi. Îmi mai rămînea şi timp să redactez un mesaj către tabăra 1.

„Peste cîteva momente voi pleca cu Biscante la tabăra 3. Avem intenţia să continuăm urcuşul pînă în vîrf, dacă timpul ne va permite. Echipa formată din Schatz şi Couzy va forma «al treilea val». Îl rog pe Matha să trimită următoarea telegramă lui Devies : «Pornim asaltul asupra Annapurnei. Stop. Traseu glaciar dificil. În schimb permite o înaintare rapidă. Stop. Pericole obiective : avalanşe de zăpadă şi seracuri instabile. Stop. Tabăra 1 la 5 100 m. Tabăra 2 la 5 900 m, tabăra 3 la 6 600 m, tabăra 4 la 7 150 m. Toate instalate. Stop. Sperăm că vom repurta victoria. Stop. Condiţia fizică şi morală sînt perfecte. Stop.

Maurice Herzog

Radio : nu am auzit bine. Stabileşte împreună cu Schatz ce se petrece jos. Muson : ţineţi-mă la curent. Întoarcerea : un prim eşalon va pleca la Tukucha şi va fi însărcinat cu recrutarea culilor. Filmări : voi face tot posibilul să duc aparatul de filmat pînă în vîrf.

Herzog"

Eram optimişti. Mai rămîneau de făcut pregătirile. Fiecare din noi dădea o atenţie deosebită farmaciei individuale, încărcării aparatelor foto şi a aparatului de filmat. Am pus în rucsacul meu un mic drapel francez confecţionat de Schatz şi două fanioane pe care ţineam cu tot dinadinsul să le duc sus. Gata.

Am părăsit tabăra. După ce am înconjurat marea crevasă, am pornit în direcţia marelui con. Zăpada era bună. Nu era nici prea frig, nici prea cald.

— Maurice, ce se petrece ? exclamă Lachenal. Terray şi Rebuffat coboară însoţiţi de şerpaşi.

Adevărat. Spre marea noastră stupefacţie zărirăm patru oameni care coborau pe potecă în direcţia noastră.

Asaltul

De ce au renunțat? Mister. Lachenal mergea destul de repede și se părea că suferă mai puțin decît în zilele precedente. El urcă primul conul și traversă culoarul. Cunoșteam cu toții bine traseul. Eu îl făceam pentru a treia oară. Și totuși îl găseam la fel de dificil și periculos. Ajungînd pe mica platformă din partea de jos a marelui zid ne întîlnirăm cu Rebuffat și Terray.

— Ce s-a întîmplat? mă adresai lui Terray.

— Trebuia să fim nebuni ca să mergem mai departe, răspunse el. Cu acest vînt și cu această blestemată de ninsoare e nevoie de mai mult de 7 ore pentru a ajunge de la tabăra 3 la tabăra 4.

— Ați regăsit cortul?

— Da. Însă a trebuit să-l reinstalăm. Zăpada a îndoit suporții. Lui Gaston i-au înghețat picioarele.

— Am crezut că s-a terminat cu mine, continuă Gaston. Din fericire Lionel m-a fricționat și m-a bătut cu vîrful corzii. În cele din urmă circulația sîngelui s-a restabilit. Azi-dimineață, continuă Lionel, frigul era mai puternic decît în Alaska și vîntul bătea fără încetare. Atunci am făcut următorul raționament: dacă ieri, în plină formă, nu am înaintat decît 350 m în 7 ore, niciodată nu vom putea urca ultimii 1 200 m în astfel de condiții. Știu că

trebuie să încercăm totul, pînă la limita posibilităţilor, dar încep să fiu sceptic în ce priveşte şansele de reuşită.

Eu cu Lachenal protestarăm vehement. Entuziasmul nostru nu-i putea însă convinge pe camarazii noştri. În ciuda forţei sale fizice, Terray nu reuşise să vină de hac acestei zăpezi care în fiecare zi acoperea urmele, nu izbutise să urce aceste pante pe care trebuia să le învingi metru cu metru, nu se acomodase cu altitudinea care are un efect deprimant. Dar el nu îndrăznea să invoce toate aceste greutăţi, nu putea să ne submineze moralul.

„Noi vom urca, le spusei eu fără ezitare. Cînd vom coborî, vîrful va fi atins. Totul sau nimic". Simţeam că Lachenal este la fel de hotărît ca şi mine. Ceilalţi doi ne urară succes, dar în privirile lor citeam o umbră de îndoială. Am început urcuşul. Eu, Lachenal, Sa-ki, Ang Tharkey treceam pe rînd în frunte pentru a bătători poteca făcută la coborîre de Rebuffat şi Terray. Munca nu era chiar atît de grea. Totuşi Ang Tharkey nu-şi ascundea mirarea de a găsi aici un teren atît de dificil. Panzi, la rîndul său, spunea că nici în Everest şi nici în Kanchenjunga n-a întîlnit trecători atît de grele. Era pentru prima oară cînd şerpaşii noştri făceau o escaladă pe gheaţă şi erau nevoiţi să urce pereţi verticali. Dar totul s-a terminat cu bine. Ne-am continuat drumul cu mai multă uşurinţă decît în zilele precedente. Era o dovadă că aclimatizarea constituie un element capital în expediţiile himalayene. Era foarte cald şi am ajuns la tabăra 3 transpiraţi. Ce minunată ni se înfăţişa această tabără, pierdută în plin masiv muntos, în această crevasă minusculă, acoperită de zăpadă proaspătă! Era ceva intim şi prietenos, care te îmbia la odihnă. De altfel trebuia să ne menajăm forţele. Nu puteam merge mai departe. Se recomanda să rămînem culcaţi aproape tot timpul, iar şerpaşii să facă pe bucătarii. Vremea era frumoasă. Totul ne surîdea. Un glas tainic ne spunea că vom merge pînă în vîrf. Şerpaşii au nevoie de mult timp pentru a pregăti ceaiul, căci la altitudine mare puterea de încălzire a reşourilor este redusă. Cîteva ţigări, apoi pastilele pe care sahibii şi şerpaşii le înghiţeau disciplinaţi, şi înainte de căderea serii la tabăra 3 toată lumea dormea.

Aşteptam liniştiţi răsăritul soarelui. Programul zilei următoare nu comporta decît un urcuş la tabăra 4. Această ascensiune necesita doar 4 ore de efort. Trebuia totuşi să deplasăm tabăra pentru a o instala pe Secera propriu-zisă. Fiecare îşi vedea de treburi. Eu am făcut cîteva fotografii. În vale, pe platou, tabăra 2 se transformase într-un adevărat sat. Corturile obişnuite se învecinau cu corturile de altitudine. Ne hotărîrăm să plecăm pentru a profita de starea relativ bună a zăpezii, care ne permitea să ajungem mai repede decît speram la tabăra 4. Pe parcurs am tras cîteva imagini cu aparatul de filmat. Era încă devreme. Aveam timp să transportăm tabăra 4 pe Seceră. Asta ne bucura, căci pornind în felul acesta eliminam dificultăţile tehnice şi puteam înainta repede. Am demontat în grabă un cort şi l-am luat în spinare împreună cu diverse alimente şi materiale.

„În mai puţin de o oră va trebui să urcăm marea pantă de gheaţă care duce la marginea Secerii, îi spusei lui Lachenal. Ang Tharkey şi Sarki vor coborî pentru a petrece noaptea aici, în tabără, unde vom lăsa un cort. Iar mîine dimineaţă ei vor demonta cortul şi-l vor duce la tabăra de bază. De-acolo noi vom porni la drum pentru a instala tabăra 5".

Încărcaţi cu bagaje ne afundam pînă la brîu în zăpada proaspătă, atacînd primii metri ai urcuşului pe gheaţă. Dar curînd zăpada se împuţină. Rămînea doar un strat subţire, lipit de gheaţă. Înclinarea pantei era comparabilă cu cea a urcuşurilor de gradul I din Alpi. Să înfigi colţarii la această altitudine nu este un exerciţiu uşor. La diferite intervale mai tăiam şi trepte, dar cel mai adesea foloseam colţarii. După 100 m de urcuş greu am ajuns pe marginea Secerii. Lachenal sosi primul. Cerceta împrejurimile, în timp ce eu aruncam o privire în jos. În cele din urmă am ales un amplasament la picioarele unui serac. Poziţia era ideală, căci tabăra era protejată de serac şi o mică creastă de gheaţă forma un paravan natural.

Lachenal se arăta încîntat : „Odată instalaţi, ne vom simţi la fel de bine ca în mica mea cabană de la Chamonix". Ne-am pus de îndată pe lucru. Cortul era instalat. Ang Tharkey şi Sarki plecară la tabăra inferioară, îngrijoraţi că vor trebui să coboare singuri o pantă atît de

dificilă. Le-am strîns mîinile și cei doi șerpași au pornit-o la vale, în timp ce noi ne ocupam de adăpostul nostru. Ne înconjura ceața și de pe creastă se stîrnea un vînt rece, purtînd particule de zăpadă care ne izbeau în obraji. Nu aveam poftă de mîncare, dar ne-am pregătit ceaiul și colecția noastră de pastile pe care medicul ne-a recomandat în mod expres să le luăm la altitudine. În ciuda afirmației lui Lachenal, confortul era relativ. Ne-am băgat în sacii de dormit, după ce am pus la fund bocancii, ca să nu înghețe. Am petrecut o noapte bună. La venirea zorilor, privind prin deschizătura cortului, am remarcat că sus timpul era frumos. Nici vorbă de muson. În această privință eram liniștit. Acum începea cursa contracronometru în care ne angajasem pentru cucerirea piscului. După ce sosi echipa de șerpași am repartizat încărcătura și am aranjat sacii. Plecînd, lăsam în urmă un cort, celălalt fiind destinat taberei 5. O largă traversare spre stînga, pe ghețarul Secerii, ne permitea să evităm o zonă de seracuri dislocate. În acest fel am ajuns la o vale largă, formată din cîmpuri de zăpadă înclinate, dar cu obstacole puține. Urcam în tăcere. Fiecare se gîndea la apropiatele evenimente. Pentru mine problema cea mai presantă era musonul. Ne aflam în ziua de 2 iunie și ar fi fost irațional să sperăm că timpul frumos se va menține mai mult de patru zile. Dar patru zile erau de-ajuns pentru a izbuti. Totuși nu trebuia să pierdem nici o clipă. Nici Lachenal, nici eu nu ne îndoiam de victorie. Ne opream destul de des: sugeam cîteva bomboane sau luam cîte o bucată de nuga, pe care o ronțăiam cu plăcere. Întorcînd privirile ni se înfățișa un spectacol amețitor: platoul de la tabăra 2 era cît o batistă. Marele ghețar al Annapurnei, a cărui traversare necesita o oră, era redus la o limbă de gheață. În depărtare, dincolo de Marea Barieră, distingeam perfect Tibetul. În extrema stîngă Dhaulagiri era în parte ascuns de marele zid stîncos al Annapurnei. Creasta de gheață a vîrfului producea un efect ciudat. Cețuri zdrențuite alunecau pe cer pînă deasupra capetelor noastre. Un contrafort al Annapurnei, de culoare roz, ne domina. Avea înfățișarea unui cioc de pasăre. O muchie fină de piatră, ca un vîrf de suliță, urca spre acest cioc.

— Aici vom avea de furcă cu diavolul, îi spuneam lui Lachenal în timpul unui popas. Dacă nu vom găsi pe această muchie un amplasament cît de mic pentru a ancora cortul ?

— Acolo vom fi în siguranţă, îmi spuse el, căci vom bate pitoanele.

Am evitat un serac şi o crevasă lungă. Fiecare pas ne cerea un timp nesfîrşit. Deşi urcam mereu, muchia părea că rămîne la aceeaşi distanţă. Încet, încet, obstacolele dispăreau. Zăpada devenea mai dură şi aveam impresia că urcăm pe un imens acoperiş. Panta era netedă, iar înclinaţia de circa 40 de grade ne îngăduia totuşi să înfigem colţarii. La fiecare zece metri ne opream să ne tragem suflul. Picioarele aproape că nu le mai simţeam. Frigul era intens. De-acum înainte, nici un răgaz pînă la tabăra 5.

Marşul devenea extenuant, căci zăpada începea să crape sub bocanci. „E crustă'', blestemă Lachenal. Un ultim efort şi atingem primele stînci ale muchiei. Amară deziluzie. Aceste frumoase stînci solide erau acoperite cu gheaţă. Nici măcar o platformă, nici cel puţin o priză. Trebuia să instalăm tabăra în plină pantă. Iată, sosesc şi şerpaşii. Ne aflam la 7 500 m altitudine. Ei păreau incapabili să rostească un cuvînt. Ne arătau prin gesturi că suferă de dureri de cap. Cu lovituri de piolet am pregătit o platformă. Operaţiunea necesita deplasarea unei cantităţi importante de zăpadă. La fiecare 30 de secunde eram obligat să mă odihnesc. Inima-mi bătea puternic. Deşi mai prost pregătiţi decît noi, şerpaşii reuşeau să lucreze fără întrerupere timp de 5 minute. După o oră platforma era gata. Cortul putea fi ancorat cu două pitoane pe care Lachenal le înfipse în fisuri. Angajai o discuţie într-o engleză aproximativă cu Ang Tharkey. Iată ce a rezultat :

To morrow morning, Lachenal sahib and Bara-sahib go to summit of Annapurna. (Mîine dimineaţă Lachenal sahib şi Bara sahib vor merge pe vîrful Annapurnei.)

— *Yes, sir* (Da, domnule.)

— *You are sirdar and the most experimented of all sherpas. I will be very glad that you come with us.* (Tu eşti sirdardul cel mai experimentat dintre toţi şerpaşii. Aş fi fericit să vii cu noi.)

— *Thank you, sir.* (Mulţumesc, domnule.)

— *We must have together the victory!... Will you come with us?* (Trebuie să obţinem împreună victoria! Vrei să vii cu noi?)

Mi se părea de datoria mea ca în aceste clipe să ţin cont de reacţiile legitime ale acestor oameni. După o pauză, Ang Tharkey răspunse, recunoscător pentru această invitaţie, dar de o manieră rezervată:

— *Thank you very well, Bara-sahib! But my feet begin freeze...* (Mulţumesc mult, Bara sahib! Dar picioarele mele încep să îngheţe...).

— *Yes...*

— *...and I prefer go down to the camp IV, if it possiblle.* (... şi eu prefer să mă întorc la tabăra 4, dacă se poate.)

— *Of course, Ang Tharkey. As you like it... In this case go down at once because it is late.* (Bine, Ang Tharkey. Desigur, cum doreşti... În acest caz coboară în grabă, căci e tîrziu.)

— *Thank you, sir.* (Mulţumesc, domnule.)

Cei doi şerpaşi îşi pregătiră într-o clipă rucsacurile. Gata de plecare, ei se întoarseră spre noi. Înţelegeam neliniştea lor la gîndul că ne lasă singuri.

— *Salaam, sir, good luck!* (Salut, domnilor şi noroc!)

— *Salaam and pay attention.* (Salut şi fiţi atenţi.)

Cîteva minute mai tîrziu două puncte negre coborau panta. Stranie mentalitate la aceşti oameni, a căror cinste şi devotament sînt proverbiale. În mod cert lor le plăcea să urce pe munte, dar în momentul cînd trebuiau să culeagă roadele efortului se retrăgeau cu prudenţă. În definitiv, probabil că mentalitatea noastră li se pare şi lor la fel de stranie.

Între noi doi se aşternuse tăcerea. O tăcere care avea ceva obsedant şi ne apăsa. De data aceasta nu mai puteam da înapoi. Cînd vom revedea din nou oameni, victoria va fi a noastră. Ne aştepta o noapte grea. Locul era neplăcut. Terenul instabil. Sub efectul vîntului, zăpada aluneca în lungul pantei şi se acumula mai sus de cortul nostru. Barem să nu-l apese prea greu. Pitoanele înfipte în stîncă şi pioleţii ancoraţi în zăpadă erau măsuri de securitate asupra cărora nu ne făceam iluzii. Fără să o spunem, ne temeam ca marginea platformei să nu se prăbu-

şească, ducînd cu ea în prăpastie cortul. Minţile noastre funcţionau într-un fel de frenezie. Cu mare greutate îmi puteam fixa atenţia. Nimic nu mă interesa. Conversaţia nu era de loc însufleţită. Invitîndu-ne reciproc, am pregătit un ceai şi am luat pastilele cu o disciplină militărească. Ne-ar fi fost imposibil să înghiţim un aliment solid.

Ultima noapte înaintea asaltului. Un vînt furios făcea să se zbată pînza de nailon. În cîteva rînduri ne-am temut ca vîntul să nu ne smulgă cortul. La fiecare rafală ne aruncam pe suporţi şi ne agăţam de ei ca de ultima posibilitate de salvare. Începu să ningă. Furtuna urla fără încetare. Fiecare gest cerea un mare efort de voinţă. Nici vorbă să ne putem dezbrăca. După ce ne-am pus la adăpost încălţămintea, ne-am strecurat în sacii de dormit. Binecuvîntat fie bătrînul Pierre Allain, şi gîndul nostru zbura la omul care a conceput acest minunat material. Lachenal se instală în cort înspre partea exterioară, în timp ce eu mă ghemuii în contrapantă. Situaţia nu era prea roză pentru nici unul din noi. Pe acest suport fragil Lachenal avea mereu senzaţia că se prăbuşeşte în abis. Eu în schimb eram ameninţat să mă sufoc sub zăpada ce se acumula fără încetare pe acoperiş. „Din fericire, îi spusei lui Lachenal, cortul este din nailon elastic. Altfel pînza ar crăpa". Aparatul de filmat ! Uitasem să-l pun în sacul de dormit. Întinsei braţul, apucai preţiosul obiect şi-l introdusei în fundul sacului, unde se afla şi încălţămintea.

Ce noapte, băieţi ! Lachenal aluneca tot mai mult spre exterior. Iar eu respiram din ce în ce mai greu. Număram şi iarăşi număram orele. Situaţia devenea exasperantă. Aproape că nu mai puteam respira. Zăpada mă zdrobea literalmente. Ca un boxer care se pune în gardă îmi aşezai braţele pe piept. În felul acesta păstram un mic spaţiu pentru extensiunea cutiei toracice. Cei doi suporţi se înclinau periculos. Cu energia disperării încercam să-i reţinem. Mă întrebam cum de mai rămîne cortul la locul lui. Oboseala ne ameţea, dar furtuna ne ţinea treji.

Neîncrezători în reuşita noastră, Rebuffat şi Terray au continuat să coboare spre tabăra 2. Ajunşi acolo, ei au dat peste Couzy şi Schatz, care le-au furnizat noutăţi.

Aceştia din urmă vor încerca să urce a doua zi, conform planului stabilit. Terray îşi revenea, simţind că va putea la rîndul său să plece împreună cu Rebuffat. După-amiază, la tabăra 2 soseşte Ichac, urmat de Noyelle, şi Oudot. E ora 19,30. „Cum ?“ exclamă Ichac. „Ei, da, sîntem noi.“ Şi Terray îi explică cum a trebuit să facă cale întoarsă pentru a instala tabăra 5, din cauză că Rebuffat avea picioarele îngheţate. „Vom pleca mîine“, spuse Terray. Medicul era nerăbdător să fie informat asupra utilizării oxigenului. El îl obligă pe ofiţerul de legătură să se plimbe cu masca de oxigen. După această experienţă toată lumea intră în cort, unde Ichac făcu fotografii. „Ştii, vreau să bat recordul de altitudine la fotografiile cu fleşuri.“ Tabăra se afla la aproape 6 000 m şi probabil că astfel de fotografieri nu au fost prea frecvente în cursul altor expediţii himalayene.

După cină cerul se limpezi. Sclipeau stelele. Marea Barieră era acoperită de o mantie albă, luminată de lună. Ultimul mesaj radio era alarmant. Musonul atinsese nordul Bengalului şi se anunţau puternice perturbări atmosferice, provenind din partea de vest. A doua zi însă timpul se făcu frumos. Ca de obicei, Terray a dat plecarea dis-de-dimineaţă. La ora 6,00, el a părăsit tabăra împreună cu Rebuffat şi doi şerpaşi. La tabăra 4 noi dormeam încă cu pumnii strînşi. În timp ce urca, Ichac lucra cu teleobiectivele. Muntele era acum „locuit“ şi se însufleţea pe măsură ce orele treceau. Un observator ar fi putut contempla un spectacol uluitor. La tabăra 2, în jurul corturilor, era un furnicar de oameni. Puţin mai sus, Rebuffat şi Terray, cu doi şerpaşi, urcau primele pante. La tabăra 3 Couzy cu Schatz, însoţiţi de Angawa şi Fou Tharkey, se grăbeau să traverseze marele culoar. În sfîrşit, pe panta gheţarului Secerei, eu şi cu Lachenal ne luptam cu zăpada. În valea Miristi Khola şi chiar pe platoul taberei 2 se adunau nori. Ichac distingea o pată neagră la piciorul crestei ca un vîrf de lance. Fără îndoială că era tabăra 5. „Oare vor încerca ei mîine marea lovitură ? Timpul va hotărî.“

Ceaţa devenea mai deasă. Se auzeau chemări. Ichac şi Noyelle îi găsiră rătăcind prin ceaţă pe Angawa şi Fou Tharkey. Couzy şi Schatz îi trimiseseră jos de la

tabăra 4. Neavînd decît un cort (celălalt era la tabăra 5) trebuiau să se despartă de șerpași.

La tabăra 4 moralul era bun. Rebuffat și Terray sosiseră aici și erau în formă.

Terray se gîndea desigur la aspectul imprevizibil al condițiilor himalayene. Cu patru zile în urmă, el cu Rebuffat urcaseră cu chiu cu vai pînă la tabăra 3, tîrîndu-se timp de 4 ore. De data aceasta au realizat o adevărată performanță care își va găsi cu greu echivalentul în istoria Himalayei. Plecați din zori de la tabăra 2, au ajuns la tabăra 3 la ora 11 dimineața, au demontat materialul și l-au cărat la tabăra 4, cîștigînd astfel o zi întreagă. Și transportau cu ei două echipamente de altitudine și peste 10 kilograme de alimente. Au fost primiți cu entuziasm de Couzy și Schatz. A doua zi, fără acest tur de forță, ultimii doi ar fi trebuit să transporte singuri această tabără. Datorită aspirinei și somniferelor, datorită unei ambianțe euforice care menține forma ca și așteptarea unei vești bune, toți au petrecut o noapte excelentă.

3 iunie

Primele licăriri ale zorilor ne găsiră cramponaţi de suporţii cortului instalat în tabăra 5. Vîntul slăbise puţin. Iar mai tîrziu a încetat cu totul. Fiecare mişcare era un act de bravură. Eu încercam să scap de apăsarea masei de zăpadă care mă sufoca. Mintea îmi era tulbure. Orice încercare de a gîndi reprezenta un efort. Ce loc neospitalier ! El mi-a lăsat una din cele mai neplăcute amintiri din viaţă. Aveam un singur gînd, o singură dorinţă, să-l părăsesc cît mai repede. Dar nu era încă timpul. Trebuia să aşteptăm primele raze ale soarelui : ora 5 şi jumătate. Imposibil să mai putem rămîne în acest infern.

— Să mergem de aici, Biscante. N-aş mai putea să stau nici un minut în plus.

— Da, să mergem.

Care dintre noi doi va avea curajul să pregătească ceaiul ? Nu ne hotăram nici unul. Cu atît mai rău. Ne-am lipsit de ceai. Făceam sforţări pentru a ieşi din sacii de dormit. Ne-am scos bocancii şi am constatat că erau îngheţaţi. Şireturile erau ţepene. Eu am reuşit să le înnod. Lachenal, nu. Şi-acum, la rucsacuri.

— Biscante, mai e nevoie de coardă ?

— Nu e nevoie, răspunse el scurt. Un kilogram economie.

În rucsac am luat un tub cu lapte concentrat, cîteva bucăți de nuga și o pereche de ciorapi... Nu se știe niciodată. Ar putea, la nevoie, să ne fie de folos. Am avut grijă să nu uit medicamentele. Aparatul de fotografiat l-am încărcat cu un film alb-negru. Aveam și unul color, de rezervă. Din fundul sacului de dormit am scos aparatul de filmat. Încercai să-l fac să funcționeze. Un mic zgomot, apoi...: blocat.

„Ce ghinion! După ce l-am urcat pînă aici", spuse Lachenal. Gerul din timpul nopții înghețase aparatul. Cu toate precauțiile lui Ichac care-l unsese cu grăsimi speciale și în ciuda grijii mele de a-l păstra în sacul de dormit. Cu inima strînsă, căci îmi făgăduisem să-l duc pînă în vîrful muntelui, l-am lăsat în cort. Aș fi putut filma pînă la 7 500 m. Am ieșit din adăpost și ne-am pus colțarii speciali. Nu i-am mai dat jos toată ziua. Purtam doi saci foarte ușori. La ora 6 am pornit. Timpul era frumos, dar rece. Colțarii ultraușori mușcau adînc în gheața și zăpada întărită pe care le-am atacat de la plecare. În continuare panta era mai puțin înclinată și mai netedă. Pe alocuri, zăpada întărită ne ușura mersul. Alteori ne înfundam într-o zăpadă spulberată, moale, care făcea înaintarea grea. Adesea ne opream fără a schimba nici o vorbă. Deschideam poteca pe rînd. Fiecare din noi trăia într-o lume interioară, închisă. Eu mă temeam de gînduri și îmi dădeam perfect seama de starea deficientă a intelectului meu. Ideea fixă era mai comodă și mai sigură.

Frigul intens pătrundea prin veșmintele speciale, dîndu-ne senzația că sîntem goi. În timpul popasurilor băteam gheața cu picioarele. Lachenal și-a scos un bocanc care îl strîngea. Era speriat la gîndul că ar putea să degere. „Nu vreau să pățesc ca Lambert" (ghidul din Geneva căruia i s-au amputat ambele picioare din cauza degerăturilor), îmi șopti el. În timp ce-și fricționa piciorul, eu priveam munții.

Ajunsesem sus de tot și dominam valea. Doar îndepărtatul Dhaulagiri se ținea mai semeț. Relieful complex al acestor munți pe care numeroase recunoașteri ni-i făcuseră familiari se contura clar la picioarele noastre. Marșul devenise epuizant. Fiecare pas era o victorie a voinței.

Soarele ne ajunse din urmă. Lachenal se plîngea tot mai des de picioare. „Nu mai simt nimic, gemea el. Încep să-mi degere“, și își scoase din nou bocancii. Eu îmi dădeam perfect de bine seama de pericolul ce ne pîndea, știam din propria-mi experiență că dacă nu iei măsuri, gerul te lovește repede. Camaradul meu nu se înșela. Riscam să ne degere picioarele. Pericolul era real. Victoria asupra Annapurnei justifica oare un asemenea risc? Aceasta era întrebarea pe care mi-o puneam și care mă tulbura. Lachenal și-a tras din nou bocancii. Ghețarul Secerii, scăldat în lumină, se oferea în întregime privirilor noastre. Mai aveam mult de mers și mă întrebam cum va fi panta terminală. Vom găsi un loc de trecere? Gerul începea să mă cuprindă și pe mine. Îmi fricționam degetele fără încetare. Erau aproape insensibile. Dar asta mi se mai întîmplase pe munte. Trebuie să perseverezi pentru a menține circulația sîngelui. Eforturile — ciudat efect — nu păreau atît de istovitoare ca pînă atunci. Oare speranța ne dădea aripi ? Chiar și prin lentilele ochelarilor zăpada era orbitoare. Ne aflam deasupra crestelor amețitoare care coborau în abisuri. Vîrfurile țîșneau ca niște săgeți spre tăriile cerului. Pe neașteptate Lachenal îmi spuse : „Dacă eu mă întorc, tu ce faci?“ Într-o fracțiune de secundă un film de imagini se derulă în mintea mea : zilele de marș sub căldura tropicală, chinuitoarele escalade, eforturile, asedierea muntelui, eroismul anonim și zilnic al camarazilor mei și al șerpașilor în perioada amenajării taberelor. Acum ne aflam aproape de țintă. Într-o oră, să zicem două, victoria putea fi a noastră. Trebuia să renunțăm ? Imposibil ! Întreaga mea ființă refuza acest gînd. Eram hotărît. Absolut hotărît Vocea mea sună limpede. „Voi continua singur, voi merge singur pînă în vîrf“. Dacă vrea să coboare, eu nu-l pot reține. Are deplina libertate să aleagă. Camaradul meu avea nevoie să-și afirme voința. Pentru nimic în lume nu s-ar fi putut spune că era descurajat. Numai prudența și riscul iminent îi dictaseră acele cuvinte. El se hotărî, fără să ezite: „Atunci te urmez.“ Zarurile erau aruncate. Spaima se risipise. Nimic nu ne mai putea împiedica să ajungem pînă în vîrf. Aceste cîteva cuvinte rostite între noi schimbau climatul psihologic. Eram frați. Simțeam că mă

cuprinde o senzaţie nouă, pe care n-o mai trăisem. Era ceva ireal în felul cum percepeam prezenţa tovarăşului meu de drum şi tot ce mă înconjura.

Încercam să uit eforturile şi truda urcuşului. Mă priveam, ca dinafară, făcînd toate aceste mişcări. Efortul dispărea, ca şi cum nu ar mai fi existat greutate. Acest peisaj diafan, această ofrandă de puritate — atît de aproape de noi — nu mai era muntele nostru : era muntele din visurile noastre. Zăpada care strălucea în soare şi pudra stîncile alcătuia un decor de o frumuseţe impresionantă. Transparenţa aerului era neobişnuită. Pluteam într-un univers de cristal. Sunetele parcă erau şoptite. Mă cuprinse o imensă bucurie. Dar nu reuşeam s-o definesc. Totul era atît de nou şi atît de extraordinar. Nu era vorba de o escaladă cum mai făcusem atîtea în Alpi, unde simţeam în spate voinţa altuia şi oameni care te urmau, case pe care le puteai vedea întorcînd capul. Nimic din toate acestea. O prăpastie imensă ne separa de lume. Evoluam într-un univers deosebit, pustiu, fără viaţă, fără fiinţe. Un domeniu fantastic, unde prezenţa omului nu era prevăzută şi poate nici dorită. Înfruntam ceva interzis. Trecusem dincolo de un refuz implacabil. Şi totuşi urcam fără nici o teamă. Îmi venea în minte gîndul faimoasei scări a lui Thérèse D'Avila.

La un moment dat simţii o strîngere de inimă. Oare Lachenal trăia şi el aceleaşi emoţii ? Creasta hotărîtoare se apropia. Ajunsesem în partea de jos a marii pante terminale. Era extrem de înclinată. Zăpada alterna cu stîncile. Zărirăm un culoar. Ultimul obstacol. Dar ce şanse aveam? Culoarul era aspru, dar accesibil. Înainte. Cu un gest, Lachenal consimţi.

Era tîrziu, fără îndoială trecuse de amiază. Pierdusem noţiunea timpului şi aveam impresia că eram plecaţi doar de cîteva minute. Cerul se păstra mereu albastru ca safirul. Ne-am abătut spre dreapta ca să evităm stîncile, preferînd, din cauza colţarilor, să utilizăm părţile acoperite de zăpadă. Păşim în culoarul terminal. Era foarte înclinat. O scurtă ezitare. Aveam oare suficiente forţe pentru a învinge acest ultim obstacol ? Din fericire zăpada era tare. O mişcare greşită ne putea fi fatală. Nu era nevoie să tăiem prize pentru mîini : pioletul, înfipt cît mai

departe, ne servea de ancoră, Lachenal urca minunat. Ce contrast față de primele zile. Desigur, îi venea greu, dar înainta. Ridicînd capul din cînd în cînd, vedeam culoarul care rămînea sub nori și probabil o creastă. Dar unde era vîrful ? În stînga sau în dreapta ? Aproape culcați pe piolete încercam să ne reglăm respirația și să ne potolim bătăile inimii. Acum eram siguri că vom ajunge. Nici o dificultate nu ne mai putea opri. Inutil să ne consultăm din priviri. Fiecare din noi n-ar fi citit în ochii celuilalt decît aceeași fermă hotărîre. Un mic ocol spre stînga, doar cîțiva pași... creasta era tot mai aproape. Am evitat cîteva blocuri de stîncă și ne-am săltat fiecare cum am putut. Era posibil ? Da, desigur ! Un vînt brutal ne biciuia obrajii. Eram sus, pe Annapurna : 8 075 m.

O bucurie imensă năvăli în inimile noastre. Ah, dacă toți ar ști ! Vîrful era o creastă de gheață în formă de cornișă. De o parte și de alta, abisuri fără sfîrșit, înspăimîntătoare. Ele coborau vertical sub picioarele noastre. Nu cred să existe ceva asemănător pe nici un alt munte din lume. Norii pluteau la semiînălțime, ascunzînd privirilor valea Pokhara, la 7000 m sub noi. Deasupra capetelor noastre nu mai era nimic. Fusese realizat un lucru frumos și măreț. Cît de minunată e viața. În clipele acelea era imposibil să realizezi situația ; idealul atins și starea în care te aflai. Mă năpădea emoția și îmi dădeau lacrimile. Niciodată nu încercasem o bucurie atît de curată. Acest colț de stîncă cel mai înalt... Această creastă de gheață... Oare ele să fie scopul unei vieți ? Era ziua de 3 iunie a anului 1950.

— Ce facem, nu coborîm? Lachenal mă scutură. Mă trezi din gînduri. Care erau impresiile sale? Nu știu nici azi. Se gîndea că a realizat ceva în genul unei escalade în Alpi ? Credea că trebuie să coborîm fără să mai facem nimic ?

— O secundă, să fac cîteva fotografii.

Scotocii febril în sac, scosei aparatul, luai micul drapel francez și fanioanele. Gesturi zadarnice, fără îndoială. Dar avînd valoarea unui simbol, ele mărturiseau gînduri bune, pline de simțire. Am înnodat bucățile de pînză pătate de sudoare și alimente, le-am agățat de coada pioletului. Singurul pe care îl aveam la dispoziție. Apoi am reglat aparatul și l-am dat lui Lachenal.

— Ia te uită la el, vrea să se fotografieze ! Hai, repede ! îmi spuse Lachenal. A făcut mai multe fotografii, apoi mi-a înapoiat aparatul. Eu am încărcat filmul color şi am reînceput operaţia, pentru a fi sigur că vom duce cu noi amintiri care ne vor fi scumpe cîndva.

— Eşti nebun, îmi spuse Lachenal. Nu avem timp de pierdut. Trebuie să coborîm imediat.

O privire în jurul meu îmi arătă că timpul nu mai era atît de frumos ca dimineaţa. Tovarăşul meu era nervos, nerăbdător.

— Trebuie să coborîm.

Avea dreptate. Era reacţia alpinistului care îşi cunoaşte meseria. Şi totuşi eu nu mă puteam obişnui cu ideea că am învins. Mi se părea de necrezut faptul că ne aflăm pe Annapurna şi călcăm pe această zăpadă. Ce am fi putut lăsa acolo ? Nu se putea ridica nici măcar o moviliţă de pietre. Totul era îngheţat. Lachenal tropăia din picioare. Simţea să degerătura progresează. Eu la fel, dar nu-mi păsa. Cel mai înalt pisc de munte care a fost atins vreodată de oameni se afla la picioarele noastre. În mintea mea defilau numele predecesorilor noştri care fuseseră în aceşti munţi : Mummery, Mallory, Irvine, Bauer, W. Elzenbach, Tilman, Shipton... Cîţi dintre ei au murit ? Cîţi şi-au găsit un sfîrşit tragic ? Bucuria mea era umbrită de umilinţă. Nu o echipă urcase în ziua aceea pe Annapurna, ci o expediţie întreagă. Mă gîndeam la toţi camarazii mei aflaţi pe povîrnişurile muntelui, conştient că datorită eforturilor lor, datorită marilor lor sacrificii am reuşit să ajungem aici. Sînt clipe în care acţiunile cele mai complexe se condensează şi apar în toată claritatea. La fel se întîmpla cu această formidabilă cavalcadă, care propulsase echipa noastră pînă în vîrful muntelui. Alte imagini se succedau în mintea-mi îmbătată de bucurie. Valea Chamonix, unde am petrecut cele mai frumoase zile ale tinereţii mele. Mont Blanc-ul, care m-a inpresionat atît de mult. Copil fiind, cînd îi priveam întorcîndu-se pe cei de pe Mont Blanc, vedeam în ochii lor arzînd o flacără stranie.

— Să mergem repede, să coborîm! Strigă Lachenal. Îşi luase în spinare rucsacul şi începu să coboare. Eu înghiţii puţin lapte concentrat, apoi aruncai tubul, care rămînea singurul nostru vestigiu pe vîrful Annapurnei. Am

închis rucsacul, mi-am pus mănuşile, ochelarii, am apucat pioletul, m-am mai uitat o dată în jurul meu şi m-am precipitat pe pantă. Înainte de a dispare în culoar am aruncat o ultimă privire spre acest vîrf care din acel moment devenea pentru noi singura consolare şi singura bucurie. Lachenal era departe. Ajunsese la marginea culoarului. Eu coboram pe urmele lui. Mă grăbeam pe cît posibil , dar terenul era periculos. Lachenal cobora pe marea diagonală. Mergea cu o rapiditate de care nu l-aş fi crezut capabil. La rîndul meu am traversat zona formată din stînci şi întinderi de zăpadă. În sfîrşit am ajuns în partea de jos a povîrnişului. M-am grăbit şi de-abia mai respiram. Am desfăcut rucsacul. Ce voiam să fac ? Şi deodată exclamai : „Ah, mănuşile !" Înainte de a mă apleca, le-am văzut alunecînd, rostogolindu-se. Se îndepărtau cu viteză pe coastă în jos. Le priveam cum se duceau fără să pot schiţa un gest, să pornesc după ele. Mişcarea acestor mănuşi se înscria pe retina ochiului ca un fapt definitiv, implacabil, în faţa căruia nu puteam face nimic. Consecinţele au fost din cele mai grave.

„Repede la tabăra 5. Acolo trebuie să-i găsim pe Rebuffat şi Terray".

Neliniştea mea dispăru ca prin miracol. Reveneam la ideea mea fixă, să ajung în tabără. Nici o secundă nu m-am gîndit să scot din sac ciorapii pe care îi luam întotdeauna ca rezervă, pentru a contracara un astfel de accident. Alergam şi încercam să-l ajung pe Lachenal. Trecuseră probabil două ore de cînd ajunsesem pe vîrf. Adevărul este că nu mai aveam noţiunea timpului. Aveam impresia că alerg. În realitate mergeam normal, poate chiar prea încet. Mereu eram nevoit să mă opresc pentru a-mi regla respiraţia. Acum cerul era năpădit de nori. Totul devenise cenuşiu. Se stîrni şi un vînt rece care nu prevestea nimic bun. Dar unde era Lachenal ? Îl zării la circa 200 de metri înaintea mea. Norii se făceau tot mai groşi, coborau asupra noastră, vîntul sufla mai tare, dar nu mai simţeam frigul. Coborîrea activează probabil circulaţia sîngelui. Mă întrebam dacă vom reuşi să găsim corturile în această ceaţă. Priveam mereu la creasta în formă de cioc de pasăre care domina tabăra 5. Încet, încet ea dispărea în nori. Din fericire, zării mai jos muchia de piatră

ca un vîrf de suliță. Dacă ceața devenea mai deasă, trebuia să merg direct pe creastă și în mod obligatoriu ajungeam la cort. Din cînd în cînd îl pierdeam din vedere pe Lachenal, apoi dispăru definitiv din raza privirilor mele.

Panta devine mai înclinată. După cîmpul de zăpadă urmează cîteva blocuri de gheață. Semn bun. Însemna că mă apropiam de tabără. Țineam direcția pe care o deduceam după linia povîrnișului. Cu colțarii mei coboram direct peretele de gheață. Urme. Încă cîțiva pași. Am ajuns. Dar sînt două corturi! Așadar, Rebuffat și Terray veniseră și ei. Ce noroc. Ce să le spun? Că am învins? Că ne întorceam din vîrf? Cît de mult se vor bucura! Cele două corturi erau față în față. Platforma fusese lărgită. Lovii în pînza primului cort. Înăuntru se auziră voci. Iată-l pe Rebuffat. Apare și capul lui Terray. „Venim de pe Annapurna!" au fost primele mele cuvinte. Și singurele.

Crevasa

Camarazii mei primiră cu entuziasm vestea cea mare.

— Dar, se miră Terray, unde e Biscante ? Simţea o neliniște în vocea mea.

— Trebuie să vină şi el.

Cuvintele nu-mi veneau în minte. Aveam atîtea lucruri de spus. Revederea acestor chipuri familiare alunga senzația stranie care mă dominase în dimineața aceea. Nebun de bucurie, Terray îmi strîngea mîinile. Deodată surîsul său se şterse, prefăcîndu-se într-o privire plină de deznădejde.

— Maurice, ce-i cu mîinile tale ? O tăcere rău prevestitoare se lăsă între noi. Uitasem că nu mai am mănuşi. Degetele mele, pe alocuri violete sau albe, erau tari ca lemnul. Ceilalți le priveau disperaţi. Îşi dădeau seama de gravitatea accidentului.

Dar eu continuam să trăiesc starea de emoţie inconştientă. Aplecat spre Terray, îi spusei :

— Tu, care erai într-o asemenea formă, tu, care te-ai dăruit cu atîta ardoare acestui munte, păcat că n-ai putut să vii cu noi sus...

— Tot ce am făcut, am făcut pentru expediție, bătrînul meu Maurice. De altfel, dacă tu ai izbutit să ajungi acolo, înseamnă că victoria e a întregii echipe.

Eram fericit. Cum să-i spun ce reprezenta pentru mine răspunsul lui ? Această bucurie, care putea să pară egoistă, el a transformat-o într-o bucurie perfectă, din care invidia era exclusă. Ea mărturisea că această victorie nu era victoria unui singur om sau victoria orgoliului. Terray a înţeles-o primul : era victoria tuturor, victoria fraternităţii umane.

— Ajutor ! Ajutor !

— Biscante! exclamară Rebuffat şi Terray.

Pierdut într-un fel de beţie care mă îndepărta de realitate, eu nu auzeam nimic. Terray se gîndea la camaradul său cu care trăise atîtea aventuri de neuitat. Ieşind din cort, îl zări pe Lachenal agăţat pe pantă la vreo sută de metri mai sus. Se echipă în grabă. Dar pe pantă nu se mai vedea nimeni. Ceaţa, împinsă de un vînt puternic, acoperea totul. Apoi îl zări din nou. Mult mai jos decît credea. Se repezi într-acolo şi ne-am temut că fără colţari nu se va mai putea opri pe gheaţa întărită. Dar Terray era un schior de prima clasă. Se opri chiar lîngă Lachenal, care era prăbuşit pe gheaţă, fără piolet, fără mănuşi, cu colţar la un singur picior.

— Am picioarele degerate. Duceţi-mă jos ! Duceţi-mă jos ! Să mă îngrijească doctorul ! gemea Lachenal.

— Nu se poate, răspunse Terray dezolat. Nu vezi că sîntem în plină furtună ? Se apropie noaptea.

Lachenal era cuprins de spaimă la gîndul că s-ar putea să i se amputeze picioarele. Într-un gest disperat el smulse pioletul din mîinile lui Terray şi încercă să plece singur. Dar curînd îşi dădu seama de absurditatea actului său şi hotărî să urce din nou în tabără. Între timp, intrasem în cortul lui Rebuffat. El mă privea tăcut. Cu frînturi de fraze îi povestii cele întîmplate în timpul zilei. Mai realist, el apucă un capăt de frînghie şi începu să mă lovească peste degete. Apoi îmi scoase bocancii. Îmi biciui picioarele şi mi le fricţionă. În celălalt cort Terray făcea acelaşi lucru cu Lachenal. Afară furtuna se dezlănţuise. Ningea ca şi în noaptea precedentă. Trebuia să ne agăţăm de suporţi pentru a menţine corturile la locul lor. Nu aveam decît două saltele pneumatice. Au fost date răniţilor. Aproape inconştient, simţeam cum trec ceasurile. Pluteam într-o beţie inexplicabilă, fără să-mi dau seama de

consecințele acestei victorii. Zăpada se îngrămădise din nou deasupra cortului. Cîteodată aveam accese de revoltă și cu toată puterea de care mai dispuneam încercam să ridic cu cele două brațe zăpada care mă strivea. Greutatea ei era și mai mare decît în noaptea trecută.

— Oh, Gaston, Gaston... Recunoscui vocea lui Terray, care striga : Trebuie să plecăm. S-a făcut ziuă !

Acum nu mă mai miram că tovarășii mei renunțau să mai meargă pe vîrf. Înțelegeam marele lor sacrificiu. Afară furtuna se întețise. De obicei dimineața timpul era frumos. Să fi venit musonul ? Va lansa el primul atac ?

— Gaston, ești gata ? Terray ne chema din nou.

— Un moment, spuse Rebuffat. Trebuie să mă încalț și să mă echipez.

Mă lăsai în mîinile lui ca un copil.

Terray sfîrșise să-l îmbrace pe Lachenal, ale cărui picioare mereu umflate nu intrau în bocanci. Îi dădu bocancii săi, care erau mai mari. Prudent, Terray luă cu el un sac de dormit, cîteva alimente și ne spuse să facem la fel. Nerăbdători să părăsim acest infern, nu am dat ascultare acestui sfat. Lachenal și Terray erau afară. Porniră. Acum era rîndul nostru. Nu aveam decît doi pioleți pentru patru oameni. Lachenal, asigurat de Terray, mergea repede. Ninsoarea se mai potolise și vîntul nu mai sufla așa de tare. Se va însenina oare ? Nu ne venea să credem.

Un zid de seracuri ne făcu să ne abatem. „La stînga", le spusei eu, amintindu-mi perfect traseul. Ceilalți credeau că trebuia s-o luăm la dreapta. Ceața era deasă. Mergeam în șir indian. Eu eram al treilea și-l zăream cu greutate pe Lachenal. Era imposibil să recunoaștem cel mai mic loc de trecere. Fiecare dintre noi avea o practică suficientă a muntelui pentru a ști că pe un asemenea timp te poți înșela lesne chiar într-un teren binecunoscut. Distanțele erau deformate, relieful inversat. Ceața, fulgii, covorul de zăpadă se confundau în aceeași culoare albicioasă care înșela vederea. Siluetele înalte ale seracurilor căpătau forme fantastice, părînd că se mișcă lent în jurul nostru. Eram ca niște fantome albe ce se deplasează fără zgomot într-un decor de hermină. Începeam să ne înfundăm în zăpadă: nimic mai epuizant pentru niște organisme atît de încercate. Această zăpadă instabilă era un pericol con-

tinuu. Rătăceam fără încetare de la un serac la altul. De fiecare dată aveam impresia că am recunoscut drumul cel bun. Dar mereu aceeaşi deziluzie. Timpul nu se îmbunătăţea, cum speram noi. Instinctul de a trăi, la cele două fiinţe valide, alterna cu descurajarea care îi ducea la o detaşare completă. Rînd pe rînd ei au încercat acţiunile cele mai disperate. Terray traversa pantele cu un singur colţar. Tabăra 4 trebuia să fie la stînga, la marginea Secerii. Asupra acestui punct eram cu toţii de acord. Dar cum s-o găsim ? Peretele de gheaţă care o proteja ne era fatal.

N-ar fi mai bine să strigăm, poate ne vor auzi ? Lachenal dădu tonul, dar sunetele se izbeau parcă de un zid aflat la cîţiva metri. Zăpada absorbea zgomotul. Strigarăm toţi odată : unu, doi, trei, ajutooor !!

Aveam impresia că aceste strigăte ajung departe de tot. Din nou : unu, doi, trei, ajutooor ! Nimic. Terray se descălţă şi începu să-şi fricţioneze picioarele muşcate de ger. Ca şi Lachenal, se temea de o amputare. În ceea ce mă priveşte era prea tîrziu. Simţeam că picioarele şi mîinile îmi îngheaţă din nou. De 24 de ore nu pusesem nimic în gură. Şi totuşi nu ne-am întrerupt activitatea. În faţa morţii, resursele omului sînt uneori inepuizabile. Cînd totul pare că s-a sfîrşit, mai apar încă rezerve. Dar îţi trebuie voinţă pentru a le folosi.

Se apropia noaptea. Eram înspăimîntaţi, dar nimeni nu se plîngea. Eu şi cu Rebuffat găsirăm o trecere, cu intuiţia că este cea bună. Dar panta foarte înclinată ne opri. Ea se transforma într-un zid vertical. A doua zi am înţeles că ne găseam doar la 30 de metri de tabără şi că acest zid adăpostea cortul salvator.

— Trebuie să găsim o crevasă.

— Doar n-o să rămînem acolo toată noaptea.

— O crevasă este singura soluţie...

— O să murim toţi acolo.

Se lăsa noaptea. Trebuia să luăm o hotărîre fără a pierde nici o clipă. Dacă rămîneam pe aceste pante de gheaţă, am fi fost morţi cu toţii înainte de ivirea zorilor. Trebuia să instalăm corturile şi nu era uşor. Fiecare ştia ce înseamnă un bivuac la 7 000 de metri. Lachenal înaintă spre o crevasă acoperită de zăpadă şi dispăru din ochii

noștri, scoțînd un strigăt. Ne întrebam dacă vom avea puterea să facem manevrele necesare pentru a-l scoate de acolo. În crevasa pe de-a-ntregul acoperită, doar o mică gaură arăta locul căderii. Terray strigă :

— Lachenal, Lachenal.

O voce înăbușită ajungea pînă la noi. Ne era imposibil să înțelegem. Terray mișcă coarda. De data aceasta îl auzirăm :

— Sînt aici.

— N-ai pățit nimic ?

— Nu. Merge pentru o noapte. Veniți aici !

Era un adăpost miraculos. Nu am fi avut putere să tăiem în gheață o cavitate suficient de mare pentru a ne proteja de vînt. Fără să ezite, Terray se lăsă să alunece în crevasă și ne chemă. Mă lăsai și eu pe un adevărat tobogan. Nimerii într-un fel de canal, foarte înclinat, lung de circa 10 m. Mă urmă Rebuffat. Caverna cu pereți de zăpadă era umedă. Înghesuindu-ne unul în altul, reușirăm să ne instalăm pe fundul acestui adăpost. Deasupra spînzurau stalactite. Am spart cîteva pentru a avea mai mult spațiu. Vîrfurile lor le-am supt în loc de apă. Acesta era adăpostul nostru de noapte la altitudinea de 7 000 m. Cel puțin eram protejați de vînt și temperatura se menținea egală. Terray își desfăcu sacul de dormit pe care avusese prevederea să-l ia cu dînsul și se instală într-un confort relativ. Căutam poziția ideală, în care căldura celor patru corpuri alăturate să nu se piardă. Dar dîrdîiam fără încetare. Nimeni nu vorbea. Terray fricționa picioarele lui Lachenal. Eu rămăsesem într-o imobilitate inconștientă. Picioarele și mîinile continuau să-mi înghețe. Dar ce puteam face ? Terray împărțea sacul de dormit cu Lachenal. Cea mai mică mișcare a unuia dintre noi îl deranja pe celălalt. Pozițiile, studiate cu grijă, erau modificate fără încetare. Rebuffat continua să-și fricționeze picioarele. Trebuia să rezistăm pînă a doua zi, și apoi, ce-o fi să fie. Dar acest „apoi" era un teribil punct de întrebare. Generos, Terray încerca să mă facă să profit de sacul lui de dormit. El își dădea seama de gravitatea stării mele, înțelegea de ce nu zic nimic, înțelegea de ce rămîn calm. Își dădea seama că mă resemnez. Mă fricționă timp de două ore. În acest timp puteau să-i înghețe lui picioa-

rele. Dar el nu se gîndea la acest lucru. Admiraţia pe care o încercam faţă de generozitatea lui îmi dădea puţin curaj. Dacă el mă ajută, n-ar fi loial ca eu să refuz să trăiesc. Nu mai simţeam nici o durere. Inima mea părea să îngheţe şi ea. Îmi rămînea doar un suflu de gheaţă care pe măsură ce treceau orele slăbea fără încetare. Nu mai reacţionam la masajul lui Terray. Credeam că totul se va sfîrşi. Nu era oare această grotă cel mai frumos mormînt? Nu mi-era teamă de moarte. Nu încercam nici un regret. „E ziuă", spuse cineva. Această veste îi trezi la viaţă pe camarazii mei. Pe mine însă mă surprindea cel mai mult, căci eu nu credeam că voi mai vedea lumina zilei.

— E prea devreme ca să plecăm, spuse Rebuffat.

O lumină lăptoasă pătrundea în grotă. Formele capetelor se distingeau vag. De departe ajungea pînă la noi un zgomot bizar, ca un fluierat. Dintr-o dată mă simţii orbit. O avalanşă de zăpadă proaspătă se abătu asupra noastră. Zăpada îngheţată se răspîndea în grotă, se infiltra în toate cutele veşmintelor. Îmi pusei capul între genunchi, apărîndu-mă cu braţele. Zăpada continuă să curgă. ı eram îngropaţi complet. Dar avalanşa acoperise totul. : ridicarăm în picioare încercînd să ne scuturăm. Dar ainte de toate trebuia să ne găsim bocancii. Rebuffat şi .erray începură să-i caute, dar imediat constatară că sînt orbiţi. Cu o seară înainte, pentru a ne putea conduce, îşi scoseseră ochelarii. Lachenal fu primul care reuşi să pună mîna pe o pereche de bocanci. Încercă să-i încalţe. Dar nu erau ai lui, ci ai lui Rebuffat. Acesta din urmă începu să escaladeze toboganul pe care coborîse în seara precedentă.

— Hei, Gaston ! Cum e timpul ?

— Nu văd nimic ! E furtună.

Noi ne căutam de zor echipamentul. Terray îşi găsise bocancii şi se încălţa pe dibuite. Lachenal îl ajuta, arătîndu-se foarte nervos în contrast cu imobilitatea mea. La rîndul său, Terray începu să urce şi ajunse afară. În fundul crevasei eu şi cu Lachenal scoteam pe rînd colţare, un piolet, dar nu găseam bocancii. Aşadar, această grotă va fi ultimul nostru lăcaş. Spaţiul era strîmt. Lachenal se hotărî să iasă cu picioarele goale. Scoţînd strigăte disperate, se prinse de coardă şi încercă să se caţere. Îşi înfigea degetele în pereţii de zăpadă. Terray îl ajută. Îl ve-

deam urcînd repede şi dispărînd. Cînd ajunse afară cerul era albastru. Ţipa ca un dement: „E timp frumos! E timp frumos !" Eu începui să scotocesc din nou prin grotă. Trebuia cu orice preţ să găsesc bocancii. Altfel, eu şi Lachenal eram pierduţi. Mă lăsai în patru labe cu mîinile şi picioarele goale. Zgîriam zăpada, căutam în toate direcţiile. Nu mai raţionam. Eram ca un animal care încearcă să trăiască. Iată un bocanc, al doilea, o pereche ! Continuai cu încăpăţînare. După ce am răsturnat totul, am găsit, în sfîrşit, ultima pereche de bocanci. Dar aparatul de fotografiat, în ciuda eforturilor mele, nu l-am mai găsit. Să mă încalţ nu puteam. Mîinile îmi erau ca de lemn şi nu puteam apuca nimic cu degetele. Picioarele îmi erau umflate. Mi-am înfăşurat bocancii cu coarda şi am strigat : „Lionel, am găsit bocancii !" Nici un răspuns. Totuşi trebuie să mă fi auzit, căci o smucitură de coardă ridică preţioasele obiecte. Apoi coborîră din nou coarda. Mă înfăşurai cu ea şi cum n-o puteam strînge, făcui mai multe noduri. Trăsei de coardă. Terray înţelese. Am urcat cîţiva metri. Încercam să-mi înfig mîinile în perete. Articulaţiile îmi erau însă blocate. Cu chiu, cu vai am reuşit să mă caţăr. Terray mă trăgea şi el. Am căzut. Mă agăţam disperat. Un nou efort. Mă căţăram agăţîndu-mă de picioarele lui Terray, care era şi el la capătul puterilor.

— Lionel, eu am să mor. Mă ajută şi mă susţinu să ies din crevasă. La cîţiva metri mai departe Lachenal şi Rebuffat stăteau aşezaţi pe zăpadă. Eu mă tîram în patru labe. Timpul era minunat. Ninsese mult. Muntele strălucea. Niciodată nu l-am văzut atît de frumos. Ziua cea din urmă. O zi frumoasă. Lachenal, nervos, avea idei ciudate.

— Vă spun că trebuie să coborîm pe acolo.

— Dar eşti cu picioarele goale.

— Nu-ţi face griji.

— Eşti nebun !

— Nu pe acolo, la stînga. Se ridică şi vru să coboare direct în jos, peste gheţar. Terray îl reţinu şi îl obligă să se aşeze. Bîjbîind, îl ajută să-şi pună bocancii. În spatele lor, eu trăiam ca într-un vis. Sfîrşitul meu era aproape. Dar era un sfîrşit dorit de toţi alpiniştii. Eram recunoscător muntelui pentru că fusese atît de frumos astăzi pen-

tru mine. Tăcerea sa mă impresiona, parcă m-aş fi aflat într-o catedrală. Nu simţeam nici o durere şi nu încercam nici o teamă. Calmul meu era înspăimîntător. Terray se apropie de mine. Îi spusei bîlbîindu-mă :

— Cu mine s-a sfîrşit. Plecaţi. Încercaţi-vă şansa. Luaţi-o spre stînga. Pe acolo e drumul.

După ce le-am făcut această recomandare, m-am simţit mai bine.

Dar Terray se făcu că nu aude.

— Te vom ajuta. Dacă vom ieşi noi de aici, vei ieşi şi tu.

Lachenal striga : „Ajutor ! Ajutor !" Nu-şi mai dădea seama ce face. Dar strigătele sale erau justificate. El era singurul dintre noi care vedea, jos, tabăra 2. Chemările sale se pare că au fost auzite. Ele aveau ceva disperat. Îmi aminteau de alpiniştii aflaţi în pericol pe masivul Mont Blanc. Acum era rîndul nostru. Da, da, noi ne găseam în mare primejdie. Îmi unii vocea cu a celorlalţi. Unu, doi, trei, ajutooor ! Încercam să strigăm la unison, fără a reuşi. Era mai mult un murmur care scăpa de pe buzele mele decît un strigăt. Terray îmi spuse că trebuie să-mi pun bocancii. Dar eram incapabil. Orbiţi, Rebuffat şi Terray nu puteau să-mi fie de folos. Îl strigai pe Lachenal :

— Vino şi ajută-mă să-mi pun bocancii.

— Eşti nebun. Trebuie să coborîm. Şi iată-l aruncîndu-se direct în jos, pe drumul peste gheţar. Terray scoase cuţitul şi fără să ezite tăie căputele bocancilor mei.

— Acum poţi să-i încalţi. Încercai să merg, apoi fusei cuprins de descurajare. La ce bun? Mai bine să rămîn aici. Dar Terray trăgea cu putere. Pînă la urmă el îmi legă bocancii. Iată-mă gata. Cum să merg cu articulaţiile blocate ? „La stînga, Lionel, ba nu, la dreapta", spuse Lachenal. Camarazii mei continuau să discute asupra direcţiei pe care trebuia s-o luăm. Eu stăteam pe zăpadă. Încet, încet, îmi pierdeam luciditatea. Îmi apărură cîteva imagini. Povîrnişuri umbroase, poteci, miros de răşină. Voi muri în munţii mei. Corpul meu era insensibil. Totul era îngheţat. Auzii un zgomot şi atunci îmi adunai toate forţele pentru un ultim strigăt. Ceilalţi mă auziră, dar ei urlau de bucurie. Şi deodată, o apariţie miraculoasă. Era Schatz. La 200 metri distanţă, Marcel Schatz, înotînd în

zăpadă, urca încet spre noi. Era imaginea unui salvator puternic. Așteptam totul de la el. Șocul era teribil. Mă prăbușii. Mă lăsasem pradă morții. Acum îmi reveneam, voiam să trăiesc. O schimbare totală se produse în mine. Nu, nu era totul pierdut. Salvatorul se apropia. 20 de metri, la 10 metri, venea direct spre mine. Fără un cuvînt, el se aplecă, mă strînse la piept, mă îmbrățișă. Suflul său cald îmi dădea viață. Eram incapabil de cel mai mic gest. Ca de marmură pînă atunci, inima mea fu cuprinsă dintr-odată de o emoție de nedescris.

— Ați făcut un lucru măreț, spuse Schatz.

Avalanşa

Eram pe rînd lucid şi inconştient, aveam impresia bizară că ochii îmi sînt de sticlă. Schatz, grijuliu, mă legă de sania lui, în timp ce alţii urlau de bucurie. Cerul era albastru, acel albastru profund al marilor înălţimi, atît de închis, încît aproape că se vedeau stelele. Soarele ne învăluia cu o lumină caldă. Schatz îmi vorbea :

— O să fie bine, micul meu Maurice.

Vocea sa era blîndă. Nu puteam decît să ascult fără să protestez. Cu ajutorul său am reuşit să mă ridic şi să mă menţin cîteva clipe în echilibru. Tovarăşul meu înainta şi mă trăgea după el pas cu pas. Mi se părea că mă aflu în contact cu zăpada prin intermediul a două obiecte străine, tari, ţepene. Picioarele mele. Nu-i mai vedeam pe ceilalţi şi nu îndrăzneam să mă întorc, de teamă să nu-mi pierd echilibrul. Razele soarelui mă ameţeau. Dintr-o dată, fără nici un fel de tranziţie, după ce am mers 200 de metri şi am ocolit un perete de gheaţă, am ajuns în dreptul unui pod. Ne dădeam seama că tabăra noastră improvizată se găsea la numai 200 de metri de una din taberele de bază ale expediţiei. La apariţia mea, Couzy se ridică uimit. Fără să spună un cuvînt, mă îmbrăţişă, Terray se repezi în cort şi îşi scoase bocancii. Şi picioarele sale erau muşcate de ger. Le fricţiona, le lovea fără încetare.

Dorința de a trăi încerca să renască și în mine. Încercam să examinez situația. Ne mai rămîneau puține rezerve, dar trebuia să folosim fără risipă ceea ce aveam și să ajungem la țintă. Singura șansă de salvare era dr. Oudot. Doar el, cu tratamentele sale ,ar fi putut să ne salveze picioarele și mîinile. Primii cu entuziasm propunerea lui Schatz de a coborî imediat la tabăra 4. Terray voia să rămînă în cort. Lovindu-se mereu peste picioare cu puterea disperării, el striga: „Veniți să mă căutați mîine dacă va fi nevoie. Vreau să ies de aici ori întreg, ori mort.“ Și picioarele lui Rebuffat erau atinse, dar el prefera să coboare fără întîrziere pentru a ajunge la Oudot. Împreună cu Lachenal și Couzy am început coborîrea. Schatz continua să se ocupe de mine. El mă trăgea pe potecile croite de ceilalți. La un moment dat, panta deveni foarte abruptă. Stratul subțire de zăpadă așternut pe suprafața gheții era pe jumătate spulberat și nu putea asigura o coborîre normală pentru un om care nu-și mai simțea picioarele. Deseori alunecam. Schatz, cu coarda întinsă, făcea eforturi pentru a mă reține. În partea de jos se vedea o urmă largă. Fără îndoială, camarazii noștri s-au lăsat să alunece pe aici pînă în apropierea taberei 4. Dar în același timp, ei au declanșat o avalanșă care dezgolise complet povîrnișul. Sarcina mea nu era de loc ușoară.

Șerpașii ieșiră în întîmpinarea noastră. În privirea lor citeam atîta bunătate și atîta compasiune, încît mi-am dat seama pe loc de starea jalnică în care mă aflam. Ei tocmai se pregăteau să degajeze corturile de zăpada adusă de avalanșe. Lachenal se așezase într-un colț și își fricționa picioarele fără încetare. Panzi îl încuraja, spunîndu-i că sahib-doctor îl va vindeca. Eu îi zoream. Trebuia să coborîm cît mai repede. Acesta era obiectivul principal. Nu ne mai păsa de material. Trebuia să părăsim acest munte înaintea atacului iminent al musonului. Pentru cei care aveau membrele degerate totul era o chestiune de ore. Îi aleg pe Aila și Sarki pentru a ne conduce pe mine, pe Lachenal și pe Rebuffat.

În timp ce noi coboram, Schatz, Ang Tharkey şi Panzi urcară din nou ca să-l caute pe Terray, rămas pe gheţar. Schatz se comporta admirabil. În afară de el, nici unul din noi nu mai era capabil să ia o iniţiativă. După eforturi deosebite, el l-a regăsit pe Terray.

— Trebuie să te îmbraci repede şi să coborîm, îi spuse el.

— Încep să-mi simt din nou picioarele, răspunse Terray cu o mină mai bună.

— Mă duc să mai scotocesc în această crevasă. Maurice nu şi-a regăsit aparatul de fotografiat. Acolo sînt imaginile luate pe vîrf.

Terray nu înţelegea ce vrea să spună Schatz. După cîteva zile abia aveam să ne dăm seama de gestul lui eroic. Multă vreme el a răscolit zăpada din fundul grotei pentru a găsi aparatul. La un moment dat, Terray începuse să se neliniştească. Apoi îl văzu revenind, ducînd triumfător aparatul care conţinea preţioasele vederi ale Annapurnei. În schimb aparatul de filmat era de negăsit. Ultimele imagini ale filmului se opriseră la 7 000 de metri.

Apoi începură să coboare. Ang Tharkey se comporta magnific. El mergea înainte tăind trepte confortabile pentru Terray. În ariergardă, Schatz, atent la toate, asigura caravana.

Primul grup, din care făceam şi eu parte, înainta cu o încetineală înnebunitoare. Zăpada era moale şi ne scufundam în ea pînă la genunchi. La un moment dat Lachenal începu să piardă teren. Se oprea des şi gemînd îşi fricţiona picioarele. Rebuffat se afla la cîţiva metri în spatele meu. Ne copleşea o căldură anormală. Şi acest lucru mă îngrijora mult. Îmi era teamă ca istoria Annapurnei să nu se încheie aici, tocmai din cauza timpului nefavorabil. Se spune că alpiniştii posedă un al şaselea simţ care îi avertizează de prezenţa pericolului. În aceste clipe, eu percepeam acest pericol cu toată fiinţa mea. Era în aer o vibraţie care nu putea să-mi scape. În ajun ninsese abundent. Căldura metamorfoza aceste mase de zăpadă, care se cereau urnite din loc. Nimic în Europa nu poate da măcar o idee despre forţa aces-

tor avalanşe. Ele nu pot fi comparate cu cele din Alpi. Frontul, precedat de un suflu destructiv, goneşte pe distanţe de kilometri. Fără ochelari ar fi fost imposibil să deschizi ochii, atît de violentă era reverberâţia luminii. Niciodată muntele nu mi se păruse atît de maiestuos ca în aceste clipe de mare pericol. Din fericire eram departe unii de alţii. Riscurile erau împărţite. Poate că unii vor scăpa, mă gîndeam eu. Şerpaşii nu-şi mai aminteau de punctele de trecere. În cîteva rînduri, cu toată durerea pe care o simţeam, trecui în fruntea caravanei ca să coborîm prin locurile cele mai potrivite. Nu mai aveam colţari la bocanci şi n-aş fi fost capabil să ţin în mînă un piolet. După părerea mea coboram, dar mult prea încet. Sufeream văzîndu-i pe şerpaşii mei atît de lenţi şi meticuloşi. În realitate, ei mergeau foarte bine. Dar nerăbdarea îmi dădea senzaţia că înaintăm lent. Lachenal se ţinea în urma noastră. Şi el era atins de oftalmie, deşi nu atît de grav ca Rebuffat şi Terray. Rebuffat înainta cu chipul îndurerat, încăpăţînat şi dîrz. Am traversat culoarul fără dificultate şi mă felicitam de a fi trecut de acest loc periculos. Soarele urcase la zenit. Peste tot, culori magnifice ne reţineau privirile, în ciuda stării noastre disperate. Dintr-o dată, zăpada începu să crape sub picioarele şerpaşilor şi o imensă felie din ea se detaşă. Gaura se alungea văzînd cu ochii. Prin minte îmi trecu un gînd nebunesc: să urcăm din nou panta în fugă şi să ajungem pe un teren stabil. Dar deodată mă simţii ridicat, apucat de o forţă supraomenească. Şerpaşii dispăruseră din raza privirilor mele. Nu mai văzui nimic. Mă izbii cu capul de o bucată de gheaţă. În ciuda eforturilor disperate, aproape că nu mai puteam să respir. O lovitură puternică în coapsa stîngă mă aruncă în cealaltă parte. Mă învîrteam în jurul propriei axe ca un titirez. Ca într-un fulger zării lumina orbitoare a soarelui prin imensitatea zăpezii care îmi trecea prin faţa ochilor. Coarda ce mă lega de Sarki şi Aila mi se înfăşura în jurul gîtului. Şerpaşii care se rostogoleau mai jos de mine puteau să mă strangulezе. Simţeam că mă sufoc. Mă izbeam fără încetare de colţuri de gheaţă. Eram azvîrlit dintr-un serac în altul.

Masa de zăpadă mă apăsa cu o greutate imensă. În mod brusc coarda din jurul gîtului se întinse și mă imobiliză. Fără să-mi fi revenit în simțiri începui să plîng.

Cînd deschisei ochii eram cu capul aruncat înainte. Coarda mă strîngea de gît și se înfășurase în jurul piciorului stîng. Eram suspendat deasupra unei prăpăstii, într-un soi de ghețar despuiat de zăpadă. Întinsei coatele spre perete pentru a încerca să opresc balansarea insuportabilă. Sub mine zăream ultimele pante ale marelui culoar. Respirația începea să revină la normal. Iar eu binecuvîntam coarda care, în ciuda acestei căderi, rezistase.

Trebuia să încerc cu orice chip să ies la suprafață. Mîinile și picioarele îmi erau aproape insensibile. Dar îmi făceam socoteala că aș fi putut folosi micile trepte scobite în perete. Prin mișcări bruște și dezordonate reușii să-mi degajez piciorul stîng din strînsoarea coardei. Cu mare greutate, cîștigai cîțiva metri. După fiecare mișcare mă opream, convins că am consumat ultimele rezerve de energie. Într-o secundă sau alta s-ar fi putut să renunț. Încă un efort. Cîștigai cîțiva centimetri. Trăsei de coardă și simții la cealaltă extremitate ceva moale : corpurile șerpașilor, fără îndoială. Încercai să strig, dar glasul de-abia mi se auzea. Peste tot domnea o tăcere de moarte. Și Gaston ? Atmosfera se întunecă deasupra capului meu ca și cum ar fi trecut un nor mare. Miracol, două capete negre, înspăimîntate, se profilau pe albastrul cerului. Aila și Sarki ! Salvați, sănătoși. Organizau și salvarea mea. Incapabil să le dau cel mai mic sfat, mă lăsai în voia lor. Aila dispăru undeva și Sarki rămase singur pe marginea prăpastiei. Începu să tragă de coardă încet, pentru a mă scuti de dureri. Mă simțeam ridicat cu o forță și o siguranță care-mi întăreau nădejdea. În sfîrșit eram scos. Din fericire, corpurile celor doi șerpași și al meu rămăseseră în echilibru. Trecînd peste o creastă de gheață, coarda, avînd de fiecare parte cîte o greutate, mă salvase. Fără acest obstacol neașteptat aș fi căzut încă 500 de metri. Totul în jurul nostru era răvășit. Oare unde

se găsea Rebuffat ? El nu era legat de coardă, dar ridicînd ochii îl zării la 100 de metri distanţă.

— Sînt nevătămat, îmi strigă el.

Mă simţeam uşurat, dar nu găseam putere să-i răspund. Întins pe zăpadă, pe jumătate inconştient, priveam cu un ochi inexpresiv haosul care mă înconjura. Avalanşa ne tîrîse mai mult de 150 de metri. Nu era de loc înţelept să mai rămînem pe locul acela. Dacă venea o altă avalanşă ?! Le împărtăşii neliniştea mea şerpaşilor.

— Acum doctor-sahib. Repede, foarte repede.

Încercai să mă fac înţeles prin gesturi şi să le explic că trebuie să mă ţină strîns. Constatai însă că braţul meu stîng era aproape inutilizabil. Articulaţia cotului era blocată. Fractură. O să vedem noi mai tîrziu... Acum să ne grăbim spre Oudot.

Rebuffat grăbea coborîrea pentru a ne ajunge. Totuşi mergea încet, căci îşi conducea picioarele pipăind. Se lovise în cădere. Sîngera din colţul buzelor. Ca şi mine, îşi pierduse ochelarii. Mergeam cu ochii închişi. Aila avea o pereche de ochelari vechi care mi se potriveau foarte bine. La rîndul său, fără să ezite, Sarki îşi scoase ochelarii oferindu-i lui Rebuffat. O singură secundă nu mai puteam pierde. Acum, la vale. Înaintam greu şi ei înţeleseră atunci că trebuie să mă asigure. Ocolim zona avalanşei şi ceva mai departe regăsim vechile urme. Şi iată-ne la primul perete. Cum să-l coborîm ? Şi din nou le cerui şerpaşilor să mă asigure bine.

— Da, domnule, îmi răspunseră ca nişte elevi atenţi.

Ajunsei la piton. Coarda fixă care îl reţinea căzu de-a lungul zidului. Trebuia s-o apuc. Nu exista altă soluţie. Era o încercarea grea. Picioarele mele, tari ca lemnul, derapau mereu pe peretele de gheaţă. Mîinile mele ţepene nu puteau strînge firul subţire. Încercam să-l înfăşor în jurul mîinilor, dar acestea erau umflate şi cu pielea crăpată în mai multe locuri. Bucăţi de piele se desprindeau şi alunecau pe coardă. Palmele erau numai carne vie. Şi totuşi trebuia să continui. Nu puteam să abandonez la jumătatea drumului.

— Aila, atenţie.

Ca să-mi feresc palmele, trecui frînghia pe antebraţul valid şi mă lăsai să cobor izbindu-mă de perete. Cînd ajunsei jos, făcui un salt de un metru. Frînghia îmi pătrunsese în carnea antebraţului şi a încheieturii. Resimţii şocul dur pînă în genunchi. Un fel de sunet ciudat mă făcu să bănuiesc că îmi fracturasem ceva. Fără îndoială că frigul mă împiedica să sufăr.

Rebuffat coborî şi el, împreună cu şerpaşii. Mi se păru nesfîrşit de lung acest drum. Platoul taberei 2 îmi apărea ca un punct, la infinit. Mă aflam la limita puterii. Din moment în moment eram gata să abandonez. „De ce aş mai continua ?" Acum totul era sfîrşit pentru mine. Aveam conştiinţa împăcată. Toată lumea era salvată. Vor coborî şi ceilalţi.

În vale, departe, se vedeau corturile. Îmi adunai puterile. Încă o oră de chinuri şi apoi, oriunde mă voi afla, mă voi întinde pe zăpadă. Mă voi lăsa să alunec liniştit, voi dormi fericit. Acest termen de o oră îmi dădea curaj. Alunecam fără încetare. Pe această pantă şerpaşii de-abia mă mai puteau ţine. Un miracol care se reînnoia în fiecare secundă. Urmele se opreau la marginea altei prăpăstii. Era al doilea perete prevăzut cu o coardă fixă, al doilea şi cel mai dificil. Încercam să mă resemnez la gîndul că voi suferi din nou. Dar, în acelaşi timp, nu-mi imaginam cum, în ce fel voi coborî. Scosei mănuşa de pe o mînă, desfăcui fularul de mătase roşie în care era învelită cealaltă, mîna însîngerată. Momentul cel mare sosise. Cu atît mai rău pentru degetele mele. Îi postai pe Sarki şi Aila în locul unde aveam obiceiul să le asigur coborîrea. În doi, ei ţineau coarda de siguranţă, arcuindu-se unul contra altuia. Încercai să apuc coarda fixă. Fără nici o milă. O apucai între degetul mare şi index. Amîndouă mîinile îmi sîngerau puternic. Pornii. Prima mişcare mă punea imediat în faţa unei dureroase alternative. Dacă dădeam drumul coardei riscam să cădem toţi trei în fundul prăpastiei. Dacă reuşeam să o ţin, ce mai rămînea din mîinile mele ? Fiecare centimetru coborît însemna pentru mine un chin îngrozitor. Dar nu mai ţineam seama de dureri. Vederea mîinilor mele parcă mă trezea. Carnea era roşie, iar coarda plină de sînge. Încercam să nu mai dezlipesc bu-

cățile de piele. Accidentele anterioare mă învățaseră că trebuiau păstrate pentru a grăbi după aceea vindecarea. Mă străduiam să-mi scutesc puțin mîinile, proptindu-mă cu pînteccle, cu umerii, de toate punctele de sprijin ce se iveau. Cînd se va sfîrși oare acest calvar ? Ajunsei în dreptul mamelonului de gheață pe care chiar eu îl făcusem să sară cu lovituri de piolet în timpul urcării. Începui să-mi agit picioarele pentru a încerca terenul. Dar nu simțeam nimic sub ele. Însemna că n-am ajuns. Strigai disperat către șerpași.

„Quick. . . Aila. . . Sarki. . .“ Coarda de siguranță cobora mai repede și frecarea era mai intensă. Mîinile mele ajunseseră într-o stare de plîns. Aveam impresia că mi se luase toată carnea și că rămăsesem doar cu oasele degetelor. În sfîrșit, un obstacol sub picioare. Era o punte de gheață. Ajunsesem la locul cel bun. Mai aveam doar trei metri, dar cîte dificultăți.

Înfundat în zăpadă pînă la brîu, complet amețit, nu-mi dădeam seama cît timp trecuse. Rebuffat și cei doi șerpași se aflau în preajma mea. Deschizînd ochii, zăream limpede puncte negre care se deplasau în jurul corturilor de la tabăra 2. Sarki mă strigă, arătîndu-mi doi șerpași care urcau grăbiți în întîmpinarea noastră. Erau încă departe, dar vederea lor mă încurajă. Trebuia să mă ridic, să mă scutur. Marșul acesta era din ce în ce mai penibil. Aveam impresia că degerăturile ajunseseră pînă la glezne. Sarki îmi puse ochelarii, cu toate că se apropia seara. Îmi trase pe mînă o mănușă. Dar mîna stîngă era atît de rănită, că nu o putea privi, și atunci mi-o înfășură din nou în fularul acela de mătase roșie și coborîrea începu sacadată, halucinantă. Mi se părea că fiecare pas era și ultimul. Valuri de ceață treceau mereu deasupra capetelor noastre. În unele momente deslușeam bucuros siluetele celor doi șerpași care urcau spre noi. Îi vedeam ajunși la baza conului. De pe mica platformă unde tocmai sosisem, am văzut că se opriseră și mă cuprinse iarăși deznădejdea. Începu să ningă. Urma o traversare lungă, pe un teren mai puțin sigur, apoi la 50 de metri se zărea conul. Îi recunoscui pe Fou Tharkey și Angawa care zoreau spre noi. Se așteptau probabil la vești proaste. Angawa se gîndea

desigur la cei doi frați ai săi, Aila și Panzi. Primul era însă cu noi, perfect sănătos. Îl puteam vedea în carne și oase. Dar unde era Panzi? Fou Tharkey se afla în fața mea. Îmi surîdea cu dragoste. Cine a spus că aceste ființe sînt oameni primitivi? Că viața lor, atît de grea, le-ar fi anihilat orice simț, orice sentiment de milă? Șerpașii se reped la mine. Își scot rucsacurile și destupă bidoanele. Cîteva înghițituri, doar cîteva. Cît de mult timp a trecut! Fou Tharkey își coboară privirea asupra mîinilor mele, dar și-o ridică repede, parcă rușinat. Cu o nesfîrșită tristețe în glas șoptește:

— Poor Bara-sahib. Ah!...

În fața sentimentului acestui om, curajul meu se întărește. Tabăra 2 este acum aproape. Fou Tharkey mă va susține, iar Angawa ne va asigura pe amîndoi.

Fou Tharkey era mai scund decît mine. Îl țineam de gît și mă sprijineam pe umerii lui, strîngîndu-l ca pe un frate drag. Apropierea asta îmi făcea bine. Căldura sa mă reconforta. Avansam ca un bolnav de ataxie, cu pași zvîcniți. Mă sprijineam tot mai mult pe curajosul șerpaș. „Voi putea oare ajunge, chiar și cu acest ajutor?“ mă întrebam eu. Îmi adunai ultimele picături de putere. Îl implorai pe Fou Tharkey să mă ajute. Îmi scoase ochelarii, să văd mai bine. Cîțiva pași, ultimii...

De la tabăra 2 Marcel Ichac, care de două zile urmărea evoluțiile noastre, notase minut cu minut desfășurarea operațiunilor. Am reținut cîteva extrase din carnetul său de bord:

„Sîmbătă 3 iunie — tabăra 2 (în acest moment Lachenal și cu mine părăseam tabăra 4 și porneam în direcția vîrfului).

Oudot și Noyelle pleacă la ora 9.00 (ei aveau intenția să urce la tabăra 3 și să instaleze corturile pe care le recuperaseră Gaston și Lionel. Pentru Oudot această escaladă trebuia să constituie o experiență primordială în utilizarea oxigenului). La ora 10,30 Noyelle se întoarce. Aceasta înseamnă utilizarea oxigenului? Masca are cumva un debit insuficient?

În ce-l privește pe Maurice, nici o noutate. El trebuie să se găsească pe pantele terminale care nu se văd de aici. Vîntul suflă puternic și ridică nori de zăpadă înghețată. Dar probabil că ei nu mai sînt acum departe de vîrf, poate chiar...

Duminică, 4 iunie. Pe la mijlocul nopții începe să ningă. La început chiciură, apoi zăpadă fină și vînt puternic din nord. Annapurna dispare înghițită de cețuri. Oboseală și neliniște. Unde se vor fi aflînd ceilalți? La prînz, 20 de centimetri de zăpadă pulver, avalanșe neîntrerupte, vizibilitate zero. Către orele 16,00 se aud voci și în ceața care se oprește la 100 de metri mai sus de tabără se zăresc patru siluete : Oudot, împreună cu trei șerpași. Ce pot face altceva decît să le prepar apă caldă? În cursul dimineții medicul a rămas în cort. Timpul se înrăutățește și Adjiba îi spune lui Oudot : «Musonul. Dacă mai rămînem aici, vom fi morți».

Luni, 5 iunie. Această zi se va sfîrși oare mai bine decît a început? Cîte emoții pentru noi toți. La un moment dat, credeam că eu și Oudot vom fi singurii supraviețuitori din cei opt echipieri care părăsiseră aeroportul Bourget la 30 martie. La ora 6,00 auzii o chemare. Văzui soarele cum se ridica din mijlocul norilor amenințători. Nimic altceva. Mă întorsei în cort. Dintr-o dată auzii însă două strigăte clare și văzui doi oameni pe o platformă de gheață la înălțimea taberei 4, dar mult spre stînga. Strigau fără încetare și făceau semne cu brațele. Cine să fie? «Schatz și Couzy», gîndea Oudot. Imobilitatea lor, mai ales a unuia dintre ei, era alarmantă. Fără îndoială aveau picioarele degerate. Ce speranțe mai au? Pe timp normal ar fi fost necesare 10 ore pentru a ajunge la ei. Și asta în cazul că timpul ar rămîne frumos. Dar cu zăpada prăfuită și cu musonul care își întețește atacurile? Strigătele continuă. Sînt momente dramatice. Dar ceilalți opt unde sînt? Fără îndoială mai sus, spre vîrf. Situația lor nu poate fi mai strălucită la tabăra 4. De ce așteaptă și nu încep să coboare către tabăra 3? Ora 8,00. Oudot pregătește trimiterea unei caravane de ajutor. Lipsesc pitoanele de gheață. Noyelle împreună cu Adjiba pleacă la tabăra 1 pentru a aduce întăriri. Aici șerpașii sînt alarmați. Printre cei plecați pe munte se află trei frați : Panzi, Aila și Angawa. Ora 8,30 — apelurile continuă. La întîmplare desenez în zăpadă literele «VU». Cîteva clipe mai tîrziu un om avansează rapid pe seracurile care adăpostesc tabăra 4. El se oprește la 300 de metri distanță pe orizontală, face semne și pleacă înapoi. Ceilalți se ridică fără dificultate și traversează tabăra 4. Acum se văd patru oameni. Deci patru, plus cel care venise în întîmpinarea lor și probabil că acolo se află și tovarășii acestuia. Ora 9,30. L-am văzut pe Noyelle, care sosea de la tabăra 1. Ora 10,00. În sfîrșit trei oameni apar în vîrful Secerii

și coboară spre tabăra 3. Timpul se menține ca prin minune bun, cu vînt dinspre vest. Annapurna se vede în întregime. Numai să țină. Ora 11,00. Doi oameni fără corzi, deci doi dintre expediționari, coboară rapid pe urmele celor din față. Mergînd în această cadență, ei vor fi aici înainte de căderea serii. Ora 11,15. Un om apare exact în locul unde am văzut de dimineață un altul mergînd spre tabăra 5. El se oprește privind spre înălțimi. Această apariție este îmbucurătoare dintr-un punct de vedere, căci în mod sigur acest om nu este singur la tabăra 4. Deci el și tovarășul său, adăugîndu-i și pe ceilalți cinci, formează un pluton de șapte. Am identificat șapte din zece. Se pare că o altă caravană coboară de pe munte."

Corturile taberei 2 sînt acum aproape. Ichac, Oudot și Noyelle se precipită spre noi. Era cît pe-aci să uit să le dau vestea cea bună. Reușii totuși să strig : „Venim de pe Annapurna. Eu și cu Lachenal am reușit să ajungem în vîrf". Și după o pauză : „Am picioarele și mîinile degerate".

Ichac îmi întindea un bidon. Noyelle mă sprijinea. Oudot începu să-mi cerceteze mîinile. Misiunea mea era terminată. Ea reușise și acum știam că și ceilalți tovarăși ai noștri trebuiau să sosească în cîteva minute.

Eram salvați. După ce a fost învinsă, Annapurna urma să fie părăsită. Rolul meu se isprăvise. Era rîndul celorlalți să ia inițiativa și mai ales al lui Oudot, în care ne puneam toate speranțele. Mă încredințai devotamentului lor. Pentru mine conta un singur lucru : victoria pe care o realizasem și care rămînea în inimile noastre ca o bucurie trainică și ca o minunată consolare. Lor le revenea sarcina să organizeze retragerea și să ne ducă cum vor putea pe pămîntul Franței. Camarazii mei îmi scoaseră mănușile, gluga, mă instalară într-un cort pregătit special. Gustam la nesfîrșit, cu toate durerile, tihna prezenței acestor prieteni. Ceilalți, venind de sus, mă urmaseră la scurte intervale. Primul Rebuffat, cu degetele degerate, pășind ca un schilod. Apariția sa era impresionantă. Cu chipul răvășit, cu dîre de sînge în colțul buzelor. Ca și pe mine, îl dezbrăcară și îl instalară într-un cort pentru primele îngrijiri. Lachenal era încă departe. Extenuat, aproape orb, cu picioarele înghețate,

el făcea eforturi supraomenești pentru a înainta. Venind în spatele său, Couzy îl ajunse și îl ajută să coboare. El trecu de micile crevase și se lăsă să alunece pe spate. În urma lor venea Lionel Terray, pe care îl ajuta Schatz. Micul pluton se apropia de tabără. Primul sosi Lionel. Marcel Ichac se duse în întîmpinarea lor. Apariția lui Terray era patetică. Mergea sprijinindu-se aproape cu tot corpul pe bravul șerpaș Ang Tharkey, avea o barbă imensă și privirea torturată de o durere fără seamăn. El, omul puternic, această forță a naturii, de abia se mai tîra.

„Dar sînt încă foarte solid. Dacă aș fi văzut bine, aș fi coborît singur" mai reuși el să spună.

Cînd ajunse în tabără, Noyelle și Oudot fură uluiți să vadă acest atlet aflat la capătul puterilor. Îndată după el sosiră Schatz, Couzy, apoi Lachenal. Acesta din urmă era dus pe brațe de șerpași. De departe, părea un om care pedalează în gol. Își arunca picioarele înainte într-un fel dezordonat. Capul său, lăsat pe spate, era acoperit de un bandaj. Trăsăturile feței pe care se citea atîta suferință erau încețoșate de oboseală și durere. Mai mult de o oră n-ar mai fi putut rezista. Ca și mine, probabil, își fixase un termen care l-a ajutat să reziste pînă la tabără și cu toate acestea, în ciuda situației dramatice, Biscante mai găsea putere să-i spună lui Ichac : „Ei, ai văzut cum poate să coboare de pe Himalaya un ghid din Chamonix ? !" Drept răspuns Ichac îi întinse o bucată de zahăr îmbibată cu adrenalină. Terray căuta contul care se afla la numai 20 de centimetri de mîna sa. Mi se făcea rău privindu-i. Întindeau mîinile înainte, ca orbii, pentru a urmări obiectul. O dată ajunși, fură instalați toți pe saltele de cauciuc.

Retragerea

Muntele fusese evacuat în întregime. Toată lumea se afla la tabăra 2, dar cît de jalnic arătau cei mai mulți... Oudot făcu o inspecție rapidă. În fața spectacolului tragic pe care îl ofeream, fața medicului reflecta succesiv tulburarea și compasiunea prietenului, ca și rigoarea rece și calmul chirurgului. Întîi mă examină pe mine. Membrele mele erau insensibile : picioarele începînd mai sus de glezne și mîinile mai sus de încheieturi. Pe mîini aproape că nu mai aveam piele. Eram complet jupuit. Și ceea ce mai rămăsese începea să capete o culoare neagră. Fîșii de piele atîrnau în toate părțile. Degetele îmi erau umflate și crăpate. Nici la picioare situația nu era mai strălucită. Talpa avea o culoare brun-violetă și era complet insensibilă. Brațul la care mă temeam de o fractură nu fusese însă atins prea grav. Gîtul îmi scăpase teafăr. Eram nerăbdător să aflu prima impresie a doctorului.

— Ce crezi, îl întrebai, gata să ascult cel mai sever diagnostic.

— E grav, probabil că vei pierde o parte din degetele de la mîini și picioare. Dar deocamdată nu pot să-ți spun ce și cum.

— Crezi că se mai poate salva ceva ?

— În mod sigur. Voi face tot posibilul.

Acest dialog nu era de loc încurajator pentru mine. Nu încăpea nici o îndoială că trebuia să-mi taie picioarele și mîinile ; apoi, luîndu-mi tensiunea arterială, Oudot păru și mai alarmat : la brațul drept tensiunea era aproape nulă. Nici o reacție a acului la brațul stîng. La picioare, acul oscila puțin, indicînd un aflux de sînge restrîns, dar totuși existent. După ce mi-a pus un pansament pe ochi, pentru a îndepărta un început de oftalmie, îmi spuse :

— Mă duc să-l văd și pe Lachenal. Mă întorc imediat și îți voi face cîteva injecții. Le-am experimentat în timpul războiului. Este singurul tratament care poate fi de folos în cazuri de degerături grave.

Starea lui Lachenal era mai puțin gravă. Mîinile îi scăpaseră. În schimb cangrena apărea la călcîie. Își putea pierde degetele, ceea ce nu l-ar fi împiedicat să facă alpinism și să-și poată exercita în continuare profesia.

Rebuffat era și mai puțin atins. Picioarele sale erau roșii, cu excepția a două mici pete cenușii pe degetele mari. Ichac îi făcu masaj timp de o oră cu Dolpyc. Aceasta îl liniști. Doar ochii îl făceau să sufere, însă în cîteva zile el a scăpat și de oftalmie.

Terray era complet teafăr. Ca și Rebuffat, suferea de o ușoară oftalmie. Într-o stare depresivă gravă se afla Couzy. Acesta era bilanțul.

Noaptea veni pe nesimțite. Doctorul își începu activitatea. Asistenții săi erau Ichac și Schatz, transformați în infirmieri. Pentru cîteva ore tabăra 2 devenea spital de campanie. În această ambianță dramatică, în ciuda gerului, a lipsei de confort și a pericolului de avalanșe, toată noaptea oamenii aceștia au luptat să-și salveze camarazii. Înarmați cu lămpi electrice ei mergeau de la un cort la altul, se aplecau asupra bolnavilor, organizau primele ajutoare. Agățată la altitudinea de 6 000 m, această tabără era un punct pierdut pe povîrnișurile unuia dintre cei mai înalți munți din lume. Oudot se pregătea să-mi facă primele perfuzii intraarteriale. Operația era complicată. Lampa dădea o lumină slabă. În penumbră, Ichac steriliza seringile cu eter. Înainte de a trece la acțiune, Oudot îmi explică.

— Îţi voi injecta novocaină în arterele femurale şi humerale.

Bandajat la ochi, nu vedeam nimic. Doctorul pipăi cu degetele locurile unde trebuia să introducă acul seringii : încheietura coapsei şi a cotului.

— O să te doară. Probabil că nu voi reuşi de la prima înţepătură. În orice caz să nu mişti, mai ales cînd voi pătrunde în arteră.

Aceste preparative mă cam înspăimîntau. Totdeauna am avut oroare de injecţii. Dar trebuia să suport totul. Era singura soluţie.

— Dă-mi drumul, îi spusei lui Oudot. Dar să mă previi cînd vei începe.

Pe de altă parte, mă întrebam dacă în starea asta voi simţi vreo durere. Auzii şoapte. Oudot întreba dacă totul e gata.

— Poftim seringa, spuse Ichac. Degetele doctorului palpară pielea. Simţii o durere teribilă, ascuţită, în coapsă. Picioarele îmi tremurau. Încercam să mă stăpînesc. Dar totul trebuia luat de la capăt. Artera fugea de ac. O nouă înţepătură. Tot corpul era cuprins de convulsii. Mă contractam cînd nu trebuia. Nervii îmi erau întinşi la maximum.

— Cu băgare de seamă, îmi scăpă de pe buze.

Oudot începu din nou. Sîngele, foarte compact, se coagula în seringă.

— Sînge negru, spuse el cu stupefacţie. Am reuşit de data aceasta.

Operaţia fusese dificilă. Dar acum acul se afla la locul potrivit.

— Nu mişca ! strigă Oudot, apoi către Ichac : Adu seringa !

Ichac îi trecu seringa şi eu simţii acul mişcîndu-se în carnea mea.

În alte împrejurări o asemenea durere mi s-ar fi părut de nesuportat. Lichidul pătrundea în arteră.

— Simţi căldură ? mă întreabă Oudot cînd schimbă seringa.

Lichidul pătrunde din nou şi Ichac mă întreabă :

— Încălzeşte ?

Oudot era nerăbdător. Acest indiciu trebuia să fie capital. De mai multe ori seringa fu golită, umplută și iarăși...
— Așadar, simți ceva?
— Mi se pare că încălzește puțin, dar senzația nu e netă. Sugestie? Acul era retras brusc. Ichac steriliza instrumentele. Urmau cîteva clipe de răgaz.
— Îngrozitoare dureri, spusei eu, ca și cum ar fi fost nevoie să-l informeze pe Oudot.
— Știu prea bine, dar trebuie să continuăm.
Începem la celălalt picior. Acul pătrunde din nou. Încercam zadarnic să rămîn nemișcat. M-au bandajat la ochi. Nu vedeam nimic. Dacă aș fi văzut fețele amicilor mei, poate că aceasta m-ar fi ușurat. Dar pentru mine era noapte. O noapte teribilă. Nu puteam căuta consolare decît în mine însumi. Apoi chinul s-a terminat. Medicul trecu în cortul lui Lachenal. Poate că el avea mai mult curaj în fața durerii fizice. În orice caz, operațiunea se termină ceva mai repede.
A doua zi se organiză evacuarea completă a taberei. Cei trei răniți urmau să fie coborîți pe sănii. Ajutați, alți doi puteau coborî pe picioarele lor. Patru erau valizi. Trebuia să parcurgem kilometri și kilometri de ghețari, pereți sticloși, interminabile morene și bolovănișuri, să mergem de-a lungul unui torent, să urcăm un munte de 4 000 m și toate acestea în plin muson. Era 6 iunie. Ichac își amintea de expediția lui Tilman (la Nanda Devi), care a rămas timp de trei săptămîni prizonier al rîurilor umflate de apa ploilor torențiale ale musonului. Ne întrebam dacă vom avea timp să ajungem în valea Gandaki, unde relieful mai puțin dur ne-ar fi permis să înaintăm convenabil. În cel mult 8 zile va trebui să ieșim din munți.
— De necrezut, dar azi e timp frumos, strigă Ichac.
Oudot primise medicamentele cerute urgent de la tabăra 1. Își începu vizita cu mine. Părea mulțumit. Injecțiile își făcuseră efectul. Îmi refăcu pansamentele de la mîini. Nu simțeam dureri.
— Cu ce voi mai rămîne? întrebai eu.
— Încă nu se poate ști exact. Sper să mai cîștig cîțiva centimetri. Cred că vei rămîne cu mîini utilizabile. Și

după o clipă de ezitare : Vei pierde probabil una sau două falange de la fiecare deget. Dar degetele mari sînt destul de lungi, vei avea un vîrf şi asta este esenţial.

Vestea e dură, deşi ieri credeam că într-un fel consecinţele vor fi şi mai grave. Pentru mine aceasta însemna renunţarea la atîtea proiecte, o viaţă nouă, o nouă concepţie despre existenţă. Totul era prea brutal, neaşteptat. Nu aveam nici forţa, nici voinţa să întrevăd viitorul. Apreciam curajul lui Oudot şi îi eram recunoscător că nu s-a temut să-mi spună adevărul. Mă trata ca om şi ca prieten. Niciodată nu voi uita acest curaj, această franchețe. Începeau perfuziile cu acetilcholină. Terray venise în cortul meu, avea un bandaj pe ochi, se trata de oftalmie. Speram că prezenţa lui mă va ajuta să suport mai uşor totul. Oudot începu cu picioarele. Urlam de durere şi îl luai în braţe pe Terray. Aveam senzaţia că piciorul meu fusese introdus într-un cazan cu ulei fierbinte. La a patra seringă cei 100 cmc erau introduşi.

— Acum la mîini, mă anunţă medicul.

Făceam tot ce îmi stătea în puteri să nu tremur, să nu mă mişc. Oudot nu era mulţumit.

— Nu mişca blestematule ! ţipa el. Va ţine cît va ţine. Trebuie să reuşească.

Întinsei braţul. O nouă încercare. Cînd atinge artera, acul se înfundă : sîngele prea gros se coagulează în interior. Oudot urcă spre umăr, pentru a nu înţepa în aceeaşi regiune. Atinse un nerv. Plîngeam cu sughiţuri.

Terray îmi şopti :

— Curaj, Maurice, e greu, dar sînt lîngă tine.

Da, el era lîngă mine. Fără el poate că nu aş fi putut suporta. El care se socotea un dur, un inflexibil, şi făcea pe primitivul, era de o blîndeţe şi-mi arăta o asemenea afecţiune, cum nu mai văzusem. Îmi ascundeam faţa la pieptul său, iar el mă ţinea de gît.

— Ei, continuăm ?

— E prea subţire şi prea mic acest ac ! strigă Oudot. Începea să devină nerăbdător. După zeci de încercări, în sfîrşit perfuzia reuşi. La a doua seringă am simţit căl-

dură. Oudot exulta de bucurie. Dar acum această căldură devenea insuportabilă, atroce.

— Cu brațul drept am terminat. Acum stîngul !

— Trebuie să facem și un „stelar". Nu știam ce înseamnă. Oudot îmi explică. Trebuia să injecteze un anumit ser într-un ganglion. Folosea pentru aceasta un ac lung pe care-l introducea în gît pînă în apropierea pleurei. Reuși din prima încercare. Simțeam retrăgîndu-se teribilul ac. Oudot era foarte mulțumit, lucrase aproape o zi întreagă, dar îi reușise totul. Niciodată nu suferisem atîta în viața mea. Dar dacă mai am mîini și picioare le am datorită perseverenței sale.

Tabăra căpăta tot mai mult aspectul unui spital. Starea bolnavilor devenea preocuparea principală a tuturor. Începea cavalcada salvării, dramatica retragere care a durat cinci săptămîni, sub o ploaie diluviană, pe drumuri anevoioase. Această retragere, din care răniții au ieșit aproape vindecați, a rămas un fapt de arme care îi onorează pe toți camarazii. Sania de care dispuneam era de tipul Dufour, ultraușoară, montată pe două schiuri. Șerpașii nu erau familiarizați cu acest instrument. Oudot hotărîse ca primul să fie evacuat cel mai puțin atins, adică Rebuffat, pentru a experimenta șansele. Schatz, cu încă patru șerpași, luă conducerea operațiunilor. Echipajul porni la orele 14. Rebuffat fusese bine legat de sanie : o precauție pentru caz de răsturnare. Seara, șerpașii s-au întors, aducînd o recomandare din partea lui Schatz : la ceilalți bolnavi va fi nevoie de cîte șase oameni.

A doua zi Oudot m-a examinat, declarînd că fac progrese... „spectaculare". M-au îmbrăcat, apoi m-au vîrît într-un sac de dormit și m-au întins pe sanie. Simțeam că mi-e cald, dar nu-mi convenea să fiu transportat fără să-mi dau seama ce se petrece. Echipa de șerpași era condusă de Ang Tharkey. Ichac mă însoțea și el. Șerpașii se descurcau admirabil. Ajungînd în tabără, Ichac îmi mărturisi : „Nu știu dacă în Franța s-ar fi putut găsi o astfel de echipă." Fiecare a făcut eforturi uriașe, toate mișcările au fost perfect coordonate. Coborîrea a durat 2 ore și 20 de minute. Un cort mare fu montat în grabă.

Am fost instalat confortabil. Lîngă mine Ichac supraveghea organizarea taberei. După-amiază sosi convoiul care-l aducea pe Lachenal. De data aceasta recordul fusese bătut. Coborîrea necesitase doar 1 oră și 45 de minute. Extraordinari acești șerpași! Corturile au apărut ca ciupercile la picioarele falezei de gheață. Un veritabil orășel montan.

În ziua următoare mă trezii în zgomotul asurzitor al avalanșelor. Lui Ichac îi ardea de glumă : „Ascultă mărfarul de 15,37 ...Uite și rapidul de 18." Mă făcea să surîd. Oudot încă nu coborîse de la tabăra 2. Sosi de-abia spre seară, cu șerpașii încărcați cu poveri. Fără să-și dea jos rucsacul se repezi la noi, bolnavii. Progresele erau vizibile : Rebuffat putea să meargă, iar oftalmia sa era pe cale de vindecare. Lachenal era mai bine. Circulația sîngelui se restabilise în picioare, căldura revenise, cu excepția degetului mare de la picior. Petele negre de pe călcîie puteau provoca descuamări. În schimb mie îmi mărturisi cu sinceritatea pe care i-am apreciat-o atîta :

— Cred că mîna stîngă va trebui să fie amputată pînă la jumătate, dar sper să salvăm primele falange ale mîinii drepte. La picioare mi-e teamă că va fi vorba de ambele degete mari, dar asta nu te va împiedica să poți merge. Va fi greu la început, dar te vei educa. Nu, niciodată nu vei mai face ascensiuni.

— Vezi, Lionel, eu nu voi mai putea merge pe Eiger, și o doream atît de mult.

Țineam capul lîngă al lui Terray și-i simțeam lacrimile. Plîngea și el. Doar el putea înțelege drama pe care o reprezentau pentru mine aceste amputări.

— Bineînțeles, nu vei putea face Eigerul, dar te vei putea întoarce pe munte. Și ezitînd, adăugă : Evident, nu vei mai putea face „curse", ca înainte.

— Dar știi, Lionel, chiar dacă nu voi mai face alpinism ca înainte, dacă voi putea merge pe munte, tot va fi ceva pentru mine. Muntele era toată viața mea, acolo îmi petrecusem cele mai frumoase zile ale tinereții.

— O să vezi, te vei întoarce, îmi spune Lionel. Sînt la fel ca tine, o știi bine.

— Și pe urmă, Lionel, nu e numai muntele. Există și alte lucruri în viață. Ce voi face eu de-acum înainte?

— Fii sigur că te vei reeduca. Și acum odihnește-te.

Dimineața, Oudot mi-a scos bandajul de pe ochi. Ce lucru minunat să descoperi ceea ce te înconjoară! Am constatat că e timp frumos. Întrebai în ce zi sîntem. Pentru mine ultimul timp fusese o noapte lungă.

— Vineri, 9 iunie îmi spuse Ichac.

Acum îl pregăteau pe Lachenal, care trebuia să fie coborît cu sania. Se lăsă de bună voie în seama celor ce-l purtau. Cunoștea aparatul. El însuși dusese răniți cu această brancardă de munte. Couzy, Noyelle și cîțiva șerpași îl însoțeau la tabăra de bază. După-amiază, șerpașii urcară din nou, însoțiți de Couzy.

Lachenal și Rebuffat fuseseră coborîți în două ore. În timp ce eu mă repauzam, camarazii mei pregăteau materialul. A doua zi, înainte de plecare, Oudot mă examină încă o dată. El își confirmă pronosticul. Perfuziile cu acetilcholină erau dureroase, dar îmi salvaseră o parte din mîini și picioare.

Adjiba, Sarki, Fou Tharkey și Panzi „chinezul" mă vor purta pe rînd cu scaunul de dus răniții. Drumul era bine trasat. Mergeam ca pe o pistă. Mi-era teamă să nu cad și brațele mi se agățau cu disperare de gîtul celui care mă purta. Făceam tot posibilul să nu-l jenez.

— *Sarki, pay attention... pay attention.*

De mai multe ori repetai aceste cuvinte, care sunau ca o rugăciune. După două ore și jumătate ajungeam la destinație. Totul decursese perfect. Ichac năvăli în cortul în care de-abia mă instalaseră și urlă:

— Culii! Au venit culii!

Pădurea de eucalipt

Culii scunzi, pe care îi recunoşteam în cea mai mare parte, începeau să sosească în grupuri mici. Erau punctuali la întîlnirea ce le fusese fixată cu 15 zile în urmă. Marcel nu-şi putea ascunde bucuria. Vesel, el instala postul de radio. Se apropia ora mesajelor meteorologice. Buletinul, alcătuit special pentru noi, anunţa sosirea adevăratului muson.

„Aici India pentru toţi, radio Delhi, pe undele 60, 48. Vă rugăm să ascultaţi buletinul meteorologic special pentru expediţia franceză din Nepal : musonul se extinde către regiunile din estul Himalayei şi vă va ajunge în jurul datei de 10 iunie.

Q.F.F. Gorakpur 980 milibari.

Repet, aţi ascultat buletinul special . . .".

Peripeţiile ultimelor zile nu erau aşadar decît începutul, semnalul acestei gigantice perturbări atmosferice care în fiecare an, în aceeaşi epocă, bîntuie continentul galben. Cînd musonul atinge munţii, ploile, în mod obişnuit torenţiale în India, capătă în răstimpul a cîtorva zile proporţii gigantice. Începînd de mîine cerul îşi va deschide cataractele. Dar noi primeam vestea cu seninătate. Puteam spune că am scăpat de marea altitudine.

Prin ușa cortului un șerpaș ne întinse o bucată de hîrtie : un mesaj al lui Schatz. Prietenul nostru, plecat în recunoaștere pentru a încerca să descopere în trecătorile torentului Miristi Khola un loc de trecere mai prielnic decît cel de la venire, ne semnala că într-o singură după-amiază volumul de apă al rîului se dublase. Trebuia să părăsim urgent acest bazin care ar fi putut constitui o periculoasă capcană. Ne gîndeam cu toții la cunoscuta poveste de pe Nanda Devi.

A doua zi, așa cum era de prevăzut, timpul s-a înrăutățit brusc. Ploaia cădea fără încetare. Înainte de a pleca, șerpașii, care demontaseră în grabă corturile, au împărțit culilor alimentele pe care și așa nu le-am mai fi putut duce cu noi. Hamalii se repeziră cu chiote asupra cutiilor și tuburilor pe care Sarki și Ang Tharkey le aruncau în aer. Daruri neprevăzute. În acest timp lui Oudot îi lipseau cîteva articole esențiale. Ghinionul intervenea și el, nechemat. Acele de seringă cădeau în zăpadă, flacoanele se spărgeau, iar el se lupta cu arterele mele care fugeau din fața acului. Situația era gravă. Mai rămăseseră doar două fiole de acetilcholină. Cele două perfuzii necesare lui Lachenal fuseseră terminate. Urmau brațele mele, apoi piciorul drept.

Trebuia să ne oprim din drum. Întins ca un muribund, într-o stare de nervozitate extremă, simțind că aceste opriri influențează în rău starea mea generală, primii fără să crîcnesc noutatea, deprimantă și pentru ceilalți.

După ce ultimele colete au fost duse din tabără, Lachenal porni și el, dar după cîțiva metri culii lăsară targa jos. Sania fu încercată fără succes. Oudot căuta cacoletul.

— Trebuie să-i evacuăm cu orice preț, spuse el cu hotărîre.

Înainte de a-l instala pe sanie, îi administră o doză de morfină. Pentru mine găsiseră un coș de răchită. Șerpașii mă ridicară și-mi băgară picioarele într-un sac de dormit. Ploaia subțire pătrundea peste tot. Totul era umed. Zgomotelor produse de avalanșe li se adăuga

uruitul continuu al bolovanilor ce se rostogoleau de pe munte sub presiunea apei. Pe morene, pămîntul înmuiat se înfunda sub picioarele desculțe ale culilor. În fața noastră se dizlocau stînci. După dezastrul trăit, nu-mi imaginam că retragerea cîtorva supraviețuitori putea fi altfel decît o degringoladă în care fiecare se salvează cum poate.

Coloana formată din doi bolnavi, Couzy, Ichac, Oudot, Terray, Sarki și opt hamali înainta cu o încetineală înnebunitoare. Eram torturați de temeri. Oare vom sosi înainte de căderea nopții la capătul etapei ce ne-am propus-o ? Lucrul părea posibil, dar văzînd că hamalii, încovoindu-se sub greutatea celor răniți, alunecau fără întrerupere pe acest teren argilos, unde fiecare pas era o problemă, începeam să ne îndoim de reușită.

Timpul se schimbă. Norii năvăliră spre creste și pentru cîteva clipe ploaia încetă. Sarki plecă înainte cu un mesaj. Ne lipseau lămpile electrice și alimentele, căci Ang Tarkey uitase să aprovizioneze eșalonul din urmă. Eram pur și simplu rătăciți într-un decor fără relief, fără formă, fără culoare, fără limite. Morenelor le urmau acum blocuri de piatră, înconjurate de o vegetație spinoasă, care complica și mai mult înaintarea noastră. Dar culii se dovediră foarte curajoși. Ei mergeau fără să se plîngă, ducînd poveri uriașe. Apoi veni noaptea. Trei lămpi găsite în bagajele noastre fură atașate la baterii și sahibii îi conduceau pe hamali în mijlocul ceții și ploii torențiale. Se făcuse ora 8,30 cînd răniții și hamalii, epuizați, se opriră la capătul unui drum alunecos pe care coborîseră făcînd adevărate acrobații. Eu și cu Lachenal am fost instalați sub un acoperiș. Camarazii noștri considerau pe bună dreptate că în starea în care ne aflam n-am fi putut merge mai departe. Terray se hotărî să rămînă cu noi. Couzy, Ichac și Oudot plecară mai departe. De abia porniți se întîlniră cu Sarki, însoțit de Fou Tharkey, care aducea o canistră cu cafea. Își continuară drumul spre tabăra cu corturi, unde ajunseră după o oră de mers. Acolo îi informară pe Noyelle și Schatz despre starea celor doi răniți. Schatz se oferi imediat să vină la noi cu alimente și materiale, însoțit de Dawatoundu.

Sub acoperişul nostru situaţia nu era de loc roză, în ciuda strădaniilor lui Terray de a însenina atmosfera. Lachenal se afla mereu sub efectul morfinei, iar eu eram furios că n-am putut ajunge la tabăra pe care-o simţeam foarte aproape. Dintr-o dată, cînd nu ne mai aşteptam la vreun ajutor, îl văzurăm pe Schatz. Cu faţa plină de sudoare, cu un surîs fin în colţul buzelor, el ne anunţă triumfător că ne-a adus saci de dormit, pături, veşminte călduroase şi alimente. Ce putea să facă mai mult ? În curînd un reşou cu benzină începu să sfîrîie plăcut în uşa cortului. Nimeni nu mîncase de dimineaţă. Mirosul cutiilor deschise făcea să-i tremure nările lui Terray, hămesit de foame. În acest timp, Dawatoundu umfla saltelele de cauciuc şi mărturisesc că dacă masa nu mă îmbia de loc, în schimb confortul saltelelor însemna pentru mine un adevărat paradis.

A plouat toată noaptea. Era imposibil să aţipeşti. M-a cuprins şi un frison şi îmi clănţăneau dinţii din cauza fricii. O frică ruşinoasă şi blestemată. Spre ziuă timpul se mai îmblînzi. Norii îşi schimbaseră formele. Aveau tendinţa să urce pereţii de stîncă. La Chamonix, cînd se întîmplă aşa, înseamnă că vine furtună. Demoralizat, mă instalai din nou pe scaunul în formă de sanie. La fel de indispus, Lachenal mă imită. Ne grăbeam să ajungem în tabără. La fiecare trei minute întrebam : „Am ajuns ?“ Şi de fiecare dată mi se răspundea ca unui copil : „În cinci minute sîntem acolo“. În sfîrşit, zării o cîmpie îngustă la capătul căreia sclipeau acoperişurile galbene a trei corturi. Cerul era limpede. Ichac, Noyelle şi Oudot ne întîmpinară îngrijoraţi.

Dar chinurile noastre nu se terminaseră. Podul construit peste rîu de către Schatz nu putea rezista probabil pînă seara. Apa ajunsese la 30 cm sub el. Nici unul dintre culi nu-şi lua răspunderea să-i treacă pe malul celălalt pe cei doi bolnavi. Şerpaşii găseau ei înşişi acţiunea plină de riscuri şi se sfătuiau şuşotind. În sfîrşit, Adjiba îşi luă inima în dinţi. Din cortul unde mă aflam auzeam strigătele pe care le scoteau oamenii în timp ce Adjiba îl transporta pe Lachenal. Adjiba se întoarse. Mă

luă în spinare ca pe un balot. Cu pasul sigur, el se îndreptă spre podul format din patru sau cinci trunchiuri de arbori legaţi cu liane şi ancoraţi de cele două maluri. Dedesubt, rîul spumegînd trecea razant cu podul. O ceaţă subţire se ridica din apă. Apa atingea picioarele culilor, care în fiecare clipă riscau să alunece în bulboană. Aş fi vrut să închid ochii, atît de cumplită era senzaţia neputinţei mele. Dar imaginea torentului era irezistibilă. Privindu-l, îi şopteam la ureche lui Adjiba care mă purta ca pe un obiect preţios : „Uşurel, Adjiba". Va putea el să-şi păstreze echilibrul pe această pasarelă oscilantă şi alunecoasă? Oudot, supraveghind operaţia, nu lăsa să apară pe chipul său decît un surîs fără expresie, care voia să fie o încurajare. Adjiba îşi calcula fiecare mişcare şi păşea cu băgare de seamă.

„Uşurel, Adjiba". Torentul vuia sub noi. Vîrtejurile apei mă ameţeau. Şerpaşii se vedeau tot mai aproape. Mă temeam ca Adjiba, furat de apropierea pămîntului, să nu se grăbească. Aproape inconştient îi murmuram în ureche : „Uşurel Adjiba". Încă cîţiva centimetri. Un contact, o prindere şi am ajuns. Răsuflai uşurat şi în acelaşi timp îmi venea să plîng. Reacţie nervoasă, inevitabilă după o asemenea încercare. Adjiba mă conduse imediat într-un cort, unde mă instală, în timp ce restul caravanei traversa în grabă torentul. Nivelul apei urca văzînd cu ochii. Două ore mai tîrziu transbordarea era sfîrşită. Expediţia nu mai putea fi blocată în munţii Annapurnei.

Oudot ne examină fără întîrziere. El se temea ca ultima noapte, petrecută în frig şi umezeală, să nu fi provocat o regresiune în starea plăgilor. Picioarele lui Lachenal erau din nou umflate. Progresele făcute în zilele precedente au fost pierdute în parte. În ce mă priveşte, mîna dreaptă va plăti pentru acest nefericit bivuac. Oudot îmi spusese că mutilările nu vor depăşi primele falange. Acum mă anunţa că vor trebui tăiate cel puţin două falange. Mă cuprinse o deznădejde nesfîrşită.

Ceilalţi veniră la noi în cort. Hotărîrăm să-l trimitem pe Panzi în misiune specială la New Delhi pentru a expedia telegramele redactate cu cîteva zile în urmă.

Eu nu mai participam la consfătuire. Simţeam că puterile mă părăsesc cu fiecare ceas. Mă temeam de etapele viitoare. După ce m-a examinat din nou, Oudot nu şi-a ascuns îngrijorarea, spunînd că este dificil să se prevadă evoluţia unui rănit ale cărui plăgi se întind pe suprafeţe atît de mari. Cu ochii întredeschişi, îl auzeam explicîndu-i lui Ichac cum o cangrenă uscată se poate transforma în cangrenă gazoasă, care impune amputări serioase şi imediate. Îi spunea că toxinele emigrate din părţile acoperite de necroză către părţile vii se răspîndesc în tot organismul şi provoacă ceea ce se numeşte o septicemie generalizată. Uneori ele se concentrează într-un singur organ. Ficatul, de pildă, mai ales după injecţii cu un antibiotic, cum este penicilina. În acest timp, Terray confecţiona cu îndemînare pentru Lachenal un scaun din nuiele legate cu sîrmă. Picioarele puteau fi astfel susţinute la acelaşi nivel cu restul corpului, suprimîndu-se principala cauză a durerilor. Doi şerpaşi meştereau o „mobilă" asemănătoare, destinată mie. Ploaia biciuia fără încetare acoperişul corturilor. Pînza stătea gata să plesnească sub greutatea picăturilor, adevărate proiectile. După o noapte cumplită mă trezii şi aflai de la ceilalţi că timpul e în curs de îmbunătăţire. În ziua aceea trebuia să urcăm de la 3 700 la 4 600 m, pe o pantă foarte înclinată, fără speranţa de a găsi cel mai mic amplasament de tabără înainte de trecătoarea din 27 aprilie. Cel puţin scaunele pe care eram purtaţi ne uşurau suferinţa. Datorită ingeniozităţii lui Lionel, eu şi cu Lachenal aveam surse de rezistenţă şi în următoarele etape.

Culii urcau cu paşi regulaţi. Nu exista nici o urmă, nici o potecă. În unele locuri trebuiau să taie trepte în pămînt, atît de înclinată era panta. În ceaţa deasă a dimineţii înfăţişarea acestor oameni tăcuţi, care făceau eforturi de necrezut pentru a înainta cît mai repede, căpăta un aspect ireal. Umbre stranii apăreau şi dispăreau. Siluetele se făceau nevăzute în ceaţă ca nişte fantome. Retragerea părea un vis fantastic, iar oamenii, nişte fantome. Scîrţiitul scaunului meu îmi provoca suferinţe fără sfîrşit. Încercam să uit totul. Lachenal adormise. Îl invidiam că a reuşit.

Cu puţin timp înainte de prînz, grosul trupei a urcat lungile culoare acoperite cu iarbă şi a atins „Umărul“ pe care cu două luni în urmă fusese înfipt fanionul Clubului alpin francez. Culii voiau să facem acolo tabăra, susţinînd că mai sus nu vom găsi un amplasament mai bun. Dar Ichac şi Oudot erau surzi. Îi trimiseră înainte pe răniţi şi porniră ei înşişi împreună cu şerpaşii. Culii se vedeau nevoiţi să-i urmeze. Traversarea, lunga traversare spre vîrful din 27 aprilie începea. Era imposibil să vezi ceva la o distanţă mai mare de 10 metri. Hamalii înaintau în şir indian. Cînd mergeau îndoiţi sub poveri le era cald, iar cînd se opreau, frigul îi făcea să clănţăne din dinţi. Singura lor îmbrăcăminte era un fel de velinţă de pînză. Încercam să păstrez ritmul în care se balansa purtătorul meu, dar de fiecare dată acesta îmi înşela atenţia. Ezita, făcea un pas prea mare sau prea mic, sau chiar se abătea din drum în locurile dificile. Încercam să întind braţele pentru a rezista, pentru a-l ajuta sau a mă apăra. Jos de tot auzeam mugind rîul Miristi, cu cascadele sale infernale. Spre sfîrşitul după-amiezei ajunserăm la un platou. Singurul înaintea vîrfului pe care în mod cert nu-l mai puteam atinge pînă în seară. Prudenţa ne sfătuia să instalăm tabăra pentru noapte.

Zorile veniră cenuşii, cu stropi mari de ploaie. Vizibilitatea continua să fie proastă. Ce zi tristă pentru mine! Aveam senzaţia că starea mea se înrăutăţeşte. Mă simţeam fără pic de vlagă şi eram foarte deprimat. Schatz mă încuraja, spunîndu-mi că acum creasta nu mai e departe. Într-adevăr, auzii un chiot victorios. Ichac, pe care de-abia îl vedeam, deşi era la cîţiva metri de mine, striga : „Maurice, ai ajuns pe versantul Krishnei !“

Bucuria mea nu era prea mare, deşi această constatare era importantă. Începeam coborîrea spre şaua muntelui. La fiecare pas hamalii se lăsau să alunece cu picioarele înainte. Izbitura îmi provoca dureri atroce. Ploua din ce în ce mai tare. Oamenii încercau să găsească locul unde s-ar putea instala tabăra. Culii îşi continuau marşul pînă la locul stabilit.

Nu mai înţelegeam nimic. Era vorba să ne oprim în vîrf. Cei din faţă se gîndeau poate că mai avem timp ca în două ore de marş să ajungem la intrarea în pădure. Protestai. A continua mi se părea o nebunie. De altfel, n-aş fi putut rezista încă două ore. Preferam să fiu lăsat jos, indiferent unde. Îl implorai pe Ichac să-i oprească pe toţi şi să ne înapoiem la tabăra pe care o depăşisem. Nu prea bucuroşi, cei din avangardă se întoarseră. Şerpaşii instalară corturile pe un teren desfundat de ploaie.

Ultima zi de mari încercări. Urma să coborîm pînă la 2 000 de metri, pentru a încerca să ajungem la Chadziou Khola şi la tabăra ciobanilor. Cum vor reuşi hamalii încărcaţi cu poveri, şi mai ales cei ce ne poartă pe noi, răniţii, să traverseze pantele abrupte ale parcursului ? Chiar de la plecare, la ieşirea din breşe, un hamal alunecă. Se rostogoli pe o distanţă de 50 de metri. Era cît pe-aici să cadă în prăpastia adîncă de 2 000 de metri. În ultima clipă se agăţă de o bucată de stîncă, dar sacul pe care-l purta descrise un arc şi dispăru în gol. Omul, puţin ameţit, se ridică. Era un tibetan din Tukucha, unul din puţinii care consimţise să poarte încălţăminte în această expediţie.

Ichac, Rebuffat şi Schatz coborau culoarul cu vegetaţie bogată, faimosul domeniu al marmotelor, reperat la venire. Am intrat ca într-o catedrală în această pădure foarte stufoasă şi plină de hăţişuri. Parcă mergeam într-un peisaj submarin, în junglă umedă, nesănătoasă, unde te aşteptai în fiecare clipă să-ţi apară în faţă monştri. Am luat-o pe o potecă naturală, flancată de rododendroni şi arbuşti înfloriţi. Aici s-au oprit şi hamalii. De ce nu făceau o haltă pentru toată lumea ? Se aprinseră focuri şi flăcările pîlpîiau plăcut. Oudot socotea că abia acum va începe partea cea mai penibilă a acestei etape. El voia cu orice preţ să meargă înainte. Îmi făcu din nou injecţii cu morfină şi camfor. Slăbisem atît de mult, că acul nu mai avea în ce pătrunde. Simţeam privirile şerpaşilor aţintite asupra mea. Era vorba de milă sau de o indiferenţă binevoitoare ? Înainte de a pleca mai departe, şerpaşii puseră pe genunchii mei o

coroană din cele mai frumoase flori pe care le-au putut culege. Gestul mă emoţionă. Şi de-atunci înainte, de cîte ori au avut prilejul, aceşti oameni nu au uitat să aducă flori la patul suferinţei mele.

Începea coborîrea prin jungla de nepătruns, printre arborii putreziţi. Şerpaşii îşi croiau drum cu lovituri de pumnal, tăind crengile şi bambusul care împiedica trecerea. Pămîntul era îmbibat cu apă şi mai toţi alunecau. Noyelle ne preceda cu o etapă, iar Rebuffat rămînea în urmă cu Lachenal şi cu mine. Injecţiile lui Oudot au avut o acţiune puternică. Eram complet amorţit şi nu mai resimţeam durerea. Aproape tot timpul dormeam.

Iată şi ultimele urcuşuri ameţitoare înaintea torentului. Credeam că nici unul nu va scăpa viu de aici. Panta era aproape verticală. O potecă minusculă o traversa în diagonală şi hamalii se agăţau de trunchiuri pentru a putea urca. La un moment dat purtătorul meu nu ştia ce să mai facă. Nu mai putea merge nici înainte, nici înapoi. În cele din urmă se lipi de perete, avansînd pas cu pas. Scaunul meu se afla exact deasupra prăpastiei ! Şerpaşii înfigeau pioletele în pămîntul moale şi se agăţau cu disperare pentru a-l putea susţine pe purtătorul meu. Cu ochii ieşiţi din orbite priveam sub picioarele mele torentul înspumat, în care aş fi putut să cad în fiecare clipă. Dacă purtătorul meu aluneca, mai exista vreo şansă ? Nu mai aveam putere să-mi domin frica. Acum ştiam într-adevăr ce este frica. Lachenal cunoştea aceeaşi tortură. Din fericire el avea braţele libere şi putea să se sprijine. Fiecare pas mi se părea o eliberare, pentru că ne apropia de ţintă. Înainte de sosire, o ultimă încercare, şi minuscula potecă dispăru complet. O punte subţire şerpuia pe un bloc stîncos. Aici trebuia să te agăţi de fiecare colţişor. Purtătorul meu se dovedi însă îndemînatic şi curajos. Îi admiram pe aceşti oameni care nu dădeau înapoi în faţa celor mai mari primejdii. În sfîrşit, am ajuns pe malul torentului Chandziou Khola. Cum îl vom traversa ? Era umflat de ploile musonului.

Lachenal depăşise punctul critic. Părea sigur de sine în timp ce eu nu eram decît umbra unui om. Urcarăm 100 de metri într-o junglă înmiresmată de unde se zărea ta-

băra ciobanilor. Hamalii mai făcură o haltă înaintea ultimului efort. La picioarele unei faleze purtătorul meu o luă pe un drum se pare greşit. Drumul începea cu o pantă ierboasă dar abruptă, unde era necesară tehnica traversării unui gheţar. Eram angajaţi într-un fel de cornişă care domina un perete aproape vertical. Apoi terenul devenea stabil. Curînd găsirăm şi poteca pe care o luase Lachenal. Am ajuns în tabără în momentul cînd ploaia stătuse. Intrînd în cort găsii puterea să-i spun doctorului că greul a trecut şi că pînă la Lete vom avea o potecă bună. Îmi aduceam aminte de acest sat lîngă care se afla o pădure de arbori exotici şi pajişti minunate. Ele se asemănau cu cele din Chamonix şi în tot timpul retragerii m-am gîndit la această pădurice ca la un cuib primitor şi plin de poezie. Mi-ar fi plăcut să facem aici un popas mai îndelungat. Tovarăşii mei acceptară. După toate cele întîmplate ar fi fost inutil ca toată lumea să urce la Tukucha. Am hotărît să regrupăm întreaga expediţie în această pădure înainte de a începe marşul de reîntoarcere prin văile Nepalului pînă la frontiera cu India.

„Unde-i pioletul meu ?" îl întrebai pe Schatz. Ţineam foarte mult la el, întrucît era singurul care ajunsese în vîrful Annapurnei. Lachenal îl pierduse pe al lui. De cînd plecasem de la tabăra principală, nimeni nu-l mai văzuse. Schatz trecu în revistă toate cele din mîinile şerpaşilor, dar pioletul meu era de negăsit. Această pierdere, în fond fără importanţă, îmi provocă o mare amărăciune. Aveam intenţia să-l fac cadou la întoarcere Clubului alpin. (Pioletul a fost găsit după două zile.)

Părăsind tabăra ciobanilor, am ajuns în pluton compact în localitatea Choya. Primirea fu entuziastă. Localnicii se înghesuiau să ne vadă şi îi priveau curioşi pe răniţi. Ang Tharkey căuta să-i convingă pe Ichac şi pe Oudot că ar fi bine să instalăm tabăra în acel loc, unde se găseau apă, lemne şi alimente.

„*Good place*, sublinie sirdarul nostru. *Thang*-ul este foarte bun în acest sat." Totuşi sahibii aveau aerul că nu înţeleg prea bine. Deci, la drum ! Cu părere de rău trupa se puse în mişcare. Curînd după aceea soseam pe malul

rîului Krishna Gandaki. Apele sale, de obicei atît de limpezi, erau acum negre și înspumate, făcînd un zgomot asurzitor. Am traversat torentul fără incidente și după o oră de marș ne opream la locul de popas. Camarazii mei aleseseră un amplasament spațios, tapisat cu iarbă, între trei mari blocuri de granit. Ramuri verzi ne înconjurau din toate părțile. Peisajul era calm și odihnitor. Vîntul, jucîndu-se în crengi, scotea sunete melodioase. Îmi închipuiam că sînt la Chamonix, în pădurea Prin. Oudot hotărî să ne aplice tratamentul în aer liber. Unul din picioarele mele începuse să supureze. Mîinile îmi erau într-o stare deplorabilă. Răspîndeau un miros neplăcut, înfricoșîndu-i pe toți. Bandajele erau pline de puroi. Oudot făcu apel la ultimele rezerve de pansament, gîndindu-se că la Tukucha i se va aduce alt material. Pentru prima oară prietenul nostru folosi foarfecele și începu să taie părțile moarte ale țesutului mîncat de cangrenă. La picioare nu prea simțeam durerea, dar cînd trecu la mîini, cel mai mic contact îmi smulgea urlete. Leșinai. Oudot se opri și îmi badijonă plăgile cu alifie de mercurocrom.

— Rămîi afară în timp ce-l tratez pe Lachenal, îmi spuse el.

Starea lui Lachenal se îmbunătățea din zi în zi. Suportase foarte bine încercările retragerii. Moralul său era bun și după ce am ajuns în valea înverzită, i-a revenit și pofta de mîncare. După-amiază medicul, împreună cu Ichac și Schatz plecară spre Tukucha. Aici erau așteptați de Noyelle și GB Rana. Doctorul hotărî să mă opereze înainte de-a ajunge la granița cu India, pe care nu o puteam atinge înainte de 15 iulie. A doua zi pornirăm la drum. Demontarea taberei se făcu în mijlocul unei gălăgii infernale, a hamalilor și a copiilor din sat, care scotoceau prin tuburile de lapte sau prin cutiile de conserve. Noyelle se ocupa cu „statul de salarii“ al culilor. Urmă o distribuire masivă de rupii. Acum prietenii mei puteau părăsi acest sat, care ne primise cu bunăvoință și ne găzduise timp de aproape două luni. Hamalii și locuitorii îi salutau pe europeni cu strigăte. Ne-am luat rămas bun. La ora 16,00 am ajuns la Lete. Starea răniți-

lor, în special a mea, devenise alarmantă. Oudot considera situaţia ca foarte critică. De dimineaţă opera fără oprire. Începuse cu chinuitoarele perfuzii. Eu slăbisem aproape 20 de kilograme. Temperatura urca ameninţător. Seara aveam 40,9°. Nu mai reacţionam la nimic. Eram cufundat într-o stare de semiinconştienţă, aproape de comă.

„...Doză mare de penicilină", ordonă Oudot. Ochii mi se închideau. Din ceaţă veneau şi se duceau umbre. Ele dispăreau fără zgomot. Tăcerea mă impresiona. Apoi suferinţa dispăru. Îmi adunai ultimele fărîme de energie. Într-o lungă şi ultimă rugăciune imploram cu disperare moartea, care m-ar fi eliberat. Pierdusem forţa de a trăi. Abandonam. Sentimentul părea insuportabil pentru o fiinţă clădită pe mîndrie. Dar nu era loc nici de întrebări, nici de regrete. Priveam moartea în faţă. O chemam cu toate forţele mele. Dar brusc, în faţa mea se deschidea viaţa oamenilor. Cei care pleacă definitiv nu sînt niciodată singuri. Cu spatele la muntele ce mă veghea descopeream orizonturi pe care nu le mai văzusem niciodată. Acolo, jos, la picioarele mele, în acele cîmpii imense milioane de oameni trăiau, se supuneau unui destin pe care poate nu şi-l doriseră. Simţeam forţa supranaturală a celui aflat în pragul morţii. Intuiţii stranii mă identificau cu omenirea întreagă. Muntele vorbea cu vîntul care sufla peste creste şi mîngîia frunzele. Totul se termina bine. Puteam rămîne acolo sub cîteva pietre şi o cruce. Băieţii găsiseră pioletul şi mi l-au adus. Simţeam o boare dulce şi parfumată. Prietenii mă părăseau. Mă ştiau la loc sigur. Se îndepărtau. Le simţeam tristeţea după paşi. Îi vedeam în procesiune pe poteca îngustă, apoi îndreptîndu-se spre cîmpii şi trecînd prin orizonturile colorate. Deliram.

Procesiune în orezării

Nu mai putem suporta. Urlam de durere. Ichac făcuse prima sa injecţie. Eu eram cobaiul şi el era foarte emoţionat. Ploua fără încetare. Atmosferă tristă dinaintea unei plecări. Doctorul a ezitat mult înainte de a da startul. Dar trebuia să plecăm. Eu şi cu Lachenal pe târgile pe care GB Rana le-a confecţionat special pentru noi. Înainte de a cădea în stare de somnolenţă mai aruncai o ultimă privire spre pădurea fermecată.

Caravana se puse în mişcare. Rebuffat făcuse rost de un cal şi se tot învîrtea în jurul nostru. Am trecut şi torentul care coboară din Dhoulegiri. Hamalii, umăr la umăr se sprijineau unul pe altul pentru a rezista curentului. Ichac şi Oudot se dezbrăcaseră şi numai în chiloţi treceau foarte demni rîul. Ultimele peripeţii îi slăbiseră mult. Corpurile lor păreau de adolescenţi.

Sosind la Dana am avut senzaţia de a fi părăsit cu adevărat munţii : lanuri de porumb, bananieri, căldură mare. Era întoarcerea spre văile Nepalului. Cu toate suferinţele, încercam un sentiment de părere de rău în clipa cînd părăseam pentru totdeauna această ţară unde trăisem cea mai formidabilă aventură a vieţii noastre. Unul după altul, însoţitorii noştri ne-au părăsit. În ciuda ofertelor tentante, Panzi a refuzat să mai continue drumul. Nu suporta climatul acesta torid, transpira abun-

dent. Şi, la urma urmei, cîştigase destule rupii. Ce ar fi putut face cu o sumă mai mare ?

La 20 iunie înaintam pe o potecă bine întreţinută. Soarele, pe care nu-l văzusem de multă vreme, îşi făcu o scurtă apariţie. Ne oprirăm într-o pădure de bananieri. Trebuia să dejunăm. Penibilă clipă pentru mine. Chiar şi ideea de a mînca îmi făcea rău. Oudot s-a transformat în călău. El pretindea că eu mă prefac şi tovarăşii mei îşi dădeau toată silinţa să mă facă să înghit alimentele. Ichac şi Terray au încercat totul. În cele din urmă se înfuriară şi mă ameninţară. Cînd isprăveau cu discursurile apărea doctorul. El nu-şi mai pierdea timpul cu vorbe, ci îmi ordona pur şi simplu să înghit ce mi se oferea.

— Trebuie să termini cu mofturile. Peste un minut mă întorc să văd dacă ai mîncat. Ori vrei să te îndopăm cu forţa ?

Şi Sarki căuta să mă convingă. Dar nu puteam să înghit. Mă gîndeam că doctorul se va întoarce cu siguranţă. În sfîrşit, am înghiţit. Parcă m-a strîns cineva de gît. Îmi venea să vomit şi mai aveam de înghiţit. Uite-l şi pe Oudot cu uitătura lui severă.

— Nu eşti de loc serios, Maurice ! Şi întorcîndu-se spre Sarki, îl rugă să continue.

Scena se repetă la fiecare prînz. Sub coroanele bananierilor aerul era curat şi proaspăt. Păsări dolofane ţopăiau ca nişte găinuşe neştiutoare. Ah, dacă aş putea să mănînc un pui, să mai schimb gustul acestui berbec bătrîn al cărui miros mă dezgustă. Poate îl vor convinge pe vreun ţăran să ne vîndă o găină. Au găsit unul care se declară de acord, dar ne ceru să prindem noi găina. Nici nu-şi termină vorba că sirdarul îşi luă puşca şi trase. Orătania tăiată în două şi-a sfîrşit existenţa într-o frigare şi cîteva minute mai tîrziu Ang Tharkey mi-o aducea triumfător, cu un surîs larg pe chipul său simpatic.

— E rară ocazia cînd Bara-sahib doreşte să mănînce ceva.

Purtătorii mei, originari din oraşul Dana, aveau o dexteritate extraordinară. În patru, ei mă duceau ca pe o cutie de chibrituri. Încrederea pe care o aveam în puterea

lor îmi dădea curaj. Dacă un purtător n-ar mai fi rezistat, eu şi cu Lachenal am fi riscat să cădem în prăpastie. Uneori, brancardierul se apleca şi eu eram nevoit să îndoi genunchiul pentru a nu cădea. Sarki nu m-a părăsit nici o clipă. El îmi dădea apă proaspătă, banane, mă ajuta să mănînc, îmi umfla salteaua, mă îngrijea ca pe un copil. Într-o seară, în apropiere de Banduc, ne-am instalat tabăra sub o ploaie torenţială. Întins sub cort, ascultînd simfonia musonului dezlănţuit, încercam să adorm. Mă gîndeam la coşmarul acestei coborîri. Fizic, mi se părea imposibil să suport un calvar atît de prelungit. Pansamentele răspîndeau un miros care indispunea pe toată lumea. Dar nimeni nu spunea o vorbă. Alături de mine Ichac adormise, apoi căzui şi eu în toropeală. În plină noapte, dintr-o dată, mă trezii. Întunericul era de nepătruns. O forţă extraordinară mă obliga să mă ridic de pe saltea. O spaimă oribilă îmi strîngea inima. Senzaţia de neant era palpabilă, aveam impresia că din clipă în clipă voi muri. Un zgomot puternic, asurzitor îmi umplea urechile. Unde mă aflam? Din piept îmi ieşi un strigăt aproape inuman. Se aprinse lumina. Şi cu o mare uşurare constatai că mă aflu într-un cort şi îmi regăsii locul în expediţie.

Ichac era speriat de-a binelea.

— Ce ţi s-a întîmplat?

Încercai să-i explic groaznica senzaţie de neant pe care o simţisem cu cîteva secunde înainte.

— A fost un coşmar, îmi spuse el şi, lăsînd lumina aprinsă, îmi vorbi cu blîndeţe pentru a mă calma. A doua zi, la prima oră, îi relată totul lui Oudot. Acesta îmi dădu de înţeles că uneori morfina provoacă astfel de reacţii. Începînd din acel moment nu am mai acceptat niciodată să mi se administreze morfină. Preferam să suport durerea decît să mi-o alin în acest fel.

Pe cînd ne apropiam de Beni, cineva ne sfătui să ocolim satul, căci de o lună acolo bîntuia holera. Ne pregăteam să trecem un pod peste torentul Gandaki, dezlănţuit şi umflat de ape. Dar acest pod, lung de circa 60 m şi suspendat la înălţimea de 15 m, ne punea probleme serioase. Podul era alcătuit din două lanţuri şi din vergele răsucite şi acoperite de rugină care susţineau scînduri

vechi. Lungimea acelei pasarele provoca balansări îngrijorătoare. Pentru transportul răniţilor trebuia să utilizăm scaunul. Lachenal porni primul. Încercai şi eu să suport cu maximum de curaj traversarea. Balansările mă ameţeau. De cealaltă parte îl regăsii pe Lachenal. Era tîrziu. Tabăra a fost instalată în apropierea torentului. Pe malul nostru se semnalaseră cazuri de holeră şi a doua zi, după o memorabilă şedinţă de curăţire a rănilor, ne grăbeam să părăsim aceste locuri insalubre. Ploua în fiecare zi şi seara găseam cu greu loc de tabără.

Sosind în micul orăşel Kuma, nu am dat de nici o casă convenabilă. Autorităţile locale ne-au condus direct la pagodă. Ne-am instalat fără mofturi şi în curînd din acest lăcaş sacru, pe care-l bănuiam părăsit, se ridica o hărmălaie infernală. Se făcea plata culilor care se întorceau acasă, la Dana, se dădeau avansuri celor noi angajaţi. Schatz inspecta materialul, iar Couzy, recunoscut în unanimitate drept şef al popotei noastre, îşi vîra nasul în toate cratiţele.

A doua zi, cincizeci de bolnavi din Kuma aşteptau vizita doctorului sahib. Erau boli de toate soiurile : în general flegmoane, accese febrile fără cauze aparente. Pentru a-i vedea pe toţi pacienţii era nevoie de timp, răbdare şi de multe medicamente. Oudot a pus la punct un chestionar tip : „Ce vîrstă aveţi ? Dormiţi bine noaptea ? Aveţi poftă de mîncare, ce vă doare, tuşiţi ?“, aceste întrebări erau trimise lui Noyelle, care le traducea lui GB în engleză, ajutîndu-se de cîteva cuvinte din hindusă. Răspunsurile, trecînd prin atîţia intermediari, erau adesea caraghioase. Şerpaşii se tăvăleau de rîs.

Oudot se bucura de un mare prestigiu. Oameni de departe veneau să-l vadă. Admiram emoţionanta candoare a acestor fiinţe care îşi încredinţau sănătatea şi poate chiar viaţa în mîinile unui necunoscut. Sărmanii oameni erau examinaţi pentru prima oară de un medic. De obicei, cînd îi vizita vraciul satului, principalul remediu rămînea balega de vacă întinsă pe rană. Cel mai greu de examinat erau femeile. Animate de un puternic sentiment de pudoare, ele nu consimţeau cu nici un preţ să fie palpate şi mai ales dezbrăcate. Într-un rînd

Oudot a reuşit să ridice puţin fusta unei tinere nepaleze. Cînd ea a rămas dezvelită, Sarki a ieşit discret din cort. Dar pacienta nu a acceptat să se meargă mai departe. Tuturor trebuia să le dai medicamente. Cînd era cazul, Oudot le oferea doctorii veritabile. Altfel, distribuia pastile inofensive, al căror efect era mai mult psihologic. Dar cum le foloseau ? Înghiţeau fără să clipească pomezi antisolare sau cataplasme compacte. Schimbau între ei medicamente date pentru maladii bine determinate. Orice s-ar spune, suportau cu mult curaj îngrijirile medicului. Într-o zi se prezentă la Oudot un tînăr cu dublă fractură deschisă a încheieturii mîinii. Starea bolnavului era alarmantă. Medicul află că accidentul se petrecuse cu două săptămîni în urmă. Propuse părinţilor băiatului amputarea braţului, singurul mijloc de a le salva fiul. Aceştia refuzară şi-l făcură să înţeleagă că vor doar un pansament. Oudot îi administră morfină, apoi încercă să pună braţul la loc.

— Ce se va întîmpla cu el ? întrebai eu îngrijorat.

— Nu-i nimic de făcut, în cincisprezece zile va fi probabil mort.

Ne aflam aici în evul mediu. Mă gîndeam la aceşti oameni, în luptă cu tot felul de boli, în luptă mai ales cu epidemiile, faţă de care nu aveau nici un mijloc de apărare, nici vaccinuri, nici medici. Se moare uşor în aceste locuri. În timpul mersului nostru întîlneam adesea cortegii funebre, spectacol de loc încurajator pentru mine şi Lachenal, care eram purtaţi pe acelaşi tip de tărgi. Morţii, precedaţi de trompeţi, la ale căror sunete munţii răspundeau cu ecoul, erau înveliţi în giulgiuri vopsite în culori stranii. Familia şi prietenii defunctului îl urmau, fără a arăta o tristeţe excesivă, fără să plîngă. Moartea este doar o perioadă de tranziţie : nu se va încarna omul în alte fiinţe, superioare ? Toţi aceşti morţi erau îngropaţi pe malurile torentului Gandaki. Cînd apele creşteau, după venirea musonului, tîrau cu ele trupurile care ajungeau astfel în fluviul sfînt, Gangele.

În fiecare zi Oudot se ocupa de răniţii expediţiei. Penicilina injectată în doză masivă îşi făcuse efectul şi febra începea să scadă. Puteam să vorbesc, să observ ce se

întîmplă în jurul meu. Într-o zi, cînd ne aflam în localitatea Putliket, pe o pajiște verde, Oudot începu să-și exercite iar talentul asupra mea.

— Dar nu mai țipa așa, băiatule!

— Încetișor doctore! Mă crispam din toate puterile, strîngeam din dinți. Merge, n-am simțit nimic.

— Ah, bun, spunea Oudot și tăia fără milă.

Simțeam o durere sfîșietoare în toată ființa, în toate oasele.

— Prima amputație, primul deget. Degetul mic.

Degetul mic, mă gîndeam eu. Ăsta nu servește la mare lucru. Totuși țineam la el. Era al meu. Prima amputație. Începui să plîng ca un copil.

Oudot îmi arătă degetul.

— Vrei poate să-l păstrezi ca amintire?

— Nu țin de loc la acest suvenir!

Aruncîndu-l, Oudot spuse disprețuitor:

— Nu ești de loc sentimental.

În fiecare zi sărea cîte o falangă, cîte un deget, de la un picior sau de la o mînă. Totul se făcea fără anestezie, sub cerul liber, unde și cînd se putea. Într-o zi Oudot opera în pragul unei case indigene, în altă zi pe marginea șoselei, alteori în mijlocul orezăriilor, în ciuda umidității și a țînțarilor, sub o umbrelă improvizată, pe care intendentul GB Rana o ținea cu mîna tremurîndă. Neobosit, Oudot curăța, tăia, pansa.

Musonul își revărsase primele ploi binefăcătoare pentru recolte. Sezonul însămînțării orezului începuse și toată mîna de lucru disponibilă era concentrată în orezării. Problema hamalilor devenea dificilă. Cu orice preț trebuia să părăsim aceste locuri. Oudot îi ceru lui GB Rana să folosească autoritatea sa pentru a putea recruta culi. GB făcea tot posibilul, dar de cele mai multe ori strădaniile sale rămîneau fără rezultat. În ciuda repulsiei față de metodele dure, camarazii mei se văzură obligați să folosească sistemul recrutării „voluntare". Metoda era simplă. Mîna de lucru era angajată unde se găsea.

...Înaintam în șir indian sub ploaia generoasă a musonului. Șerpașii zăriră un pescar. Era aproape seară. Pescarul mergea agale spre casă, cu plasa plină de pești.

Adjiba îi făcu semn lui Sarki cu cotul. Se înarmă cu un retevei şi se furişă cu paşi de lup. O scurtă săritură. Adio plasă, undiţă şi accesorii. Cîteva secunde mai tîrziu, paşnicul pescar se afla în faţa brancardei mele, mergînd în pas cu noii săi colegi. Şerpaşii îi explicau că va trebui să meargă pînă la Tansing. În schimb va primi o grămada de rupii. Pescarul se ruga, plîngea... zadarnic. Văzînd că nu are încotro, bietul pescar se resemnă. I-au făcut figura şerpaşii...

La Darjeeling, unde am ajuns la 29 iunie, 25 de culi lipseau la apel. Zile de-a rîndul, prin peisaiele cele mai ciudate, am coborît marile văi ale Nepalului pentru a ajunge în regiunea de cîmpie. Expediţia părea a fi un organism fără sînge, care se tîra pe drumuri întortocheate. O singură dorinţă, o singură speranţă ne mai însufleţea : să ajungem cît mai repede în India. Această interminabilă călătorie sub ploi torenţiale, în căldura umedă a musonului, a avut o influenţă nefastă asupra organismelor. Membrii expediţiei, cu ochii stinşi, înaintau tăcuţi, fără să acorde vreun interes celor ce se petreceau în jurul lor. Couzy şi Terray închideau plutonul. Noyelle era în frunte. În apropierea frontierei, el va pleca în misiune la Gorakpur, pentru a organiza cu căile ferate indiene întoarcerea noastră. Lachenal devenea nervos. În timpul popasurilor citea unicul roman poliţist al expediţiei. Era vorba, se pare, de „Omul fără cap"... „S-ar putea ca în curînd nici noi să nu fim mai lungi", mă gîndeam eu.

„Mai omor timpul," spunea el.

După Tansing, încă două zile de marş pînă la frontiera cu India. Eu nu aveam altă dorinţă decît să găsesc o clinică bună cu o sală de operaţii modernă, cu pansamente care se puteau schimba des... De cîtva timp vata era tot mai rară. Oudot recupera totul. Alcoolul se terminase. Apa mea de colonie servea la dezinfectarea seringilor.

— Noroc că-l avem pe acest toubib (medic, argou francez), constată Lachenal. Ce ne-am fi făcut fără el? Tu n-ai mai fi fost aici.

— Dar nu găseşti c-ar putea să fie ceva mai blînd? Blestematul, ce te mai chinuie uneori!

— Vezi, băiatule, chirurgilor, cînd sînt în exerciţiul funcţiunii, nici nu le păsa dacă oamenii sînt adormiţi sau nu. Asta se taie, astălaltă se amputează... Ah, ce oameni fără milă!

Ne plîngeam unul altuia. Dar totul a trecut şi speranţa a încolţit în inimile noastre şi ne gîndeam mereu la India, care era tot mai aproape.

Gorakpur

Încet, încet, camarazii mei s-au obișnuit cu viața de nomazi pe care o duceam de cîteva săptămîni. Uneori mergeam pe micile ridicături de pămînt care despart orezăriile. Brancardele, prea late, înaintau chiar prin mijlocul plantațiilor. Alteori ne făceam drum pe poteci croite în mijlocul lanurilor de porumb, ale căror strujeni gigantici ne treceau cu un metru deasupra capetelor. În timpul popasurilor, culii, chinciți în jurul nostru, fumau, trecîndu-și unul altuia o singură țigară. Religia le interzice să-și lipească buzele de țigara pe care alții o atinseseră înainte. Dar ingenioși, ei găseau mijlocul de a împăca religia cu fumatul. Strîngeau vîrful țigării între degetul mare și arătătorul îndoit, lipeau buzele de acest inel, trăgeau fumul și se dedau astfel, fără să atingă țigara, unei plăceri inocente.

În apropiere de Tansing, timpul se mai îmbunătăți. Dar soarele ne făcea să suferim la fel de mult. Muștele se adunau pe pansamentele mele și nu puteam face altceva decît să le privesc roind. Un brahman bărbos se apropie și începu o lungă litanie. Răspunsei încet cu vorbe știute : „Atcha, Atcha". Trebuie să fi fost vorba de un adorator al soarelui. Momentul nu era prea bine ales. Brahmanul gesticula fără oprire, continuîndu-și

perorația. Pînă la urmă, el reuși să mă obosească și nu-l mai priveam, lăsînd ochii să alerge pe cerul spălat de ploile musonului. Deodată un obiect îmi atrase atenția. Cînd privii mai atent, văzui că era o umbrelă pe care brahmanul o ținea sub braț. Omul devenise foarte interesant și după cîteva momente îl lăsam să înțeleagă că umbrela sa mi-ar putea fi de folos. Începurăm să discutăm la umbra odihnitoare a umbrelei sale, pe care o ținea deschisă, pășind încet alături de brancardă. Două ore mai tîrziu încheiam etapa prevăzută și în timp ce Sarki mă făcea să înghit un număr impresionant de banane, auzii strigăte. Ang Tharkey îl gonea pe sărmanul brahman. Cerui explicații sirdarului nostru.

— Bara-sahib, ăsta nu e nici brahman și nici hamal. E un hoț. Vrea să-i dăm patru rupii pentru fiecare etapă.

— Unde e bagajul lui ? Văzînd că mă preocup de soarta sa, brahmanul căută să profite.

— Bara-sahib, îmi raportă Ang Tharkey, el spune că a lucrat tot timpul și că a obosit mult ținînd umbrela.

— *Give him two ruppies* (Dă-i două rupii.)

Se apropia Tansingul. Ne era teamă să nu ne fugă culii. Toți doreau să ajungă cu un ceas mai devreme în marele oraș. Iată-l și pe Panzi. Șerpașul Panzi, plecat de multă vreme și despre care nu mai știam nimic, venea surîzînd, ca și cum nu ar fi absentat un singur moment. Toată lumea alerga să-l întîmpine triumfal pe viteazul nostru șerpaș, care făcuse un marș de 19 zile, cu o singură haltă la Delhi, unde se oprise 48 de ore Corespondență ? Pentru toți. Primeam vești din Franța. Scrisorile o dată distribuite, ochii tuturor rămîneau pironiți pe bucățile de hîrtie. Noutățile nu erau prea bune pentru toți. Unii dintre noi rămîneau pe gînduri. În depărtare se zărea o colină înverzită. Sarki mi-o arătă cu degetul : „Tansing, Bara-sahib, Tansing".

A doua zi coboram un drum plin de băltoace. Hamalii nu mai mergeau, ci alergau de parcă aveau aripi. Mai erau cîteva sute de metri pînă la Tansing. Iată suburbiile. Am regăsit micile ateliere, lumea pestriță, curioasă. Am traversat orașul și ne-am oprit pe marea esplanadă unde urma să instalăm tabăra. Terray făcea ordine printre ba-

gaje şi cînta, ceea ce era semn bun. Unicul cîntec din repertoriul său era : „În sunetul veselelor balalaici". Îi revenise optimismul.

După-amiază, pentru a schimba preocupările, Oudot începu să opereze. În cursul acestei şedinţe mi-am pierdut ultimul deget de la picior şi degetul mare de la mîna dreaptă. Începu să plouă. Din cort, timp de o oră, am ascultat îngrozit ţipetele lui Lachenal, căruia Oudot îi făcea primele amputări. Suferinţele camaradului meu mă tulburau mai ales cînd îl auzeam împotrivindu-se şi spunîndu-i chirurgului : „Nu, Nu !" Ca şi cum el n-ar fi putut consimţi să piardă ceea ce îi era atît de preţios. A doua zi avu loc o recepţie cu autorităţile, în tabără. Guvernatorul îmi făcu o impresie bună. Părea binevoitor faţă de noi. De ce nu ne-ar înlesni să recrutăm culi ? Ne promise. Eram în dimineaţa zilei de 4 iulie. În cîteva ore ne-au fost puşi la dispoziţie un mare număr de cărăuşi.

În principiu, misiunea lui GB Rana se termina a doua zi, la Butwal. Mi-ar fi plăcut ca el să ne însoţească pînă la Katmandu. În mod sigur putea să ne fie de folos, dar nu la asta mă gîndeam, ci la faptul că GB merita o astfel de recompensă. Cîteva ore mai tîrziu, ofiţerul nostru nepalez ne anunţă că maharajahul i-a îngăduit să plece cu noi în Capitală. Înainte de a pleca spre Butwal, ultima noastră etapă, mi-am exprimat dorinţa de a mi se face cît de cît toaleta. Cerui un bărbier. Aveam o barbă de şapte coţi. Ordonanţa lui GB plecă să caute un figaro şi reveni însoţit de un gurkaş cu figura caraghioasă. Nu fără teamă îl privii apropiindu-se de mine. Dar mă gîndeam cu încîntare la acest brici care va curăţa pielea tăbăcită de vînturi. I se aduse apă şi gurkaşul începu să mă săpunească. Folosea un soi de săpun primitiv, care avea mai ales calitatea de a nu muia şi de a nu săpuni. Îmi frecă obrazul cu sîrguinţă. Cele zece degete lucrau cu atîta ardoare, că masajul începea să devină dureros. „Bettchari, bettchari" (uşurel, uşurel), îi spuneam eu. Dar omul părea să fie foarte sigur de el. În curînd barba era gata săpunită. Scotocind într-o cutie, bărbierul scoase un instrument cum nu mai văzusem.

Era o lamă scurtă de oţel, fixată între două baghete de bambus. Îmi apucă obrazul între mîinile sale parfumate şi începu operaţiunea propriu-zisă. Lama briciului întindea firele pe care degetele gurkaşului le smulgeau conştiincios unul cîte unul. Începui să urlu. El nu dădea nici o atenţie protestelor mele. Alarmat, Oudot veni fuga în cort, cu un aer vesel. „Prefer o amputare unui bărbierit ca acesta", urlam eu. După aproximativ o oră obrajii şi barba erau raşi convenabil. „Atenţie la mustaţă ! Ţin mult la această podoabă." Bărbierul trecu la atac. Simţii briciul pornind, dar de data aceasta pielea buzei plesni.

Şedinţa s-a terminat. Călăul meu avu îndrăzneala să ceară o sumă enormă. Ichac îi dădu trei rupii şi-l rugă pe Sarki să-l scoată afară. În acest timp, Lachenal era expediat la Butwal cu primul grup, condus de Rebuffat. Eu urma să plec cu al doilea convoi. Totul era atît de verde în jurul nostru, că nu mai recunoşteam drumul urmat la venire cu trei luni în urmă. La lăsarea serii, Ichac, care mergea alături de mine, mă făcu atent : „Priveşte, Maurice." Îi rugă pe şerpaşi să întoarcă brancarda cu faţa spre ţinutul pe care îl părăseam. În ceasul cînd ziua se îngîna cu noaptea, o adîncă melancolie ne umplu pe toţi. Cine era de vină ? Priveliştea acestor munţi imenşi pe care-i zăream la orizont ? Amintirea eforturilor depuse în mijlocul acestei naturi, impresia că pe nesimţite realitatea începea să devină vis ? Se aşternu o tăcere grea. În cîteva minute vom intra în contact cu oameni ca noi. Minunata aventură care ne legase de aceşti munţi trecea în amintire.

Lunga caravană îşi reluă drumul. Emoţionat, mai privii odată munţii şi lăcrămînd, fără să spun o vorbă mă urcai pe brancardă. Înainte de a ajunge la Butwal l-am întîlnit pe Noyelle care se întorsese din misiunea sa la Gorakpur.

— Cum îţi merge ? E cald în India ?

— Deprimant. Un adevărat cuptor.

Prietenul nostru ne anunţă că la 7 iulie vagoanele soseau în gara Nautanwa.

Pe o ploaie diluviană soseam la vechea tabără din Butwal, unde îl regăseam pe Lachenal. Numai cel ce

suferă poate să înțeleagă durerea altora. De cîteva etape camaradul meu desfăcea și refăcea cu răbdare și cu o abilitate extraordinară pansamentele mele murdare. Spre sfîrșitul serii am fost supus unor noi operații. Bagajele fuseseră adunate într-o grămadă mare. Numai să găsim camioane pentru a le duce la capul liniei ferate indiene, gîndeam eu. L-am rugat pe GB să facă tot ce-i stă în putere. În plină noapte, traversînd o junglă deasă, ofițerul nostru s-a dus la Betari. În dimineața zilei de 6 iulie, camioanele erau gata. L-am felicitat călduros, am plătit culii și ne-am îmbarcat pentru Nautanwa. Regăseam jungla plină de maimuțe pe care prezența noastră nu le incomoda de loc. În sfîrșit, am ajuns la Nautanwa și ne-am instalat în cele două vagoane rezervate nouă și care ni se păreau veritabile palate. Am transbordat încărcăturile și trenul porni pufăind spre Gorakpur. Toată lumea dorea să ajungă cît mai repede în Franța. Camarazii mei, care de trei luni dovediseră un curaj și o răbdare exemplare, ar fi făcut acum pe dracu în patru să cîștige 24 de ore. Dar aceste dorințe personale nu puteau fi satisfăcute. Iar eu doream să-mi țin promisiunea făcută la plecare de a-l vizita pe maharajahul Nepalului. Oudot, Ichac și cu Noyelle erau aleși ca însoțitori. Ceilalți urmau să plece la Delhi. Pentru a evita căldura, Lachenal era trimis într-o localitate de altitudine, la Mussori.

În timpul acestui mic sfat, Oudot își vedea de treabă. Cu foarfecele în mîini, el curăța din nou rănile, în ciuda unei călduri de 45 grade la umbră și a escadrilelor de muște. Ne apropiam de Gorakpur. După două ore, expediția urma să se despartă și timp de o săptămînă Lachenal nu va mai putea beneficia de îngrijirile doctorului. În vagonul unde ne aflam, zdruncinați ca într-o căruță, lui Oudot îi venea greu să opereze. Profita însă de opririle în gări pentru a face amputările. „E rîndul lui Biscante", spunea el grăbit. Prevăzător, Lachenal își scosese singur pansamentele și prezentă primul picior „călăului". La stația dinainte de Gorakpur cădeau două degete ale piciorului drept. Alte trei au fost „sacrificate" la Gorakpur.

— Ai milă, Oudot, ai milă.

— Te asigur, Biscante, că fac tot ce pot.

Lachenal își ținea piciorul cu ambele miini. Cu ochii ieșiți din orbite, il implora pe medic.

Gorakpur ! Trenul încetini. Couzy și Rebuffat, cu cîțiva șerpași, începură să care bagajele în trenul de Luknow, care pleca peste o oră. Oudot tăia și iar tăia, fără să se sinchisească de țipetele sărmanului Biscante. Îi mai rămăsese doar o jumătate de oră și trebuia să-i taie încă un deget. Dar foarfecele erau prea mari.

— Matha, adu repede foarfecele mici.

Acesta se grăbi să execute ordinul, dar scăpă foarfecele în interiorul portierei.

— Cu atît mai rău pentru tine, Lachenal. Va trebui să tai cu astea mari.

Indigenii se înghesuiau la uși.

— Cărați-vă de aici, le strigă Oudot. Ei nu înțelegeau aceste cuvinte franțuzești, dar dădeau îndărăt.

— Nu, Oudot, nu vreau să-mi tai degetul.

De data aceasta doctorul ajunsese la capătul răbdării. Se opri din lucru.

— Acum chiar că exagerezi. Ai putea să fii puțin mai vesel. La aceste cuvinte, Lachenal tăcu. Pe peronul gării mulțimea circula fără oprire.

— Sarki, strigă Oudot, și făcu un gest care voia să spună : „aruncă aceste murdării".

Cu o mătură veche, confecționată din frunze, degete de om de toate mărimile erau aruncate pe peron sub privirile uluite ale indigenilor. În cîteva secunde trenul plecă. Lionel îl luă în brațe pe Lachenal. Noi de-abia am avut răgazul să-i spunem : „Salut, Biscante. La Delhi". Se auziră fluierături, țipete și trenul porni. Terray ne făcea semne de adio, agitînd o pereche de bocanci. În ritmul sacadat al roților de tren, eu visam la această Capitală spre care ne îndreptam, un veritabil oraș din 1001 de nopți.

Mai sînt şi alte Annapurne

Trenul companiei indiene OTR pufăia ca un astmatic. În compartiment, Ichac, Noyelle, Oudot şi cu mine stăteam culcaţi pe banchetele lungi, tăcuţi, răcoriţi de adierile de aer proaspăt pe care ni le trimitea ventilatorul. Gîndurile zburau departe. Noaptea cobora încet peste lume.

După 24 de ore de drum prin cîmpia Gangelui, cu un confort care ni se părea un vis, am ajuns la Roxaul. Ne aflam la frontiera dintre India şi Nepal. Transbordarea bagajelor noastre în gara nepaleză se făcu în grabă, sub controlul lui Sarki şi Panzi care ne însoţeau la Katmandu. De pe Annapurna Sarki nu mă părăsise nici o secundă şi avusese de lucru cu mine, nu glumă... Adesea mă gîndeam la faimosul său marş de 36 de ore, de care depindea la un moment dat soarta expediţiei. Pentru el, Katmandu era un miraj, un vis la care nu îndrăznea să se gîndească. Această răsplată o merita de o sută de ori, la fel cu Panzi, veteran al marilor expediţii himalayene. Devotamentul şi bonomia sa făcuseră din el un personaj foarte simpatic. Ang Tharkey, sirdarul, nu ni s-a putut alătura. O mare inundaţie în ţara sa îl făcuse să-şi îndrepte gîndurile spre numeroasa lui familie. La cererea sa, l-am lăsat să plece direct la Darjeeling. Scena despărţirii la Gorakpur a fost emoţionantă. În afara retribuţiei lor, şerpaşii au mai primit cîte un cadou. Li s-a lăsat tot materialul expediţionar, care era de mare preţ pentru ei. Fiecare, pe rînd, a venit la mine să-şi ia rămas bun. Unii dintre ei, ca Fou Tharkey, de pildă, s-au înclinat adînc, în semn de respect, apoi, atingîndu-mă cu o mînă, şi-au lipit fruntea de veşmintele mele. Chipurile le erau tris-

te, în ciuda satisfacției de a fi terminat cu bine această expediție memorabilă. Emoția lor era sinceră.

Un ofițer trimis de maharajah avea misiunea să vegheze asupra noastră și să ne asigure călătoria spre Katmandu în cele mai bune condiții.

Dar trenul nu putea pleca decît a doua zi. Toți eram dezamăgiți, dar nu și surprinși : parcul de locomotive al Nepalului se compunea din trei mașini. Din fericire, așteptarea noastră a fost scurtă grație intervenției oamenilor noștri de legătură : Noyelle, GB Rana și ofițerul nepalez. Un tren de marfă pleca în cursul nopții la ora 3 ; i-au atașat un vagon de lux, pe care ministrul Afacerilor Străine, generalul Bijaya, fiul maharajahului, îl pusese la dispoziția noastră printr-un ordin telegrafic. În plină noapte, înconjurați de zgomotul făcut de lăcuste, insecte și păsări nocturne, ne-am instalat cum am putut în compartimentele vagonului. În timp ce colegii mei adormeau cu pumnii strînși, trenul se puse lent în mișcare. Zdruncinăturile vagonului erau atît de puternice, încît la un moment dat mi-a fost teamă să nu fiu proiectat afară din cușeta mea. Calea ferată avea o lărgime de 60 de cm. Minusculul vagon parcă făcea echilibristică ; se legăna ca un vas prins de furtună. Nu puteam să închid ochii. În zorii zilei am debarcat la punctul terminus. Ofițerul maharajahului chemă chelnerul, care ne servi un breakfast reconfortant. Ne aștepta un camion Chevrolet pentru materiale și un automobil spațios. M-au așezat pe locul din față al mașinii, într-o poziție pe care nu o mai luasem de o lună. Slăbiciunea mea nu-mi permitea să apreciez confortul așa cum aș fi vrut. Trebuia să parcurgem cei 30 de kilometri care ne separau de Bhimpedi. Rulam de mai bine de două ceasuri. Șoseaua era îngustă, dar convenabilă. Poduri de prefabricate îngăduiau traversarea a numeroase rîuri. Aceasta era singura șosea din Nepal și locuitorii țării erau mîndri de ea : o arteră vitală ce permitea accesul spre Katmandu. Urcam ușor pe serpentine ; camionul ne urma cu șerpașii uimiți și bucuroși, cocoțați deasupra. Foi de tablă ondulată acopereau un mare număr de case. Era darul cel mai hidos pe care l-a putut face acestor populații industrialismul occidental. La ora 11 am sosit la Bhimpedi unde ne așteptau cai și *dandies*

(scaune purtate de oameni). Aici şoseaua se termina. Pentru a merge la Katmandu, unde urma să ajungem după-amiază, trebuia să folosim o potecă de munte inaccesibilă automobilelor.

Oudot, chinuit de furuncule, pe care le contractase îngrijindu-ne pe noi, optă ca şi mine pentru un *dandie*. Poteca urca în serpentine o pantă aspră şi sălbatică. Culii, extraordinar de îndemînatici, îşi potriveau paşii în aşa fel ca să nu simţim nici cea mai mică clătinare. Ştafetele se schimbau, fără a încetini alura acestei neobişnuite curse. Scaunul meu era incomod, prea mic pentru mine. Îmi era imposibil să rămîn aşezat mult timp în el. Oudot îmi făcea injecţii cu solucamfor, pentru a-mi da „suflu". Din loc în loc drumul era mărginit de vile, case de odihnă, pe care maharajahul le pusese la dispoziţia invitaţilor săi. La ora unu după-amiază am intrat într-un fort ocupat de gurkaşi. Nepalezii se mîndreau cu această poziţie construită *à la Vauban*.

După un dejun frugal am pornit mai departe, căci pînă la Katmandu mai era cale lungă şi încă două piscuri de urcat. Situaţia mea devenea însă critică. Singurul comportament acceptabil era acela pe care-l încercasem în dramaticele zile din Lete. Să caut să uit suferinţele prezente. Aveam impresia că e tîrziu seara. Un vîrf de 2 000 m ne îngăduia să trecem peste înălţimile ce închideau orizontul. Ridicînd capul zării nişte cabluri care traversau o vale. Oare nu mă înşelau ochii ? Un teleferic aici ? Ei bine, da. Era un teleferic şi aflai că este cel mai lung din lume : măsoară aproape 30 de kilometri şi deserveşte oraşul Katmandu şi împrejurimile. Capitala avea atunci circa 50 000 de locuitori. Camarazii mei, călări pe cai buni, o luaseră înainte. Ne-au promis să ne aştepte la capătul unui drum carosabil. Un drum carosabil ? Părui surprins cînd mi se spuse că o maşină ne va conduce la Katmandu. Cum ajunsese acolo ? Desigur că nu pe această potecă aproape impracticabilă. Prin fraze incoerente obţinui unele informaţii.

— Au fost aduse de culi ?

Şi întorcîndu-mă către Oudot :

— Atunci înseamnă că ei împing maşina pe aceste poteci ?

— Nu e posibil, privește panta. În unele locuri nu pot trece doi oameni odată. Chiar și pasarela metalică pe care trecem acum nu are mai mult de un metru și jumătate lărgime.

— Nu împing... cară !

— De necrezut. Se spune că au și camioane. Şi cele două vîrfuri de 2 000 m ?

Interlocutorii mei îmi explicară că mașinile, cu roțile demontate, sînt ancorate pe platforme mari, purtate de 60—70 de culi. Ei ocolesc cea mai mare parte a potecii, mergînd pe albia rîurilor. Cele două piscuri, inevitabile, sînt traversate cu tot atelajul. Aceasta explică faptul că poteca e mai largă și serpentinele mai puțin strînse.

Culii își cadențau pașii, cîntînd încovoiați sub poveri melodii ritmate care-i însuflețeau. Așa s-a putut construi la Katmandu o rețea de 20 kilometri de șosea pe care circulă automobile.

Noaptea își potrivea deasupra munților cortina de stele. Ne apropiam de-al doilea vîrf. Din acest loc aveam impresia că descoperim o mare parte a lanțului himalayan. Iar jos, la ieșirea din faimoasa vale a Nepalului, se află cîmpia unde Katmandu, bastionul istoric al țării, își înalță sutele de pagode, de temple și palate.

Această apariție bruscă trebuie să fie ceva extraordinar. Din nefericire cînd am sosit în vîrf se lăsase noaptea și cerul era acoperit de nori. Oare cum se orientează hamalii ? Nu mai putea fi vorba de nici o oprire, deși eram complet sleit de puteri. Poziția mea îmi amintea de cuștile lui Ludovic al XI-lea.

În depărtare se zăreau lumini electrice. A doua zi am aflat că pe rîul Bragmati se află instalată o centrală electrică. Orele treceau greu, luminile se apropiau de noi cu o încetineală disperantă. Către miezul nopții am ajuns. În umbră se agitau oameni. Simțeam că s-a terminat calvarul. O mașină veche americană staționa ceva mai departe. Materialul a fost transbordat într-un camion. Eu și Oudot am fost urcați în mașină. Asupra noastră se abătu însă o furtună înspăimîntătoare. Ploaia răpăia ca o gigantică tamburină în acoperișul automo-

bilului. În zori, zdruncinăturile încetară. Înaintam pe o alee. Un soldat prezentă arma. Ne aflam la reşedinţa maharajahului. Ne aşteptau Ichac, Noyelle şi consilierul ambasadei noastre.

În sfîrşit, aici, pentru prima oară după luni de expediţie, mă puteam bucura de cîteva zile de repaus. Vedeam din nou mobilă. O masă, un frigider... Aveam la dispoziţie o baie cu duş. Şi toate acestea erau nimic în comparaţie cu ce ne aştepta pe masă : sticle cu vin de Alsacia. Îmi venea să golesc o sticlă întreagă. Dar chelnerii cu turbane, foarte demni, îmi serveau preţiosul lichid cu atîta pocăinţă, încît am revenit imediat la bunele maniere. Aflai că voi putea profita şi de un pat bun. În principiu stabilisem să rămînem la Katmandu pînă la 11 iulie inclusiv. Pentru mine aceasta însemna trei zile de repaus, de alimentaţie substanţială, pentru tovarăşii mei trei zile în care puteau vizita prestigioasa capitală.

Katmandu este leagănul Nepalului, inima acestei ţări.

Înainte de a pleca în oraş doctorul îmi curăţă încă o dată cele patru răni şi îmi ceru să rămîn cu picioarele şi mîinile fără pansamente. O treabă de echilibrist. Nu aveai voie să atingi nimic. Să ţii cele patru membre în aer, să te fereşti de muşte şi de ţînţari. Timpul trecea greu în această poziţie şi eu eram vizitat des de micile insecte care purtau toţi microbii din lume. Cînd se aşază pe tine, aceste muşte cu burta roşie, mai mari decît cele din Europa, se lipesc cu fermitate şi chiar dacă te mişti nu pleacă. Temerile mele erau justificate. Cînd Oudot mi-a desfăcut pansamentele — eram la Delhi — şi-a dat seama că piciorul meu devenise domiciliul unor viermi mici, care se fîţîiau în toate părţile. Cînd penseta doctorului se apropia de ei, ca să-i tragă afară, viermii se refugiau grăbiţi în găurile lor. Pînă la Paris aceşti viermi au crescut mereu, lungi şi groşi cît un ac de împletit ciorapi... cred că se strînsese o jumătate de kilogram. În faţa acestei descoperiri am încercat o puternică emoţie. Disperat să constat că nimic nu mă cruţă, eram îngrozit, cu toate explicaţiile părinteşti ale lui Oudot, care-mi spunea că viermii cu-

rață mai bine rănile decît ar fi putut-o face orice produs modern. El spunea că uneori e necesar să se pună în mod special viermi pe unele plăgi.

... Seara, prietenii mei s-au întors încîntați de cele văzute în timpul vizitei. Au putut admira numeroase pagode împodobite cu lemn sculptat, statuete unice în lume, totul amintind că Nepalul a cunoscut o perioadă artistică înfloritoare.

A doua zi dimineață, pregătirea pentru marele *durbar* (primirea solemnă de către suveran) era în toi. Ceremonia trebuia să aibă loc spre seară la Palat. Eram curioși și emoționați totodată înaintea acestui mare *durbar*, cu care ne-au împuiat urechile de cîteva zile. Înainte de toate trebuia să fim punctuali. Nici un minut mai devreme sau mai tîrziu. Protocolul era foarte strict. În afară de M. Christiane Belle, în uniformă diplomatică, toți ceilalți am îmbrăcat celebrele smokinguri albe pe care le-am purtat cu noi de la plecarea din Paris. Din exploratori și alpiniști ne-am transformat, în cîteva minute, în oameni de lume.

— Pantalonul meu e puțin șifonat, spuse Oudot.

— Dă-l la călcat.

— Blestemați să fie, nu voi reuși niciodată să-mi închid bine butonii de la manșetă.

— Sînt gata, strigă Noyelle, diplomatul nostru.

Un bărbier, ceva mai delicat decît la Tansing, se agita în jurul meu și reuși să mă radă fără nici o tăietură. Trebuia să fi fost artist în meseria lui, căci fața mea era doar piele și os.

La ora fixată, automobilele noastre au pătruns în incinta Palatului. La intrare, gurkașii dădeau onorul cu arma. Am străbătut o superbă alee într-o grădină „à la française", cu bazine largi și fîntîni arteziene. Oameni călări treceau în trap mărunt. Erau îmbrăcți în roșu și țineau în cumpănă lănci sclipitoare. Trecurăm printr-o piațetă pavată și iată-ne în fața Palatului maharajahului. Camarazii mei au coborît repede. Eu așteptam să fiu luat cu scaunul. S-au apropiat doi soldați care m-au ajutat să-mi iau poziția cea mai bună. Am urcat peronul palatului, unde ne aștepta alteța sa Mohun Shamsher Jung Barahvr Rana, maharajahul Nepalului, îmbrăcat într-o

uniformă albă, împodobită cu nestemate și decorații sclipitoare. În păr îi scînteiau pietre prețioase, de o mărime puțin obișnuită, între care un diamant impresionant. Mustățile *à la Franz Joseph* îi sporeau demnitatea. Înaintă către mine binevoitor, cu o privire paternă. L-am salutat respectuos, după moda indiană, împreunîndu-mi „pansamentele". Îmi spunea că e fericit să mă primească în Palatul său, să mă felicite pe mine și pe însoțitorii mei. Am urcat scara și împreună am intrat în sala cea mare, strălucind de lumină. Mai marii țării erau cu toții acolo. Am traversat întreaga sală și ne-am așezat aproape de tron, pe locurile ce ne erau rezervate. Maharajahul în persoană ceru să fiu așezat în așa fel, ca să pot asista cît mai comod la ceremonie. Aruncai o privire uimită în jurul meu : toți purtau aceeași uniformă ca și maharajahul. Broșele de diamante, smaralde și rubine aruncau flăcări în toate direcțiile. Era straniu să vezi că în secolul nostru mai există comori atît de fabuloase și curți atît de anacronice.

Și cum mai rămăseseră cîteva minute pînă la începerea ceremoniei, mi-am oferit plăcerea de a-i privi pe prinții moștenitori așezați în fața mea. Erau cincisprezece la număr. Maharajahul, a cărui funcție oficială era aceea de prim-ministru, o căpăta pe cale ereditară și o transmitea fraților sau fiilor săi. Regele Nepalului, Tribuhvana Roir Bikwam, era aproape de nevăzut, chiar și pentru supușii săi. El reprezenta puterea spirituală. La dreapta stăteau înșirați alți prinți, în aceleași uniforme sclipitoare, așezați potrivit unui protocol bine stabilit, apoi veneau la rînd miniștrii, conducătorii armatei, toate notabilitățile Nepalului.

Ichac, așezat alături de mine, îmi suflă la ureche :

— Extraordinar ! Îți place ?

— E teribil, dar nu știu dacă voi rezista pînă la capăt.

În poziția în care mă găseam, plăgile mele începeau să supureze sub pansamente. Ichac, la rîndul său, părea încurcat : eticheta era severă, una dintre cele mai severe din lume ; nu părea posibil ca aici o persoană să fie oaspete și în același timp să facă oficiul de fotograf. Dar în această țară arta fotografică e la mare cinste și asistența închide ochii în fața fleșurilor. Ichac s-a ridicat

discret și a făcut o fotografie cu fleșul. A fost invitat să repete.

Fotografii oficiali ai curții erau înarmați cu aparate imense cu trepied, pe care le manipulau cu meticulozitate, ca și cum s-ar fi temut că li se va tăia capul dacă vor rata poza. Îl priveau pe Ichac cu condescendență. „Un amator, fără îndoială... gîndeau ei, nu se face o poză din zbor".

M. Christiane Belle s-a ridicat și a rostit un discurs în engleză. Adresîndu-se maharajahului, el a mulțumit în numele Franței pentru autorizația excepțională pe care ne-a dat-o de a pătrunde pe teritoriul regatului. Cel mai înalt munte escaladat de oameni era situat acum în Nepal. În semn de mulțumire, el i-a remis, în numele Președintelui Republicii, o tapiserie de Aubusson, în stil modern. Dar în Nepal această formă de artă nu era cunoscută și uimirea a fost generală cînd le-am explicat că nu e vorba de un covor care se așterne pe podea, ci de un soi de broderie care se pune pe perete ca un tablou. Se auziră murmure admirative. Maharajahul răspunse ambasadorului nostru, declarîndu-se fericit de a fi acordat această autorizație care nu putea fi folosită mai bine. Această permisiune excepțională a arătat cum pot fi înlesnite bunele relații între Franța și Nepal, relații pe care odinioară le-au stabilit tatăl său și Silvain Levi, marele savant francez specializat în studiul scrierii sanscrite.

În timp ce el vorbea, prinții moștenitori ne priveau pe furiș, uitîndu-se la ceasuri. Mai erau doar cîteva secunde pînă la ora prevăzută : va fi oare încălcată eticheta ? Nu ! Maharajahul a terminat. După cîteva minute de amabilități, ceremonia se isprăvi și demnitarii dispărură ca prin minune.

Începea ceremonia intimă. Cîteva persoane își făcuseră apariția, de data asta în ținută de casă : haină neagră, bonetă de mătase și, ca singură podoabă, cea a gurkașilor : două fire de aur înlănțuite. Maharajahul, la rîndul său, reapăru în sală, avînd ca unică decorație Marea Cruce a Legiunii de Onoare. Atmosfera era alta acum. Camarazii mei conversau cu grupurile de miniștri sau prinți moștenitori care admirau tapiseria expusă

pe o masă mare. Maharajahul se apropie de mine și cîteva momente ne-am întreținut cordial. I-am mărturisit întreaga simpatie pe care mi-o inspira țara sa, atît de puțin cunoscută în exterior. Totodată i-am exprimat buna impresie ce mi-a făcut-o ofițerul care ne-a însoțit : G. B. Bana. Pe loc, acesta a fost înălțat la gradul de locotenent, cu solda dublată. Puternic impresionat, ofițerul s-a retras cu semne de gratitudine adîncă. În spatele asprimii acestor războinici, care în mod sigur nu sînt totdeauna atît de blînzi, cum stă de altfel mărturie și istoria lor, eram surprins să descopăr atîta bunăvoință, delicatețe, iar față de mine atîtă bunătate.

Deodată se lăsă tăcerea. În sală intrară cîteva persoane, purtînd cu grijă cutii mici. Maharajahul se ridică. Am fost condus în mijlocul sălii. Cei prezenți ne-au înconjurat. Ambasadorul Angliei, ambasadorul Indiei și atașații care tocmai sosiseră erau și ei lîngă mine. Cu un gest maiestuos, maharajahul deschise cutiile și îmi spuse că a primit însărcinarea din partea regelui, care este suferind, să-mi acorde cea mai înaltă distincție a țării lor, ce se decernează numai ostașilor în timp de război — valoroasa „Mînă dreaptă“ a gurkașilor. Și mai adăugă aceste cuvinte simple : „Sînteți un brav, noi vă privim aici ca pe un viteaz“.

Nici o decorație nu mi-ar fi făcut mai multă plăcere decît această medalie a curajoșilor gurkași. Deși eram pe punctul să leșin în scaunul meu portabil, am încercat să leg cîteva cuvinte. Am exprimat mulțumiri pentru această neașteptată distincție, afirmînd că prin mine este cinstită întreaga expediție. Maharajahul, prinții, toți cei de față mi-au adresat felicitări. Se formară mici grupuri. Din cînd în cînd maharajahul și fiul său, generalul Bijaya, se apropiau de mine, mă întrebau dacă totul e în regulă sau îmi cereau amănunte despre zăpezile eterne : această aventură pe Annapurna le provoca o neliniște ciudată.

Noi speram că dacă se va întîmpla o nenorocire, aceasta nu va fi pusă pe seama noastră, a celor care am încălcat legea divină. Era timpul să plecăm. Nu mai puteam rezista. Datoria a fost împlinită pînă la capăt. Camarazii mei înțelegeau situația mea și ne-am luat rămas

bun de la gazde. Alteţa sa, cu fiul, urmat de alte personalităţi, ne-au însoţit cu pompa cuvenită pînă la scara monumentală. Se auzi o melodie, un fel de vals ale cărui acorduri ar fi fost familiare oricărui francez.

— Cum găsiţi imnul nostru naţional ? îmi şoptea la ureche ministrul Afacerilor Străine.

— Este magnific şi foarte emoţionant pentru noi, francezii.

În acest moment, se auziră şi acordurile *Marseillaise-i*. Eram surprinşi şi emoţionaţi totodată să uzim imnul nostru într-o ţară atît de îndepărtată.

Apoi totul se linişti şi se lăsă tăcere. Maharajahul îşi luă adio de la noi. La rîndul nostru îl salutarăm respectuos, îndepărtîndu-ne de Palat.

Seara colegii mei luară cina la ambasada Angliei. A doua zi, după un repaus binemeritat, am fost dus să vizitez şi eu împreună cu ei, un vechi cartier al Capitalei, Badgasu, unde se înălţau pagode hinduse, a căror bogăţie era fabuloasă. În centrul oraşului, alături de templu, am admirat statuia zeiţei Kali şi celebrul *stupa* (monument funerar incluzînd urne cu cenuşă sau moaşte) budist, cunoscut sub numele de Swayambbounath. Deasupra se afla un turn format din cercuri concentrice de metal. A doua zi, 12 iulie, plecam spre patrie. După tradiţie, în jurul gîtului ni s-au pus superbe ghirlande de flori parfumate. Am părăsit casa de odihnă. Prevenitor, maharajahul făcuse totul pentru ca întoarcerea mea să se facă fără oboseală prea mare. Am fost îmbarcat pe un fel de targă dusă de opt oameni ; legănatul sacadat, familiar mie, reîncepea. Poteca urca mereu spre pisc.

Ofiţerul G.B. ne-a însoţit pînă la prima serpentină. Ne slujise cu demnitate şi credinţă. Ca mărturie a recunoştinţei mele i-am dăruit revolverul meu, care nu m-a părăsit în timpul anilor de război. Era o armă necunoscută aici. El se arătă emoţionat de acest suvenir, care îi va aduce aminte toată viaţa de aventura noastră. G B se despărţea greu de mine. Mă salută emoţionat. Merse alături de mine cîteva clipe, şi rămase în urmă. Panta urca spre colină, în curînd se va pierde în junglă. Ghirlandele de flori mă acopereau. Faţa lui G B era tristă. Plîngea. Eu priveam fundalul de munţi albă-

strii. Uriaşii pămîntului erau acolo. Scînteietori, cu frunţile îndreptate spre cer, ca într-o imensă rugă. Camarazii mei o luaseră înainte. Legănatul ritmic reîncepu, smulgîndu-mă acestor locuri care în curînd vor deveni doar amintiri. În dulcea somnolenţă ce mă cuprindea, încercai să-mi imaginez contactul cu oamenii aşa-zişi civilizaţi, pe care-i voi întîlni în avionul de întoarcere şi întîlnirea de la Orly cu rudele şi prietenii.

Mi-a fost totuşi imposibil să-mi imaginez violenţa emoţie ce am simţit-o în realitate, brusca depresiune nervoasă de care am fost cuprins atunci. Acest spectacol de spital de campanie, acest aspect dezolant al unui om care-i făcea să dea înapoi chiar pe cei mai duri tociseră sensibilitatea noastră şi nu ne mai puteam da bine seama de oroarea lor.

...Degetul mare de la picior sărind cu un zgomot sec, ca un accesoriu inutil, sîngele care gîlgîia, puroiul care răspîndea un miros insuportabil, totul ne lăsa impasibili. . .

În avion, înainte de aterizare, mie şi lui Lachenal ni s-au pus pansamente noi, pentru „ceremonia“ primirii... Dar în clipa coborîrii din avion, toate acele priviri pline de milă au făcut să cadă ca un fulger masca ce ne-o pregătisem.

Nu eram nişte oameni demni de plîns şi totuşi aceste lacrimi în colţurile ochilor, aceste priviri disperate, m-au readus subit la realitate. Stranie consolare, care mă făcea să descopăr teribila noastră stare. Legănat pe targa mea, mă gîndeam la aventura ce se sfîrşise, la nesperata victorie.

Se vorbeşte totdeauna de ideal ca despre o ţintă spre care tindem fără a ajunge la ea niciodată. Annapurna, pentru fiecare dintre noi, era un ideal împlinit ; în tinereţea noastră muntele a fost pentru noi o arenă naturală, unde luptînd la graniţa dintre viaţă şi moarte, am descoperit această libertate pe care o căutăm fără să ne dăm seama şi de care avem nevoie ca de aer.

Muntele ne-a oferit frumuseţile sale pe care le admirăm ca nişte copii cu sufletele neîntinate.

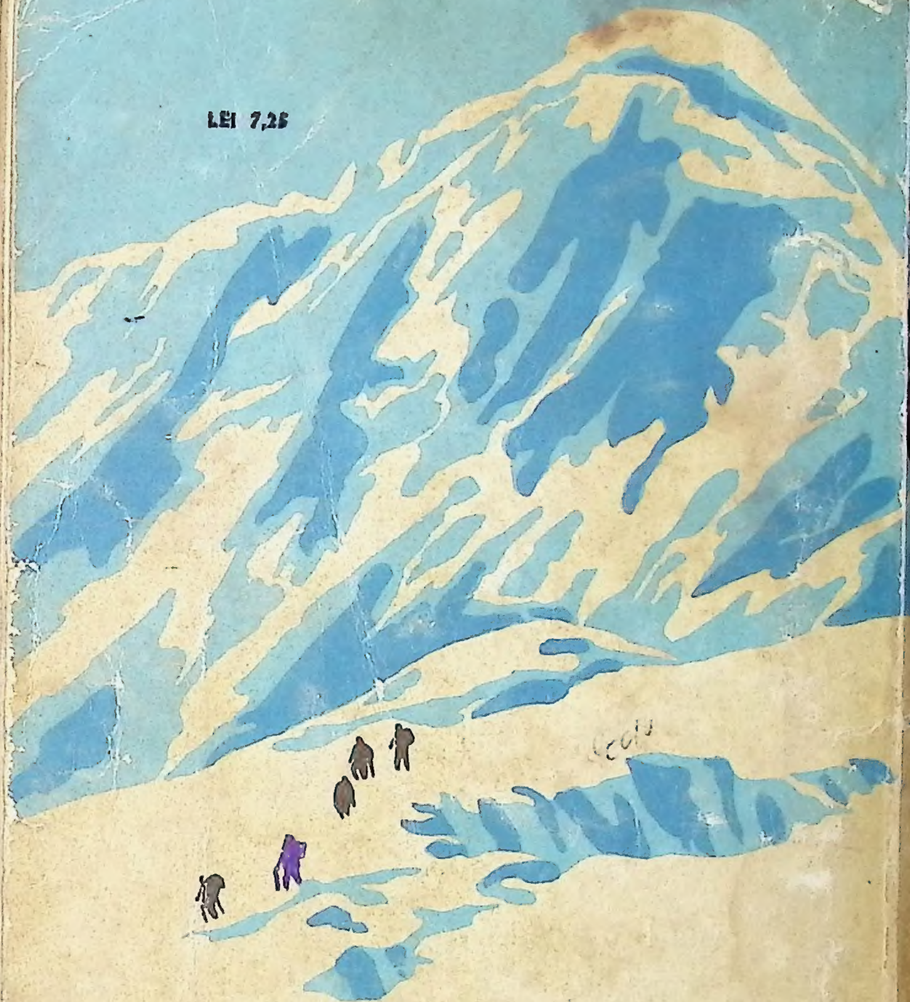
Annapurna, către care am purces fără a aştepta răsplătiri, este o comoară din care vom trăi toată viaţa. Cu această împlinire întorceam o pagină. . . Începea o nouă viaţă. Există şi alte Annapurne în viaţa oamenilor...

Cuprins

BUCUREȘTI 1969
COLI TIPAR : 12

ÎNTREPRINDEREA POLIGRAFICĂ „OLTENIA“
CRAIOVA STR. MIHAI VITEAZUL Nr. 4
COMANDA Nr. 215

EDITURA CONSILIULUI NAȚIONAL PENTRU EDUCAȚIE FIZICĂ ȘI SPORT